FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOĞU KARADENİZ YEREL MİMARİSİNİN SÜREKLİLİĞİ BAĞLAMINDA TRABZON/OF/BALLICA MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE YENİ BİR KONUT ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülsüm YAŞAR BULUT

Anabilim Dalı: Mimarlık
Mimarlık Programı

HAZİRAN 2017

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOĞU KARADENİZ YEREL MİMARİSİNİN SÜREKLİLİĞİ BAĞLAMINDA TRABZON/OF/BALLICA MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE YENİ BİR KONUT ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülsüm YAŞAR BULUT

110201013

Anabilim Dalı: Mimarlık
Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim NUMAN

Teslim Tarihi: Mayıs 2017

FSMVÜ, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 110201013 numaralı Mimarlık yüksek lisans öğrencisi Gülsüm YAŞAR BULUT, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli bütün şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "DOĞU KARADENİZ YEREL MİMARİSİNİN SÜREKLİLİĞİ BAĞLAMINDA TRABZON/OF/BALLICA MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE YENİ BİR KONUT ÖNERİSİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarıyla sunmuştur.

Tez Danışmanı: **Prof. Dr. İbrahim NUMAN**

Tez Danışmanı: **Prof. Dr. İbrahim NUMAN** ……..
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim DÜZENLİ** ..……
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Uzman Dr. Aras NEFTÇİ** …….
İstanbul Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : 18 Mayıs 2017

Savunma Tarihi : 19 Haziran 2017

Babam ve amcama….

ÖNSÖZ

Tez konusunu belirleme sürecinde ve çalışmam boyunca önerileriyle bana yol gösteren değerli hocam Prof.Dr. İbrahim Numan'a teşekkürlerimi sunarım.

Ballıca Mahallesi'nde inşa edilen 'Honderoğlu Mustafa Evi'nin tasarlanması ve uygulanması sürecinde aldığım kararları özgürce uygulamama olanak sağlayan ve yeni bir mimar olarak ürettiğim yapıyla tecrübe kazanmama vesile olan sevgili babam Tayyip Yaşar'a ve sevgili amcam Muzaffer Yaşar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yapım sürecinin her aşamasını birlikte yürüttüğümüz amcam Muzaffer Yaşar'a, üretilen konutun bilimsel veriye dönüşmesi gerektiği konusunda beni teşvik eden babama ayrıca teşekkür ederim. Mahalledeki yerel konutların incelenmesi sırasında bana eşlik eden ve yardımcı olan sevgili amcam Bayram Ali Yaşar'a şükranlarımı sunarım.

Ballıca Mahallesi'nde yapılan alan çalışması ve yeni inşa edilecek yapı için her türlü özveriyi gösteren ve desteğini esirgemeyen mahallenin muhtarı sevgili Recep Yavuz'a, konutun uygulanması sürecinde sürekli istişare ederek birlikte yol aldığımız, yapının tamamlanmasında büyük emeği olan ustam İsmail Yıldız'a teşekkürü bir borç bilirim.

Projenin bilimsel veriye dönüştürülmesi sürecinde bana sabırla destek olan sevgili eşim Abdullah Bulut'a ve her zaman yanımda olan aileme minnettarlığımı dile getiririm.

Ayrıca yapılan bütün alan çalışmalarında bize kapılarını açan ve ilgi gösteren Ballıca Mahallesi sakinlerine şükranlarımı sunar, bu çalışmanın Ballıca'nın gelişim sürecine katkıda bulunmasını dilerim.

Mayıs 2017 Gülsüm YAŞAR BULUT

Mimar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xi**
ÖZET ..... **xix**
SUMMARY ..... **xxi**
1. GİRİŞ **1**
2. YEREL MİMARİ ve SÜREKLİLİĞİ **5**
3. DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ YEREL MİMARİ ÖZELLİKLERİ **13**
3.1 Yerel Mimari Özellikler 13
3.1.1 Yerleşim özellikleri 13
3.1.2 Kırsal konut türleri ve mimari özellikleri 18
3.1.2.1 Araziye yerleşim 18
3.1.2.2 Mekan kurgusu 21
3.1.2.3 Plan tipolojileri 25
3.1.2.4 Cephe-kütle organizasyonu 32
3.1.2.5 Malzeme 33
3.1.2.6 Yapım teknikleri 36
3.1.2.7 Konuta yardımcı elemanlar 51
3.1.2.8 Mezralar ve yayla evleri 56
3.1.3 Kentsel konutun mimari özellikleri 57
3.2 Doğu Karadeniz Bölgesi Yerel Mimari Kültürünün Süreklilik Bağlamında İrdelenmesi 62
4. TRABZON İLİ BALLICA MAHALLESİ YEREL MİMAR ÖZELLİKLERİ ALAN ÇALIŞMASI **69**
4.1 Ballıca Mahallesi'nin Tanıtılması 69
4.1.1 Coğrafi konum ve ulaşım 69
4.1.2 İklim özellikleri ve topografya 71
4.1.3 Sosyo-ekonomik ve kültürel yapı 72
4.2 Ballıca Mahallesi Yerel Mimari Özellikleri 73
4.2.1 Araziye yerleşim ve parselasyon 73
4.2.2 Mekan kurgusu ve plan özellikleri 78
4.2.3 Cephe-kütle organizasyonu 94
4.2.4 Malzeme ve yapım yöntemleri 95
4.2.5 Konuta yardımcı yapıların mimari özellikleri 110
4.2.6 Alan çalışması sonucu elde edilen veriler 117
4.3 Ballıca Mahallesi Yerel Mimari Kültürünün Süreklilik Bağlamında İrdelenmesi 133
5. BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTUNUN YENİDEN ÜRETİMİ VE SÜREKLİLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ **139**
5.1 Projenin Tanıtılması 139
5.2 'Honderoğlu Mustafa Evi'nin Mimari Özellikleri 145
5.2.1. Araziye yerleşim 145
5.2.2 Mekan kurgusu ve plan özellikleri 147

5.2.3 Cephe-kütle organizasyonu 156
5.2.4 Malzeme ve yapım yöntemleri 158
5.2.5 Serander 180
5.3 'Honderoğlu Mustafa Evi'nin Yerel Mimari Kültürün Sürekliliği Bağlamında 'Biçimsel' ve 'İlkesel' Olarak İrdelenmesi 189
6. SONUÇ 193
KAYNAKLAR 199
ÖZGEÇMİŞ
EKLER

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Yayla yerleşim örneği 14
Şekil 3.2: Topografya içinde yerleşim konumlanmaları 15
Şekil 3.3: Topografya içindeki geçici ve sürekli yerleşmelerin rakımları 15
Şekil 3.4: Yerleşim düzeni 16
Şekil 3.5: Yerleşim düzeni 17
Şekil 3.6: Yamaçta konumlanan ev örneği 18
Şekil 3.7: Araziye yerleşim 19
Şekil 3.8: Arazide oluşan setler 20
Şekil 3.9: Ev ve çevresi 20
Şekil 3.10: Yaşama alanlarının katlara dağılımı 21
Şekil 3.11: Ahır ve zemin kat ilişkisi örnekleri 21
Şekil 3.12: Doğu Karadeniz konutu dış kapı örneği 22
Şekil 3.13: Aşhane ocak örnekleri 23
Şekil 3.14: Aşhane ocağı, kiler dolapları ve raflar 23
Şekil 3.15: Ocak bacasından sarkıtılan kazan zinciri örneği 23
Şekil 3.16: Ocaklı oda ve donatıları 25
Şekil 3.17: Aşhaneli plan tipi 26
Şekil 3.18: Sıkıştırılmış toprak zeminli aşhaneli plan ve ahşap sekiyle yükseltilmiş plan 27
Şekil 3.19: Aşhaneli/Hayatlı plan tipi 27
Şekil 3.20: Toprak zeminli aşhane 28
Şekil 3.21: Salonlu plan tipi 28
Şekil 3.22: Tek girişli ve çift girişli salonlu tip 29
Şekil 3.23: Sokaklı plan tipolojileri 29
Şekil 3.24: Doğu Karadeniz kırsal konutu plan tipolojileri 30
Şekil 3.25: Doğu Karadeniz Bölgesi illerinde yerel konut plan tiplerinin dağılımı . 31
Şekil 3.26: Giyotin pencere sistemi ve kepenkler 32
Şekil 3.27: Göz dolma, kütle hareketli cephe organizasyonu 33
Şekil 3.28: Muska dolma ve kütle hareketsiz cephe organizasyonu 33
Şekil 3.29: Katlara göre ahşap ve taş malzeme kullanımı 35
Şekil 3.30: Taş malzemeden ahır katı ve ahşap malzemeden yaşama bölümü 35
Şekil 3.31: Yaşama katında taş duvar ve dolgu malzemesinin ahşapla birlikte kullanımı 35
Şekil 3.32: Tahta yığma sistemde konut örneği 37
Şekil 3.33: Tomruk yığma sistemle yapılan yayla evi örnekleri 37
Şekil 3.34: Geçme sistemleri 38
Şekil 3.35: Ahşap duvarlarda yatay bindirmeler 38
Şekil 3.36: Kurt boğazı geçme (yazara ait) ve kara boğaz geçme detayı 38
Şekil 3.37: Blok ahşap geçme detayları 40
Şekil 3.38: Blok ahşap geçme detayları 40
Şekil 3.39: Blok ahşap geçme cephe görünümü 41

Şekil 3.40: Göz dolma sistem detayı 41
Şekil 3.41: Göz dolma duvar sisteminin zemin katının yığma taş duvara bağlantı detayı 42
Şekil 3.42: Göz dolma sistem yapım tekniğine sahip konut ve duvar detayı 42
Şekil 3.43: Muska sistem cephe görünümü 43
Şekil 3.44: Muska sistem yapım tekniğine sahip konut örneği 43
Şekil 3.45: Ahşap çatma sistemleri dolgu malzemeleri 44
Şekil 3.46: Karma sistem detayı 45
Şekil 3.47: Karma sistemle yapılan konut örneği 45
Şekil 3.48: Taş duvar örnekleri 46
Şekil 3.49: Taş duvar üzerine yerleştirilen taban kirişler ve döşeme tahtaları 47
Şekil 3.50: Çatı biçimleri 47
Şekil 3.51: Köşeleri yuvarlanarak dönen saçak örneği 49
Şekil 3.52: Saçak biçimlenişleri 50
Şekil 3.53: Saçak biçimlerinin sistem detayları 50
Şekil 3.54: Karma sistem serander ve zeminde ahır bölümü olan serander 52
Şekil 3.55: Doğu Karadeniz serander örnekleri. 52
Şekil 3.56: Konik yüzeyli tekerler 53
Şekil 3.57: Serander yapı elemanları 54
Şekil 3.58: Serander plan tipolojileri 55
Şekil 3.59: İç sofalı plan şeması 58
Şekil 3.60: Tek ve çift girişli, iç sofalı plan tipleri 58
Şekil 3.61: Kentsel konut örneği 59
Şekil 3.62: Rize Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Binasının 'göz dolma' formundaki cepheleri 64
Şekil 3.63: Güneysu Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'nun 'göz dolma' formundaki cepheleri 64
Şekil 3.64: Trabzon-Of ilçesi Aydıner Kültür Merkezi binasının 'muska dolma' formundaki cepheleri 64
Şekil 3.65: Yapım aşamasındaki Hayrat Belediye Başkanlığı binasının ön ve yan cephe çizimleri 65
Şekil 3.66: Laga köyündeki villa ve apartman tipli yapıların 'göz dolma' formundaki cepheleri 66
Şekil 3.67: Bölümlü'de inşa edilen yeni yapı 67
Şekil 4.1: Trabzon il haritasında Of'un konumu 70
Şekil 4.2: Of il haritasında Ballıca Mahallesi'nin konumu 70
Şekil 4.3: Of-Çaykara Devlet Karayolu, Solaklı Deresi ve fotoğrafın sağında kalan yamaçta Ballıca Mahallesi 72
Şekil 4.4: Bölgenin yıllık yağış-sıcaklık grafiği 72
Şekil 4.5: Muhli (Büyük Mahalle) tepeden görünümü 74
Şekil 4.6: Orta Mahalle'nin tepeden görünümü 74
Şekil 4.7: Kuşando (Yıldız) Mahallesi'nin karşıdan görünümü 75
Şekil 4.8: Karona (Kayasuyu) Mahallesi'nin karşıdan görünümü 75
Şekil 4.9: Lagoz (Barış) Mahallesi'nin karşıdan görünümü 75
Şekil 4.10: Birbirine yakın konumlanmış dört konut ve kendi arazisi içinde tek yapı 77
Şekil 4.11: Ballıca Mahallesi parselasyon 77
Şekil 4.12: Konuta giden patika ve yamaca dik yerleşim 77
Şekil 4.13: Çatı katında -Hanım Teyze Evi- ve bodrum katında misafirhane olan -Hacı Hüseyin Seyhan Evi- konutlar 78

Şekil 4.14: İki tam katlı konut ve iki ayrı ahır bölümü 79
Şekil 4.15: Yan yana üç konutun aynı cephedeki ana giriş kapıları 79
Şekil.4.16: 'T' hayatlı plan tipi biçimlenişi 80
Şekil 4.17: Ballıca Mahallesi plan tipolojileri 81
Şekil 4.18: 'I' hayatlı plan tipinde giriş ve hayat 82
Şekil 4.19: Yan yana iki aşenalı Gülizar Teyze Evi 82
Şekil 4.20: Ortadan bölünen hayat- Gülizar Teyze Evi 83
Şekil 4.21: Aşenaların konumlanışı 83
Şekil 4.22: Aşenanın genel görünümü, kiler ve gusülhane 83
Şekil 4.23: İki aşena arasındaki kiler kapısı ve oflan(raflar) 84
Şekil 4.24: Ömer Yılmaz Evi'nin aşena görünümü 84
Şekil 4.25: Yapıya eklenen banyo biriminin konumlanış biçimleri 85
Şekil 4.26: Banyo eklentinsin ilk örnekleri 85
Şekil 4.27: Yapının yan cephesine eklenen briket ve tuğla duvarlı banyo birimleri . 86
Şekil 4.28: Gülizar Teyze Evi banyo eklentisi 86
Şekil 4.29: Manzaraya açılan hayata eklenen banyo birimi iç görünüm -Hanım Teyze Evi 86
Şekil 4.30: Beş odalı 'I' hayatlı plan tipine sahip Şemayil'in Evi 87
Şekil 4.31: Dört odalı 'L' hayatlı plan tipine sahip Hacı Hüseyin Seyhan Evi 87
Şekil 4.32: Ballıca Mahallesi konutları iki,dört,beş,altı odalı 'T' hayatlı plan tipolojileri 88
Şekil 4.33: Merdivenin konumu 89
Şekil 4.34: İki aşena arasındaki merdiven örneği-Hanım Teyze Evi 89
Şekil 4.35: Hayatta, giriş kapısının yanında konumlanan merdiven 90
Şekil 4.36: Yol kotundan yüksekte-Şemayil'in Evi- ve yol kotunda -Gülizar Teyze Evi- çatı katı girişi örnekleri 90
Şekil 4.37: Çatı katı genel görünüm 91
Şekil 4.38: Çatı katı misafir odası-Hanım Teyze Evi 91
Şekil 4.39: Misafirhane- ocak ve yüklük dolabı ve gusülhanesi-Gülizar Teyze Evi. 91
Şekil 4.40: Gülizar Teyze Evi çatı katı planı 92
Şekil 4.41: Ahır girişi yan cephede ve ön cephede olan konut örnekleri 92
Şekil 4.42: Büyükbaş hayvanların yaşadığı bölüm ve havalandırma penceresi -Veisoğlu Tufan Evi 93
Şekil 4.43: Ahır tavan ve zemin döşemesi- Veisoğlu Tufan Evi 93
Şekil 4.44: Kütle bazında düşey hareketli cephe-Gülizar Teyze Evi 94
Şekil 4.45: İki boyutlu hareketli cephe 94
Şekil 4.46: Kırma taş dolgu malzemesi ve moloz taş duvar örgüsü 96
Şekil 4.47: Ahır katı taş duvar örnekleri 97
Şekil 4.48: Ahır katından devam eden aşena taş duvarı 97
Şekil 4.49: Zamanla kararan kestane ağacından yapılan konut örneği 97
Şekil 4.50: Muska sistem duvar ve kurt boğazı geçme detayı 98
Şekil 4.51: Muska sistem detayı ve dolgu malzemesi 98
Şekil 4.52: Yakup Honderoğlu Evi 99
Şekil 4.53: Muska dolma duvar sistemiyle yapılan konut örnekleri 99
Şekil 4.54: Göz dolma duvar sistemi 100
Şekil 4.55: Yunus Gurbetoğlu Evi 100
Şekil 4.56: Göz dolma duvar sistemiyle yapılan konut 100
Şekil 4.57: Muska dolma ve ahşap yığma duvarlı karma sistem konut örnekleri ... 101
Şekil 4.58: Yunus Albayrak ve Keleşoğlu Konakları muska ve göz dolma duvarları 102

Şekil 4.59: Yığma sistem çatı katı duvarı ve ahşap örgü sistem pencereler 102
Şekil 4.60: Hoca'nın Evi ön ve arka cephe çatı görünümü 103
Şekil 4.61: Ballıca Mahallesi evleri çatı biçimlenişleri 106
Şekil 4.62: Eğik kaplamalı ve eğik kaplamasız çatıya sahip konut örnekleri 107
Şekil 4.63: Yatay kaplamasız saçaklı konut ve kaplama tahtaları dökülmüş konut örnekleri 107
Şekil 4.64: Giyotin pencere sistemi örnekleri 108
Şekil 4.65: Kanatlı pencere sistemi örnekleri 108
Şekil 4.66: Ahşap kepenk ve demir parmaklık örnekleri 108
Şekil 4.67: Kuşaklı dış kapı ve kapı üstü ışıklık 109
Şekil 4.68: Göbekli dış kapı örneği-Hacı Hüseyin Seyhan Evi 109
Şekil 4.69: Kapı, kilit ve anahtar örnekleri 109
Şekil 4.70: Konut, serander ve mereğin konumlanışı 110
Şekil 4.71: Konut ve seranderi- Yakup Honderoğlu Evi 110
Şekil 4.72: Odun depolanan ambar ve üst kata çıkan hareketli merdiven 111
Şekil 4.73: Ballıca Mahallesi serander kat planları 111
Şekil 4.74: Karma sistemle yapılan seranderler 112
Şekil 4.75: Ahşap çatma sistemle inşa edilen serander ve tekerlek detayı 112
Şekil 4.76: Ambar zemin döşemesi ve cephe detayı 113
Şekil 4.77: Hasan Yaşar Evi'nin serander cephe detayı 113
Şekil 4.78: Eğik kaplamalı ve eğik kaplamasız saçak biçimleri. 113
Şekil 4.79: Çardak duvarı örnekleri 114
Şekil 4.80: Misafirhaneli serander örneği 115
Şekil 4.81: Ev, serander ve mereği 116
Şekil 4.82: Ballıca Mahallesi harap haldeki merek örnekleri 116
Şekil 4.83: Ballıca Mahallesi'nde konut dağılımı 117
Şekil 4.84: Ahşap yapıların kullanım durumu 118
Şekil 4.85: Konut plan tipleri dağılımı 118
Şekil 4.86: Konut yapım sistemlerinin dağılımı 118
Şekil 4.87: Konut kat sayıları dağılımı 119
Şekil 4.88: Keleşoğlu Konağı vaziyet planı 119
Şekil 4.89: Keleşoğlu Konağı araziye yerleşimi 120
Şekil 4.90: Keleşoğlu Konağı kat planları 121
Şekil 4.91: Yapının ön cephe görünümü 122
Şekil 4.92: Yapının ahır ve zemin kat giriş kapıları 122
Şekil 4.93: Yapının dökülen aşena taş duvarları 122
Şekil 4.94: Yapının sol yan cephe görünümü 123
Şekil 4.95: Ocaklı ve ocağı olmayan küçük odalar 123
Şekil 4.96: Muska ve göz dolma sistemlerinin kullanıldığı dış cephe duvarları 124
Şekil 4.97: Bodrum kat yan ve ön cephe taş duvarı, misafirhane kapı ve pencere detayları 124
Şekil 4.98: Zemin kapı ve pencere detayları. 124
Şekil 4.99: Çordak taş ocak ve detayı. 125
Şekil 4.100: Çordak yüklük detayları. 125
Şekil 4.101: Merdiven korkuluk ve ocak kilit taşı detayı 125
Şekil 4.102: Dolgu malzemesi dökülen ve çıtaları düşen cepheler. 126
Şekil 4.103: Orjinaline uygun olarak kapatılan pencereler. 126
Şekil 4.104: Yapıya neredeyse bitişik konumlanan apartman 127
Şekil 4.105: Yunus Albayrak Konağı vaziyet planı 127
Şekil 4.106: Yunus Albayrak Konağı genel görünüm. 128

Şekil 4.107: Yunus Albayrak Konağı kat planları. 129
Şekil 4.108: Aynı kottaki konut giriş ve ahır kapıları 129
Şekil 4.109: Yapının arka cephe görünümü 130
Şekil 4.110: Konak ve seranderi 130
Şekil 4.111: Muska ve göz dolma duvarlar 131
Şekil 4.112: Aşena ve oda pencereleri 131
Şekil 4.113: Eğik kaplamalı saçak ve ön cephe görünümü 131
Şekil 4.114: Yapının göz dolma sistemle inşa edilen yan cephesi 132
Şekil 4.115: Aşena ocağı ve kiler dolapları 132
Şekil 4.116: Aşena kapısı ve ahşap kapı kolu detayı 132
Şekil 4.117: Üst kata çıkan merdiven ve çordak tavan detayı 133
Şekil 4.118: Konutlara eklenen tuğla ve briket duvar ekler 134
Şekil 4.119: Aslına uygun olmayarak restore edilmiş konut örnekleri 134
Şekil 4.120: Göz dolma duvarlara gaz betondan slikon köpükle dolgu yapılması.. 134
Şekil 4.121: Çevreye duyarsız betonarme yapılar 135
Şekil 4.122: Bitirilmeyen betonarme yapı örnekleri 135
Şekil 4.123: Yavuz Selim Mahallesi'ndeki lüks apartman 136
Şekil 4.124: Göz dolma sistemi cephede uygulayan yapı örneği 137
Şekil 4.125: Merkez Mahallesi'ndeki villa tipi konutlar 137
Şekil 4.126: Değişen mahalle dokusu 138
Şekil 4.127: Merkez Mahalle Camii ve Yatılı Kuran Kursu binası 138
Şekil 4.128: Yavuz Selim Mahallesi Cami ve betonlaşan genel görünüm 138
Şekil 5.1: Yapının zemin kat planı 140
Şekil 5.2: Banyo eklentisi ve arka cephedeki betonarme ek yapı 140
Şekil 5.3: Yapının çatı katı planı 140
Şekil 5.4: Betonarme ek yapının balkon ve tuvalet birimi 141
Şekil 5.5: Kaplanan saçaklar ve çatı katı duvarları, boyanan duvarlar 142
Şekil 5.6: Kapatılan pencere, doldurulan yüzeyler ve boyanan ahşap kirişler 142
Şekil 5.7: 'I' tipi hayat ve çam ağacından ekler yapılan giriş kapısı 142
Şekil 5.8: Konutun özgün kullanımını yitirmiş aşena bölümü 143
Şekil 5.9: Kiler ve banyo birimlerinin rutubetlenen duvarları 143
Şekil 5.10: Honderoğlu Mustafa Evi vaziyet planı 144
Şekil 5.11: Honderoğlu Mustafa Evi'nin seranderi 144
Şekil 5.12: Honderoğlu Mustafa Evi vaziyet planı 146
Şekil 5.13: Yapının araziye yerleşmesi 146
Şekil 5.14: Bodrum kat planı 147
Şekil 5.15: Zemin kat planı 149
Şekil 5.16: 1. Kat planı 149
Şekil 5.17: Çatı biçimlenişi 150
Şekil 5.18: Ana girişin açıldığı hayat 150
Şekil 5.19: Arka giriş kapısı ve üst kata çıkan merdiven 151
Şekil 5.20: Manzaraya açılan hayat bölümü ve sedirler 151
Şekil 5.21: Zemin kattaki oturma odası 152
Şekil 5.22: Yüklüklü oturma odası sedir ve dolapları 153
Şekil 5.23: Tek mekanda çözülen aşena 153
Şekil 5.24: Aşenadaki ocak, kiler dolapları, kuzine sobası 154
Şekil 5.25: Ocak, kuzine sobası, sedirler 154
Şekil 5.26: Mutfak tezgahı bölümü, yer minderleri 155
Şekil 5.27: Merdivenin çıktığı üst kat hayat bölümü 155
Şekil 5.28: Üst kat hayat, yatak odaları ve sedir bölümü 156

Şekil 5.29: Yatak odaları 156
Şekil 5.30: Ön cephedeki çıkma ve yan cephedeki balkon..... 157
Şekil 5.31: Ön cephedeki çıkma ve yan cephedeki banyo birimi..... 157
Şekil 5.32: Lamine edilmiş taşıyıcı dikmeler 159
Şekil 5.33: Lambriler ve granit taş malzeme..... 159
Şekil 5.34: Yapının oturacağı zeminin hazırlanması..... 160
Şekil 5.35: Yapı temelinin sistem detayı 161
Şekil 5.36: Kırlangıç geçme sistemin dişi ve erkek kalıpları 162
Şekil 5.37: Kalıbın kirişe matkapla sabitlenmesi ve el frezesiyle kanal açılması ... 163
Şekil 5.38: Dişi ve erkek kırlangıç geçme detaylarının açılması..... 163
Şekil 5.39: Yapıda kullanılan geçme sistem detayları..... 163
Şekil 5.40: Dikme geçme detayı ve kirişe yerleştirilmesi 164
Şekil 5.41: 'Kertme boğaz' geçme sistemiyle kiriş boylarına ek yapılması..... 164
Şekil 5.42: Kirişlerin birbirine geçirilip tutkallanması ve işkenceyle preslenmesi . 164
Şekil 5.43: Dikme ve kirişlerin birleşim detaylarında 'I' ve 'L' demir profil kullanılması..... 164
Şekil 5.44: Lambri kesit detayı..... 165
Şekil 5.45: Lambrilerin çakılması ve emprenye işlenmenin yapılması..... 165
Şekil 5.46: 'L' demir profillerle oluşturulan payandalar..... 166
Şekil 5.47: Yalıtım malzemesinin döşenmesi ve iç duvar kesiti 166
Şekil 5.48: Dış duvarlarda kapı ve pencere boşluklarının bırakılması 166
Şekil 5.49: Sıva telinin üzerine ahşap çıtaların çakılması. 167
Şekil 5.50: Muska dolma sistem dış cephe örüntüsünün yapımı..... 167
Şekil 5.51: Duvarların üzerindeki ana kirişler ve onlara bağlanan ara kirişler..... 168
Şekil 5.52: Çatı zemin lambrilerinin döşenmesi..... 169
Şekil 5.53: Ana mahya ve yardımcı mahyaların koyulması ve iskeletin oluşturulması..... 169
Şekil 5.54: Yerel konut alın tahtası örneği ve yeniden imal edilmesi 169
Şekil 5.55: Alın tahtası detayı..... 170
Şekil 5.56: Birinci kat lambrilerinin döşenmesi 170
Şekil 5.57: Banyolarda betopan uygulaması ve balkonda granit döşeme uygulaması 171
Şekil 5.58: Merdiven yapımı 171
Şekil 5.59: Yapı sistem detayı 172
Şekil 5.60: Merdiven korkuluklarının monte edilmesi..... 173
Şekil 5.61: Balkon korkuluğunun yerde imal edilip yerine takılması 173
Şekil 5.62: Giyotin pencere ve kepenkler..... 174
Şekil 5.63: Göbekli oda kapısı ve kuşaklı kiler kapıları..... 174
Şekil 5.64: Kuşaklı giriş kapısının iç ve dış görünümü ve bodrum katı kuşaklı giriş kapısı..... 174
Şekil 5.65: Zımpara motoruyla zımpara işlemi yapılması, sistre makinesiyle zemin döşemelerinin zımparalanması..... 175
Şekil 5.66: Muska dolmaların arasına horasan harcı sıva yapılması 176
Şekil 5.67: Sıva, boya, vernik işlemlerinden sonra bitmiş cephe görünümü..... 176
Şekil 5.68: Harçla duvarların örülmesi ve derz yapılması..... 177
Şekil 5.69: Bodrumun tavanına ve çatı katının zeminine döşenen elektrik kabloları..... 177
Şekil 5.70: Zemin ve duvar lambrilerinin üzereine döşenen elektrik kabloları..... 177
Şekil 5.71: Taş duvar tesisat boşluğu..... 178
Şekil 5.72: El frezesi, gönye kesme, matkap, zımpara motoru..... 178

Şekil 5.73: Seranderin sökülmesi ve taş duvarların örülmesi 179
Şekil 5.74: Bodrum kata inen taş merdivenlerin yapımı ve toprak dolgu 179
Şekil 5.75: Arka bahçe istinat duvarının örülmesi ve taş zemin döşemesinin döşenmesi 180
Şekil 5.76: Derzlerin fırçalanma işlemi ve su basman merdivenleri 180
Şekil 5.77: Serander zemin ve 1.kat planı 181
Şekil 5.78: Serander zemin kat sedirleri 181
Şekil 5.79: Oturma alanı olarak düzenlenen oda (ambar) ve yan çardak 182
Şekil 5.80: Betonarme tabla, plastik takozlar, taban kirişleri, direkler ve köşe payandaları 183
Şekil 5.81: Dikmeler, tekerler, kirişler ve döşemeler 183
Şekil 5.82: Eski tahtalarla yığma sistem duvarların oluşturulması 184
Şekil 5.83: Çardak başlarının koyulması 184
Şekil 5.84: Korkuluk ve saçaklar 184
Şekil 5.85: Serander yapı birimleri 185
Şekil 5.86: Seranderin ve odanın çatı sistemi 185
Şekil 5.87: Odanın yükseltilmiş tavanı 186
Şekil 5.88: Merdivenin hareketli ve sabit bölümleri 186
Şekil 5.89: Zemin çardak korkuluk detayı 187
Şekil 5.90: Yapının cephe görünümleri 188
Şekil 5.91: Honderoğlu Mustafa Evi görselleri 197
Şekil 5.92: Yan komşuya ulaştırılan araba yolu 199
Şekil 5.93: Konak çıkma detayı 201
Şekil 5.94: Konak yüklük detayı 201
Şekil 6.1: Hasan Yaşar Evi seranderinin tadilat öncesi genel görünümü 204
Şekil 6.2: Hasan Yaşar Evi seranderinin tadilat sonrası genel görünümü 205
Şekil 6.3: Ahmet Hacıömeroğlu Evi'nin tadilat öncesi ve sonrası 206
Şekil 6.4: Ahmet Hacıömeroğlu Evi'nin tadilat sonrası genel görünümü 206
Şekil 6.5: Ali Rıza Başer Evi 207

DOĞU KARADENİZ YEREL MİMARİSİNİN SÜREKLİLİĞİ BAĞLAMINDA TRABZON/OF/BALLICA MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE YENİ BİR KONUT ÖNERİSİ

ÖZET

Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesi yerel mimari kültür birikimi genel hatlarıyla incelenmiş, bölgedeki güncel durum süreklilik kavramı bağlamında irdelenmiştir. Doğu Karadeniz kırsalında üretilen yeni konutla, yerel mimari kültürün sürekliliğinin nasıl sağlanabileceğine öneri getirilmiştir. Bu doğrultuda tez kavramsal ve kılgısal olarak iki aşamalı bir çalışma şeklinde kurgulanmıştır. Öncelikle yapılan literatür çalışmasıyla 'yerel mimari' ve 'süreklilik' kavramları araştırılmış, bu kavramların mimari alandaki yansımaları Doğu Karadeniz Bölgesi ve Ballıca Mahallesi özelinde örnekler üzerinden incelenmiştir.

Doğu Karadeniz Bölgesi yerleşim özellikleri, plan tipolojileri, malzeme ve yapım teknikleri, mimariyi ortaya çıkaran sosyo-kültürel ve ekonomik yapı bağlamında irdelenmiştir. Güncel durumda yerel mimarideki süreklilik, örnek yapılar üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır. Genelden özele gidilerek Ballıca Mahallesi genel özellikleri tanıtıldıktan sonra yerel mimari kültür özellikleri; araziye yerleşim, plan ve cephe organizasyonu, malzeme ve yapım teknikleri başlıkları altında içine girilebilen on altı adet konutun ayrıntılı olarak incelenmesiyle elde edilmiştir. Konutlardan elde edilen veriler, çizim ve fotoğraflarla desteklenerek belgelenmiştir. Ballıca Mahallesi'nin süreklilik bağlamında güncel durumu örnek yapılarla belirlenmiştir. Oluşturulan kavramsal temelle tasarlanan ve inşa edilen 'Honderoğlu Mustafa Evi'nin plan özellikleri ve yapım süreci anlatılmıştır. Yapının süreklilik bağlamında biçimsel ve ilkesel olarak değerlendirilmesiyle tez tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Karadeniz mimarisi, yerel mimari, süreklilik, Trabzon, Ballıca Mahallesi

IN THE CONTEXT OF SUSTAINABILITY OF LOCAL ARCHITECTURE, ARCHITECTURAL CHARACTERISTICS OF BALLICA DISTRICT OF TRABZON AND A HOUSING SENTENCE

SUMMARY

The study examines the accumulation of local architectural culture of Eastern Black Sea, and the current situation in the context of sustainability of the concept and discusses, with a designed and appiled real example, how the new contructions can keep up with the architectural culture in the Eastern Black Sea region.In this respect, the thesis has been conceived as a practical and conceptual two stage study. First of all, the concepts of 'local architecture' and ’sustainability' were examined and the reflections of these concepts on the architectural side were examined through examples in the Eastern Black Sea and Ballica District.

The characteristics of settlement in the Eastern Black Sea region, plan typologies, material and construction techniques, socio-cultural and economic structure that reveal the architecture were investigated and sustainability in the current situation was tried to be determined through the examples of buildings. Since the general characteristics of Ballica Town were introduced with special attention, local architectural culture features, the selected ten buildings were examined in detail on the basis of layout, plan and facade organization, materials and construction techniques.The data obtained from the houses was documented with supporting drawings and photographs. In the context of sustainability, the current situation of Ballica town is determined by sample structures. 'Honderoglu Mustafa House' constructed on the conceptual basis created after reviewing in detail the formal and principled data on that basis, however it has been evaluated in terms of sustainability.

Key Words: Architecture of Eastern Black Sea, vernecular architecture, continuity, sustainability, Trabzon, neighborhood of Ballıca.

1. GİRİŞ

Birey ve toplum,' yer' ile ilişkisini somut olan mimari yapılarla kurmaktadır. Konut dokusuyla oluşan fiziksel çevre, onun kültürel kimliğini oluşturma ve sürekliliğini sağlamada önemli rol oynamaktadır. Toplum en temel ihtiyaçlarını giderdikten sonra, bir yere ait olma isteğiyle, gruplar halinde örgütlenerek, yerel mimari kültürü oluşturmaktadır. Bu kültür, belli bir dünya görüşüne, yaşam biçimine, toplumsal yaşamaya dair ipuçları vermektedir. Tarihi bir süreç içinde yapılar, belli bir süreklilik içinde değişip dönüşerek, elemelerden geçmekte ve tipolojiler oluşmaktadır.

Yerel mimari kültürde yapılar, tek tek varlıklarını koruyarak, mütevazi bir çokluk oluşturacak şekilde yan yana gelmektedirler. Böylece insani ölçek korunabilmekte ve çevre, insan tarafından kolayca algılanabilmektedir (Velioğlu, 1994). Yerel mimaride, yapım sistemi farklılık gösterse de malzeme her zaman doğaldır; bu da iklime ve doğaya uyma, onlarla bütünleşme imkanı sağlamaktadır. Eklemlenerek büyüyebilme özelliğine sahip yapılar, basit ve anlaşılması kolaydır. Yazılı olmayan teknik sözlük herkesçe bilinmekte, başkalarının haklarına ve doğaya saygı esas alınmaktadır (Sezgin, 1984).

İnsanın inançları, varlık ve kendisi hakkındaki fikri, değerler hiyerarşisi; onun aile hayatının özelliklerini ve ilişkilerini belirlemektedir. Daha sonra bu ilişki ve değerler, çevresini biçimlendirirkenki organizasyonuna da yansımaktadır (Cansever, 2006).

Güncel durumda çoğalan bina tiplerinin çoğunun geleneksel süreç içinde inşa edilememesi, geleneksel dünya görüşündeki işbirliği ve başkalarının hakkını gözetme gibi değer yargılarının yitirilmiş olması, hızlı gelişen uygarlığın yeniliklere olanak sağlaması sonucu geleneksel davranış biçimlerinin etkisinin ortadan kalkmasıyla yerel mimari yapıtlar, teknolojinin etkisi altına kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır (Sezgin, 1984).

Teknolojinin ve mali güçlerin hizmetkarı haline getirilen insan, varlığın bütünü ve insanın yüceliği önemsenerek düzenlenen güzel bir dünyada yaşaması gerekirken, teknolojiye, ekonomik güce önem veren, insanı ezen, çelişkiler yumağındaki insanın

seçim hakkını elinden alan, yeteneklerini kısıtlayan biçimler, dev yapılar ve gayri insani bir hayata mahkum edilmektedir. Cansever'e göre; insan buna itiraz etmek ve her türlü varlığa saygı duyarak, kendi varlığını ve yüceliğini yeniden idrak edebileceği bir çevreyi ve mimariyi tesis etmekle görevlidir (Cansever, 2006).

Modernizmin dayattığı yıkım, özellikle mimari geçmişten tamamen kopma düşüncesini doğurmaktadır. Oysaki süreklilik toplumsal yaşamın oluşu için gerekliliktir. Sürekliliğin sağlanamaması, insanın yaşadığı yere ve kültüre karşı duyduğu aidiyet hissini giderek kaybetmesine ve yabancılaşmasına neden olmaktadır. Toplumun ihtiyaç duyduğu kimlik ve aidiyet kavramlarının en görünür olarak temsil edildiği alan mimarlık alanı olduğu için, mimaride de geleneğe ihtiyaç duyulmakta ve süreklilik sağlanmak istenmektedir. Ciddi kültürel kopuklukların olduğu kentlerin bugün geldiği noktadan geri dönüşü zor görülmektedir. Yeni yapılarda yerel veriler sadece cephelerde süsleme öğesi olarak kullanılmakta, mimarlık cephe anlayışına indirgenmektedir. Bu bağlamda kentlerdeki eski konut alanlarının korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması bakımından oldukça önemlidir.

Modernizmle beraber kesintiye uğrayan yerel mimari kültürdeki süreklilik, kırsal yerleşimlerdeki eski konutların korunma altına alınması, kullanımının sürmesi ve yenilerinin yapımında yerel mimari kültürden yararlanılmasıyla sağlanabilir. Doğal çevre faktörleri, ekonomik ve sosyal faaliyetleri ve tarihi süreç içinde oluşan yapım sistemleriyle oluşturulan kırsal yerleşim yerleri, yerel mimari kültürün sürekliliği bağlamında önemli rol oynamaktadır.

Bu bağlamda Doğu Karadeniz Bölgesi kırsal yerleşmeleri yerel mimari kültür açısından oldukça zengindir. Fakat güncel durumda kent ve kasabaların yanında köy yerleşimlerinde de apartmanlaşmaların arttığı gözlenmektedir. Yapılar, yağmur ve rutubet faktörleri göz ardı edilerek, gelişigüzel, hiçbir kültürel kimlik kaygısı gütmeden inşa edilmekte, yerel mimari kültürün sürekliliği kesintiye uğratılmaktadır.

Çalışmanın ilk adımında amaç, Doğu Karadeniz Bölgesi, Trabzon/Of Ballıca Mahallesi kırsal yerleşiminde ortaya çıkan konut ihtiyacının, mahalledeki yerel mimari kültürün sürekliliğini sağlayacak şekilde tasarlanıp inşa edilerek karşılanmasıdır. Geleceğe yönelik yeni konut üretiminde, yerelin her yönüyle irdelenip, bilincine varılması ve ondan en doğru şekilde yararlanılması

amaçlanmıştır. Yerel mimari kültürün biçimsel ve ilkesel verilerinin günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde revize edilerek, yapım sürecinde tekrar edilmesiyle süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Yapının inşa edildiği kırsal alanda ortaya çıkan yoz yapı ortamında, çevreye ve doğaya uyumlu, yerel özelliklere sahip, nitelikli konut üretilerek farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Yapının tasarım ve inşa süreçlerinden sonra ortaya çıkan ürünün bilimsel veriye dönüştürülmesine karar verilmiştir. Bu bağlamda hem Doğu Karadeniz bölgesi yerel mimari özelliklerinin tanıtılması, hem de Ballıca Mahallesi'nin yerel mimari özelliklerinin belgelenmesi sağlanmıştır. Sonuç olarak, inşa edilen yapının biçimsel ve ilkesel olarak irdelenmesiyle sürekliliğin sağlanmasına öneri olarak sunulması amaçlanmıştır.

Tez kapsamında, toplumun kültürel değerlerinin en görünür ürünü olan mimari yapılarda 'süreklilik', 'yerel mimari' kavramı temel alınarak incelenmiş ve kesintiye sebep olan etkenler genel hatlarıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Kuramsal çerçeveyi oluşturan kavramlar ve örnekler literatür taraması yolu ile incelenmiş, sürekliliğin tekrar sağlanabilmesi için öneriler getirilmiştir. Böylece tezin ikinci bölümü oluşturulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde Doğu Karadeniz yerel mimari kültürü; kentsel ve kırsal konut özellikleri, bu yapıları ortaya çıkaran kültürel veriler ışığında yapılan literatür çalışmasıyla tanıtılmıştır. Bölgedeki güncel yapılaşma süreklilik bağlamında incelenmiş, ortaya çıkan veriler fotoğraflarla belgelenmiştir. Yapılan alan çalışmasında, Doğu Karadeniz'in geneli baz alınmış, Trabzon ve Rize illerinden örnekler verilmiştir.

Dördüncü bölümde, yerel mimari sürekliliğe katkı sağlaması amaçlanarak yapılan konutun inşa edildiği Ballıca Mahallesi'nin coğrafi konumu, ulaşımı, iklim ve topografya özellikleri, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Yerleşimdeki yerel konutların -içine girilebilinen ölçüde- plan şemaları çıkarılmış, malzeme ve yapım tekniği tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapıların iç ve dış mekanlarından alınan fotoğraflarla yerel mimari kültürün verileri belgelenmiştir. Elde edilen veriler, Of Belediyesi'nden temin edilen 1/1000 izohips haritaya işlenmiştir. Konutlara ait bilgilerin belgelenmesi için envanterler oluşturulmuştur. İncelenebilen bütün yapıların plan ve cephe özelliklerinin olduğu karşılaştırma

tabloları hazırlanmıştır. Bölümün sonunda, yerel mimariye dair edinilen veriler ışığında mahallenin güncel yapılaşma durumu süreklilik kavramı bağlamında değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler fotoğraflarla sunulmuştur.

Beşinci bölümde, kırsal yerleşimde yapılacak yeni konut ihtiyacının ortaya çıkış nedenleri ve yeni yapıdan beklentilerin neler olduğundan bahsedilmiştir. Bu doğrultuda, konutun tasarım süreci ve yapım aşamalarının ayrıntılı olarak bilgisi verilmiştir. Bölümün sonunda Honderoğlu Mustafa Evi, yerel mimari kültürün sürekliliği bağlamında irdelenmiştir.

Ballıca Mahallesi'nin gelişim sürecinde yerel kimliğinin korunmasına ve kültürel sürekliliğinin sağlanmasına katkı sağlayabilecek yaklaşımlar tezin sonuç bölümünde ortaya konulmuştur.

2. YEREL MİMARİ ve SÜREKLİLİĞİ

Yerel Mimari

İnsanlığın en temel ihtiyacı olan beslenmeyle beraber barınma gereksinimi de eski çağlardan günümüze çeşitli yöntemlerle giderilmiştir. Önceleri ağaç kovuklarında, mağaralarda başlayan konut gereksinimi, toprağın keşfedilip tarımsal çağın başlamasıyla içinde sürekli yaşanılan kalıcı konuta dönüşmüştür (Sezgin, 1984). Böylece insan, en temel dürtüsü olan korunma ihtiyacını karşıladıktan sonra evren içinde bir düzen kurmak ve bu düzen içinde yer edinme ihtiyacı hissetmiştir. Eğer insan aidiyet duygusuna sahip olamazsa bu en temel gereksinimlerini dahi düşünemez hale gelebilir (Gür, 1996).

Gür, Heideggerci varoluşun tarifi olan yeryüzünde 'yer' tutarak bir evin sahibi olma yoluyla kendini nesilden nesle sürdürmenin bir insanlık evrenseli olduğunu belirtmektedir (Gür,2006). 'Yer' ve 'mekan' eşdeğer kavramlar olarak görülmemektedir. Soyut olan 'mekan' kavramı 'yer' olma özelliğine kavuştuktan sonra anlam kazanmaktadır. İnsanın sürekli ve karşılıklı olarak ilişki kurduğu çevrenin bir parçası olması bakımından yerin kimliği, insanın kimliğinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Geleneksel dünyada hayat yerde yaşanırdı ve yerin ruhuyla anlaşmak gerekiyordu (Schulz, 2001).

"Yer, duyuların belleğidir, o yüzden zihinlerde bir duyum olarak kalır…Yerin gücü ne büyüklüğünde ne küçüklüğündedir, ne de oraya kaç yol, kaç kapı açıldığında…Yerin gücü anılarındadır" (Gür,2011).

İşte en temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra toplumların hiçbir mimari stile bağlı olmadan meydana getirdiği yapı sanatına vernakuler (yerel) mimari denilmektedir (Sezgin, 1984). İngilizce'deki karşılığı 'vernacular' (vernakuler) olan 'yerel' kavramı çeşitli anlamlarla ifade edilmektedir. Germen,'yerel' kavramını; günlük kullanımda 'halk mimarisi', belirli yapı tarzı ve anlamlarını ifade eden 'bölge', 'endemik', sözlüklerde açıklanmamakla birlikte milli ve merkezi standartlaşmalara uymayan 'taşra' olarak açıklamaktadır (Germen, 1974).

Yerel mimarinin üretiminde toplum, ihtiyaçları için ideal olanı meydana getirirken mimar ya da herhangi bir uzmana ihtiyaç duymamaktadır. Kendi kültürünü doğrudan ve bilinçsizce mimariye dönüştürmektedir. Süreç incelenecek olduğunda; yapı yapmaktan çok az anlayan ve ev yaptırmak isteyen kimse ile ondan biraz daha bilgili yapı ustasının bir araya geldiği, yapılacak evin kararlarının birlikte alınıp ev sahibinin de yapım sürecine katıldığı görülmektedir. Kişilerin ayrı ayrı çabaları toplumsal işbirliğine dönüşmekte, yardımlaşma nesilden nesle aktarılan bir gelenek haline gelerek daha ayrıntılı ve uzmanlaşılan bir mimari kültürle birlikte yapı ustalarının sayısı da artmaktadır. Bu geleneksel sürecin sonunda birbirine benzer ve yakın ölçekteki yapılar, yapım tekniğinin elverdiği kadarıyla süregelen belli bir estetik değerle birlikte belirli bir uyum ve bütünlük meydana getirmektedirler (Sezgin, 1984).

Konut, kültürler farklılaşsa da insan yaşamında en önemli ve merkezi fiziksel olgu olma özelliğini kaybetmez. İnsan evinde doğar, büyür, evlenir, çocuk yetiştirir, yaşlanır ve ölür. İnsanı doğaya, insana, tanrıya bağlayabilen bazı konutlar bir kültürün ve dünya görüşünün yansıması olabilmektedirler (Gür ve Aydemir,1993).

Türk evini meydana getiren düşünce, felsefe ve inancın temelindeki kainat ve varoluş tasavvurunun meydana getirdiği dünya görüşüdür (Cansever, 2006).

Bektaş, Türk evlerinde güneş ve iklime göre çözümler üretildiğinden bahsetmektedir. Bu evleri yapan insanlar, kainatı ve bütün yaratıkları kendisi için yaratılmış varlıklar olarak görmemekte, kendisini de onlar gibi yaratılanlardan biri olarak atfetmektedir. Bu yüzden doğayla savaşmamakta, ona saygılı ve onun devinimine katılmaktadır (Bektaş, 2007).

Türk evi yapımındaki standartlar düzeni, sokak tasarımı ve komşuluk düzeninde yerini sosyal ilişkilere bırakmaktadır. Evler birbirine bitişik, ayrık, uzak, yakın, aynı ya da farklı hizada, yol ile aynı ya da farklı yöne dönük olma gibi birçok farklı şekilde konumlanmaktadır. Yerleşim düzeni, ev sahibinin katılımında bulunduğu sosyal mesafeler düzeninin mimariye yansımasıyla oluşmaktadır (Cansever, 2006).

Türk evi kültüründeki süreklilik, çadır yaşamı temel ilkelerinin yerleşik düzendeki odaların organizasyonunda görülmektedir. Her oda, çadırda olduğu gibi birçok eylemin bir arada sürdürüldüğü bir mekandır. Konutta yaşayan ailelerin bütün

gereksinimlerini karşılayan odaların yanı sıra, bir araya gelmelerini sağlayan mekan sofalardır. Türk evi plan tipinin temel öğesi olan sofalar, başlangıçta geçiş ve hizmet alanı olarak kullanılmış, zamanla genişleyerek yaşam alanı haline dönüşmüştür (Eruzun,1989).

Tasarım içten dışa doğru gelişmekte, yani önce işlev çözümlenmekte, sonra iç dışa yansıtılmaktadır. Ölçüler, insan vücudundan yola çıkılarak belirlenmekte, malzeme ve gereçlerini yakından temin etmek çevreye uyumu kolaylaştırmaktadır (Bektaş, 2007).

Gösteriş amacı gütmeyen bu evlerde gereksiz cambazlıklara rastlanmamaktadır. Yapım tekniği zorlanmamakta, azla çoğa ulaşan çözümler amaçlanmaktadır. Evdeki içtenlik, yalınlık, olduğu gibi görünme özellikleri, iç-dış uyumunu meydana getirmekte ve yapının dışarıdan okunmasını sağlamaktadır (Bektaş, 2007).

İklimin elverişli olduğu yerlerde ahşap kullanılıyor olması; uygulaması kolay, daha kısa sürede ve ucuza konut üretimine olanak sağlamakta hem de yapıya esneklik kazandırmaktadır. Böylece her gelen kuşak kendine göre değişikler yapabilmekte, önceki kuşak da sonrakileri kendi duvarları içinde tutsak etmemiş olmaktadır. Yenilenme, çağa uyum ve geleceğe açıklık sağlanmaktadır (Bektaş, 2007).

Cansever, Türk evini meydana getiren temel ilkeleri "Her evin bu cenneti gerçekleştirme iradesi ve başarısını başlatan temel unsur; insanın çevreyi idrak etmesi ve herkesin Allah'ın yarattığı güzel dünyayı sonsuz bir saygı ile koruyup güzelleştirmeyi asli vazife saymasıdır" (Cansever, 2006) şeklinde ifade etmektedir.

Cengiz Bektaş, halk yapı sanatından çıkardığı ilkeleri şöyle sıralamaktadır;

1. Çevreye, doğaya, insana saygı
2. Kültür birikiminin bilincinde olmak
3. İç-dış uyumu
4. Tutumluluk
5.Esneklik
6. Gerçekçilik
7.Gereci ve yapım yöntemini en yakından seçmek (Bektaş, 2007).

Kültür devingen bir olgu olduğundan, zaman içinde karmaşık etkilere maruz kalarak değişime uğramaktadır. Bir bölgede yaşayan insanların kültürünü yansıtan konut da zaruri olarak değişmektedir (Gür ve Aydemir, 1993).

Endüstri öncesi devirde mimarlık üretimi; yüzyıllar içinde oluşmuş, yaygın zevk, ilke ve yöntemlerin bir sonucu olarak yapıldığı için toplumsal beklenti bu doğrultuda, kendiliğinden karşılanmakta, üretimde ve tüketimde yetkin bir denge kurulmaktadır. Endüstri çağına gelindiğinde toplumsal rollerin çoğalması; hem mimar hem kullanıcı için bireysel isteklerin ortaya çıkması, kendiliğinden örgütlenmişlik durumunu ortadan kaldırmıştır. Artık mimarlık, tüketiciler tarafından oluşturulan mimari kamuoyu düzleminde uygulanarak ve aynı zamanda tartışılarak var olmaktadır (Tanyeli, 1986). Gelişen uygarlık ve kentleşme sonucu yapı sanatı, tamamen 'uzman' denilen ve her türlü gereç, malzeme ve bilgisayar ortamında üretim yapan mimarın emrine bırakılmıştır. Endüstri öncesi toplumlarda doğal olan yapıma katılma süreci, 20.yy da gerilemeye yüz tutmaktadır (Sezgin, 1984).

Bektaş, geleneksel ve modern konut mimarisini , "Birisi, kullanıcının olayın içinde olmasıyla, yani 'katılımıyla' oluşan bir 'yuva'; öteki, bugünkü toplum sorunları içinde bir güvence, 'meta' satın almaktan başka bir şey değil" (Bektaş, 1982) şeklinde tanımlamaktadır.

Türk Evi kültürel sürekliliği 1950'li yıllara kadar devam etmiştir. Ancak bu tarihlerden sonra, önce şehirlerde baş gösteren apartmanlaşma daha sonra kırsal alana da sıçramış, yapım tarzı ve plan tipolojisi kesintiye uğramıştır. Hızlı kalkınma isteği, Batı'ya özenme eğilimini arttırmış, Batılı kültür grupları tarafından hazırlanan plan tipleri kırdan kente göç eden ailelere yeni bir seçenek olarak sunulmuştur. Türk aile yapısına uygunluğu hiçbir şekilde gözetilmemiş olan bu yapılarda kurulan hayatlar, zamanla kültürel yozlaşmayı da beraberinde getirmiştir (Eruzun,1989).

Modernleşme

Mimari, insanın aidiyet duygusunu anlamak zorundadır. Küreselleşmenin 'ulus, yer-aidiyet ve kimlik' kavramlarını baskılamasına karşılık insan; kendini yeryüzünde bu kavramlar olmadan kurgulayamamakta, dünyaya yerleşememektedir (Gür,2007). Modern insan, sosyal yaşamı geleneğin normlarından koparmak ve mekanı

zamansızlaştırmak üzere üretim yapan bir sistemin içinde tedirgin bir hayat sürmektedir (Gür, 2006).

Schulz, günümüz çevre sorununun 'yer kaybı' olduğunu ileri sürmekte, sürekli büyüme ve yıkımın ve yere bağlı olmayan yeni yapıların sonucu olarak, insana ait olma hissi veren eski yerleşimlerin karakterlerini kaybettiğini belirtmektedir. Yapı yaparken var olan çevreyi kavramak ve saygı duymak, kültürü sadece tüketimle sınırlı olan günümüz insanınca unutulmakta ve bunun sonucu olarak insan, kendini kaotik bir çevrede insani olmayan bir yabancılaşmaya mahkum etmektedir (Schulz, 2001).

Rapoport, kültürel değişimin en hızlı olduğu ülkelerin, geleneksel çevrenin bulunduğu ve risk altında olduğu gelişmekte olan ülkeler olduğunu söylemektedir. Geleneksel çevrelerde var olan içsel problemlerden bahsetmekte, yeni çevrelerin çekiciliği karşısında geleneksel yaşam tarzı ve toplumsal ilişkilerin nihayetinde geleneksel çevrenin modası geçmiş olarak görüldüğünü belirtmektedir (Rapoport, 2002).

Bu anlamda Türk modernleşmesinde apartmanlaşma, ülkeye yeni giren mimari repertuardan çok modernliğini ve zevkini apartmanla gösteren yeni insanın ürünüdür. Geleneksel Türk konutuyla çok kesin zıtlık gösteren apartman, gelenekselden uzaklaşmada önemli rol oynamıştır. Ona bu imkanı sağlayan, onu bir kanıtlama aracı olarak kullanan 'modern insan'dır (Velioğlu, 1994).

> Geleneksel konutlarımızı "eski, plansız (yeni yaşam alışkanlıklarıyla bağdaşmayan), sık sık döşeme, tavan, çatı ve doğrama onarımları gerektiren, haşarat sorunları olan, temizliği ve ısıtılması güç olan, ses geçiren (eskimiş ahşap kaplamanın tıkırtısı), koku sorunu olan (köylerde ahır olarak kullanılan bodrum katlarda), güneş almayan (kentsel dokuda etrafı beton ağlarla örülmüş olanlarda)" binalar olarak yorumladık. Diğer yandan yeni evleri, "komşulaşma üretmeyen, bahçesiz, küçük-sıkışık, ısı dengesi kötü, hiçbir simgesel değeri olmayan" binalar olarak eleştirdik. (Gür, 2006)

Tanju'ya göre; geleneksel dünyada kimlikler ve değerlerin içine doğulur, seçime ve olumsallığa kapalı bir durum söz konusudur. Modern dünyada ise kimlik edinilen bir şeydir ya da edinilmeye çalışılan ve asla tamamlanamayan bir kurgudur (Tanju, 2002). Kentlerimiz ve kırlarımızın bugünkü çirkinliğinin birinci sebebi; kimlik arayışımızdaki ciddiyetsizliğimiz, ikinci sebebi de; herhangi bir arayıştan yoksun

olan mimari yapıtların estetik değerlerden yoksun olmasıdır. Gür, sorunun kimlik arayışının içinde olunmadığından kaynakladığını belirtmektedir (Gür,2007).

Modern mimarlık ve gelenekle ilgili olarak Adolf Loos üzerinden bir okuma yapan Tanju, Loos'un 19.yüzyılın ikinci yarısına kadar insanlık kültürünün düzenli bir akış içindeyken, bu tarihten sonra ilk kez kültürsüzlüğün üretilmeye başlandığı, köksüz olan kentli gibi mimarın da yersiz yurtsuzlaştığı, kültürü olan köylünün özgüveninin kentlide ve mimarda olmadığı savından bahsetmektedir. Tanju; Loos'un, Tanrı'nın planına benzer ve onunla uyum içinde olan geleneksel dünyada üretilen 'ev'in herkes tarafından beğenildiğini, oysa modern dünyada 'ev'lerin çoğunun sadece mal sahibi ve mimarlar tarafından kabul gördüğü fikrine ek olarak kabul edilebilir tek seçeneğin, mimarın bin yıllardır sürmekte olan bu mimarlık özüne koparıldığı yerden tekrar eklemlenmesi gerektiğini düşünmektedir (Tanju, 2002).

Yerel Mimarinin Sürekliliğin Sağlanması

Yöreye ait yerel yapı geleneği bilgisi göstermektedir ki; bu gelenekler ikinci sınıf değil başlıca yöntemlerdir ve dünya son zamanlarda batı geleneğinin evrensel olamayacağı kanısına varmaktadır. Yöre gelenekleri hakkındaki 'donmuş çözümler' fikrinden sıyrılmak gerekmektedir; kaldı ki bunlar günümüzde de gelişmekte ve katkı yapabilmektedirler (Germen, 1974).

Konut mimarisinin başarılı çözümleri olan en doğru, dolaysız, gerçek ve yakın tarihe kadar devam ede gelmiş Türk evi ananelerinin, teknolojik imkanlar dahiliyle sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Çevrenin bilincinde olmak, insana onun sorumluluğunu vermekte, onu beşerden insana dönüştürmektedir. Her insan, kendinden önceki çevreye ekledikleriyle gelecek nesillere bir şeyler bırakmak durumundadır. Yapılar, ortalama olarak 30-150 yıl varlıklarını sürdürebilmektedir. Ancak kendilerinden sonra yapılacak olanları etkileme iradeleri daha uzun sürmektedir. Fakat sadece evrensel doğruları bünyesinde barındıran yapılar var olma ve meşruiyet kazanma hakkına sahiptir ve ancak bu yapılar dünyayı güzelleştirebilmektedir (Cansever, 2006).

Yeni yapılacak yapıların belli bir mimari ortama uyumu, karakteri tanımlanabilir, yapısal ilkelere bağlı olan yerin iyi anlaşılmasıyla mümkündür. Mekan ve karakter yerin birbiriyle bağlantılı parçalarıdır. İyi bir mekansal organizasyonun yanında,

karakterin kendini çevreye bağlı tanımlamalarının yapılması da sağlanmalıdır. Aksi takdirde yalnızca formlar taklit edilmiş olmaktadır. Yere ait olanın sürekliliği için devamlı olarak yeniden yorumlanması gerekmektedir (Schulz, 2001).

Yere ait olanın bilgisi ihmal edildiğinde iki türlü sorun ortaya çıkabilmektedir. Birincisi; dışarıdan ithal edilmiş, yer ile uyum sağlamayan ve yerin tavrını ve tutumunu değiştirmede yetersiz kalınan durumlar, ikincisi; kültürel değerlerin başka etkenlerle hızla değiştiği bir ortamda çevrenin hala eskisi gibi kalması durumlarıdır. Başarılı mekan örgütlenmeleri için; çevre, koşullar derinlemesine irdelenmeli, tasarımın kim için yapıldığı, kültürün ne kadar ve hangi yönleriyle önemli olduğu sorularına cevap aranmalı, zaman/mekan etkileşimleri doğru tanımlanmalı, bugün ve gelecek için kültür yeniden yorumlanmalı ve değiştiren etkenler belirlenmelidir (Gür, 1996).

3. DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ YEREL MİMARİ ÖZELLİKLERİ

3.1 Yerel Mimari Özellikler

Doğu Karadeniz Bölgesi yerel mimarisi, yerel malzemenin ve doğal şartların iyi özümsenip, doğru çözümlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Zengin orman alanları ve çeşitli insan topluluklarının etkileşimi sonucu coğrafyayla bütünleşmiş, kendine özgü, yere ait olan ve nesilden nesle aktarılan bir yapı kültürü üretilmiştir.

Doğu Karadeniz yerel mimarisinde; doğal yapı yerleşim düzenini, ekonomik yapı ev ve yardımcı yapı elemanlarını, sosyo-kültürel ve etnik yapı tipolojiyi meydana getiren unsurlardır (Sözen, Eruzun, 1992).

3.1.1 Yerleşim özellikleri

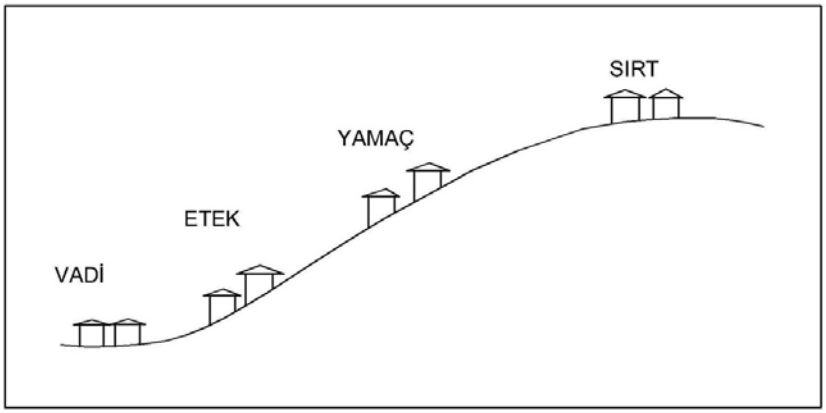
Doğu Karadeniz Bölgesi yerleşmeleri sürekli ve geçici olarak iki şekilde sınıflandırılabilir. Geçici yerleşimler, köyün dışında ve evden uzaktaki tarlalar olan mezralar ve yaylalardır. Kıyı yerleşimlerinde deniz ürünleri önemli besin kaynağı olmaktayken, iç kesimlerde denize uzaklık hayvancılığın önemini arttırmakta, bunun sonucunda hayvanların daha iyi beslenmesini sağlamak için yaylalara çıkılmaktadır. Yayla yerleşimleri, çoğunlukla iki katlı yapılar topluğundan oluşmaktadır. Genellikle yayla yolu üzerinde konumlanan mezralar ise; ekim, hasat ve yaz ayları boyunca tarlayı yabani hayvanlardan korumak amaçlı kullanılan tek katlı, basit yapılardır (Şekil 3.1) (Sözen, Eruzun, 1992). Mezra yerleşimlerinin yükseklikleri yörelere göre 1500-2000m arasında değişirken, 1000-2800m yükseklikte yayla yerleşimlerine rastlanmaktadır (Sümerkan, 1990).

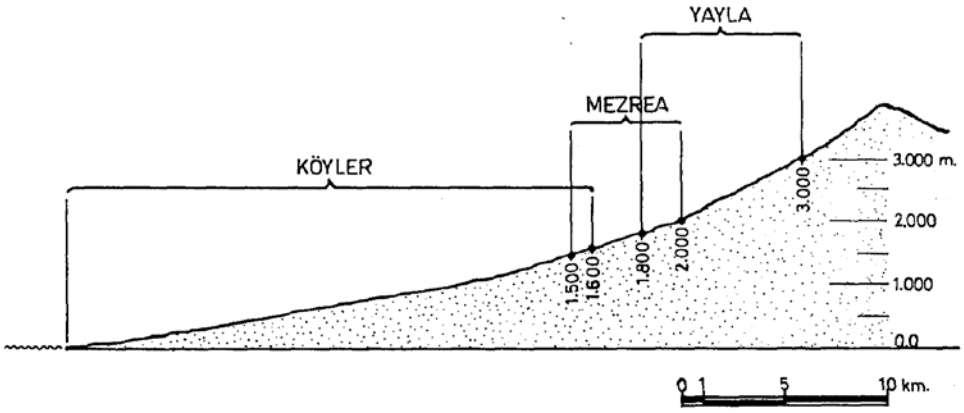
Şekil 3.1: Yayla yerleşim örneği (Başkan, 2008).

Sürekli yerleşimler, köy, kasaba ve kentlerdir. Sözen ve Eruzun'a göre kentler ve kasabalar, yerleşme ve mimarlık yönünden Türkiye'nin diğer bölgelerindeki kent ve kasabalar gibi bazı iç kesimler hariç eski karakterini koruyamadan yenilenen ve değişen bir özellik gösterdiğinden dolayı Doğu Karadeniz yerel mimarisini kırsal ölçekte incelemek gerekmektedir. İç kesimdeki yerleşmelerde; ev ve eklentilerinin birbirine çok yakın olduğu köylerin yanında kopuk mahallelerden oluşan köylere de rastlanmaktadır. İç kesime göre dağınık yerleşme özelliği gösteren kıyı kesiminde, yerel mimari özellikler daha kararlı ve gelişmiştir (Sözen, Eruzun, 1992).

Topografyaya yerleşim denize açılan vadiler, vadilerle sırt arasında konumlanan etek, yamaç ve en yüksek noktadaki sırt yerleşimleri şeklindedir (Şekil 3.2). 200-600m yüksekliklerde yerleşim yoğunluğunun arttığı görülmekte olup, pek geniş olmayan ve sel tehlikesi ile sık sık karşılaşılan vadilerle, sert rüzgarlara maruz kalan sırtların sürekli yerleşim için pek uygun görülmediği gözlemlenmektedir. Rüzgarın şiddetinin nispeten az olduğu 1500-1600m. yükseklikteki sürekli yerleşimlere de rastlanmaktadır (Şekil 3.3) (Sümerkan, 1990).

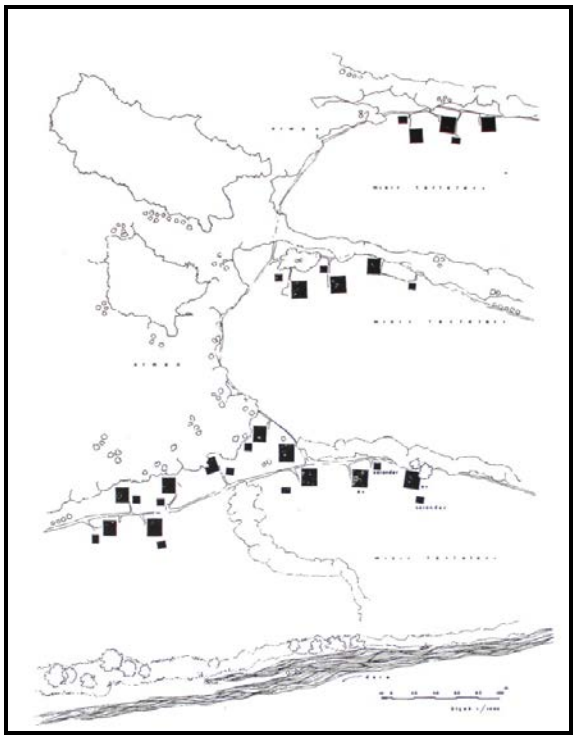

Şekil 3.2: Topografya içinde yerleşim konumlanmaları (Sümerkan,1990).

Şekil 3.3: Topografya içindeki geçici ve sürekli yerleşmelerin rakımları (Sümerkan,1990).

Doğu Karadeniz bölgesinin batı kısmı hariç, genel topografyası engebeli özellik gösterdiği için toplu yerleşmeye uygun değildir. Samsun hariç diğer illerde dağınık yerleşme oranı toplu yerleşmelerden yüksektir (Özgüner, 1970). Dağınık yerleşim içinde yakın akraba evleri eklentileriyle beraber kümelenirken, uzak akraba ve komşu evler 40-50m. ile 300-500m mesafe uzaklıkta olabilmektedir (Sümerkan, 1989). Bazı örneklerde evlerin arasındaki uzaklığın 1000-1500 metreyi bulduğu görülmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.4: Yerleşim Düzeni (Özgüner, 1970).

Arazinin engebeli oluşu, ulaşımı zorlaştırmakta, tarlanın ekilmesi, gübrelenmesi, ürünün taşınması ve depolanması insan eliyle olmaktadır. Bu yüzden araziye yakın olmak iş yükünü hafifletmekte, aynı zamanda ekine zarar verecek her türlü hayvana karşı kontrolün kolay sağlanmasına olanak vermektedir. Bu nedenlerden ötürü aileler evlerini, kendi arazisinin yüksek noktasına kurmaktadır. Yerleşim, arazilerin dağılışlarına göre şekillenmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Doğu Karadeniz Bölgesi yerleşmelerinde evler, arazi eğimiyle uyumlu olarak konumlanmakta, girişler ve mekanlar buna göre planlanmaktadır. Topografyaya yayılan yerleşmelerin yönlenmesi de arazi eğiminin baktığı yön olmaktadır. Eğimin yönlendirici etkisi, rüzgar ve yağış faktörlerine karşı önlem oluşturmaktadır. Karadeniz'e dik uzanan dağ ve tepelerin doğu ve batı yamacına konumlanan yerleşimler, etek-yamaç yerleşimleridir (Sümerkan, 1990).

Batur, bu yerleşim düzenini "Güneydeki sıradağların denize dik uzanan kolları, nerdeyse sonsuz sayıdaki tepeler ve yamaçlara serpilmiş, ormana ve yeşile gömülmüş birkaç evlik minik yerleşmeler, hatta bazen tekil konutlar, heyecan verici bir görüntüdür. Bu yerleşme kusursuz topografik konumla birlikte etkileyici bir

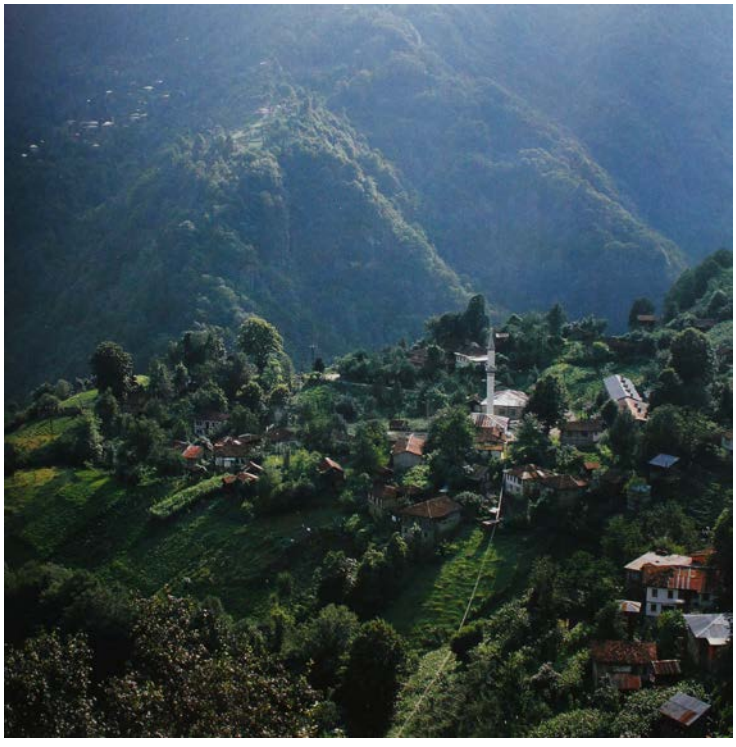
peyzaj oluşturur. Her görende özenilesi bir yaşam modeli imgesi yaratır" (Batur, 2005) şeklinde yorumlamaktadır.

Doğu Karadeniz Kırsal Yerleşim Kültürü;

Toplu yerleşim, bütün problemlere karşı güç kazandırmasına karşın, dağın başında tek başına olmak Karadeniz köylüsünde korku yaratmamaktadır. Fakat neredeyse her ev, tedbir olarak silah bulundurmaktadır (Özgüner, 1970).

Doğu Karadeniz'de birkaç köye hizmet veren merkezle ev arasında sıkı bağlantı görülmemektedir. Bu nedenden ötürü köylü merkeze haftada bir veya iki kez inmekte, aylık ihtiyaçlar pazarlardan hafta günlerinde karşılanmaktadır. Her mahallede bir cami bulunmakta, dükkanlar birkaç köye birden hizmet vermektedir (Özgüner, 1970).

Kahvehane, cami ve meydanlar, birbirlerine uzak konumda oturan ve daha seyrek görüşme imkanı olan erkek köylüler için boş zamanlarını değerlendirdikleri, toplanıp sosyalleştikleri mekanlar olarak önem arz etmektedir. Kadınların toplanma alanları erkeklere göre daha kısıtlı olmakta, hafta günlerinde pazaryerleri kadınlar için çok şey ifade etmektedir (Özgüner, 1970).

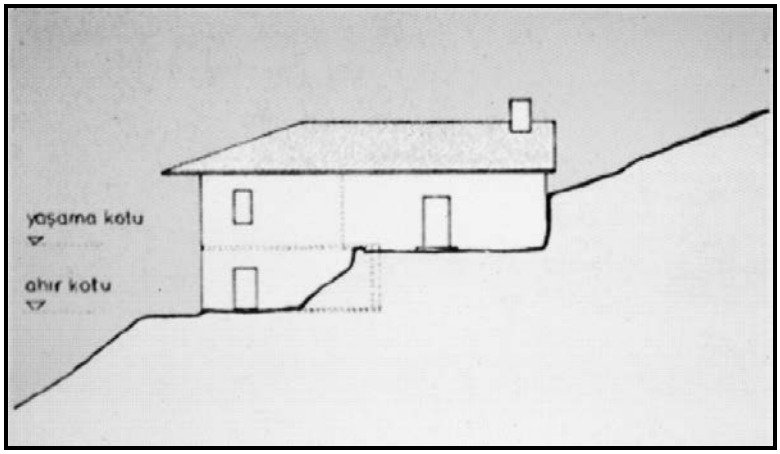

Şekil 3.5: Yerleşim düzeni (Batur, 2005).

3.1.2 Kırsal Konut Türleri ve Mimari Özellikleri

3.1.2.1 Araziye yerleşim

Konutlar, %5 ile %50 arasına değişebilen eğimdeki yamaçlara oturduğu için yukarı yönde şev oluşturmakta, böylece ahır katı kendiliğinden oluşmaktadır. Aşağıdan bakıldığında ahır ve zemin katla iki kat olarak görünen ev, yukarı kottan tek katlı bir yapı olarak algılanmaktadır (Şekil 3.6) (Sümerkan,1989).

Şekil 3.6: Yamaçta konumlanan ev örneği (Sümerkan,1989).

Ev konumlanırken; aşırı eğimli yüzeylerden, fazla rüzgar alan alanlardan ve uzun süre gölgede kalan yerlerden kaçınılmaktadır. Uygun eğimli, geniş ve kaliteli toprağın olduğu alanlar öncelikli olarak tarıma ayrıldığı için buralara da ev kurulmamaktadır (Sümerkan,1990).

Evin konumlanışında güneş ve manzara eğim kadar etkili olmamakta, bayır aşağı bakan cephe ön cephe olmaktadır. Arazi, yapıya göre zorlanmamakta, tam tersine yapı araziye uymaktadır (Şekil 3.7) (Özgüner,1970). Özgüner'in evlerin planlanışında zamanının çoğunu tarlada çalışarak geçiren Karadeniz insanı için manzaranın öneminin olmadığı düşüncesine karşılık Sözen ve Eruzun, kuzey yönünün iklimsel etkiler açısından istenmeyen yön olmasına rağmen, manzaraya yönelmek için evlerin kuzeye baktırılmasını, Karadeniz insanı için evde mutlu yaşamanın kanıtı olarak görmektedir (Sözen, Eruzun, 1992). Hem eğimden ötürü hem de kullanış yönünden çift girişli olarak planlanan konutlar, girişlerden biri kuzey biri güneye bakacak şekilde konumlanmaktadır. Yazları serin olan kuzeye bakan

avlu, kışları nispeten daha sıcak olan güney avlusu kullanılmaktadır (Gür; Özdemir, Kuloğlu, Ural. 1993).

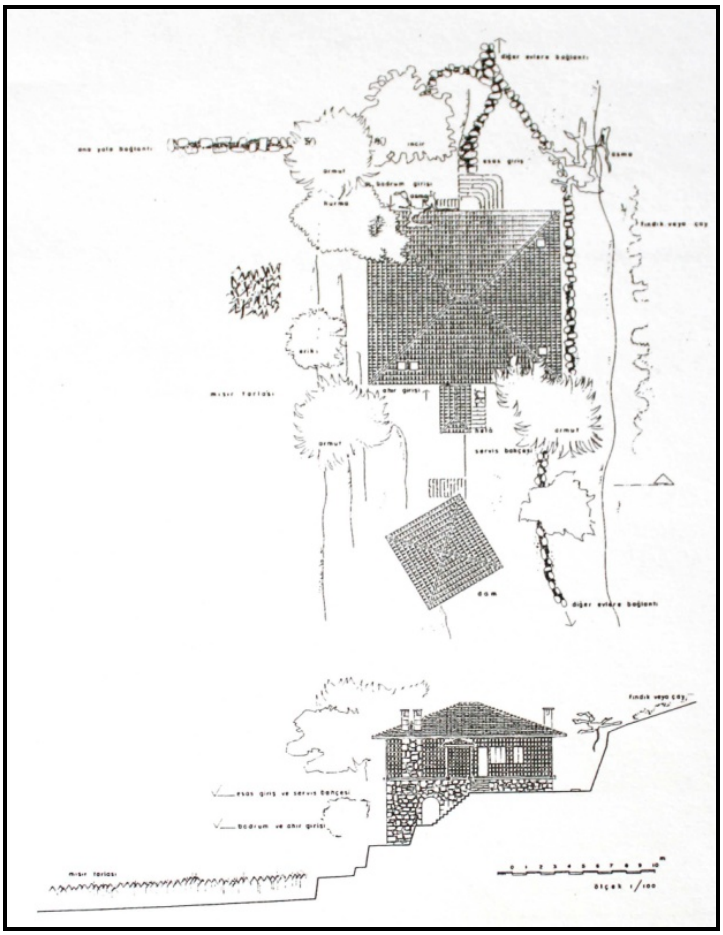
Şekil 3.7: Araziye yerleşim.

Sık yağış alan bölgede, aşırı eğimli bölgelerdeki tarıma elverişli toprak örtüsünü erozyona karşı koruyabilmek için arazide düz ve kıvrımlı setler kurulmaktadır (Şekil 3.8). Bu setler aynı zamanda evlerin etrafına da giriş ve avlu mekanları oluşturarak, teraslama görevi görmektedir. Özellikle kızılağaçların bol olduğu bölgede yüksek ağaçlar, ev ve avluda gölge oluşturmakta, kuzeye bakan kısımlarında yosunlaşma görülmektedir (Sümerkan,1990).

Şekil 3.8: Arazide oluşan setler.

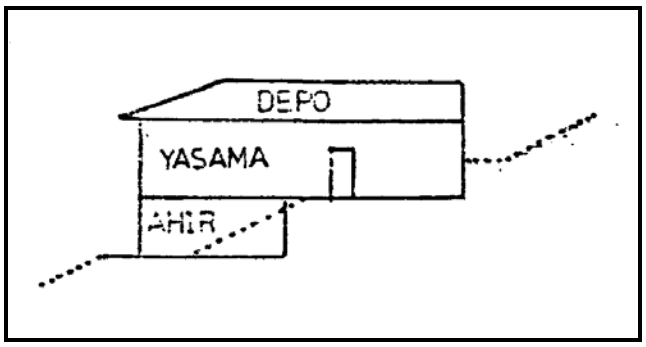
Araziye yerleşimde evler tek başına değildir. Muhtelif fonksiyonlar için tasarlanan konuta yardımcı serander, dam, çöten, merek, meydan odası, ocak, vagon gibi irili ufaklı yapılar, yeşil peyzaj ve konutla beraber bir düzen oluşturmaktadır (Şekil 3.9) (Özgüner,1970).

Şekil 3.9: Ev ve çevresi (Özgüner, 1970).

3.1.2.2 Mekan kurgusu

Doğu Karadeniz kırsal konutları, Samsun ili dışında oldukça eğimli araziye oturmakta, eğimden yararlanılarak vadiye bakan bölümün altına ahır konumlandırılmaktadır. Genellikle tek kattan oluşan evlerin çatı arasında belli bir bölümüne konuk odaları yerleştirilmektedir (Şekil 3.10) (Sümerkan; Keleş, Özdemir, Usta, Araz, 1992). Dört tarafı çevrili olan evlerde avlu ve iç bahçelere rastlanmamaktadır. Anayoldan ayrılan patikalarla evin ön ve arka cephesine ulaşılmakta, girişler iki yan cepheden sağlanmaktadır (Özgüner,1970).

Şekil 3.10: Yaşama alanlarının katlara dağılımı (Akdeniz,1994).

Evler, zeminden 50-100cm yükseltilmekte, iç mekana giriş için hazırlık mahiyetinde bir düzlük oluşturulmaktadır. Bu düzlüğe birkaç basamakla ulaşım sağlanmaktadır. Bu düzlükten evin alt katına ulaşan ikinci merdiven bağlantısı da bulunmaktadır (Şekil 3.11) (Sözen ve Eruzun, 1992). Bağlantının içeride olduğu durumlarda merdiven, plan organizasyonunu etkilemeyecek şekilde konumlandırılmaktadır (Özgüner,1970).

Şekil 3.11: Ahır ve zemin kat ilişkisi örnekleri.

Dış kapılar, iç kapılara oranla daha büyük olup, gündüzleri genellikle açık tutulmaktadır. Evin içine hayvan, haşerat gibi canlıların girmesini engelleyecek 120-150cm yüksekliğinde, insanların rahatlıkla açabileceği şekilde tasarlanan ve halk arasında 'perde' denilen bir kapı daha bulunmaktadır (Şekil 3.12) (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.12: Doğu Karadeniz konutu dış kapı örneği.

Yemek pişirme eyleminin dışında, yemek yeme, oturma, dinlenme, yıkanma ve bunun gibi yaşamsal faaliyetlerin yapıldığı çok amaçlı bir mekan olan ve yörede 'aşhane' ya da 'ohomonduni' olarak da anılan mutfak, Doğu Karadeniz kırsal konutunun ana mekanı sayılmaktadır. Özellikle kış aylarında yağıştan ve soğuk rüzgarlardan korunması istenen aşhane, evin arazideki konumu belirlenirken genellikle korunmuş yöne yerleştirilmektedir. Aşhanenin iç mekan donatıları, çok amaçlı kullanıma elverişli olarak taşınabilir nitelikte olup, ocak ve dolapların dışında sabit donatı elemanları bulunmamaktadır. Açılır kapanır nitelikteki ayaklar üzerine konulan bakır sini veya ahşap sofralar, kolay taşınabilen arkalıksız iskemlelerle birlikte yemek işi bittikten sonra kaldırılmakta, mekan diğer kullanımlar için uygun hale dönüştürülmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Aşhane ocağında sürekli yanan ateş, yemek ve mısır ekmeği pişirme, su ısıtma gibi eylemlerin dışında ısınma görevini de üstlenmektedir. Tavandan sarkıtılan zincirin çengeline takılan kazanda yemek pişirilmektedir. Kiler vazifesi gören dolaplar, bakır sinilerin iliştirildiği mandallar, çengeller ve açık raflar mutfağın diğer donatılarıdır (Şekil 3.13, Şekil 3.14, Şekil 3.15) (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.13: Aşhane ocak örnekleri.

Şekil 3.14: Aşhane ocağı, kiler dolapları ve raflar.

Şekil 3.15: Ocak bacasından sarkıtılan kazan zinciri örneği.

Özgüner, ‘hayat’ı bir şehrin meydanı gibi ev halkını bir araya getiren mekan olarak tanımlamaktadır (Özgüner,1970).Hayat, girişin açıldığı ana mekandaki yaşam alanıdır. Bu mekan, ocak barındırıp, pişirme, yeme içme, toplanma eylemlerine olanak sağlayan ‘aşhane’, ocak barındırmadığı halde ailenin toplanmasını sağlayarak yaşam alanı niteliği taşıyan ‘salon’, ya da odalar arası geçiş ve depolama alanı olarak kullanılan ‘koridor’ olarak adlandırılabilmektedir. Fakat her durumda yörede hayat denilince bu mekanların hepsi anlaşılmaktadır.

‘Koridor’ ve ‘açık çıkma’ arasındaki ayrım, ‘iç hayat’ ve ‘dış hayat’ tanımlamalarıyla yapılmaktadır (Sümerkan, 1990).

Odalar, genellikle gece kullanılmakta olup, bazılarında ocaklara rastlanmaktadır. Gerektiğinde oturma, dinlenme, çalışma eylemlerine olanak sağladıkları düşünülmektedir (Şekil 3.16) (Sözen, Eruzun, 1992). Oda boyutlarının birbirine yakın olması esneklik sağlamaktadır. Yaşlı ve hastalara zemin katta helaya yakın, çocuklara ise ebeveynlerine yakın odalar tahsis edilmektedir. Ocaklı odalarda çocukların çalışması, gusülhaneli odalarda banyo ihtiyaçlarının mahremiyet içinde giderilmesi sağlanmaktadır. Tavanların yüksek, pencerelerin karşılıklı olması konutu hem havadar hem de iyi klimalandırılmış kılmaktadır (Gür; 2005).

Genel olarak aynı ilkelerle inşa edilen konutların, aile büyüklüğü ya da maddi olanaklara bağlı olarak oda sayılarında veya mekan büyüklüklerinde farklılıklar olabilmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.16a: Ocaklı oda ve donatıları.

Şekil 3.16b: Ocaklı oda ve donatıları.

3.1.2.3 Plan tipolojileri

Özgüner, plan şemasına tesir eden faktörlerin, iklim, topografya, malzeme gibi çevresel etkenlerden çok yaşam tarzında aranması gerektiğini düşünmektedir (Özgüner,1970). Sümerkan ise, tarım teknolojisi, üretim biçimi ve yaşam tarzının aynı olduğu yörelerde farklı plan tiplerine rastlanılmasını sadece yaşam tarzına bağlamamak gerektiğini düşünmektedir. Ona göre esas faktörler, yapı geleneğinde aranmalıdır (Sümerkan, 1990).

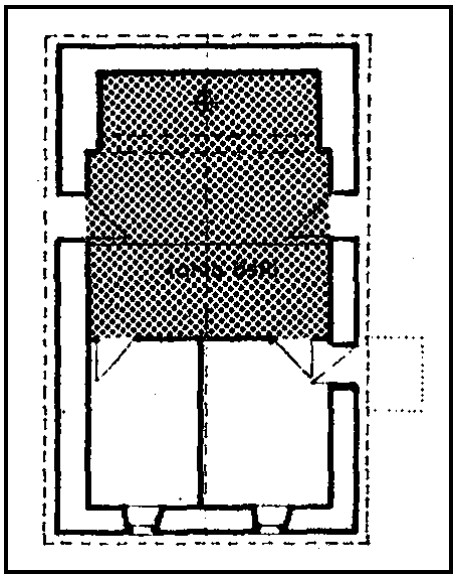
Özgüner'in 'hayatlı' ve' salonlu' şeklinde ikiye ayırdığı plan tiplerini, 'Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri' doktora tezinde Sümerkan, basit aşhaneli, hayatlı/aşhaneli ve salonlu şeklinde üç bölümde incelemektedir. Sümerkan, Doğu Karadeniz Nitelikli Konut Araştırması kapsamında yapılan 'Kırsal Konut Tipolojileri İlkeler ve Standartları' çalışmasında ise plan tipolojilerini genişleterek aşhaneli, hayatlı/ aşhaneli, salonlu ve sokaklı tip olarak dörde ayırarak tanımlamaktadır.

Özgüner'in tanımına göre ocağın bulunduğu, yeme içme, pişirme, oturma, toplanma gibi eylemlerin yapıldığı hayat, Sümerkan'ın tanımlamalarına göre 'aşhaneye' karşılık gelmektedir. Özgüner, 'hayat' gibi aile efradını bünyesinde toplayan, ancak içinde ocak barındırmayan ve dolayısıyla yemek pişirilmeyen mekanı 'salon' olarak adlandırmaktadır. Bu tanım Sümerkan'ın tanımıyla örtüşmektedir. Bazı evlerde hayatın devamı olan, odaları toprak zemin ve ocak islerinden korumak üzere bir kapı ile ayıran temiz ve aydınlık bir orta mekandan bahseden Özgüner, ana şema esas

kalarak plan tiplerinin gelişerek değişik varyantlara imkan sağladığını belirtmekte fakat bunları sınıflara ayırmamaktadır (Özgüner,1970).

Doğu Karadeniz kırsal konutunu plan tipolojileri açısından dört farklı şekilde sınıflandırmak mümkün olabilir (Sümerkan ve diğ. 1993);

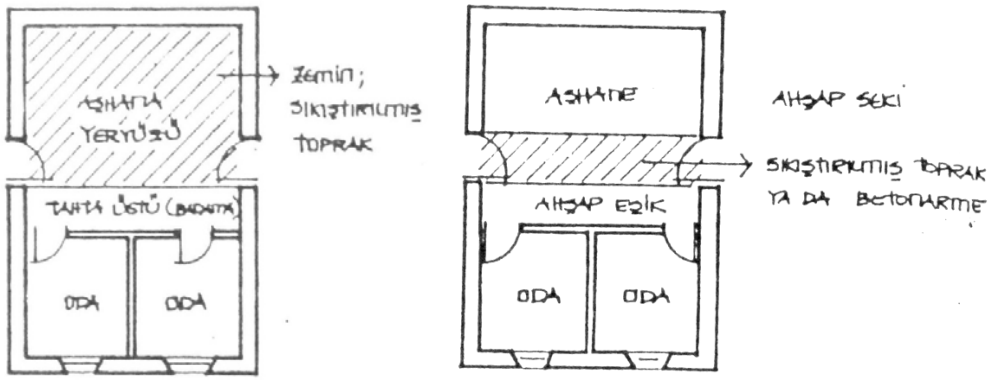
1. **Aşhaneli tip**; bölgenin önemli bir bölümünde görülen plan tiplerinin temel karakter özelliğine sahip şemadır. Eğimli arazide kurulu ve ikiye bölünmüş olarak planlanan evde aşhane, hemzeminde ve şeve sokulmuş konumdadır (Şekil 3.17, Şekil 3.24- A1,A2,A3). Yatak odaları vadiye bakmakta ve kapıları aşhaneye açılmaktadır. Günün büyük kısmının geçtiği aşhane çok amaçlı kullanıma uygun, toprak zeminli bir mekandır. Yapıyı kullanan kişi sayısı arttıkça yamaçtaki odalara yeni odalar eklenerek, plan yamaca dik lineer büyüme göstermektedir. Bu plan tipine Tirebolu-Yomra arasında rastlanmaktadır (Sümerkan ve diğ. 1993).

Şekil 3.17: Aşhaneli plan tipi (Sümerkan, 1990).

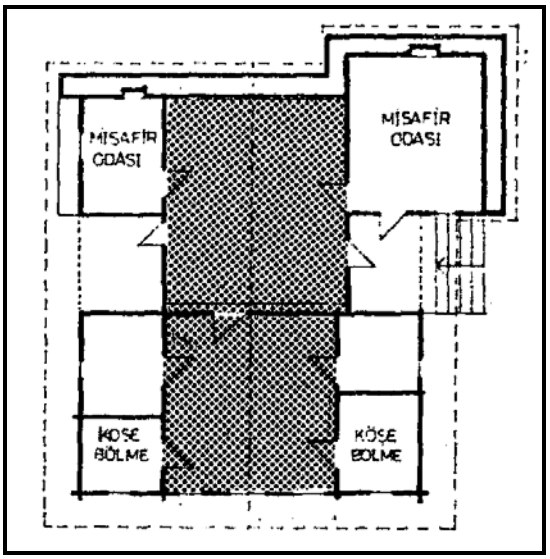
Çift giriş kullanılan bu tipte, direkt olarak aşhaneye girilmekte, mahremiyet minimum derecede sağlanabilmektedir. Yatak odalarına geçişte, 'badama' ya da 'tahta üstü' denilen ahşap kapı eşikleri, oda zeminini sıkıştırılmış toprak zeminden ayırmaktadır. Bu plan tipindeki aşhane mekanına bölgelere göre 'hayat' da denmektedir (Sümerkan, 1990).

Aşhane ocağının yerini sonraları soba alınca, aşhane zemini bir seki ile yükseltilmekte, girişte oluşturulan koridorun zemini sıkıştırılmış toprak bırakılmakta veya günümüzde betonarmeye dönüştürülmektedir (3.18) (Gür ve diğ. 1993).

Şekil 3.18: Sıkıştırılmış toprak zeminli aşhaneli plan ve ahşap sekiyle yükseltilmiş plan (Gür ve diğ. 1993).

2. **Hayatlı/aşhaneli tip;** Yatak odalarının arasına geçiş mekanı eklenerek aşhaneli plan tipi geliştirilmiştir (Şekil 3.19, Şekil 3.24- B1,B2,B3,B4,B5). Başlangıçta küçük ölçülere sahip bu alan zamanla genişleyerek bir iki kişilik sedire sahip alandan aşhane ölçülerine varana kadar büyütülmüştür. 'Yaşamak' demek olan 'hayat' ailenin bir araya gelip vakit geçirdiği sofa görevini görmektedir (Sümerkan ve diğ. 1993). Evin aşağı yönünde, ahırın üstünde konumlanan hayat ahşap döşemeliyken, aşhane toprak zeminden oluşmaktadır (Şekil 3.20) (Sümerkan, 1990).

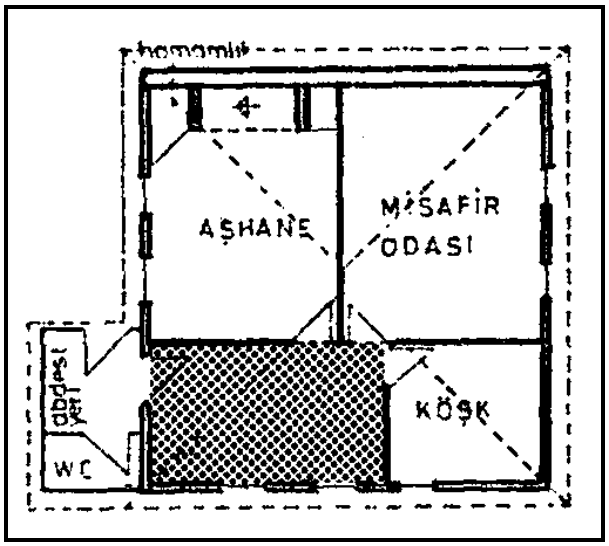
Şekil 3.19: Aşhaneli/Hayatlı plan tipi (Sümerkan, 1990).

Bu plan tipine Akçaabat-Yomra arasında, olgun şemasına ise Rize ‘de rastlanmaktadır (Sümerkan ve diğ. 1993).

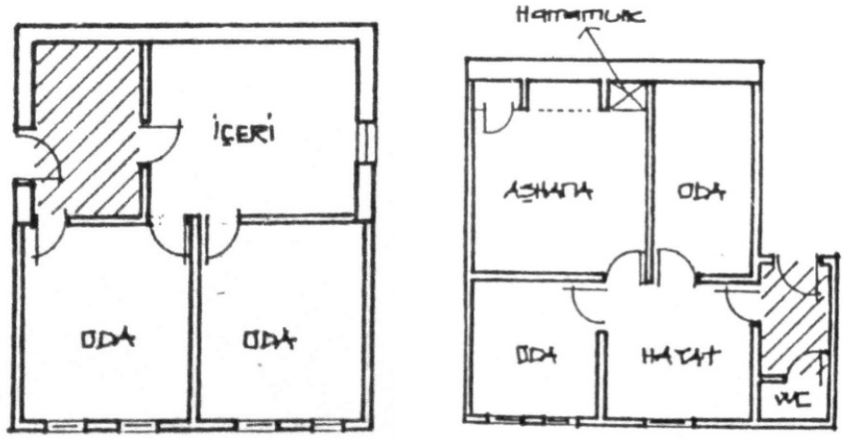
Şekil 3.20: Toprak zeminli aşhane.

3. **Salonlu tipler;** Yapı alanı kabaca dörde bölünmekte; daha büyükçe olan, dışarıdan direkt olarak girilen ve odalara açılan ana mekana ‘salon’ adı verilmektedir (Şekil 3.21, Şekil 3.24-C1). İşlev bakımından sofayla aynı görevi gördüğünden buraya ‘hayat’ da denmektedir (Sümerkan ve diğ. 1993).

Şekil 3.21: Salonlu plan tipi (Sümerkan, 1990).

Tek girişli olarak tasarlanan bu tip konutların bazılarında bir giriş ve tuvalet birimine de rastlanmaktadır (Şekil 3.22) (Gür ve diğ. 1993).

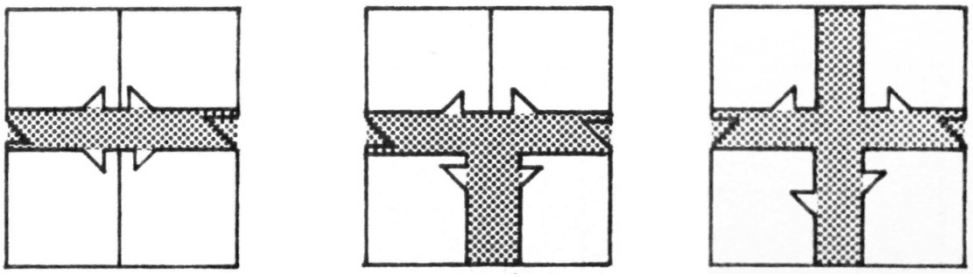

Şekil 3.22: Tek girişli ve çift girişli salonlu tip (Gür ve diğ.1993).

Mutfağın ana giriş mekanından koparılarak ayrı bir mekanda konumlandığı salonlu tiplerde fonksiyon ayrımı kesinleştirilmekte, hijyen ve mahremiyet açısından kolaylık sağlanmaktadır. Özgüner, hayatlı evdeki hizmet eden mekan ile hizmet edilen mekanın karmaşıklığı yanında, salonlu tipi daha olgun ve kentleşmeye daha yatkın bulmaktadır (Özgüner,1970).

Orta mekan yani salon köşede ve çapraz eksende olduğu için yapı dikine genişleyebilmektedir. Bu yüzden bu tip evler, genellikle iki katlı olarak inşa edilmektedir (Özgüner,1970). Bu plan tipine Samsun-Tirebolu arasında rastlanmaktadır (Sümerkan ve diğ. 1993).

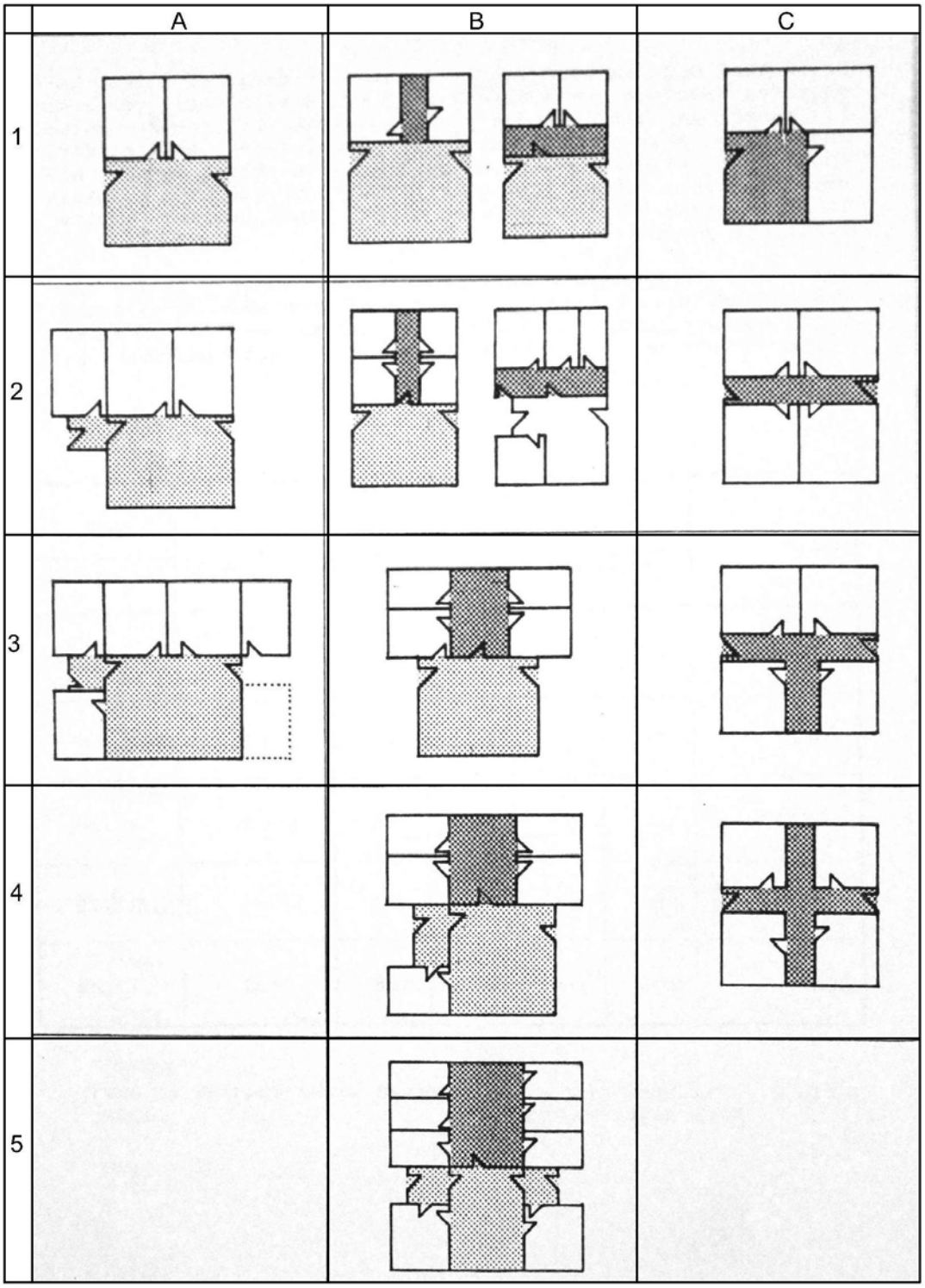
4.Sokaklı tipler; Odaların bir koridor etrafında konumlandığı plan tipidir. Koridor 'I'(karnıyarık), 'T' veya 'haçvari' plan tipine sahip olabilmektedir (Şekil 3.23, Şekil 3.24- C2,C3,C4) Bu tip genel olarak Samsun-Giresun arasında görülmektedir (Sümerkan ve diğ. 1993).

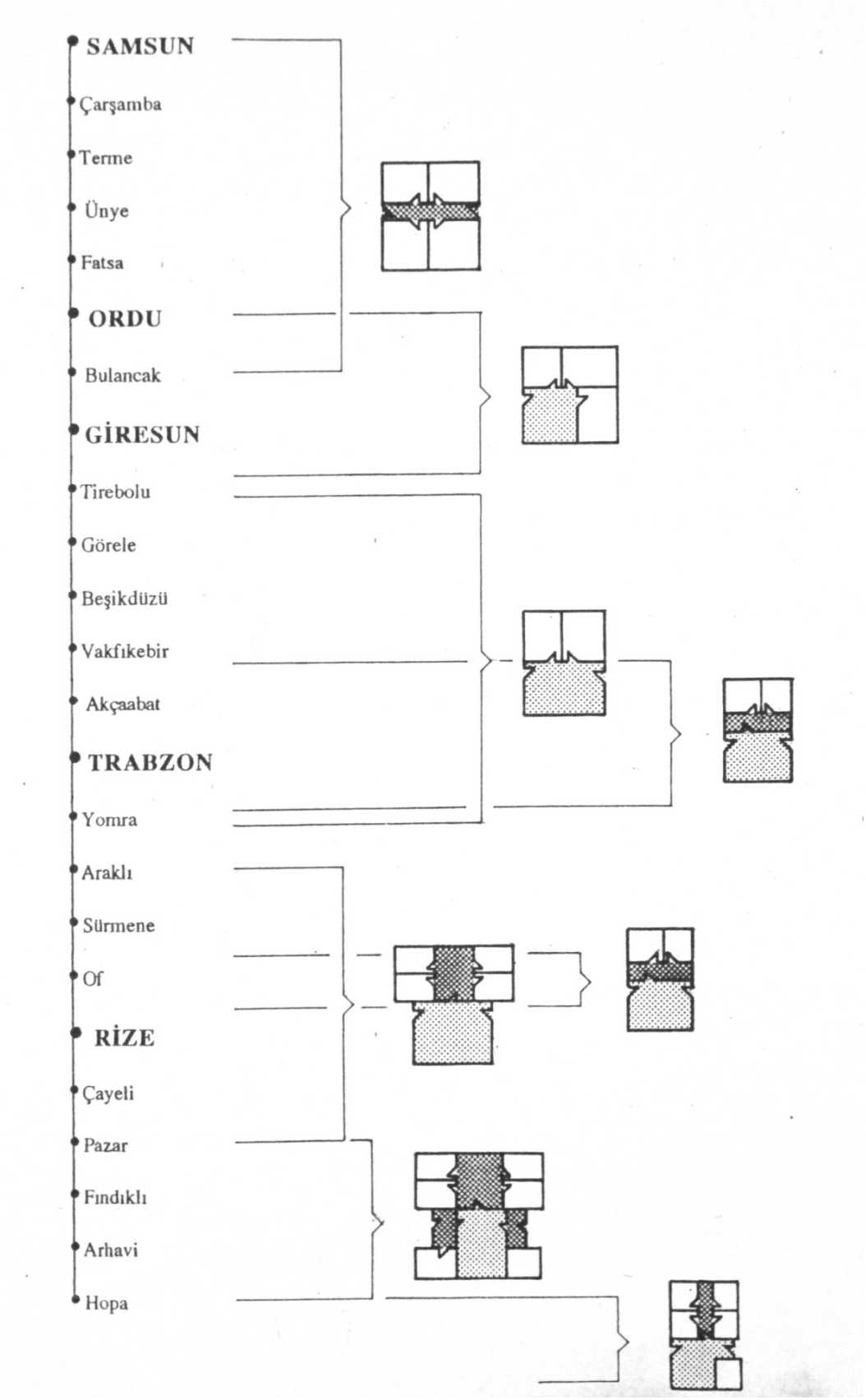
a.'I' koridorlu plan tipi **b.**'T' koridorlu plan tipi **c.**'Haçvari' koridorlu plan tipi

Şekil 3.23: Sokaklı plan tipolojileri (Sümerkan ve diğ. 1993).

Trabzon-Rize yöresinde koridorlara da 'hayat' denmektedir(Sümerkan,1990).

Şekil 3.24: Doğu Karadeniz kırsal konutu plan tipolojileri (Sümerkan, ve diğ.1993).

Şekil 3.25: Doğu Karadeniz Bölgesi illerinde yerel konut plan tiplerinin dağılımı (Sümerkan ve diğ.1993).

3.1.2.4 Cephe-kütle organizasyonu

Cephe organizasyonu konutun yapım sistemine göre; ahşap yığma, çatma ve karma sistemlerle oluşturulan dış duvarlarla şekillenmektedir. Kütle hareketi plan şemasına göre ortaya çıkmaktadır (Şekil 3.27, Şekil 3.28).

Ahşap çatma sistemde planlanan evlerde; taşıyıcı dikme ve kirişler, ağaç boylarının elverdiği ölçüde oluşturulan odaların bölünmelerini çerçeve olarak dışarıya yansıtmaktadır. Değişik ölçülerde simetrik olarak oluşturulan çerçevelerin içlerine pencere ve kapı boşlukları bırakılmakta, yatayda ve düşeyde daha küçük parçalara bölünerek kare ya da üçgen formlar meydana getirilmektedir.

Doğu Karadeniz'de evlerin çatı ve duvar yüzeylerine değişik formlarda pencereler açılmaktadır. Cephe organizasyonunda pencerelerin konumlandırılması, boyutları ve sayıları bütüne etkisi bakımından önem arz etmektedir. Düşey yerleştirilen pencerelerin boyutları, ½ kenar oranında ve dikdörtgen formda olmaktadır. Yatak odalarının baktığı manzaralı cephede daha çok pencere bulunmaktadır. Genellikle giyotin pencere sisteminin kullanıldığı yapılarda güvenlik amaçlı kullanılan kepenkler de cephe görünümüne katılan elemanlar olmaktadır (Şekil 3.26). Dolma duvarlarda yatay taşıyıcı dikmeler pencere boşluğunu belirlemektedir (Sümerkan, 1990).

Şekil 3.26: Giyotin pencere sistemi ve kepenkler.

Batur, Doğu Karadeniz geleneksel konutlarının cephe düzenini betimlerken bu sistemin hangi eğitim modelinde öğretildiğini ve geleneğin nasıl sürdürüldüğünü

düşündüğünden bahsetmekte ve bunu "Çoğu yüzyıldan eski evlerin yanında yakın tarihli olanların da, örneğin 1951 yılında yapıldığı bilinen örneklerin varlığı şaşırtır, geleneğin sürekliliği mi sorusunu akla düşürür" (Batur, 2005) şeklinde ifade etmektedir.

Şekil 3.27: Göz dolma, kütle hareketli cephe organizasyonu (Başkan,2008).

Şekil 3.28: Muska dolma, kütle hareketsiz cephe organizasyonu.

3.1.2.5 Malzeme

Doğu Karadeniz yerel mimarisinin temel yapı malzemesi taş ve ahşaptır (Şekil 3.29). Kerpiç aşırı nem ve yağış alan bölgede tercih edilmemekte, tuğla nadiren kullanılmaktadır. Kiremit ise bölgenin doğusunda daha yoğun görülmektedir (Sümerkan, 1990).

Ağaç Malzeme

Kırsal yerel mimaride; yeni ev yapılacağı zaman usta ve kullanıcı ağaçları işlenebilme, çalışma ve lif özelliklerine göre değerlendirmekte, uygun olan ağaçlar kesildikleri ormanda biçilip tahtalar haline getirilmekte ve hayvanlarla evin yapılcağı yere taşınmaktadır (Sümerkan, 1990).

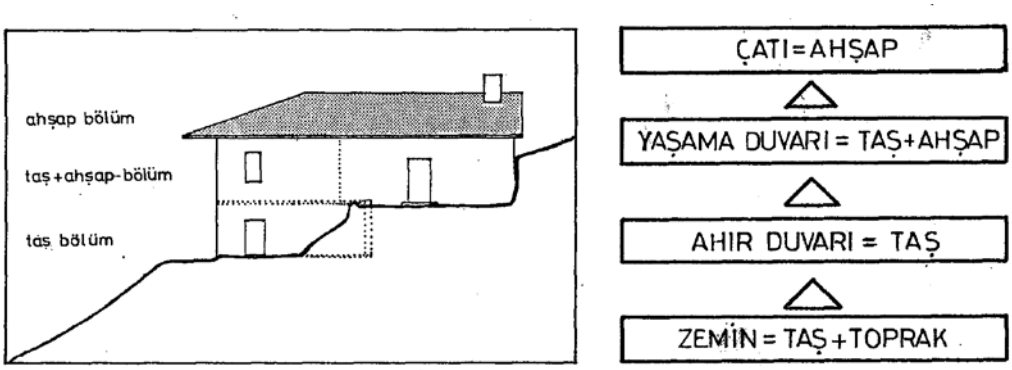
Bölgede yetişen başlıca ağaç türleri; çam, ladin, pelit, kestane, kızılağaç, cevizdir (Özgüner, 1970). Doğu Karadeniz'de konut için yapılacak ağaçta, sert, neme ve ısı değişimlerine dayanıklı olma özellikleri aranmaktadır. Bu özellikleri en iyi sağlayan ağaç kestane ağacıdır (Sümerkan, 1990) Kolay alev almaz özelliğe sahip olan kestane ağacı, yağlıboya kabul etmediği için doğal haliyle kullanılmakta ve zamanla kararmaktadır (Özgüner, 1970). Pahalı bir malzemedir. En çok Trabzon'un doğusu ve Rize'de kullanılmakta, batıya doğru gidildikçe kestanenin yerini dışbudak, karaağaç, ladin gibi ağaçlar almaktadır (Sümerkan, 1990).

Ceviz ağacı, mobilya ve sandık yapımında tercih edilen ağaç türü olmaktadır. Kabuğuyla birlikte kullanıldığında suya karşı çok dayanıklı olan kızılağaç, su içinde kalan temellerde, köprü ayaklarında kullanılmaktadır. Çit, esas yapı malzemelerinin dışında hafif konstrüksiyonlar için orman gülünden yapılmaktadır. Ahşap malzemenin yapıların dışında köprülerde, tekne yapımında, iç mimari ve süslemede de kullanıldığı görülmektedir. (Özgüner, 1970).

Taş Malzeme

Konutlarda, temel ve ahır katında taş malzeme kullanılmaktadır (Şekil 3.30). Yapının bayır yukarı kalan tarafında kalkan duvarı da taştan inşa edilmektedir (Şekil 3.31). Deniz kenarları ve derelerden toplanan çakıl taşlarının büyük parçalı olanları dolgu malzemesi olarak duvarlarda, küçük parçalı olanları zemin kaplamasında kullanılmaktadır (Özgüner, 1970).Ocak ve baca sistemleri de taştan yapılmaktadır (Sümerkan, 1990).

İşlemeye elverişli taş malzeme az sayıda taş ocaklarında bulunmaktadır. Kolay işlenmeyen taşlar moloz örgü sistemiyle tarla duvarlarında, evlerin ahır katı ve zemin katının muhtelif duvarlarında kullanılmaktadır (Sümerkan, 1990). Bu yüzden yapılarda nitelikli taş ustalığı ortaya çıkmamaktadır (Özgüner, 1970)

Şekil 3.29: Katlara göre ahşap ve taş malzeme kullanımı (Sümerkan, 1990).

Şekil 3.30: Taş malzemeden ahır katı ve ahşap malzemeden yaşama bölümü.

Şekil 3.31: Yaşama katında taş duvar ve dolgu malzemesinin ahşapla birlikte kullanımı.

Kireç

Trabzon'un orta ve batı kesimi ve Giresun' da dolma duvarların iç ve dış yüzeyinde, taş duvarların da iç yüzeyinde ince sıva hazırlanmasında kullanılmaktadır. Artvin, Rize ve Trabzon'un doğusunda ise kırma taşlarla doldurulan kısımların kapatılması için kullanılan sıvaya karıştırılmaktadır. Sıvama yüzeyler, istenirse beyaz kireç badanayla boyanmaktadır. Eskiden kirecin çıktığı ocaklardan ve inşaat malzemesi satılan yerlerden alınabildiği bilinmektedir (Sümerkan, 1990).

Kil

Kil, bağlayıcı olarak taş duvarlarda kullanılmaktadır. Kireç katılarak bağlayıcı özelliği arttırılmaktadır. Pişirilmiş kilden tuğla ve kiremit üretilmektedir. Tuğla, dolgu malzemesi ve baca duvarı yapımında kullanılmakta, örneklerine Artvin tarafında daha sık rastlanmaktadır. 1960 yıllarına kadar özellikle Rize ve Artvin köylerinde küçük harman tuğlası ve fırınları bulunmaktadır (Sümerkan, 1990).

Kum

Sıva ve harç malzemesi olarak deniz ve dere kumu kullanılmaktadır (Sümerkan, 1990). Geç dönemlerde kullanımı artan briket, deniz kenarlarındaki kumdan yapılmaktadır. Hafif ve ucuz olmasından dolayı tercih edilmekte ancak rutubeti kusmaktadır (Özgüner, 1970).

3.1.2.6 Yapım teknikleri

Genellikle yapıların taş ve ahşap kısımlarını farklı ustalar yapmaktadır. Yapılar, önceleri tamamen geçme ve çivisiz, sonraları kısmen çivili olarak inşa edilmiştir (Özgüner, 1970). Doğu Karadeniz bölgesi yerel mimarisinde yapılar üç farklı yapım sisteminde inşa edilmektedir. Bunlar; ahşap yığma, ahşap çatma(iskelet) ve karma yapı sistemleridir (Sümerkan, 1990).

1. Yığma Yapı Sistemi:

Yığma yapı sistemi, tahta (ahşap) yığma ve kalas/tomruk yığma sistemi olarak iki kısımda incelenebilmektedir (Sümerkan, 1990).

Tahta (ahşap) yığma sistemde; 2-5 cm kalınlığında tahtalar üst üste bindirilerek, köşelerde 'kurt boğazı' geçme yapmak suretiyle örülmekte ve başka taşıyıcı elemana

ihtiyaç duyulmamaktadır (Şekil 3.32). Bu sisteme bölgede, ‘yığma, dolma, kanat’ anlamlarına gelen ‘taraba’ denmektedir. Yapının bütün duvarlarının aynı anda örülmesi mecburi olmakta, bu durum yapımı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, büyük ve çok odalı konutlardan ziyade iki bölmeli basit köy evlerinde görülmektedir (Özgüner, 1970). Bu sisteme Of-Hopa arasında, dayanıklı ağaçların bol bulunduğu yüksek kesimlerde rastlanmaktadır (Sümerkan, 1990).

Şekil 3.32: Tahta yığma sistemde konut örneği.

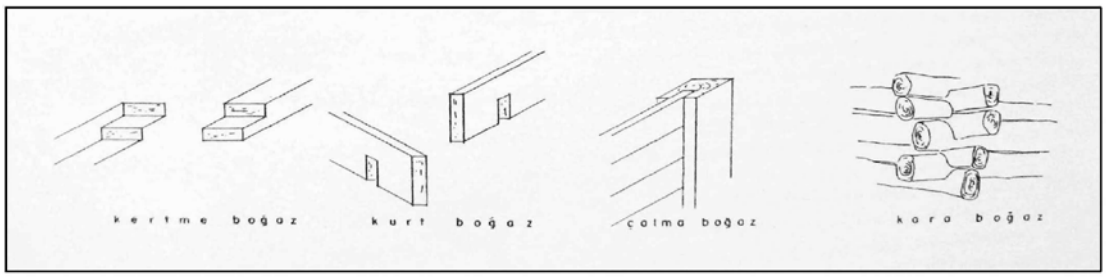
Kalas ve tomruk yığma sistemde ise; 25-35cm çaplı yuvarlak tomruk ya da kabaca dikdörtgen kesilmiş ağaçlar üst üste yığılmaktadır. Genellikle yayla evlerinde ve mezralarda görülmektedir (Şekil 3.33) (Sümerkan, 1990).

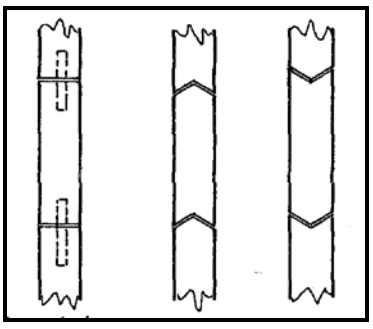
Şekil 3.33: Tomruk yığma sistemle yapılan yayla evi örnekleri (Batur,2005).

Yörede ‘boğaz’ denilen geçme detayları, ‘kertme boğaz’, ‘kurt boğaz’, ‘çalma boğaz’, ‘kara boğaz’ gibi değişik isimlerle adlandırılmaktadır (Şekil 3.34). Kurt boğazı detayında, ‘kavela’ denilen erkek ve dişi geçmelerle birbirine uymaları sağlanan tahtalar, geçme noktasından 15-25cm civarında uzatılmaktadır (Şekil 3.35).

Tahta yığma bir evde, iç duvarlar dışarıdan görüldüğü için iç planlamayı okumak kolaylaşmaktadır. Özgüner'in deyimiyle iç, dışa aksetmektedir. Taşıyıcı olarak tahta yerine kütüklerin kullanıldığı ev kaba detaylara sahip olduğundan, bu geçme sistemi 'kara boğaz' olarak isimlendirilmektedir (Şekil 3.36). Ahşap duvar köşe geçmeleri mekanı sınırlandırmakta, dört boğaz bir oda oluşturmaktadır. Yörede ev tarif edilirken; dört, altı, sekiz boğaz ev denilmektedir (Özgüner, 1970).

Şekil 3.34: Geçme sistemleri (Özgüner, 1970).

a.Kavelalı geçme **b.** Yuvalı geçme

Şekil 3.35: Aşhap duvarlarda yatay bindirmeler (Sümerkan, 1990).

Şekil 3.36: Kurt boğazı geçme (yazara ait) ve kara boğaz geçme detayı (Batur, 2005).

2.Ahşap Çatma/İskelet Yapı Sistemi:

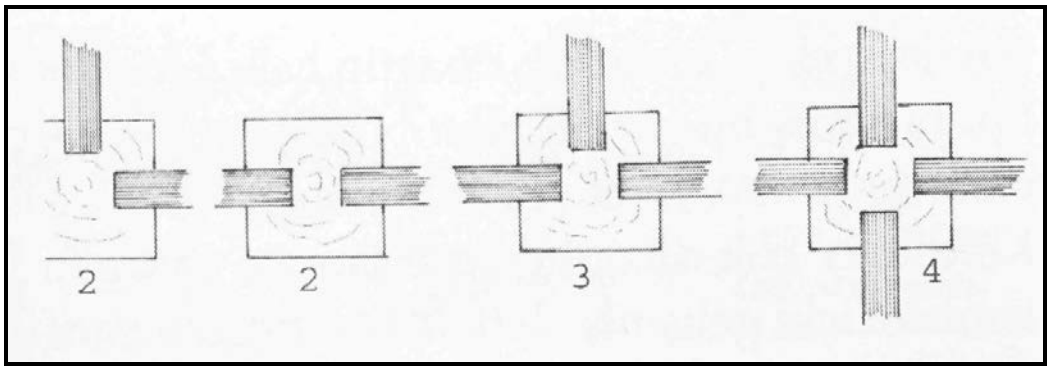
Tüm yapı yükünü temel duvarlara düşey ahşap dikmelerle ileten taşıyıcı sistem, yörenin değişik kesimlerinde ‘çatma’, ‘ahşap iskelet’, ‘ahşap karkas’ gibi isimlerle ifade edilmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

50-80cm aralığında moloz taşla yapılan temel duvarı, ahır katı olacak şekilde yükseltilmektedir. Ahır duvarının bitimine 15x15cm kesitinde koyulan yastık kirişler, köşelerde ‘kurt boğaz’ geçme tekniğiyle birleştirilmektedir. Birleşmelerin rijitliğini sağlamak adına iki taban ağacı üst üste konulmakta, ikincisinin üzerine yörede ‘direk’ denilen düşey taşıyıcılar yerleştirilmektedir. Kat yüksekliğini bu direklerin boyu belirlemektedir. Köşe ve ana direklerin üstüne yatay konumda yerleştirilen ‘direk başı’ yine geçme detaylarla birbirine bağlanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

Çatma ve karkas, birbirlerine çok yakın sistemler olmasına karşın karkas denince yörede farklı bir konstrüksiyon anlaşılmaktadır. Dikmelerin takriben 80cm aralıklarla taban kirişe oturtulduğu sistemde, köşeler yan çalmalarla desteklenmektedir. Özgüner, bu iki sistemin görünüş açısından tamamen farklı olduğunu belirtmektedir. Çatma sisteme göre kesitlerin daha kaba ve dolgu malzemesinin fazla olduğu karkas sistemde, sadece konstrüksiyonun ortaya konulduğu güzellikle yetinilmektedir. Çatma sistemde ise dikmeler sık konulduğu için kesitlerin narin ve dolgu malzemesinin az olması, konstrüksiyonun yanında bir nakış endişesi taşımaktadır. Karkas sisteme daha çok Samsun’un bucak ve ilçeleri, Kolay ve Bafra’da rastlanmaktadır (Özgüner, 1970).

Çatma yapılarda üç şekilde cephe kurulmaktadır. Farklı dolgu tekniğine sahip bu sistemler; blok ahşap dolma, göz dolma ve muskalı dolma sistemlerdir (Sözen, Eruzun, 1992).

***a.Blok ahşap dolma*:** 5-6 cm kalınlığında, 30-40 cm genişliğinde tahtalarla yapılan dolgu sistemdir. Üst üste dizilen dolgu tahtaları, dikmelere açılan kanallara geçirilerek taşıyıcı elemanlarla aynı anda inşa edilmektedir (Şekil 3.39) (Sözen, Eruzun, 1992).Bu dikmeler köşede olursa ‘armoz direği’, ortada olursa ‘orta direk’ diye adlandırılmaktadır (Şekil 3.37, Şekil 3.38) (Özgüner,1970).

a.Armoz direği **b.**İki Kanal **c.**Üç Kanal **d.**Dört Kanal

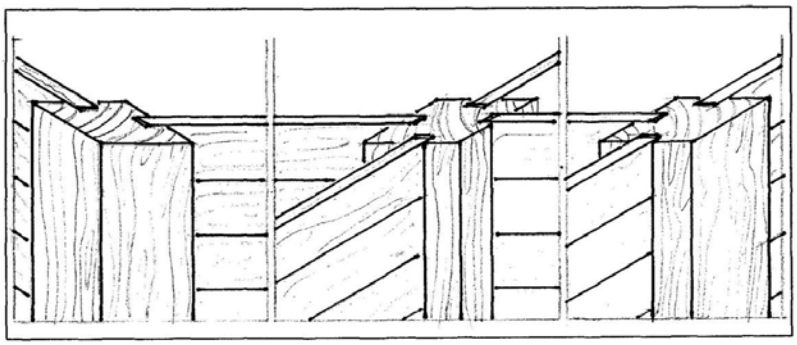
Şekil 3.37: Blok ahşap geçme detayları (Tuna,2008).

Sümerkan bu dikmelerin görevlerini şöyle sıralamaktadır;

- Yükleri tabana iletmektedirler
- Belirli ölçüleri ya da bir oda boyunu aşan tahta uzunlukları için bağlantı elamanı görevi üstlenmektedirler
- Tahtaların çalışma ve bükülmelerini önlemektedirler
- Kapı, pencere kasası olarak kullanılmaktadırlar (Sümerkan, 1990).

Ailenin kompozisyonunun değişmesi ve büyümesiyle ilave bölmelere, değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır. Dolma duvar sistemiyle yapılan bir evde, taşıyıcı sistem yerinde kalırken, iç bölmeler kaldırılabilmekte veya yenileri eklenebilmektedir. Bu esneklik yığma sistem bir evde mümkün olmamaktadır. Ahşap yapıların bu esnekliğine karşılık yörede ‘yapmak’ ve ‘yıkmak’ yerine ‘çatmak’ ve ‘sökmek’ tabirleri kullanılmaktadır. Tahta yığma ya da dolma yapılar, tamamen çivili ya da az çivi kullanılarak yapılmakta, gerektiğinde sökülüp başka yere tekrar kurulabilmektedir (Özgüner, 1970).

Bu sisteme, Samsun’dan Artvin’e kadar bütün yörede rastlanmaktadır (Özgüner, 1970).

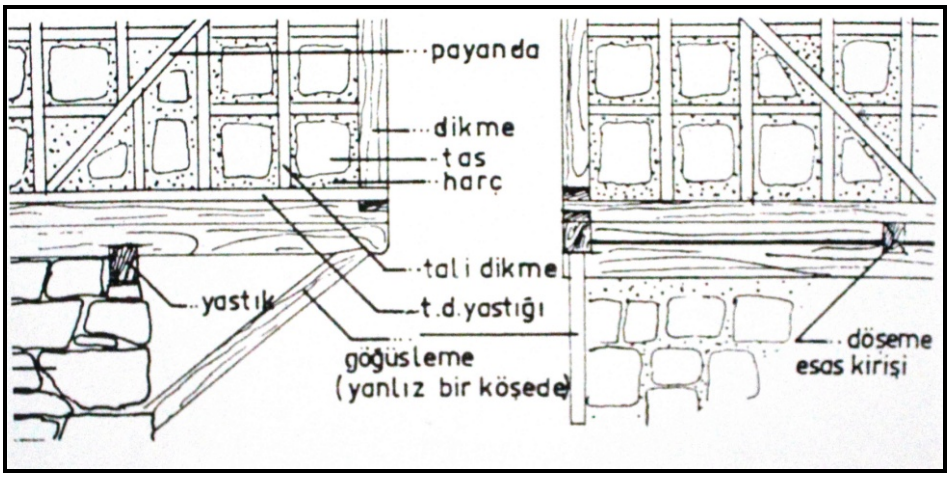

Şekil 3.38: Blok ahşap geçme detayları (Çakır, 2000).

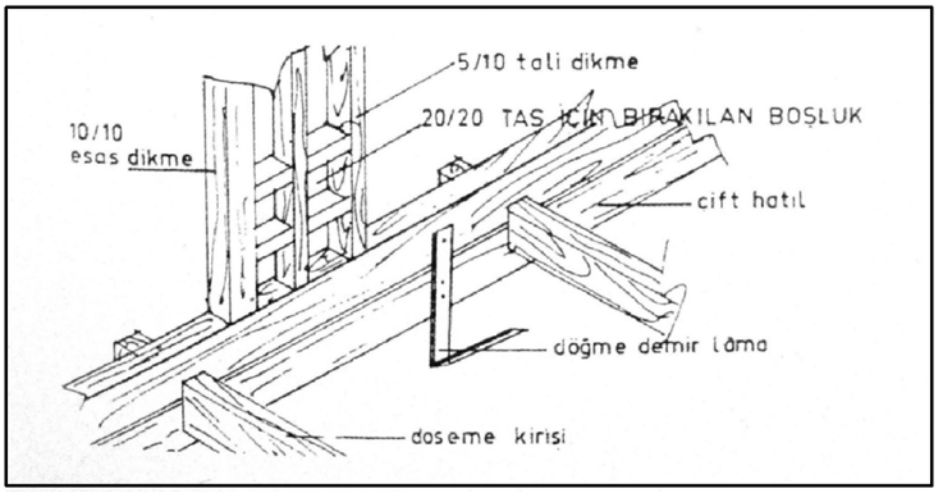
Şekil 3.39: Blok ahşap dolma cephe görünümü.

b.Göz Dolma sistemi: Yatay ve düşey bütün ana ve ara taşıyıcıların oluşturduğu boşluklar önce 17-20cm aralıklarla düşey olarak bölünmekte, daha sonra 15-22cm yatay bölmelerle kare ya da dikdörtgen kutular oluşturulmaktadır. Pencere boşlukları yine düşey ve yatay bölmelerle bırakılmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992). Köşeler, yandan gelecek kuvvetlere karşı çapraz payandalarla takviye edilmektedir (Şekil 3.40, Şekil 3.41) (Özgüner, 1970).

Şekil 3.40: Göz dolma sistem detayı (Şen, 1967).

Dolgu malzemesi olarak yüzeyi düzgün dere taşları kare formunda kırılarak kullanılmaktadır. Taş dolgu ve kutular arasında kalan boşluklar kireçle kapatılmakta, böylece cephe kuruluşu tamamlanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992). Düzgün, tek parça taş bulunamadığında kırma taşlar kullanılmakta, üzerleri çamurla sıvanıp boyanmaktadır (Şekil 3.42) (Özgüner, 1970).

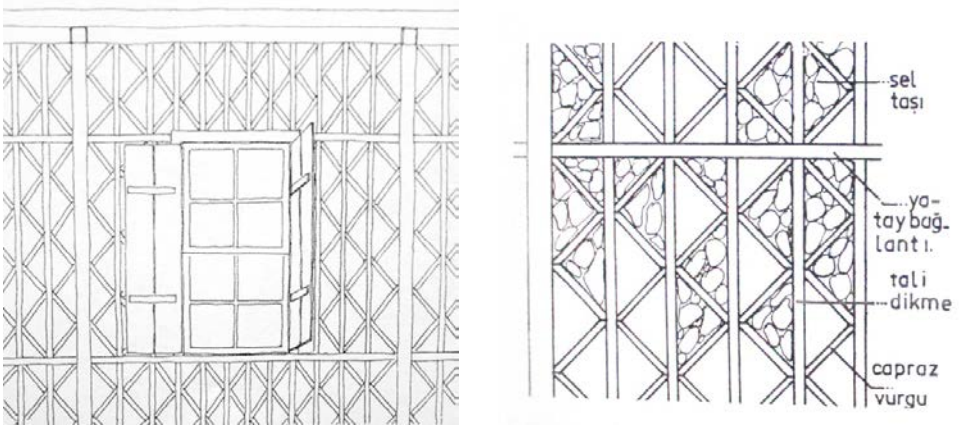
Şekil 3.41: Göz dolma duvar sisteminin zemin katının yığma taş duvara bağlantı detayı (Şen,1967).

Şekil 3.42: Göz dolma sistem yapım tekniğine sahip konut (Başkan,2008) ve duvar detayı (yazara ait).

c. Muskalı Dolma: Ana ve ara taşıyıcılar, göz dolma sistemdeki gibi aynı aralıklarla kurulduktan sonra, küçük kesitli dikmeler daha büyük aralıklarla yerleştirilmektedir. 20-25cm ölçülerindeki düşey boşlukların arasına 45 derece eğimli küçük parçalarla muskayı andıran üçgen şekiller oluşturulmaktadır. Dolgu malzemesi üçgen şekilde kesilemediğinden birkaç parça taş, kireçle birlikte yerine yerleştirilmektedir. Bu sistemle yapılan yapıların bazılarında ana taşıyıcılar hariç tüm yüzey, bazılarında ise

sadece muskaların içindeki taşların yüzeyleri sıvanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992). Boşlukları beyaz boyayla boyanan yapılarda, ahşabın zamanla kararmasıyla kuvvetli bir kontrast oluşmaktadır (Şekil 3.43, Şekil 3.44) (Özgüner, 1970).

Şekil 3.43: Muska sistem cephe görünümü (Şen, 1967).

Sistem yandan gelecek yüklere karşı kendine yeter derecede dayanmakta, herhangi bir takviyeye ihtiyaç duymamaktadır. Taşıyıcı eleman kesitleri, üçgen boşluklardaki dikme ve bağlantılar arasındaki boşluklar her zaman muntazam ölçülerde olmamaktadır. Özgüner bu durumu, "Yapıda bir kuyumcu titizliği aranmaz. Köylü elindeki malzemeyi, bütün imkanlarını kullanmaktadır. Böyle ufak tefek intizamsızlıklar göze çarpmaz, yapının güzelliğine zarar getirmez, ölçüldüğü zaman ancak anlaşılır" (Özgüner, 1970) şeklinde yorumlamaktadır.

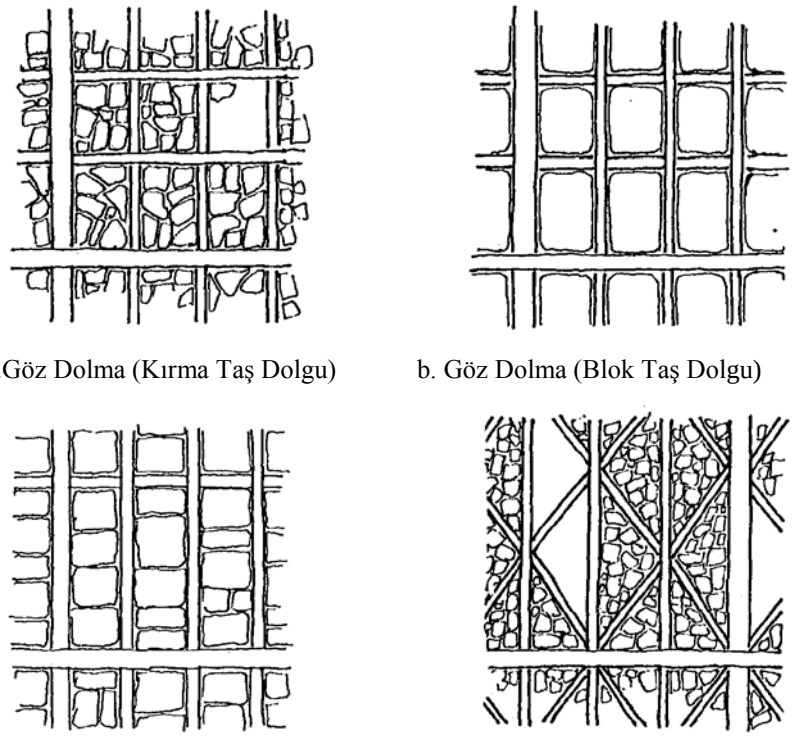

Şekil 3.44: Muska sistem yapım tekniğine sahip konut örneği.

İç kesimlerde rastlanan bu sistemdeki yapıların bir kısmında dolgu malzemesi bakımsızlıktan ötürü dökülmekte, bazılarında ise maddi yetersizlikten dolayı

tamamlanmamış halde bulunmaktadır. Trabzon-Rize yöresinde yoğun olarak görülmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

"Dolgusu yapılmamış muskalı, çatma bir duvar, gölgelerin de yardımıyla derinliğine bir kabartma kazanmakta ve ortaya kanaviçe gibi zarif bir örgü çıkmaktadır" (Özgüner, 1970) yorumunu yapan Özgüner, dolgusuz muskalı cepheyi kanaviçeye benzetmektedir.

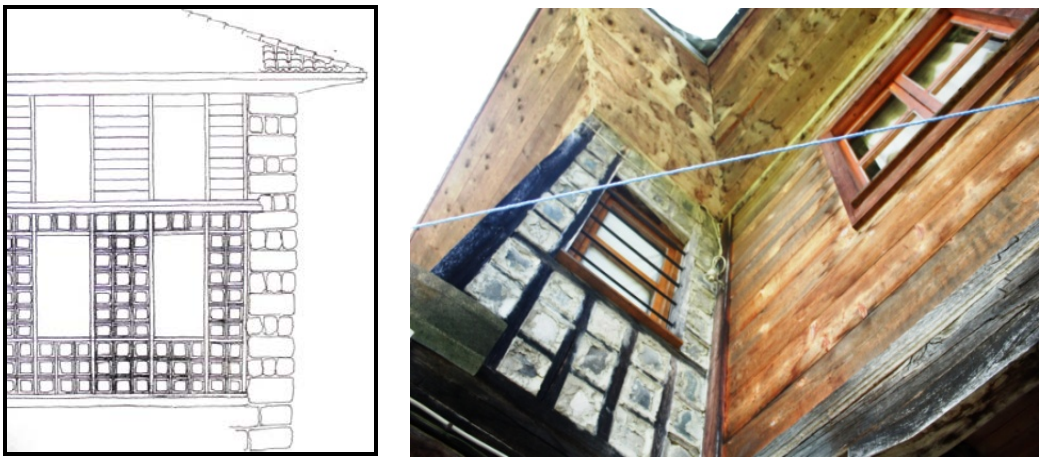
a.Göz Dolma (Kırma Taş Dolgu) b. Göz Dolma (Blok Taş Dolgu)

c.Göz Dolma (Parça Blok Taş) d. Muskalı Dolma (Kırma Taş Dolgu)

Şekil 3.45: Ahşap çatma sistemleri dolgu malzemeleri (Sümerkan, 1990).

3. Karma Sistemler:

Ahşap yığma ve karkas sistemlerin bir arada kullanıldığı sistemlerdir (Şekil 3.46, Şekil 3.47). İç kesimlerde, Artvin ve civarındaki örneklerde, taş temel duvarın üstüne yontulmuş kütükler sıra sıra dizilmekte, üst kat ise ahşap yığma ve karkas sistem olarak devam etmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.46: Karma sistem detayı (Tayla,2007) (yazara ait).

Şekil 3.47: Karma sistemle yapılan konut örneği.

Mekanların Kuruluşu:

Doğu Karadeniz geleneksel konutunda dış cephe hangi sistemle yapılmış olursa olsun iç bölmeler, oda bölmeleri ve tavanlarda ahşap kullanılmaktadır.

Duvarlar;

- *Ahşap duvarlar:* Ahşap çatma, ahşap yığma ve karma sistemlerle oluşturulabilen konutun dış duvarlarının et kalınlıkları; tek katlı yapılarda 10cm, iki ya da üç katlı yapılarda 15cm olmaktadır (Özgüner, 1990).
- *Kagir Duvarlar:* Her türlü taştan moloz, kaba yonu, ince yonu duvarlar örülmekte; bağlayıcı olarak kil veya kum+kireç karışımından harçlar kullanılmaktadır. Konutlarda taş duvarlara temelde, ahırda ve zemin katta şeve gömülü kısımlarda rastlanmaktadır. Ahır katı duvarlarının kalınlıkları

50-60 cm civarında olup, büyük planlı evler ve toprak basıncının çok olduğu zemine kurulu evlerde bu kalınlık 90-100cm ye kadar çıkabilmektedir. İki ya da üç duvar sisteminin bir arada kullanıldığı evlere de rastlamak mümkündür (Şekil 3.48) (Sümerkan, 1990).

Şekil 3.48: Taş duvar örnekleri.

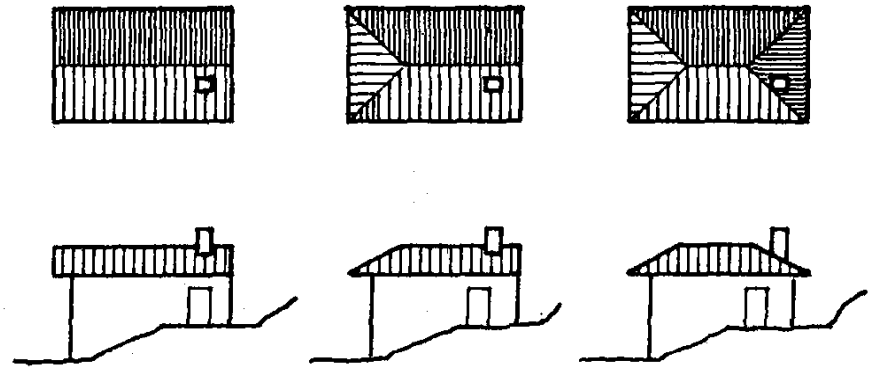
Döşemeler; bodrum kat taş duvarlarının üzerine zemin kat döşeme kirişlerinin oturduğu taban ağaçları konulduktan sonra kirişler odanın kısa boyu yönünde yerleştirilmekte ve üzerlerine döşeme tahtaları çakılmaktadır (Şekil 3.49). Aşhane döşemelerinde sıklıkla karşılaşılan sıkıştırılmış toprak zemin; katı kıvamda sulandırılmış kilin zemine dökülüp, tokmaklanmasıyla oluşturulmaktadır. Tarlayla sıkı ilişki içinde olan Karadeniz insanı için bu zemin daha uygun görülmektedir. Odaların döşemeleri aşhane döşemesinden 15-20cm yükseltilerek, mekanlar arası işlev farkı vurgulanmaktadır (Sümerkan,1990).

Şekil 3.49: Taş duvar üzerine yerleştirilen taban kirişler ve döşeme tahtaları.

İç bölmeler; genellikle yatay kullanılan tahtaların, dikmelere açılan kanallara geçirilmesiyle oluşturulmaktadır. 7-10cm kalınlığında tahtalar, üst üste bindirilip ahşap kamalarla birbirine bağlanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992). Tahtaların derzleri, iki mekanın birbirini görmesini engelleyecek şekilde profillerle birleştirilmektedir. Et kalınlığı 2-4cm arasında değişen tahtaların düşey olarak dizilen örneklerine de rastlanmaktadır (Sümerkan, 1990).Duvarların inceliği, mekan oluşturmada yer kaybını önlemekte ve yapı yükünü hafifletmektedir (Özgüner, 1970).

Çatılar; iki, üç ve dört eğimli olmak üzere üç şekilde uygulanmaktadır. Bunlar yörede sırasıyla; 'semer (iki omuz)', 'üç omuz' ve 'dört omuz' olarak adlandırılmaktadır (Şekil 3.50) (Sözen, Eruzun, 1992). 'Omuz', farklı yönlerdeki çatı eğimlerinin birleştiği doğrusal çizgiye denmektedir (Özgüner, 1970).

a. İki Omuz **b.** Üç Omuz **c.**Dört Omuz

Şekil 3.50: Çatı Biçimleri (Sümerkan,1990).

Yapılarda çatıyı evin planı şekillendirmektedir. Meyilde konumlanan evlerin çatıları, yağmur ve kar sularının temele gitmesini önlemek için iki meyilli semer ya da üç omuz yapılmakta ve sular yanlara akıtılmaktadır (Özgüner, 1970).

Makas kullanmadan kütüklerle yapılan semer çatının yapımı kolaydır. İki boyutlu bir görüntü veren bu çatının üzerine rahatlıkla alaturka kiremit döşenebilmektedir. İki omuzu birleştiren kısım 'boyunduruk' olarak adlandırılmaktadır. Üç boyutlu bir perspektif veren üç omuz çatı şekli ise rüzgar ve kar etkilerine karşı daha dengelidir (Özgüner, 1970).

Dış duvarlar ve ara bölmeler üst kirişe bağlandıktan sonra ilk aşamada 'makas direkleri' yerleştirilerek makas ağaçlarıyla enlemesine bağlanmaktadır. Daha sonra ortadaki makas direklerini birbirine bağlayan 'omuz başı' ve kenar direklerini birbirine bağlayan 'karbastı' yerine konulmaktadır. Mertekler, çatı eğimi yönünde 30-50cm arayla yerleştirilmekte, üzerlerine kiremit altı çıtaları döşenmektedir. Çatıda 'yama ahşap/hartama' kullanılacaksa mertekler daha sık aralıklarla atılmakta, kiremit altı çıta kullanılmamaktadır. 'Hartama'; köknar, ladin veya meşeden 1cm, kestaneden 2cm kalınlıktaki tahtalardan üst üste bindirme yöntemiyle yapılan çatı örtüsüdür (Özgüner, 1970).

Damın olmadığı büyük evlerde; depo olarak kullanmak amaçlı oluşturulan çatı arası, en üst kirişten 1-1.5m civarında yükseltilmektedir. Havalandırma, yer yer açılan ızgara pencerelerle sağlanmaktadır. Böyle çatıların mahya dikmeleri 4-5m'ye varan boylarda olabilmektedir. Aşhane gibi geniş açıklıklı mekanların çatı silmelerini 20x30cm ya da 30x50cm kalınlığında 'zor kirişleri' taşımaktadır. Bu kirişlere ocak zinciri, salıncak, yayık vb. asılmaktadır (Sümerkan,1990).

1-1.5m' ye varan saçak ölçülerine Trabzon, Rize ve Artvin civarlarında rastlanmakta, Samsun'un köylerinde yarı kurutulmuş tütün dizileri saçaklara asılarak yapı korunmaktadır. Saçak altlarında taka yapımında kullanılan eğri yapıdaki 'kol ağaçları' kullanılarak eğim verilmektedir. Kolağacının tertibi; saçak şeklini, eğimini, ölçüsünü belirlemektedir. Bazen tahtalarla ötülen kol ağaçları, merteklerle birlikte yelpaze şeklinde açılmakta ve köşeleri yuvarlanarak dönmektedir (Şekil 3.51). Bu sisteme daha çok Of ve Sürmene 'deki evlerde rastlanmaktadır (Özgüner, 1970).

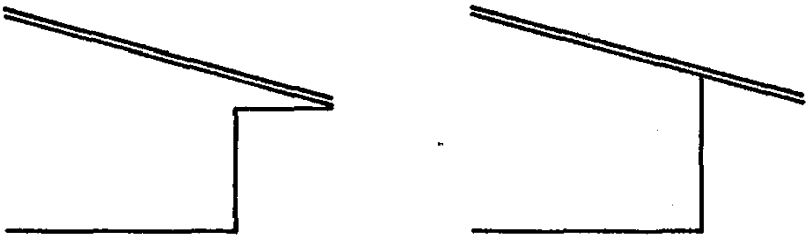

Şekil 3.51: Köşeleri yuvarlanarak dönen saçak örneği.

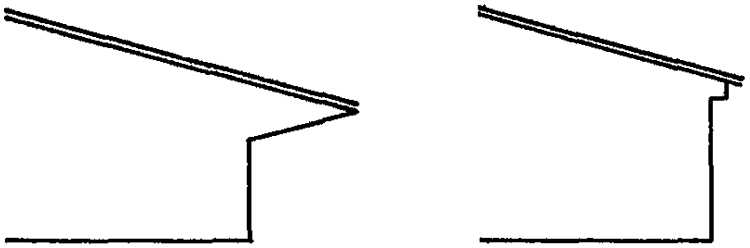
Sürmene ve doğusunda saçakların kar ve örtü yükü altında deforme olmasını engellemek için ‘saray bağı’ denilen, düz veya geniş ‘v’ şeklinde ağaçtan yapılan saçak payandası kullanılmaktadır. Tavan kirişi üstüne yatay yerleştirilerek, duvar hizasından yukarı kıvrılan saray bağı mertekle birleştirilmektedir (Sümerkan,1990).

Sümerkan, saçak biçimlenişini dört kısma ayırmaktadır:

a. **Yatay kaplamalı saçak;** yatay kirişlerin desteklediği merteklerin oluşturduğu saçak biçiminde saçak kirişleri, kaplanmamış ya da alttan tahtayla kaplanmış olabilmektedir (Şekil 3.53).
b. **Kaplamasız mertek;** saçaklar merteklerle oluşturulmakta, mertek aralarından iç mekana hava akımı sağlanmaktadır (Şekil 3.53).
c. **Eğik kaplamalı saçak;** mertekler tavan kirişine yatay oturan payandalarla desteklenmekte, saçak atları serbest ya da tahta kaplama olabilmektedir (saray bağı).
d. **Harpuşta saçak;** taş duvar normal kalınlığından 6-10cm geniş olmakta ve saçak son sırada oluşturulmaktadır (Şekil 3.52) (Sümerkan,1990).

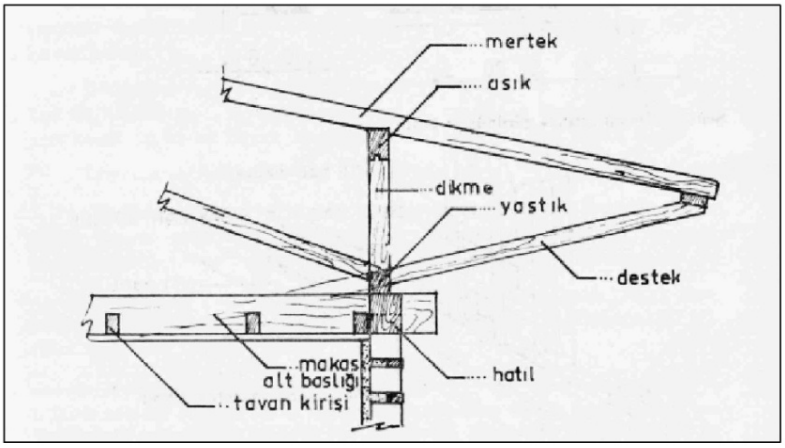

a.Yatay kaplamalı saçak b.Kaplamasız mertek

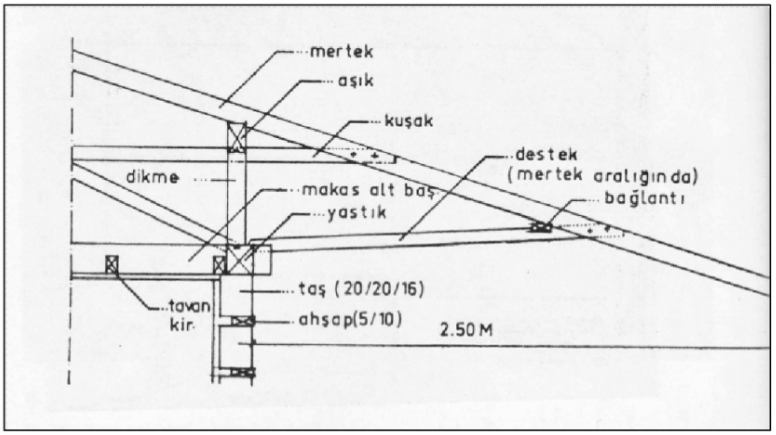

c.Eğik kaplamalı saçak d.Harpuşta saçak

Şekil 3.52: Saçak biçimlenişleri (Sümerkan, 1990).

a. Eğik kaplamalı saçak detayı

b. Kaplamasız mertek detayı

Şekil 3.53: Saçak biçimlerinin sistem detayları (Şen, 1967).

3.1.2.7 Konuta yardımcı elemanlar

Doğu Karadeniz bölgesi kırsal yerleşmelerinde konutun dışında çeşitli işlevleri karşılamak için konuta yardımcı yapılar, kırsal yerleşmelerde mimari bütünün bir parçası olmaktadır. Dam, çöten, merek, ambar, serander olarak bilinen yapıların içinde işlev, estetik ve yapım sistemi bakımından en nitelikli olanı seranderlerdir (Sözen, Eruzun, 1992).

Serander

'Havadar yer' anlamına gelen serander, yörede yetişen çeşitli ürünlerin muhafaza edildiği yapıdır. Farklı yerlerde nayla, paksa, began ve ayvan olarak da bilinmektedir. En güzel örneklerine Trabzon, Rize, Artvin'de rastlanmakta, Giresun'dan itibaren batıya gidildikçe azalan yağış nedeniyle, ürünlerin korunması sorunu bagen, çöten gibi daha basit yapı birimleriyle çözülmektedir (Özgüner, 1970).

Bütün gıda ürünlerinin depolandığı yapıya her an ulaşma isteği, yapının konuta yakın konumda yer almasını sağlamaktadır. Konut girişiyle serander girişi genellikle karşılıklı konumda olmaktadır. Bitiş noktası yerden 80-100cm olan merdivenle önce çardağa, oradan ambara ulaşım sağlanmaktadır. Korunacak gıdaların ambardaki yerleri bellidir; kuru yemişler asma katta, kavurma tenekeleri, pekmez ve turşu küpleri giriş kapısının yanında bulunmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

İşlev bakımından basit olan yapıda, tesisat olmadığı için plan ve konstrüksiyon son derece sade olmaktadır. Bu durum mimari yönden zenginlik oluşturmaktadır. Kare veya dikdörtgen planda, iki bölümden oluşan yapının kapalı mekanı 'ambar', açık kısmı 'çardak' olarak adlandırılmaktadır (Özgüner, 1970).

Seranderler, ahşap yığma ve çatma sistemin bir arada kullanıldığı karma sistemle inşa edilmektedir. Temelde konutlarda olduğu gibi moloz taş kullanılmaktadır. Arazi eğiminin çok olduğu yerlerde temel duvarı yükseltilerek, ahırın yetmediği durumlarda hayvan barınağı olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.54) (Sümerkan, 1990).

Çardağa çıkan ve yere kadar ulaşmayan merdiven, zemine sabit birkaç basamakla ulaştırılmaktadır. Seranderden inildikten sonra merdiven kaldırılarak hayvanların ulaşması engellenmektedir (Sümerkan, 1990). Bu iğreti merdivenden başka bırakıldığında kendiliğinden yukarı kalkan ağırlıklı merdivenlere de rastlanmaktadır.

Bunlar gemilerdeki makara sistemli iskele merdivenlerine benzetildiğinden, merdiven sahanlığına ‘iskele çıkmazı’ denilmektedir (Özgüner, 1970).

Şekil 3.54: Karma sistem serander (yazara ait) ve zeminde ahır bölümü olan serander (Batur, 2005).

Şekil 3.55: Doğu Karadeniz serander örnekleri.

Yapı kurulurken zemin tokmaklandıktan sonra taş temel duvarlarının üstüne taban ağaçları köşelerde yarım bindirme yapacak şekilde yerleştirilmektedir. Taban ağacına oturtulan direkler köşelerde payandalarla desteklenmektedir. Her bir direğin başına sert ağaç veya taştan yapılan tekerler konulmaktadır. 90-100cm çapında ve 8-10cm kalınlığındaki tekerlerin üst yüzeyi, farelerin ambara ulaşmasını engellemek için

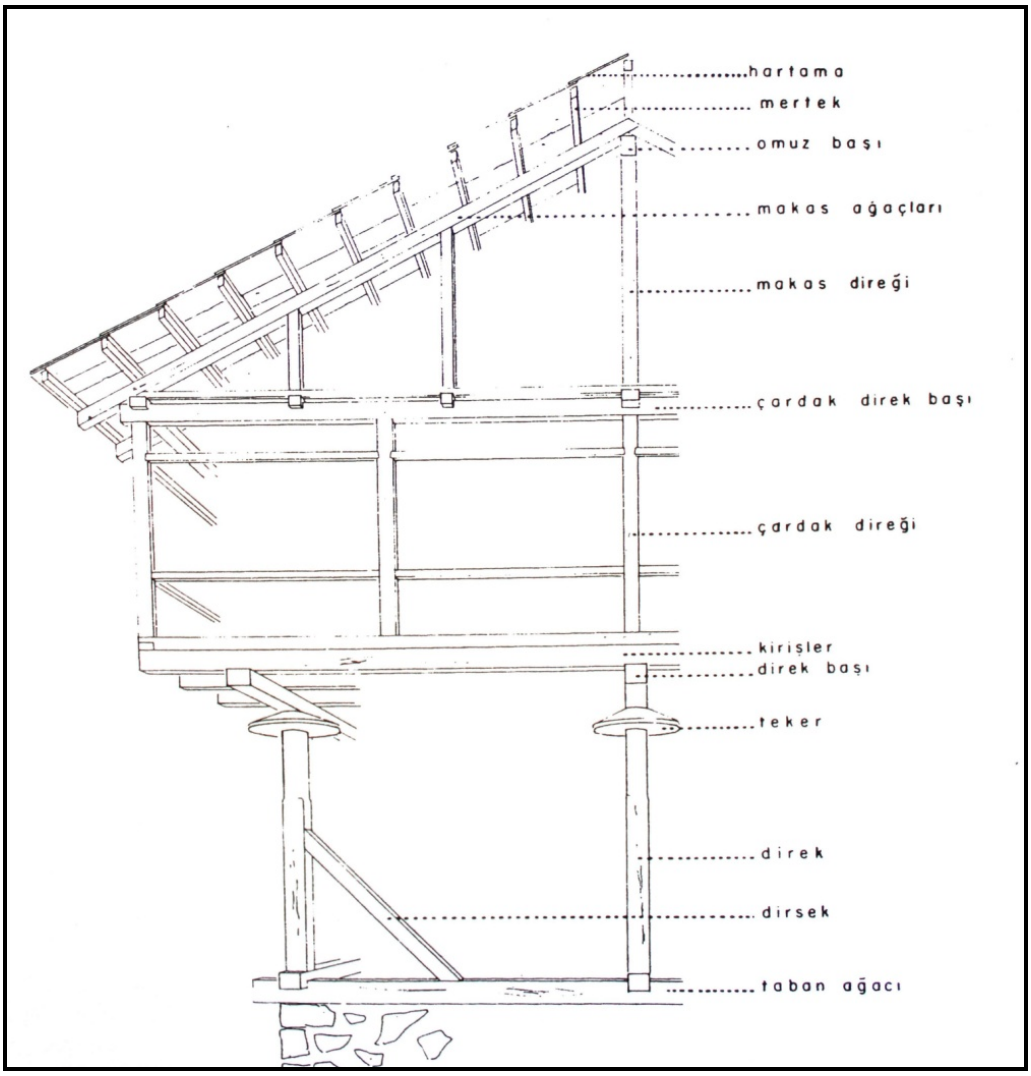
konik formda yapılmaktadır (Şekil 3.56). Yapı, direkler üstünde yükseltilerek, hem hayvanlara karşı önlem alınmakta hem de zeminin havalandırılarak rutubetten korunması sağlanmaktadır. Tekerlerin üzerine önce 'direk başı' denilen ana kirişler boylamasına dizilmekte, üzerlerine oturtulan kirişler enine bağlantıyı sağlamaktadır (Şekil 3.57) (Özgüner, 1970).

Şekil 3.56: Konik yüzeyli tekerler (Batur,2005).

Bunların üzerine daha küçük kesitli çardak dikmeleri oturtulup yığma yan duvarlar bitirildikten sonra sırasıyla; çardak direk başları, yan kirişler, makas direkleri, omuz başı, makas ağaçları, mertekler ve son olarak çatı kaplaması yerleştirilmektedir. Çatı, semer ya da dört omuz şeklinde biçimlenmektedir. Çatı örtüsü olarak hartama veya alaturka kiremit kullanılmaktadır. Tüm yapıyı koruyacak, 100-150cm aralığında saçaklar yapılmaktadır. Ambarların döşemeleri, havalandırma maksadı ile ızgara şeklindeyken açık kısımdaki çardak bölümünün döşemesi, ahşap tahta döşemedir (Şekil 3.57) (Sümerkan, 1990).

Ambar duvarlarında yine havalandırma amaçlı delikler bırakılmaktadır. Bu hava delikleri rendeli tahtaların 1cm aralıklarla, düşey olarak konulmasıyla oluşturulmaktadır (Özgüner, 1970). Bazı örneklerde kızgın şişle oyularak desen işlenen tahtaların bir araya getirildikleri görülmektedir (Sümerkan, 1990). Bunlar sanatkarın ustalığını gösteren örneklerdir.

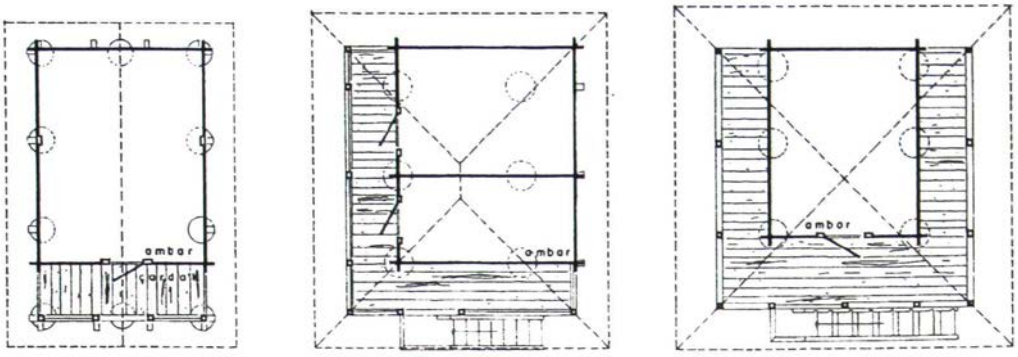
Şekil 3.57: Serander yapı elemanları (Özgüner, 1970).

Seranderler büyüklüklerine göre;

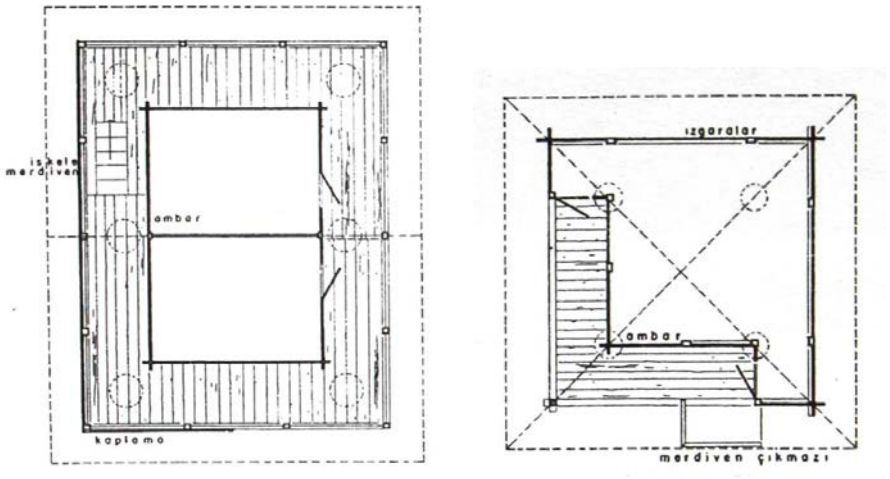
- direk araları yaklaşık 3m olan olan dört direkli, kare planlı küçük seranderler,
- altı direkli dikdörtgen planlı ve sekiz direkli kare veya dikdörtgen planlı orta boy seranderler,
- on direkli dikdörtgen planlı büyük seranderler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Sümerkan, 1990).

Çardak ve ambar bölümlerinden oluşan seranderlerde çardak-ambar ilişkisi plan tiplerini oluşturmaktadır. Bu durumda serander plan tipleri çardağın konumuna göre; önde, önde ve yanda, önde ve iki yanda, dört bir yanda olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Şekil 3.58). Üç ve dört tarafı çardakla çevrili seranderler

yağmurdan iyi korunmakta, iki tarafı çardakla çevrili seranderlerde ise yağmurun yönüne göre çardaklar az yağış alan tarafta konumlandırılmaktadır (Özgüner, 1970).

a.Çardak önde **b.** Çardak önde ve yanda **c.** Çardak önde ve iki yanda

d.Çardak dört cephede *Farklılaşan plan tipi

Şekil 3.58: Serander plan tipolojileri (Özgüner, 1970).

Serander Yapı Kültürünün Oluşum Sürecini Belirleyen Etkenler;

Bölgenin kapalı ekonomik düzeni serander yapı ihtiyacını doğurmuş, iklim ve fiziksel çevre ise biçimlenmesinde rol oynamıştır. Yerel yapı malzemesi ahşabın doğru kullanılması sonucu yalın ve özgün bir mimari ürün ortaya çıkmıştır.

- ***Ekonomik etkenler;*** Bölgenin engebeli arazi yapısı köylerin kent ya da kasabayla ilişkisini kısıtladığı için köylünün sosyo-kültürel varlığını sürdürebilmek adına öncelikle beslenme sorununu çözmesi gerekmektedir. Üretim sadece tüketmek için yapılmakta ve üretilen ürünün bozulmadan korunma ihtiyacı doğmaktadır. İşte serander bu ihtiyaçların sonucu olarak

üretilen, konuttan sonra en önemli yapı birimi olmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

- ***Doğal etkenler;*** Bölgede bol yağış sebebiyle nem oranı yüksek olmakta bu da besin maddelerinin korunmasını zorlaştırmaktadır. İç kesimlerde yağış az olduğundan depo olarak konutun bir odası ya da çatı arası kullanılmaktadır. Kıyı kesiminde ise, konutun yanında konumlanan serandere göre daha basit ve küçük yapı birimleri olan ambarlar kullanılmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

Kışın odun depolanan serander altı, yemek yeme, oturma, dinlenme gibi eylemlerin dışında nişan, düğün gibi özel günlerde ya da fındık ayıklama imecelerinde kalabalık kitleler için toplanma yeri görevi de görmektedir. Geceleri sıcak ve nemli havalarda yatak odası olarak da kullanılmaktadır. Misafir ağırlamada ise ev sahipleri odalarını konuklara bırakıp bu mekanda kalmaktadırlar (Sözen, Eruzun, 1992).

Batur seranderleri, "Seranderler, bir yapıt gibi özenle tasarlanıp inşa edilmiş görünüyorlar, çoğu kez bir depo mekanı için hatta aşırı görünen bir özen içeriyorlar. Özen, sayısız denemenin kazandırdığı ustalıkla son derece doğal bir eylem gibi görünse de üretimi kutsayan, ürüne armağan edilmiş bir yapıt" (Batur, 2005) olarak tanımlamaktadır.

Merek

İnsanların beslenmesi için gerekli olan ürünlerin depolandığı seranderle birlikte, hayvanların beslenmesi için gereken ot ve samanların kurutulup saklandığı merekler de konutun yanında yer almaktadır. Genellikle dikdörtgen ve basit planlı yapılar, iki türlü yapım sistemiyle inşa edilmektedir; birinde kütükler üst üste dizilerek kara boğaz geçme sistemiyle inşa edilmekte, yapının hava alması sağlanmaktadır.

Diğerinde ise; yerel dilde ahu ağacı denilen orman gülü yerde örülerek pano haline getirilmekte, daha sonra kaldırılarak taşıyıcı sisteme çivilenmektedir. Bu hafif konstrüksiyonlu örgü sistem, yapının hava sirkülasyonunu sağlamaktadır. Sisteme, Giresun ve Ordu'nun köylerinde rastlanmaktadır (Özgüner, 1970).

3.1.2.8 Mezralar ve yayla evleri

Mezralar; 'kaliv' ya da 'bagen' olarak adlandırılmakta, direkler üzerinde tek mekan olarak planlanmaktadır.

Yayla evleri; genellikle İki katlı olan yapıların alt katı hayvan barınağı olarak kullanılmakta, üst kat ise insan gereksinimlerini karşılayacak şekilde tek mekandan oluşmaktadır. Tek katlı yayla evlerinde ise ahır evin yanına eklenmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

İnsanların barındığı küçük odacıkta; oturma ve yatma eylemlerini karşılayan geniş bir seki, ateş ve pişirme bölümü bulunmaktadır. Alt kattaki hayvan barınağından üst kattaki hayata dışarıdan bir merdivenle ulaşılmakta ve eve girilmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

Temeli olmayan evler, sıkıştırılmış toprağa oturtulan tomruklarla kurulmaktadır. Üst üste bindirilen tomruklar köşelerde kara boğaz geçme sistemle bitirilmektedir. Kapı boşluklarında dikmeler kullanılmakta, çatılar semer şeklinde ve ahşap malzemeyle kaplanmaktadır. Sadece balta kullanılarak yapılmaktadır. Orman sınırını aşan yayla evlerinde, evin kurulacağı alana en yakın yerden temin edilen taş malzeme kullanılmaktadır. Amaç kolay ve işleve uygun yapı üretmektir (Sözen, Eruzun, 1992).

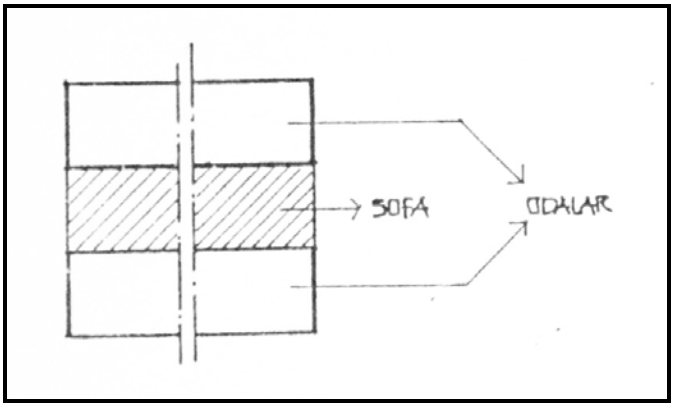
3.1.3 Kentsel konutun mimari özellikleri

Tarımsal ve tarım dışı üretimden kaynaklanan çözümler, kent ve kır evlerinin plan şemalarında birtakım farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Köy evlerinin hayvan barınağı olarak kullanılan alt katları kentte misafirhane, depo ya da mutfak gibi farklı mekanlara dönüşmektedir. Deniz kenarı yalı özelliği olan evlerde ise kayıkhane ve ağ depoları olarak kullanılmaktadır. Eski kent evlerinde dükkan olarak kullanılan alt kat birimlerine de sık rastlanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

Bölgenin doğusundaki kent ve kasaba evlerinde toprak zeminli aşhane ve sofa bir aradadır. Batıya doğru gidildikçe toprak zeminli aşhane yerine yalnızca yemek pişirilen, ev halkının ara sıra toplanıp oturma eylemini karşılayan mutfak, ayrı bir mekanda konumlanmaktadır. Evler genellikle iki katlı olduğundan, boyutları küçülmektedir (Sözen, Eruzun, 1992).

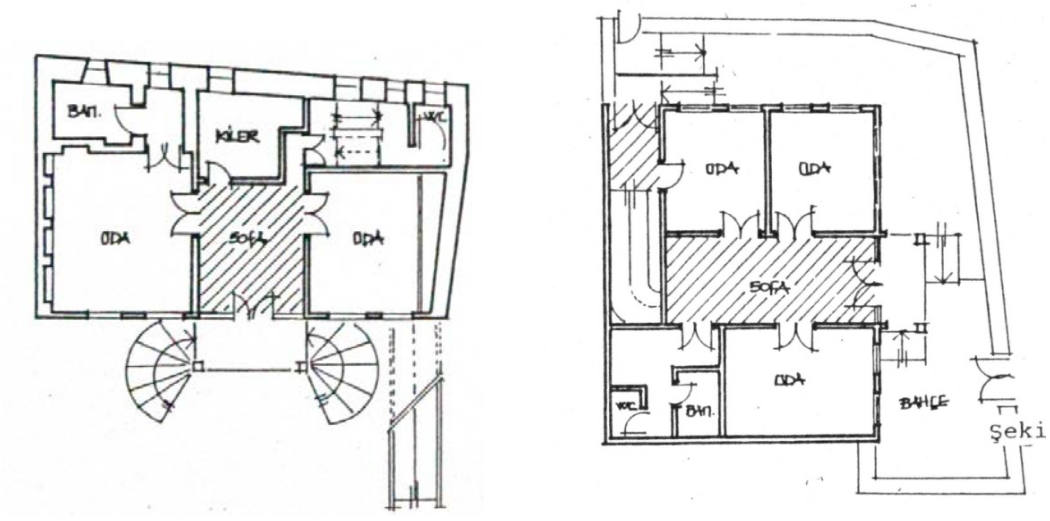
Geleneksel Türk evi plan tiplerinde rastlanan iç ve dış sofalı konut tiplerine Doğu Karadeniz bölgesi kentsel konutlarında da rastlanmaktadır. Yağışlı ve nemli iklim koşulları nedeniyle dış sofalı tiplere sık rastlanmazken, ‘karnıyarık’ olarak nitelendirilen iç sofalı tipler oldukça yaygındır (Gür ve diğ.1992). Az rastlanan dış

sofalı plan tiplerinin zaman içinde kapatılarak iç sofaya dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır (Şekil 3.59) (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.59: İç sofalı plan şeması (Gür ve diğ. 1993).

Tek girişli yapılar çoğunluktayken, ikinci tali bir girişin olduğu konutlara da rastlanmaktadır. Bu konutlarda esas şema, iki ya da üç tarafı odalarla çevrili sofalı plan tipidir. İç sofa zemin katta giriş mekanıyken, ikinci katlarda ailenin yaşama mekanına dönüşmektedir (Şekil 3.60) (Gür ve diğ.1993). Alt ve üst kat planlarının genellikle aynı olduğu konutlarda, köşede konumlanan merdivenle üst katlara bağlantı sağlanmaktadır. Hayat kapatılmış olup, 'T', 'L', 'karnıyarık' plan tiplerine rastlanmaktadır (Sözen, Eruzun, 1992).

Şekil 3.60: Tek ve çift girişli, iç sofalı plan tipleri (Gür ve diğ.1993).

İç sofa, gündüz yaşanan mekanlarla doğrudan bağlantı sağlamaktadır. Gece kullanılan mekanlar ile ilişki dolaylı olarak merdiven öğesiyle kurularak, mahremiyet katlar arasında sağlanmaktadır. Sokak ya da dış mekan ile ilişki konutu çevreleyen

ayırıcı bir öğeyle sınırlandırılmakta, mahremiyet konuta özel bahçe ya da avluyla oluşturulmaktadır (Gür ve diğ. 1993).

Şekil 3.61: Kentsel konut örneği.

Doğu Karadeniz Konut Kültürünün Oluşum Sürecini Belirleyen Etkenler;

Gür; konutu, her türlü ihtiyacı karşılamanın ötesinde insanın anlamlar yüklediği bir imza olarak betimlemektedir. Konutun işlevi doğrudan yararlı olmak, dolaylı olarak da anlamlı olmaktır. İnsan çevresindeki her nesneyi kendi yararına dönüştürürken ona bir anlam yüklemekte ve bu uzun yol almış duyum toplumsal belleğinde yer etmektedir. Konut biçimini, çevresel, kültürel, sosyal ve bireysel etkenler belirlemektedir (Gür, 2005).

- ***Çevresel Etkenler;*** Evlerin yönlenmesinde doğal olarak eğim ve tarlanın konumu önemli rol oynamaktadır. Yön bakımından önlem alınan tek mekan, kıbleye bakmaması gereken helalardır (Gür, 2005).

  Denize dik uzanan vadi yamaçlarına güneş ışıkları eğik açıyla gelmekte, kuzey yamaçları ise genellikle gölgede kalmaktadır. Vadilerin doğuya bakan yamaçlarındaki yerleşimler güneş ışığını öğleden sonra, kuzeye bakan yamaçlarındaki yerleşimler ise sabahleyin direkt olarak alabilmektedir. Kuzey-kuzeybatı rüzgarları nemi ve yağmur damlalarını yapı yüzeyine taşımakta, bu

yöne dönük cepheler erken bozulmalara maruz kalmaktadır. Bu yüzden seranderlerin açık çardak bölümleri bu yöne denk getirilmemektedir (Sümerkan, 1990).

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde gelişen konut kültürü, zengin orman varlığı ve insanın ağacı işlemeye olan yeteneğinin sonucu ortaya çıkmaktadır. Ilıman ve yağışlı iklimin taş yapılara zarar verdiği gözlemlenmiş, bu yüzden yapı malzemesi olarak belli bir ömre sahip ahşap kullanılmıştır (Sümerkan, 1990). Konutlarda oda ve sofa boyutları, ahşap hatıl ve kiriş boyutlarının elverdiği ölçüde, 330-390cm arasında olmaktadır (Gür, 2005).

- ***Kültürel Etkenler;*** Geleneksel kırsal kesim evlerinin üretiminde genel hatlarıyla; bölgede yaşamış eski antik kabile ve toplulukların, farklı nedenlerle bölgeye göçen farklı kültürlere mensup insan topluluklarının ve Osmanlı döneminde bölgeye göçen grupların etkili olduğu kabul edilmektedir (Sümerkan, 1990).

  Bölge konutlarında ahşap kullanıldığı için var olduğuna inanılan eski uygarlıkların sivil mimari örnekleri günümüze ulaşamamaktadır. Kırsal kesim konut mimarisinde Roma ve Bizans izlerine rastlanmamaktadır (Sümerkan, 1990).

  Antik dönemlerden sonra göçlerle bölgeye yerleşen büyük toplulukların da kültür varlıkları üretimine katkısı olmuştur. Batı Kafkasya'dan göçen Lazlar, yerleşik düzene geçmiş bir topluluk olarak, büyük olasılıkla edindikleri yapı kültürü birikimini beraberlerinde getirmişlerdir. Sümerkan, araştırmacıların Doğu Karadeniz ve Kafkasya arasında malzeme ve yapım sistemi bakımından yapı kültür ilişkileri bulduklarından bahsetmektedir (Sümerkan, 1990). Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethetmesiyle, hristiyan Laz,Rum, Ermeni tebaanin bir kısmının İslamiyeti kabul ettiği bilinmektedir (Sümerkan, 1990).

  Gür, Doğu Karadeniz konutunda dünya görüşünün İslami ilkelere dayanmasının konuta ektisini bazı özelliklerle betimlenebileceğinden bahsetmektedir. İslam'da secde edilen yer olması bakımından zemin kutsaldır. Doğa-İslam düşününde kutsal olan yer, ahşap veya toprak olmakta ve Müslüman evinde zemin her zaman temiz tutulmaktadır. Bu anlayışla, Doğu Karadeniz konutunda 'yer evi' denilen hayat mekanının aileyi bir araya toplayan mekan olması, İslam'daki tevhid (birleştirme) ilkesinin yansıması olarak yorumlanmaktadır. İslami konutun, ergenlik yaşına gelmiş çocuklar, yaşlılar, en az bir gece kalmasının hak

olduğu misafirler için en az iki ve hatta üç odalı olması istenmektedir. Gösterişsiz ve alçakgönüllü olması beklenen konutun büyüklüğü, mahremiyeti sağlamak adına önem arz etmektedir (Gür, 2005).

- ***Sosyal Etkenler;*** Genellikle çok odalı geleneksel Doğu Karadeniz konutlarında en büyük oda ebeveynlere tahsis edilmekte, aile-çocuk ilişkileri saygın düzeyde tutularak, çocuklara zorunlu haller dışında ebeveynlerin odalarına girme yetkisi verilmemektedir. Ailenin toplumsal tutumunun yansımaları olarak Doğu Karadeniz konutunda yaşlılara verilen önem 'dedenin yeri', 'ninenin yeri' şeklinde ifade edilmektedir. Otoriteye verilen önem 'baş oda', kişisel mahremiyete verilen önem 'gusülhane' olarak mekanlara yansımaktadır. Özellikle kadının kullanım alanı olan konut giriş mekanlarının özgürce düzenlenmesi, kadınlara yönelik herhangi bir kısıtlamanın olmadığını göstermektedir. Konutun kamusal alanla mahremiyeti kırsal yerleşmelerde dış sofaların bağlar ve ağaçlarla çevrelenmesiyle, kentsel yerleşmelerde bahçelerin yüksek duvarlarla çevrilmesiyle sağlanmaktadır (Gür, 2005).

  Konut, kadının ailedeki birincil önemini vurgulayacak şekilde tasarlanmaktadır. Ailedeki en yaşlı kadın evin hakimi ve görev dağıtıcısıdır. Kadınlar, konuklarını evlerde veya evlerin giriş alanlarındaki 'taşlık'larda ağırlarken, erkekler ağaç altlarını kullanmaktadır (Gür, 2005).

  Doğu Karadeniz konutu evin oğulları, eşleri ve çocukları ile birlikte barınabilecek şekilde planlanmaktadır. Yeni evli çiftler için yatak odaları bölümü lineer olarak büyütülerek ek girişlere sahip odalar eklenebilmektedir. Sayı iyice artıp birlikte yaşama güçleştiği takdirde konutun hemen yanına benzer özelliklere sahip yeni bir konut yapılmaktadır. Yaşlılar yaşadıkları sürece evin sahibi olarak görülmeye devam etmektedirler (Gür, 2005).

  Geleneksel konutların özgün kullanıcıları, ait oldukları yere bağlı, komşulaşmaya önem veren, kasaba alışkanlıklarını sürdüren, dayanışma ve sosyalleşme içinde olan insanlardır. Sosyal statü belirleyici değil, bir değişken olmakta ve konut büyüklüğünü etkilemektedir (Gür, 2005).

- ***Bireysel Etkenler;*** Geleneksel konutta bireylerin belirleyiciliği simgesel düzeyde kalmakta, esas unsurlar alt kültürel birikim sonucu ortaya çıkmaktadır (Gür, 2005).

3.2 Doğu Karadeniz Bölgesi Yerel Mimari Kültürünün Süreklilik Bağlamında İrdelenmesi

Yerel mimarinin varlığını tehdit eden unsurlar iki kısım altında incelenmektedir. Birincisi; insanın ve doğanın sebep olduğu olaylar, ikincisi; çağdaş ve sosyo-ekonomik düzenin sebep olduğu olaylardır. Yapının kötü kullanımı, yanlış yapılan tamirler, bakımsızlık insan eliyle verilen zararlarken, malzemenin eskimesi ve yorulması, kemirgen hayvanlar, depremler, yangınlar, sel, toprak kayması gibi doğal afetler yapıların ömürlerini kısaltmaya yönelik etkenlerdir. Yapım tekniğinin gelişmesi sonucu yerel peyzaj içinde yükselen geometrik binalar, mekanik tesisat, sulama kanalları, viyadükler ve bununla birlikte endüstrinin, mekanik tarımın, yolların özellikle de kırsal alanlardaki etkinliği yerel mimariye zarar veren çağdaş ve sosyo-ekonomik unsurlardır. Bu koşullar altında, yerel çevrede yaşayan kişi kendisini modern atfetmekte ve eskiden bir an önce kurtulmak istemektedir (Sezgin, 1984).

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki görsel bozulma, yeni yapıların bölgesel iklim özelliklerinin görmezden gelinip çevre ile sağlıksız bir ilişki kurularak inşa edilmesinden kaynaklanmaktadır. Batı etkisiyle modern kabul edilen yapılar, kültürel geçmişin hiçbir izini taşımamaktadır (Gür,2000).

Bulunduğu yerde ekonomik açıdan güçsüzleşen kırsal kesim insanı, yeniden güç kazanmak için köyden kente göç etmeye başlamıştır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin de yoğun göç veren bölgelerden olduğu bilinmektedir. Gür'e göre köyden kente göçün nedenleri sırasıyla; daha iyi kazanç isteği, çocuklara daha iyi bir gelecek hazırlama düşüncesi, daha iyi sağlık hizmeti alma, kentlerin kültür hizmetlerinden yararlanma ve en önemlisi daha iyi bir konut edinme isteğidir (Gür; Aydemir, Sancar, 1992).

Kente göç ederek emekleri kentlileşen köylüler, her ne kadar uyum sağlamada güçlük çekseler de kentli sayılmaktadır. Kentlileşen köylüyle beraber köylerin de kentleşmesinden bahsedilmektedir. Bir köyde her ne kadar tarım dışı üretim yapılabilse de ağırlık tarıma dayalı üretimdir. Köyde tarım dışı üretim yapılsa da ana kararlar köyde verilmedikçe köy tam anlamıyla kentleşmiş olmamaktadır. Köy kentleşmediğine göre köyden kente göçüp yaşamını tarım dışı faaliyetlerle sürdüren köylüler için bütünleşme sorunlarına rağmen kentlileşme sürecini yaşadıkları

söylenebilmektedir. Köyde yaşayan ve ister tarımla ister tarım dışı bir uğraşla gelir elde eden nüfus için kentlileşmeden söz edilemez. Sonuçta bu nüfus tarıma dayalı, kente bağımlı bir ekonomik düzen içinde yaşamaktadır. Şu da var ki kır kent arasındaki etkileşim, köydeki değerlerin yavaş yavaş değişmesine ve yitirilmesine sebep olmaktadır (Küçükerman, 1978).

Kentin emniyetli bir yer olarak görülmemesi, köyden tam olarak kopamamak ve köyle ilişkilerin sürmesine olanak sağlamaktadır. Köyle ilişkilerin devam etmesinin başlıca nedenleri; ana-baba ziyareti, mal-mülk bakımı ve köye tatile gitme olarak belirtilmektedir. Kentteki yaşamdan hoşnutsuzluk gibi nedenlerden dolayı geriye doğru göç söz konusu olabilmektedir (Gür ve diğ.,1992). Bütün bunların sonucunda kentte yaşanan hayat köye taşınmakta ve yerel kültürel süreklilik kesintiye uğramaktadır.

Doğu Karadeniz nitelikli konut araştırmaları kapsamında edinilen bilgiye göre Gür, bölgede aile yapısının yavaş değişen bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. 'Uzantılı aile' denilen çekirdek ailenin genişlemesiyle birlikte yaşamaya devam eden aile tipinin varlığını sürdürmesi, bölgede toplumsal yapının çok fazla değişmediğini ve bazı geleneksel değerlerin varlığını koruduğunun belirtisidir (Gür,2000).

Bölge insanı eski evleri hoş bulmakla beraber gelecekte yaşanılacak ev tipi olarak tercih etmemektedir. Toplumsal ve fiziksel ortamın değişmesiyle geleneksel konut karşı konulamaz biçimde metruklaşmaktadır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki; aileler, yerel mimarinin zorluklarını anımsatan ve aslında kendileri için daha uygun olan tasarımlardansa özendikleri, 'düzayak' ve 'üç oda bir salon' diye nitelendirdikleri apartmanları tercih etmektedirler (Gür, 2000).

Sonuç olarak; Doğu Karadeniz Bölgesi'nin genel durumu incelendiğinde, niteliksiz ve çok katlı betonarme yapılaşmayla yerel doku bütünlüğü bozularak sürekliliğin kesintiye uğradığı görülmektedir. Yere ve kültüre ait ürünü çevrede görme ihtiyacı, birtakım kamusal yapıların cephelerinde yerel mimariye ait form ve biçimlerin kullanılmasıyla karşılanmaktadır. Bu durum biçimsel taklitten ibaret olarak yorumlanabilmektedir (Şekil 3.62, Şekil 3.63, Şekil 3.64). Köylerdeki apartmanlaşma artarak devam etmekte ve yerel mimari kültüre zarar vermektedir.

Şekil 3.62: Rize Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Binasının ‘göz dolma’ formundaki cepheleri (Aydın, Alemdağ,2014).

Şekil 3.63: Güneysu Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu’nun ‘göz dolma’ formundaki cephesi.

Şekil 3.64: Trabzon-Of ilçesi Aydıner Kültür Merkezi binasının ‘muska dolma’ formundaki cepheleri.

Hayrat Belediye Başkanlığı binası betonarme strüktürde yapılmasına karşın, kütle biçimlenişi Doğu Karadeniz yerel mimari konutunu çağrıştırmaktadır. Sadece cephe yapım sistemlerinin yansıtıldığı çok katlı kamusal yapılara nispetle, az katlı ve konut formunda oluşu yerel mimari sürekliliğin sağlanması açısından daha anlaşılabilir bulunmaktadır (Şekil 3.65).

Şekil 3.65: Yapım aşamasındaki Hayrat Belediye Başkanlığı binasının ön ve yan cephe çizimleri.

Doğu Karadeniz bölgesinde kırsal alandaki bozulmalar yoz tip evlerle başlamıştır. Bölgeye has ya da başka yörelerden devşirme ya da mimara çizdirilmiş plan şemaları olabilmekle birlikte en yaygın plan şemaları yöre ustaları tarafından uygulanmaktadır. Geleneksel malzeme ve yapım bilgisine sahip yapı ustaları, kentte tanıştıkları betonarmeyle bu yapıları köylerde yeniden inşa etmektedirler. Etrafına odaların sıralandığı 'I' veya 'L' tipi koridorlara sahip plan şemaları bölgenin geniş alanına yayılmıştır (Sümerkan ve diğ.,1993).

Günümüzde kırsal alanlarda yerel mimari özellikleri sadece cephe bazında süsleme elemanı olarak kullanan villa ve apartman tipi yapılara da rastlanmaktadır (Şekil 3.66).

Şekil 3.66: Laga köyündeki villa ve apartman tipli yapıların 'göz dolma' formundaki cepheleri.

Bunların dışında yerel mimari malzemeyi ve tekniği kullanmaya çalışan, ancak plan tipolojisinde farklılaşan yapılar da vardır. Trabzon/Of Bölümlü köyünde, kestane ağacından inşa edilen yapıda düşey dikmelerin üzeri lambrilerle kapatılarak dışarıdan

kaplama yapılmış, görsel süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır. Sadece iç tavan kirişlerinin açıkta bırakıldığı yapının dış cephesine yerele atıfta bulunularak yer yer göz dolma sistem görüntüsü verilmiştir. Yatay ve düşey dikme etkisi vermesi için kaplamalar konulmuştur. Plan tipolojisinde süreklilik sağlanmazken, kestane ağacının boyanması doğallığının yitirilmesine neden olunmuştur (Şekil 3.67).

Şekil 3.67: Bölümlü'de inşa edilen yeni yapı.

4. TRABZON İLİ BALLICA MAHALLESİ YEREL MİMAR ÖZELLİKLERİ -ALAN ÇALIŞMASI

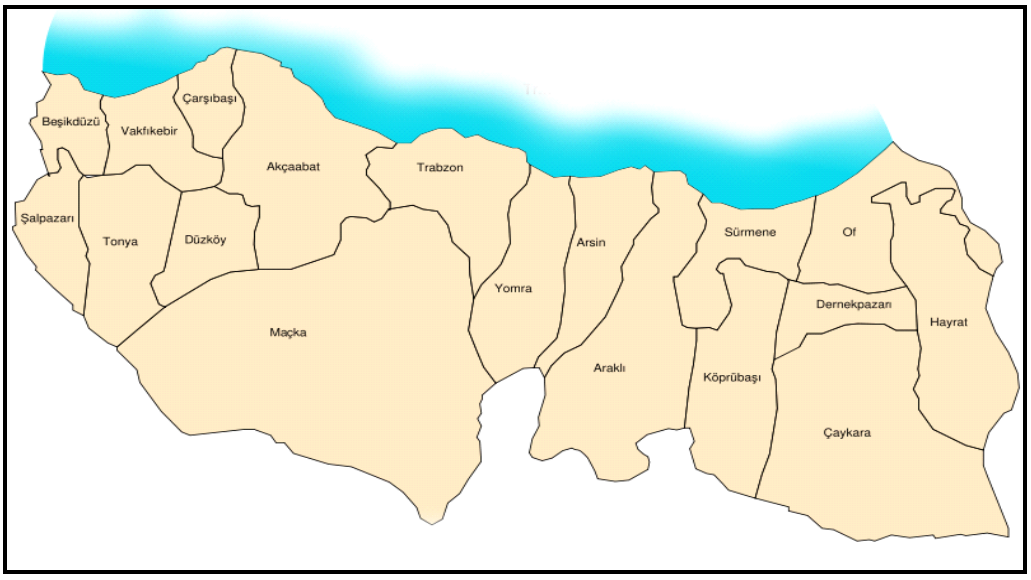
4.1 Ballıca Mahallesi'nin Tanıtılması

Ballıca Mahallesi, Türkiye'nin Kuzeydoğu ucunda yer alan Trabzon ilinin Of ilçesinde bulunmaktadır (Şekil 4.1). Erken dönemlerde arıcılıkla uğraşıldığından ötürü eski adı 'ballı' anlamına gelen 'Mélinos' tur (URL-1). Bu isim 1913 yılında Yemişlik, 1992'de Ballıca olarak değiştirilmiştir ve bölge mahalle statüsüne kavuşmuştur (URL-2). Bugün mahalle sakinleri ve buralı olup göç etmiş olanlar da dahil Yemişlik ismini kullanmazken, eski adı Mélinos 'u 'Melinoz' yada 'Melnoz' şeklinde teleffuz ederek kullanmaktadır. Mahallenin yeni adı 'Ballıca' da sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak özellikle yaşları olgun insanlar genelde mahallenin eski ismini kullanmayı tercih etmektedirler.

4.1.1 Coğrafi konum ve ulaşım

Mahallenin haritadaki konumu, 40° 53' 37.1256" kuzey ve 40° 17' 14.1144" doğu gps koordinatlarıdır (Şekil 4.2) (URL-3). Of'un eski yerleşim yeri olan Solaklı Deresi'nin doğusundaki merkezin arkasında yükselen dağlara kurulmuş olan mahalle, ilçe merkezine 7 km, Trabzon şehir merkezine 61 km uzaklıktadır (Şekil 4.3) (URL-4).

Ballıca Mahallesi' ne ulaşım, Of-Çaykara Devlet Karayolu'nun 5 ve 7. kilometresindeki Solaklı Deresi üzerinde bulunan Ballıca I ve Ballıca II köprüleri ile sağlanmaktadır (URL-1).

Şekil 4.1: Trabzon il haritasında Of'un konumu (URL-5).

Şekil 4.2: Of il haritasında Ballıca Mahallesi'nin konumu(URL-6).

Şekil 4.3: Of-Çaykara Devlet Karayolu, Solaklı Deresi ve fotoğrafın sağında kalan yamaçta Ballıca Mahallesi (URL-1).

4.1.2 İklim özellikleri ve topografya

Mahalle, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin iklim tipi özelliklerine sahip olup bol yağışlıdır. Deniz faktörü termostat görevi gördüğünden yazları fazla sıcak olmadığı gibi, kış aylarında da aşırı soğuk olmamaktadır (Şekil 4.4) (URL-4). Yaz aylarında denize yakınlık ve yoğun yeşillik sebebiyle nem oranı artmaktadır. Yerel halk dilinde çuruğayi* (çürük ayı) denilen yağışların ve nem oranının en yüksek olduğu ay ağustos ayıdır. Genel olarak lodos, poyraz ve kıble rüzgarları görülmektedir.

Yağışların bol olmasından dolayı, kesilen ağaçların yerine yenilerini dikmeden kendi kendini yenileyebilen gür orman alanları mevcuttur. Yörede kızılağaç, kestane, ceviz vb. ağaç tiplerine rastlanmaktadır. Dağların deniz bakan kuzey yamaçları daha nemli ve daha yeşildir (URL-4).

*Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelime Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

Şekil 4.4: Bölgenin yıllık yağış-sıcaklık grafiği (URL-7).

4.1.3 Sosyo-ekonomik ve kültürel Yapı

Mahallede nüfusun önemli bir kısmı tarım sektöründe çalışmaktadır. Çay, elde edilen başlıca tarım ürünü ve aynı zamanda geçim kaynağıdır. Arazinin %75 civarında eğilimli oluşu modern tarım yapılmasını engellemektedir. Çayın yanında fındık da geçimi sağlamada rol oynamaktadır. Bunların dışında üretilen tarım ürünleri ticari amaçtan çok ailenin ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Başlıca ürünler: Çay, fındık, mısır, karalahana, fasulye, kabak, patates, elma, armut, erik, üzüm, incir, kiraz, kestane, karayemiş, narenciye ve kividir (URL-4).

Mahallede eskiye göre giderek azalmış olarak ahır hayvancılığı şeklinde büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Önceleri her evde bir inek varken son yıllarda, genelde yaz-kış burada yaşayan aileler sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere hayvan beslemektedir. Bunun yanında kümes hayvancılığı ve arıcılık da yapılmaktadır. Mahallede yaşayan aileler genellikle tarım dışı gelirlerle geçimlerini sağlamaktadır. Memur ve işçi pozisyonlarında çalışan ve emekli nüfus oranı yüksektir (URL-1).

Ballıca Mahallesi'nde 2009-2010 yılına kadar birleştirilmiş sınıflarda eğitim veren iki adet ilköğretim okulu varken; daha sonra bu okullar, öğrenci azlığı nedeniyle taşımalı eğitim kapsamına alınmıştır ve öğrenciler civar köylerdeki okullara yerleştirilmiştir. Mahallenin eğitim durumu Of'un eğitim ortalamasının üzerindedir. Üniversite mezunu oranı son yıllarda oldukça artmıştır. Eğitime verilen önemden

dolayı aileler kış aylarında başta Of ilçe merkezi olmak üzere Trabzon ve İstanbul'a göç etmektedirler (URL-1).

Mahallede altı adet cami, bir adet erkek yatılı kuran kursu, bir adet değirmen, bir adet sağlık evi bulunmaktadır (URL-1).

Eğitim, iş olanakları, ekonomik bazı sebeplerden dolayı kış aylarında oldukça azalan mahalle nüfusu, yaz aylarında okulların tatil olmasıyla iki katına çıkmaktadır. Of Nüfus Müdürlüğü'nün kayıtlarından elde edilen verilere göre Ballıca Mahallesi'nin kayıtlı nüfusu yaklaşık 7000 civarındadır. 2000 yılı nüfus sayımına göre 2817 kişi olan mahalle nüfusu, 2016 yılı nüfus sayımında 687'ye kadar gerilemiştir (URL-1).

4.2 Ballıca Mahallesi Yerel Mimari Özellikleri

4.2.1 Araziye yerleşim ve parselasyon

Ballıca Mahallesi, Solaklı Deresi'nin doğu sınırında, deniz seviyesinden en düşük 210, en yüksek 350m olmak üzere beş ayrı yamaç üzerine kurulmuştur. Araziye yerleşim, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne has dağınık yerleşme tarzını yansıtmaktadır. Bunda arazinin engebeli yapısı etken rol oynamaktadır.

Ballıca Mahallesi 1999'a kadar Of'un en büyük köylerinden biri konumundayken Aralık 1998 yılında yapılan referandumla mahalle statüsü kazanmıştır. Köy konumunda beş mahalleden oluşuyorken, mahalle olduktan sonra üç mahalle olarak ihdas edilmiştir. Muhli (Büyük Mahalle) (Şekil 4.5), Orta Mahalle (Şekil 4.6), Kuşando (Yıldız) (Şekil 4.7), Karona (Kayasuyu) (Şekil 4.8) ve Lagoz (Barış) (Şekil 4.9) mahallelerinden oluşan mahalle; Büyük Mahalle, Orta ve Kuşando mahalleleri birleştirilerek Merkez Mahalle, Karona ve Lagoz mahalleleri birleştirilerek Yavuz Selim Mahalle'si olmak üzere üç merkeze ayrılmıştır (URL-1).

Dağların denize paralel olarak yükseldiği bölgede, mahalleler de kuzeye bakan yamaçlardan denize doğru akan Solaklı Deresi'ne yer yer paralel, yer yer dik biçimde konumlanmaktadır. Mahalleler kuzeyden güneye doğru Büyük Mahalle, Merkez Mahalle ve Yavuz Selim Mahalleleridir. En güneyde kalan Lagoz mahallesine gidildikçe yamaç dikleşmektedir.

Büyük Mahalle'ye Of-Çaykara yolunun beşinci kilometresinden ayrılan birinci köprüyle ulaşılmaktadır. Mahallenin Erkek Yatılı Kuran Kursu, Büyük Mahalle (Muhli) Camii'nin karşısındadır. Yerleşim, Solaklı Deresi'ne paralel iki ana aks ve bu aksların uzantıları şeklinde gelişmektedir. Konutlar, merkezdeki caminin doğu ve batısına konumlanmıştır.

Merkez Mahalle'ye ulaşım hem Ballıca I, hem Ballıca II köprüsünden sağlanmaktadır. Mahalle, Büyük ve Yavuz Selim mahallerine göre deniz seviyesinden en yükse noktada olmasına rağmen, daha düz bir araziye oturmaktadır. Sağlık ocağı, Ballıca İlköğretim Okulu, Güneşalan (Kaban) Camii, Orta Camii, Yıldız (Kuşando) Camii bu mahallenin sınırları içerisindedir.

Yavuz Selim Mahallesi'ne Of-Çaykara yolunun yedinci kilometresindeki Ballıca II köprüsünden ulaşılmaktadır. Mahalle, Ballıca'nın en güneyinde konumlanmıştır. Ballıca Alparslan İlköğretim Okulu, Kayasuyu (Karona) Camii, Barış(Lagoz) Camii bu mahallededir. Ayrıca Karona mahallesinde yerel mimari özelliklere sahip bir adet ağa konağı bulunmaktadır.

Şekil 4.5: Muhli (Büyük Mahalle) tepeden görünümü(URL-1).

Şekil 4.6: Orta Mahalle'nin tepeden görünümü(URL-1).

Şekil 4.7: Kuşando (Yıldız) Mahallesi'nin karşıdan görünümü(URL-1).

Şekil 4.8: Karona (Kayasuyu) Mahallesi'nin karşıdan görünümü(URL-1).

Şekil 4.9: Lagoz (Barış) Mahallesi'nin karşıdan görünümü (URL-1).

Ballıca Mahallesi'nde yerel mimari özelliklere sahip geleneksel konut dokusu dağınık yerleşim özelliği göstermektedir. Günümüze kadar gelmiş konutlardan, birbirine çok yakın konumda en fazla üç ya da dört konuta rastlanmaktadır. Bu konutların bir kısmı kendi geniş arazisi içinde tek başına ve diğerlerine uzak konumda bulunabilmektedir (Şekil 4.10) Her yapının ana yola ulaşmak üzere kendine ait patika yolu bulunmaktadır (Şekil 4.12). Son yıllarda asfalt ana yol genellikle bütün evlerin kapılarına ulaşmaktadır.

Yapılar, yamaca dik olarak konumlanıp, girişler iki yan cepheden sağlanmaktadır (Şekil 4.12). Parselasyonda yapı gibi genellikle yamaca dik ve dikdörtgen şeklindedir (Şekil 4.11). Yapı parselinin büyük yüzdesini avli [*] adı verilen iki giriş kapısının önündeki yan bahçeler; yerel dilde ahıralti [*] denilen; mısır, fasulye, karalahana, bal kabağı vb. ürünlerin ekilip yetiştirildiği tarla ve geniş çaylıklar (ekili arazi) oluşturmaktadır. Arazi, herhangi bir sınır elemanı ya da duvarla çevrili değildir. Arazi sınırlarını bazen çay ağaçlarının arasından geçen patika yollar, bazen bir yol bazen bir merdiven ya da dikili bir ağaç, bazen de yerel dilde sinor taşı [*] denilen işaret taşları belirlemektedir. Konutun yanında yapıya yardımcı eleman olarak; merek, serander, daha erken zamanlarda bir de hela birimi bulunmaktadır. Genişleyen aile düşünülerek çift aşhaneli konutların yetmediği durumlarda alan içerisinde yeni bir konut yapılmasıyla yerleşim dokusu gelişmektedir.

[*] Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelimeler Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

Şekil 4.10: Birbirine yakın konumlanmış dört konut ve kendi arazisi içinde tek yapı.

Şekil 4.11: Ballıca Mahallesi parselasyon.

Şekil 4.12: Konuta giden patika ve yamaca dik yerleşim.

4.2.2 Mekan kurgusu ve plan özellikleri

Ballıca Mahallesi yerel mimari özellikleri, yapılan alan çalışması sırasında içine girilebilen yapıların plan ve dış cephe özelliklerinden tespit edilmeye çalışılmıştır. Genel konut kültürü Keleşoğlu konağı hariç bariz farklılıklar göstermemekte ve genel olarak Doğu Karadeniz konut mimarisinin özelliklerini taşımaktadır.

Konutlar genel olarak hayvanların barındığı ahır katı, yaşamsal faaliyetlerin karşılandığı zemin kat ve ürünlerin kurutulup depolandığı çatı katı olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. Hanım Teyze Evi'nde olduğu gibi bazı yapılarda misafirhane amaçlı kullanılmak üzere çatı katında, Hacı Hüseyin Seyhan Evi'nde olduğu gibi bodrum katta ahırdan ayrılan ve ön cepheye bakan bölüme, bir ya da iki oda eklenmektedir (Şekil 4.13). Çatı katı yerine yatak odalarının bulunduğu iki tam katlı yapılar da mevcuttur (Şekil 4.14).

Şekil 4.13:Çatı katında -Hanım Teyze Evi- ve bodrum katında misafirhane olan –Hacı Hüseyin Seyhan Evi- konutlar.

Şekil 4.14:İki tam katlı konut ve iki ayrı ahır bölümü.

Su basman yüksekliği 30-50cm olan zemin kat koduna birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Yapıların iki girişi olmasına rağmen, biri ana giriş olarak kullanılmakta diğeri ise arka bahçeye açılan kapı görevi görmektedir. Arazinin her alanında çalışıldığı için yapıya ulaşım çift girişle kolaylaştırılmaktadır. Genellikle ana girişin olduğu bahçe daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Birbirine paralel sıralanan bazı evlerde, aktif kullanılan girişler aynı cepheden sağlanarak konutların birbiriyle ilişkisinin sınırlandırıldığı gözlenmiştir. Yani bir konutun ana kullanım alanı olan yan bahçe diğer konutun arka bahçesi olmaktadır (Şekil 4.15).

Şekil 4.15: Yan yana üç konutun aynı cephedeki ana giriş kapıları.

Ballıca Mahallesi konutları, Doğu Karadeniz Bölümü Yerel Mimari Özellikleri' bölümünde sınıflandırılan tipolojiye göre, sokaklı plan tipine sahiptir. 'I', 'T', 'L' ve '+ (haçvari)' koridorlu plan tiplerinden oluşabilen tipolojilerden, Ballıca Mahallesi'nde en çok 'T' koridorlu plan tipine rastlanmaktadır. Tipolojide 'koridor' olarak adlandırılan, odaların etrafında konumlandığı ve girişin açıldığı geniş mekana mahallede 'hayat' denildiği için, bu bölümde bu terimin kullanılması tercih edilmiştir. Yerel dilde çordak* adı verilen odaların açıldığı hayat, aynı zamanda yaşam alanıdır. Özellikle yaz aylarında yemeklerin yenildiği, misafirlerin ağırlandığı, günlük işlerin yapıldığı bir mekana dönüşmektedir.

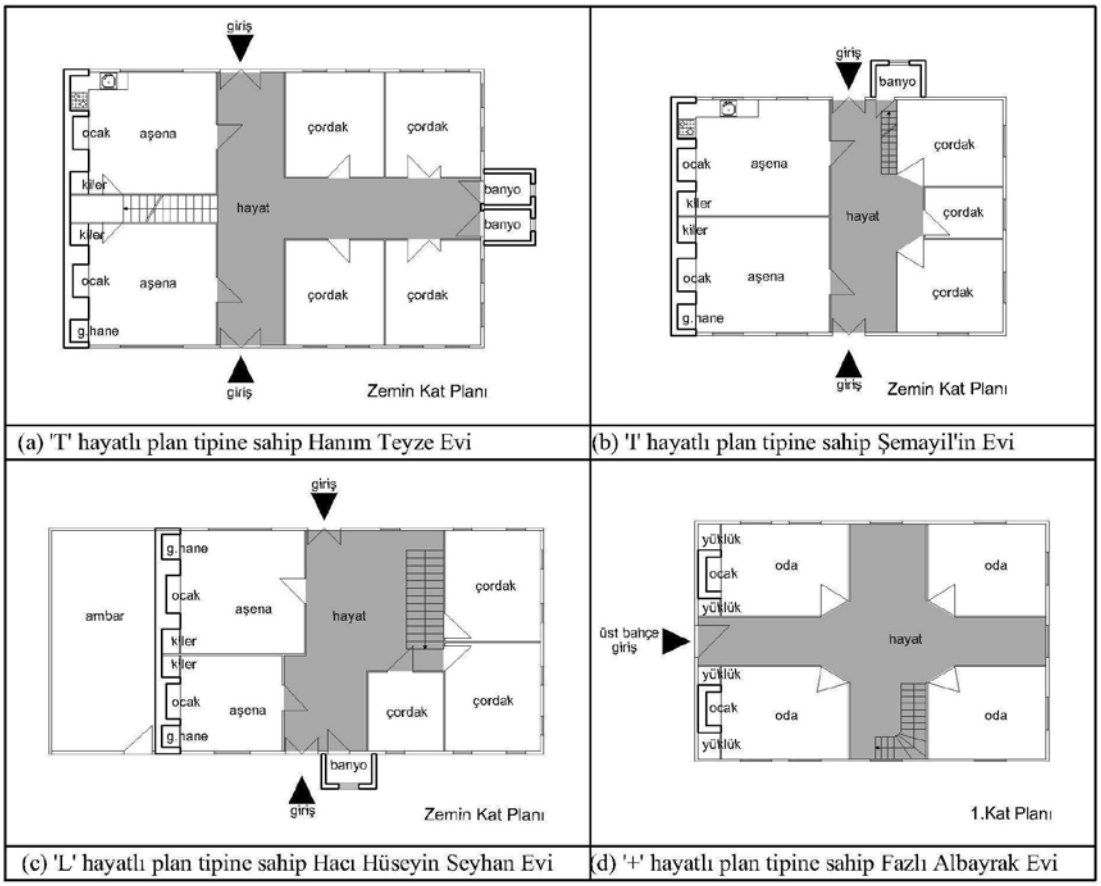
'T' hayatlı plan tipinde, giriş aksına dik konumdaki koridorun sonu bir pencereyle manzaraya açılmaktadır. Bu bakımdan gün ışığından diğer plan tiplerine göre daha fazla yararlanılmaktadır (Şekil 4.16).

Yatak odalarının açıldığı koridorun kapatılarak odaya dönüştürülmesiyle 'I' hayatlı plan tipi oluşturulmaktadır (Şekil 4.18). İçerisine girilebilen evlerden sadece Hacı Hüseyin Seyhan Evi'nin 'L' hayatlı plan tipine sahip olduğu görülmüştür. 'Karnıyarık' da denilen 'I' hayatlı plan tipinin bir köşesine bir oda daha eklenerek bu formu aldığını söylemek mümkün olabilir. '+' (haçvari) hayatlı plan tipine sahip yapıya, detaylı incelenebilen iki tam katlı evlerden Fazlı Albayrak evinin ikinci katında rastlanmıştır (Şekil 4.17).

Şekil.4.16:'T' hayatlı plan tipi biçimlenişi.

*Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelime Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

Şekil 4.17: Ballıca Mahallesi plan tipolojileri.

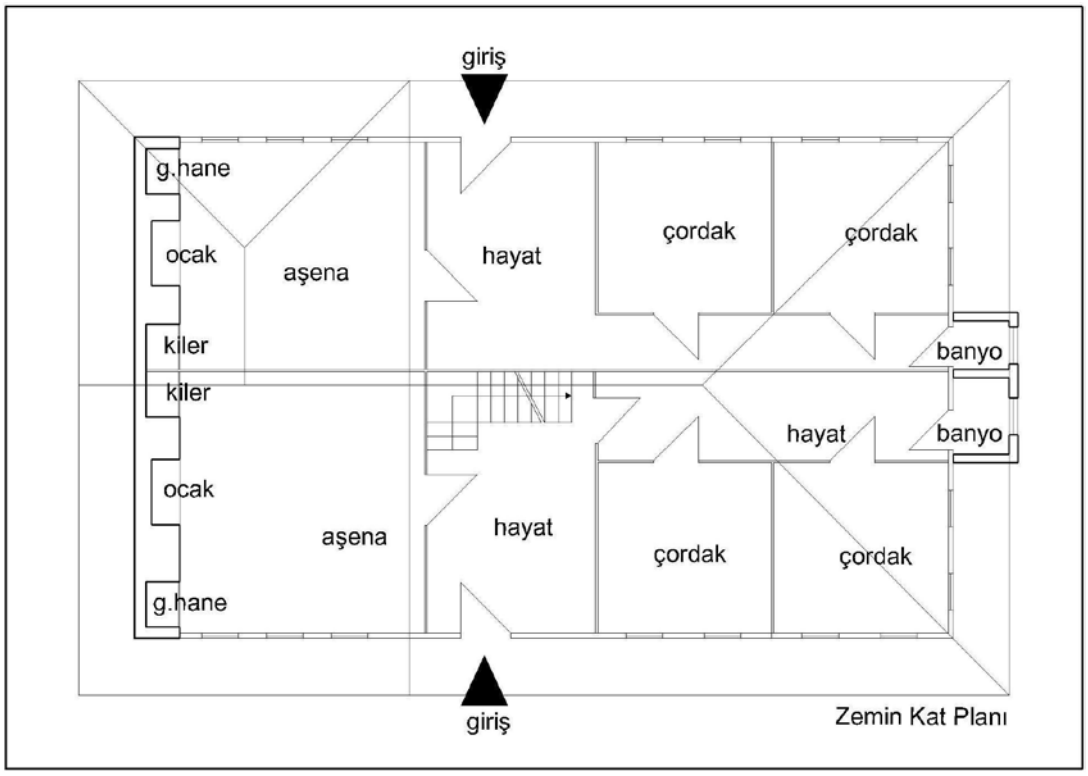
Yörede aşena* adı verilen aşhane (mutfak) aynı zamanda yaşam alanıdır. Bir konutta gerçekleştirilebilecek birçok eylem için donatılar burada bulunmaktadır. Ocak, abdestlik, gusülhane, oflan* (raf) , kapalı dolaplar, kiler vb. unsurlar aşenayı konutun ana mekanı kılmaktadır. Yemek hazırlama, pişirme, bulaşık ve çamaşırların yıkanması, çocukların banyo ihtiyaçlarının karşılanması, yayık yayma gibi eylemler burada gerçekleştirilmektedir. Yazları daha çok hayatta geçmekteyken, kışları soğuk olması sebebiyle aşenada ocak başında toplanılmaktadır. Misafir de burada ağırlanmaktadır. Yapıyı ortadan iki kısma ayıran girişteki hayat aksının bir tarafında konumlanan aşenalar, genellikle birbirine bitişik iki ayrı mekan olarak kurgulanmıştır. Gülizar Teyze Evi'nde olduğu gibi genişleyen aile düşünülerek,

* Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelimeler Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

istenilen durumlarda evler ahşap bölücülerle ikiye bölünmekte ve böylece iki çekirdek ailenin kullanımına uygun hale getirilmektedir (Şekil 4.19, Şekil 4.20).

Şekil 4.18: 'I' hayatlı plan tipinde giriş ve hayat.

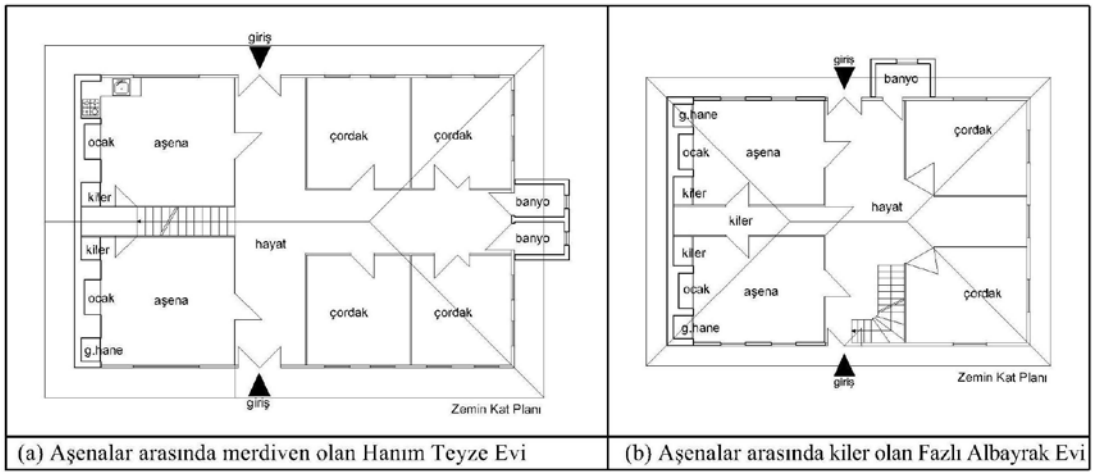

Şekil 4.19: Yan yana iki aşenalı Gülizar Teyze evi.

Hanım Teyze Evi'ndeki gibi bazı konutlarda merdiven iki aşenanın ortasında bulunmakta, bazılarında ise iki aşena arasında dar uzun bir alan bırakılmaktadır (Şekil 4.21). Fazlı Albayrak Evi'nde olduğu gibi, kiler olarak kullanılan bu alanlar; aynı zamanda yoğurt, tereyağı, peynir gibi ürünlerin üretilip depolanmasını kolaylaştırmaktadır (Şekil 4.21, Şekil 4.23).

Şekil 4.20: Ortadan bölünen hayat- Gülizar Teyze Evi.

(a) Aşenalar arasında merdiven olan Hanım Teyze Evi (b) Aşenalar arasında kiler olan Fazlı Albayrak Evi

Şekil 4.21:Aşenaların konumlanışı.

Şekil 4.22: Aşenanın genel görünümü, kiler ve gusülhane.

Şekil 4.23: İki aşena arasındaki kiler kapısı ve oflan(raflar).

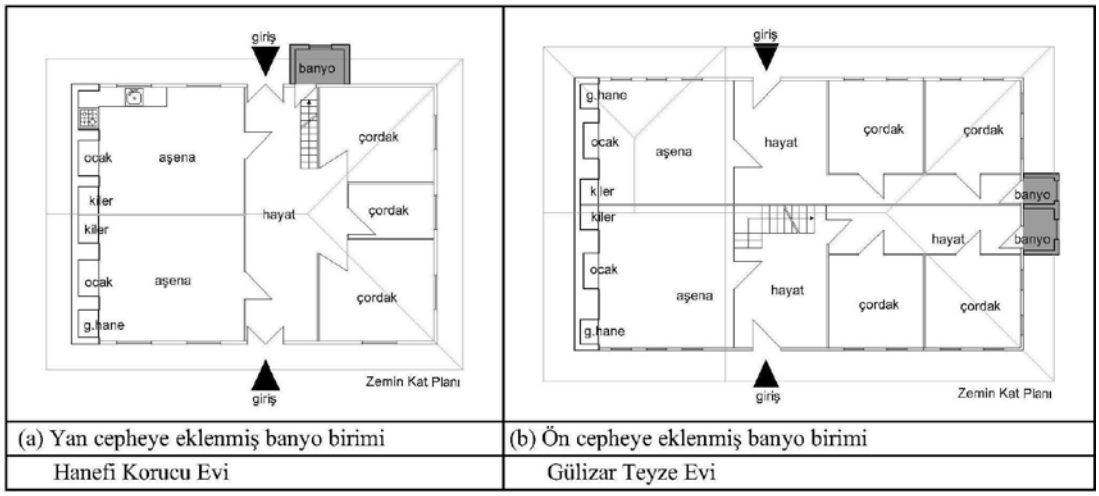
Aşenanın en önemli öğesi taş ocaklar, zamanla yerini kuzine sobalara bırakmıştır. Güncel durumda hemen hemen bütün evlerde ocak boşlukları kapatılmış, önüne kuzine sobalar kurulmuştur. Bunların bacaları da eski taş ocağın baca boşluğuna bağlanmıştır. Ömer Yılmaz Evi'nde olduğu gibi birçok konutta, kiler dolabı olarak kullanılan nişler iptal edilerek bu alana ihtiyaca binaen mutfak dolapları ve tezgah yerleştirilmiştir (Şekil 4.24).

Şekil 4.24: Ömer Yılmaz Evi'nin aşena görünümü.

Geçmişte kullanılan abdestlik, gusülhane gibi unsurlar da bugün işlevini kaybetmiş, yapıya dışarıdan eklenen betonarme birimlerle hela ve banyo ihtiyacı giderilmiştir. Eskiden evin bodrum katında ya da bahçenin bir köşesinde evden kopuk halde bulunan hela birimi, böylece tam olarak evin içine alınmasa da cepheye bitişik hale getirilmiş ve evin içinden direk bağlantısı sağlanmıştır. İlk örneklerde daha küçük

ebatlı, cepheyle uyumlu ahşap malzemeden yapılan banyo eklentisi, daha sonraları betonarme tabla ve briket ya da tuğla duvardan inşa edilmekte ve genellikle yapının arka giriş sahanlığının yanında konumlanmaktadır (Şekil 4.26, Şekil 4.27). Gülizar Teyze ve Hanım Teyze evlerinde olduğu gibi bazı 'T' hayatlı plan tipine sahip yapılarda banyo birimi, koridorun sonundaki manzaraya açılan pencere iptal edilerek ön cepheye eklenmektedir. İki durumda da banyoya hayattan açılan kapıyla ulaşılmaktadır (Şekil 4.25,Şekil 4.28, Şekil 4.29).

(a) Yan cepheye eklenmiş banyo birimi	(b) Ön cepheye eklenmiş banyo birimi
Hanefi Korucu Evi	Gülizar Teyze Evi

Şekil 4.25: Yapıya eklenen banyo biriminin konumlanış biçimleri.

Şekil 4.26: Banyo eklentinsin ilk örnekleri.

Şekil 4.27: Yapının yan cephesine eklenen briket ve tuğla duvarlı banyo birimleri.

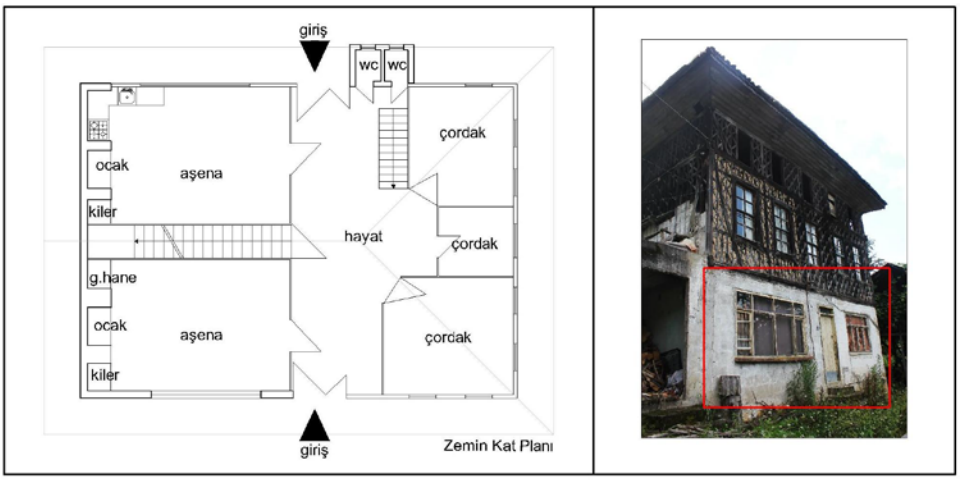

Şekil 4.28: Gülizar Teyze Evi banyo eklentisi.

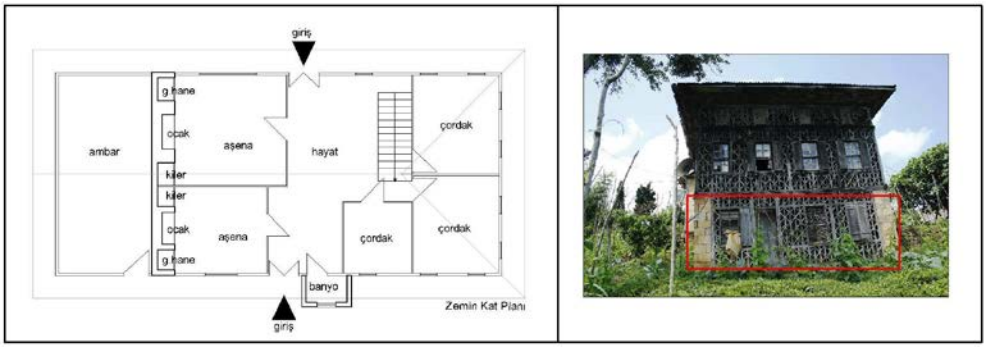

Şekil 4.29: Manzaraya açılan hayata eklenen banyo birimi iç görünüm -Hanım Teyze Evi.

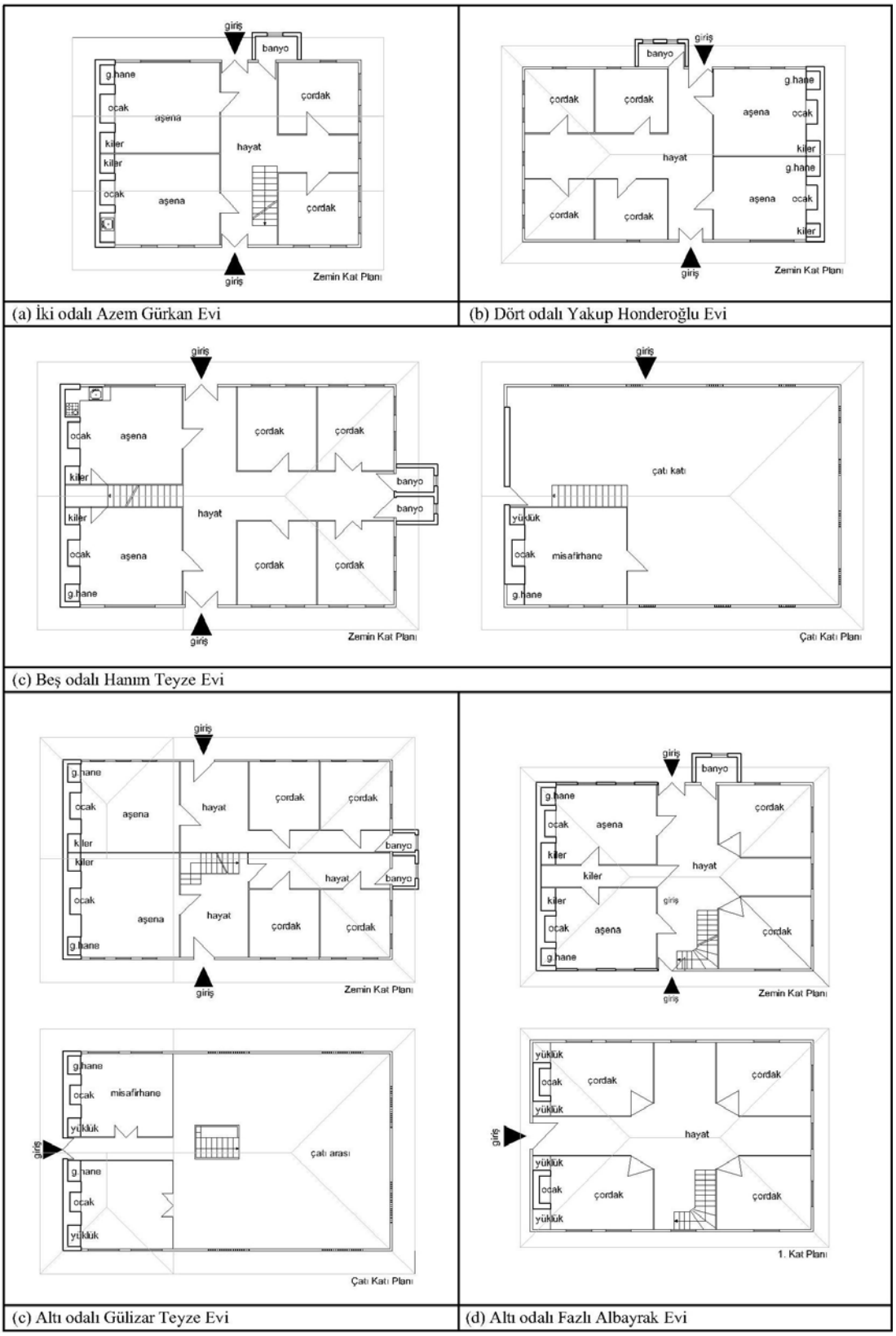
Ballıca Mahallesi konutlarında oda sayısı değişkenlik göstermektedir. İçerisine girilebilen konutlarda en az iki en fazla altı odalı plan tipine rastlanmıştır. ‘T’ hayatlı plan tipine sahip evler; Azem Gürkan Evi’nde olduğu gibi zemin katta olmak üzere iki odalı, Yakup Honderoğlu Evi’nde olduğu gibi dört odalı, Hanım Teyze Evi’nde olduğu gibi zemin katta dört çatı katında bir olmak üzere beş odalı, Fazlı Albayrak Evi’nde olduğu gibi zemin katta iki üst katta dört olmak üzere altı odalı, Gülizar Teyze Evi’nde olduğu gibi zemin katta dört çatı katında iki olmak üzere altı odalı olabilmektedir (Şekil 4.32). ‘I’ ve ‘L’ hayatlı plan tipine sahip evlerin genelde zemin katta üç odası bulunmaktadır. ‘Karnıyarık’ plan tipine sahip evlerden Şemayil’in Evi’nde bodrum katta iki oda olmak üzere beş odaya rastlanmıştır (Şekil 4.30). ‘L’ hayatlı plan tipine sahip Hacı Hüseyin Seyhan evinin bodrum katında da bir oda bulunmaktadır (Şekil 4.31). Bodrum ya da çatı katında bulunabilen odalar genelde konuklar için düşünülmüştür. Evin büyüklüğüne göre konuk odası sayısı ikiye çıkabilmektedir.

Şekil 4.30: Beş odalı ‘I’hayatlı plan tipine sahip Şemayil’in Evi.

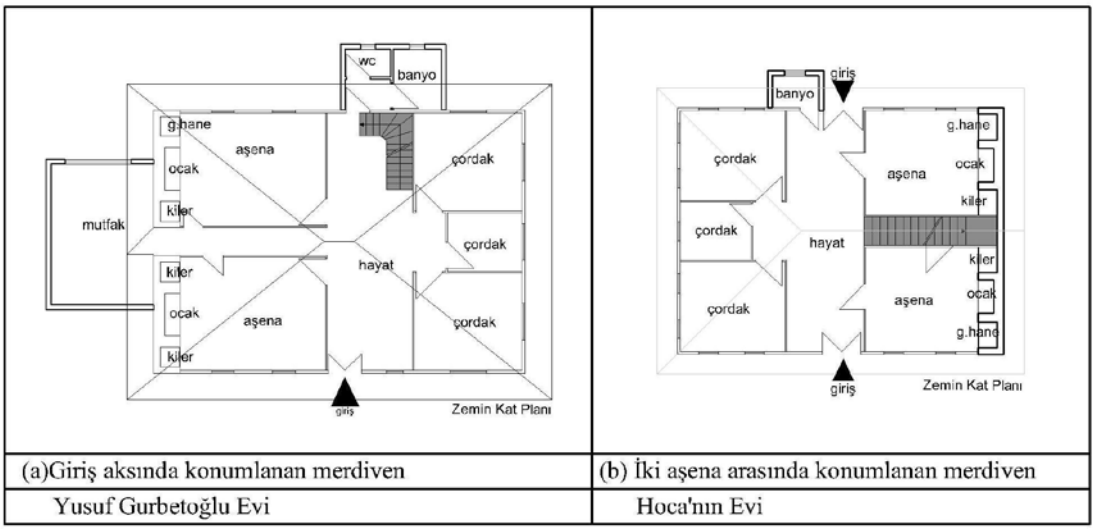

Şekil 4.31: Dört odalı ‘L’ hayatlı plan tipine sahip Hacı Hüseyin Seyhan Evi.

Şekil 4.32: Ballıca Mahallesi iki,dört,beş,altı odalı 'T'hayatlı plan tipolojileri.

Hayatta bulunan tek kollu merdivenle üst kata çıkış sağlanmaktadır. Merdivenler, mümkün olduğunca az yer sarf edilerek yapılmış basit, sade nitelikte yapı elemanlarıdır. Yusuf Gurbetoğlu Evi'ndeki gibi genellikle giriş aksı üzerinde kapının yanında konumlanan merdivenler, bazen de Hoca'nın Evi'nde olduğu gibi iki aşenanın arasında konumlanmaktadır (Şekil 4.33). Merdivenin iki aşenanın arasına konumlandığı bazı konutlarda, çatı arasından gelebilecek toz, haşerat gibi istenmeyen faktörleri engellemek için merdivenin başına kapı konulmaktadır.

(a)Giriş aksında konumlanan merdiven	(b) İki aşena arasında konumlanan merdiven
Yusuf Gurbetoğlu Evi	Hoca'nın Evi

Şekil 4.33: Merdivenin konumu.

Şekil 4.34: İki aşena arasındaki merdiven örneği- Hanım Teyze Evi.

Şekil 4.35: Hayatta, giriş kapısının yanında konumlanan merdiven.

Hayattan merdiven yardımıyla çıkılan çatı katında her türlü ikincil eşya depolanmakta, bahçe ve tarlalardan toplanan fındık, mısır gibi ürünler burada işlem görmekte ve serilip kurutulmaktadır (Şekil 4.37). Arazinin eğimli oluşunun avantajı kullanılarak birçok yapıda çatı katına dışarıdan da girişlere rastlanmaktadır. Kapı doğrudan yol kotuna çıkmasa bile ahşap seyyar merdiven kullanılmakta; depolanmak üzere konulacak olan ürün, bu yolla evin içine girmeden çatı katına ulaştırılmaktadır (Şekil 4.36). Bir nevi ambar görevi gören bu kat, günümüzde işlevini büyük oranda yitirmiştir.

Şekil 4.36: Yol kotundan yüksekte -Şemayil'in Evi- ve yol kotunda-Gülizar Teyze Evi- çatı katı giriş örnekleri.

Çatı katı, bütün evin alanını kapsayan, bölünmemiş tek mekan olarak kurgulanmaktadır. Çatı tavanı açıkta bırakılmakta, malzeme ve yapım sistemi okunmaktadır (Şekil 4.37). Bazı konutlarda ana mekanın bayır yukarı bakan tarafında bir ya da iki oda bulunmaktadır. Misafirhane olarak kullanılan bu odalar,

ısınmasını sağlamak amacıyla aşenaların üstünde, ocağın bulunduğu duvarın devamında konumlandırılmaktadır. Böylece odanın kendine ait ocağı oluşturulmaktadır. Yan yana iki odalı misafirhaneye sahip Gülizar Teyze Evi'nde olduğu gibi, ocağın yanındaki nişler yüklük olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.39, Şekil 4.40). Ahşap ızgara sistem çatı pencereleri, mahsul kururken mekanın hava almasını sağlamaktadır. Yüksekliği 60-80cm aralığında değişen çatının duvar yüksekliği ile pencere yüksekliği aynıdır. Duvardan 80-100cm civarında saçakla, yaklaşık %30 eğim olacak şekilde çatı örtüsü oluşturulmaktadır.

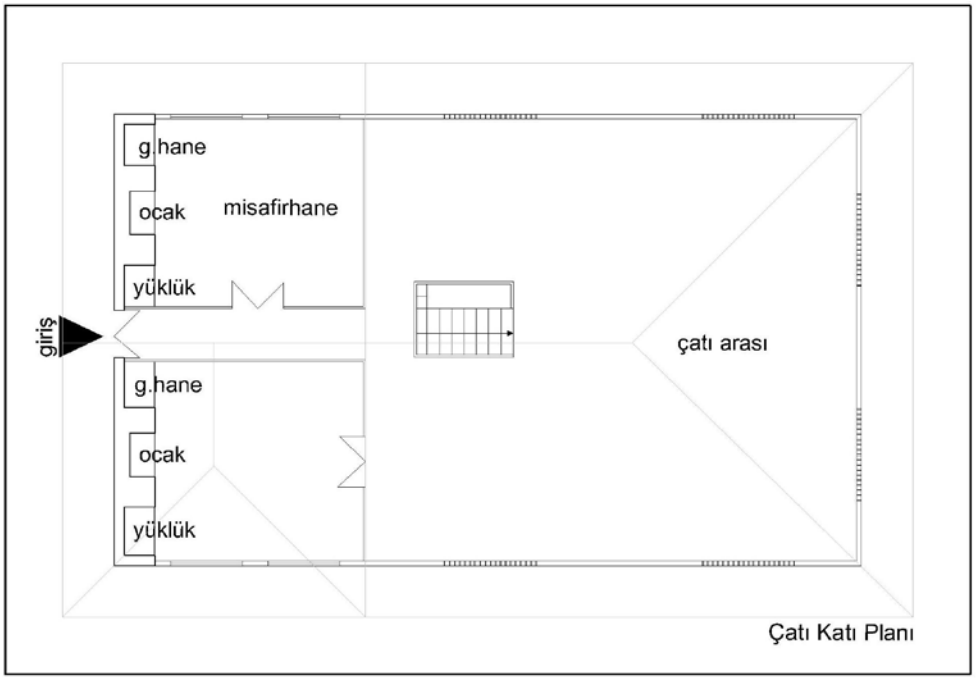
Şekil 4.37: Çatı katı genel görünüm.

Şekil 4.38: Çatı katı misafir odası- Hanım Teyze Evi.

Şekil 4.39: Misafirhane- ocak, yüklük dolabı ve gusülhanesi- Gülizar Teyze Evi.

Şekil 4.40: Gülizar Teyze Evi çatı katı planı.

Ballıca Mahallesi'nde ahırsız yerel konuta rastlanmamıştır denilebilir. Yamaca dik oturan konutlarda eğimden dolayı oluşan bodrum katı yerel dilde ahırbağı * adı verilen hayvanların bakıldığı kapalı bölüm olarak kullanılmaktadır. Bodrum katta ahır olması, kışın üst kattaki yaşam alanının sıcaklığını arttırmaktadır.

Ahır katına girişler genellikle yan cephelerden ya da eğimin durumuna göre ön cepheden sağlanmaktadır (Şekil 4.41). Ahır kapısı yan cephede bulunan bazı evlerde, merdiven yardımıyla ana giriş sahanlığına bağlantı mevcuttur.

Şekil 4.41: Ahır girişi yan cephede ve ön cephede olan konut örnekleri.

* Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelime Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

Ahır olarak kullanılan alan genellikle iki ayrı alana bölünmüştür. Ahır kapısından girildiğinde karşılaşılan alanda daha çok yerel dilde ahbin* adı verilen hayvan gübresi ve kışın hayvanın altına sermek üzere kuru yaprak depolanmaktadır. Varsa küçükbaş hayvanlara da bu alanda yer verilmektedir. Buradan başka bir kapıyla büyükbaş hayvanların barındığı alana geçilmektedir (Şekil 4.43). Bu alanda iki yan cephede birer adet olmak üzere iki tane havalandırma penceresi bulunmaktadır. Hayvanların su ya da ot ihtiyacını karşılamak üzere eskiden tahtadan oyulmuş yalaklar kullanılırken daha sonra bunlar, betondan yapılan alçak bölmelere dönüştürülmüştür. Zeminde su ve gübrenin kolay akmasını sağlayan arklar bulunmaktadır. Hayvanın altında biriken ahbin kürek yardımıyla giriş bölümündeki alana depolanmaktadır. Daha sonra sırtta taşınan büyük sepetlere yüklenerek çay bitkisi için gübre olmak üzere ahıraltındaki çaylığa aktarılmaktadır.

Şekil 4.42:Büyükbaş hayvanların yaşadığı bölüm ve havalandırma penceresi- Veisoğlu Tufan Evi.

Şekil 4.43: Ahır tavan ve zemin döşemesi- Veisoğlu Tufan Evi.

* Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelime Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

4.2.3 Cephe-kütle organizasyonu

Ballıca Mahallesi konutu cephe özellikleri Doğu Karadeniz yerel mimarisinin tipik özelliklerini taşımaktadır. Plan organizasyonu kütlenin biçimlenişini belirlemektedir. Genel olarak kütle bazında cephe hareketliliğine pek rastlanmamaktadır (Şekil 4.45). Özgün yapıya sonradan eklenen banyo eklentisi cepheyle uyumlu değildir. Çatı katında konumlanan misafirhaneli konutlarda, oda kat yüksekliğinin dışarıya yansıması cephe kütle hareketliliğine örnek olarak verilebilir (Şekil 4.44).

Yapının strüktürel sistemi cepheden okunabilir niteliktedir. Ahşap dikmeler ve kirişler odaların bölümlenmesini ve katın bitim çizgisini dışarıya yansıtmaktadır. Dikme ve kirişlerle oluşturulan çerçevelerin içine pencereler konumlandırılmaktadır. Üçgen ya da kare kutucuklarla oluşturulan duvarlar cepheye iki boyutlu hareket katmakta ve çıkmalara ihtiyaç duyulmamaktadır.

Şekil 4.44: Kütle bazında düşey hareketli cephe- Gülizar Teyze Evi.

Şekil 4.45: İki boyutlu hareketli cephe.

4.2.4 Malzeme ve yapım yöntemleri

Ballıca Mahallesi yerel mimari kültüründe konutlar, yöreye yakın malzemelerin eldeki imkanlar dahilinde kullanılmasıyla inşa edilmektedir. Yapı malzemesi olarak bölgede yoğun olarak bulunabilen ahşap ve taş malzeme bir arada kullanılmıştır.

İklim koşulları bölgede birçok türde ağaç yetişmesine olanak sağlamaktadır. Kızılağaç, kestane, ceviz, kayın en sık rastlanan ağaç türleridir. Sert, neme ve ısı değişimine dayanıklı, kolay çürümeyen özelliklere sahip ağaçların başında kestane ağacı gelmektedir ve mahalledeki bütün evlerde temel yapı malzemesi olarak kestane ağacı tercih edilmiştir. Yakın yörede çok bulunması, kolay elde edilmesi ve işlenebilmesi, ahşabın temel yapı malzemesi olarak seçilmesinin diğer başlıca sebeplerindendir. Mahalle sakinlerinden Yusuf Gurbetoğlu ile yapılan söyleşide edinilen bilgiye göre; mahallenin muhtelif yerlerindeki ormanlardan kesilen ağaçlar, korumaya yönelik besin suyunun giderilmesi için uzun süre koruklarda suyun içinde bekletilirdi. Daha sonra çalışmasını ve çürümesini engellemek için bünyesindeki suyun dışarı atılmasını sağlamak amacıyla tabi kurutma yöntemleriyle kurutulurdu. Ağacın kereste olmak üzere hazır hale getirilmesi için, günümüz koşullarına göre uzun sayılabilecek bir zaman dilimi gerekirdi. Balta yardımıyla kesilen ve kabukları soyularak tomruk haline getirilen ağaçlar yüksekçe bir yere konularak, iki kişinin kullandığı dikine hızar denilen büyük odun kesme aletiyle kesilip, kereste haline getirilirdi. Kerestenin yüzeyini pürüzsüzleştirmek için el rendesi ve palanya aletleri kullanılırdı. El rendesiyle yüzey kabaca düzeltilirken, daha incelikli iş palanya ile yapılırdı. Böylece ahşap malzeme işlenerek, taşıyıcı dikme ve kirişlerde, ara dikme ve kirişlerde, bölücü duvarlarda, döşeme kaplamalarında, dış cephede dolgu duvarlarda, tüm taşıyıcı çatı elemanlarında, kiremit altı kaplamalarında, kapı ve pencere doğramalarında, her türlü sabit ve hareketli ev eşyasında kullanılırdı. Merkez Mahallede bulunan Yusuf Gurbetoğlu evinin yapımının her aşamasında aktif çalışan ev sahibi, konutun ahşap bölümünün; ahşap çatma tekniğinde, kurt boğazı geçme sistem ve kavela denilen ahşap çivileme yöntemleriyle inşa edildiğini aktarmaktadır. Yapımı 1955'li yıllara dayanan konutta kısmen metal çivi de kullanılmıştır.

Ahşaptan sonra diğer temel malzeme taştır. Taş, mahalleye yakın derelerden, ırmaklardan ve toprakta yüzeye yakın yerlerden çıkarılmaktadır. Dik ve eğimli

arazide taş çıkarmak ve istenilen bölgeye ulaştırmak genellikle güç olmuştur. Yusuf Gurbetoğlu, bir aile için ev yapılacağı zaman gerekli olan malzemenin komşularla birlikte sırtta taşınarak kurulacağı alana getirildiğinden, her ailenin evinde herkesin emeğinin olduğundan bahsetmektedir. Yusuf Gurbetoğlu Evi'nin ocak yapımında kullanılan taşların bölgenin en yüksek dağı olan Ços dağından çıkarıldığını ve her birinin dört kişi tarafından sırıkla getirildiğini anlatmaktadır. Daha sonra taşların taş tarağıyla taraklanarak yerine yerleştirildiğini eklemektedir.*

Taş, mahallede daha çok moloz örgü tekniğinde, temel ve ahır katı duvarlarında kullanılmaktadır (Şekil 4.47). Ahır katında toprağa yaslanmış taş duvar, üst katta aşena duvarı, ona yaslanan ocak ve baca duvarını oluşturacak şekilde yukarı kadar devam etmektedir ve dış cepheden okunmaktadır (Şekil 4.48). Yapının nemden etkilenmesini önlemek adına zemin kotundan ayırmak ve suya karşı korumak için yapılan su basman bölümü taştan örülmektedir. Dış duvarlarda dolgu malzemesi olarak kırma taş ya da sıva tercih edilmektedir (Şekil 4.46). Ahşap ve taş malzemeye ek olarak çatı örtüsünde alaturka kiremit, bazı evlerin bacalarında ateş tuğlası, bazı evlerin kısmi duvarlarında briket malzemeye de rastlanmaktadır.

Şekil 4.46:Kırma taş dolgu malzemesi ve moloz taş duvar örgüsü.

* Dipnot: Metinde aktarılan bilgiler Ballıca Merkez Mahallesi sakini Yusuf Gurbetoğlu'ndan edinilmiştir.

Şekil 4.47: Ahır katı taş duvar örnekleri.

Şekil 4.48: Ahır katından devam eden aşena taş duvarı.

Şekil 4.49: Zamanla kararan kestane ağacından yapılan konut örneği.

Ballıca Mahallesi yerel mimarisinde genellikle ahşap çatma sistemiyle inşa edilen konutların duvarları çoğunlukla muska dolma, bazen de göz dolma tekniği ile yapılmaktadır (Şekil 4.53,Şekil 4.54). Taban kirişleri, köşelerde kurt boğazı geçme tekniğiyle birleşmektedir (Şekil 4.50). Kiriş boylarının yetmediği yerlerde, boğaz kertme sistemiyle ek yapılmaktadır. 'Kavela' denilen ahşap çivileme yöntemi kullanılmakta, daha geç dönemlerde yapılan konutlarda metal çivi kullanımına da rastlanmaktadır. Ahşap yığma ve dolma sistemlerin bir arada kullanıldığı karma sistem yapım tekniğinde inşa edilen yapılara da rastlanmaktadır (Şekil 4.57). Keleşoğlu ve Yunus Albayrak Konağı'nda, muska ve göz dolma sistemlerin birlikte kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.58).

Şekil 4.50: Muska sistem duvar ve kurt boğazı geçme detayı.

Şekil 4.51: Muska sistem detayı ve dolgu malzemesi

Şekil 5.52: Yakup Honderoğlu Evi.

Şekil 4.53: Muska dolma duvar sistemiyle yapılan konut örnekleri.

Şekil 4.54:Göz dolma duvar sistemi.

Şekil 4.55: Yunus Gurbetoğlu Evi.

Şekil 4.56:Göz dolma duvar sistemiyle yapılan konut.

Şekil 4.57: Muska dolma ve ahşap yığma duvarlı karma sistem konut örnekleri.

Şekil 4.58: Yunus Albayrak ve Keleşoğlu Konakları muska ve göz dolma duvarları.

Yapıların genelinde çatı katı duvarları, köşelerde kurt boğazı geçme sistemle birleştirilerek ahşap yığma tekniğinde inşa edilmektedir. Duvarlara havalandırmayı sağlaması için aynı yükseklikte, hafif ahşap örgü sistemli pencereler açılmaktadır (Şekil 4.59).

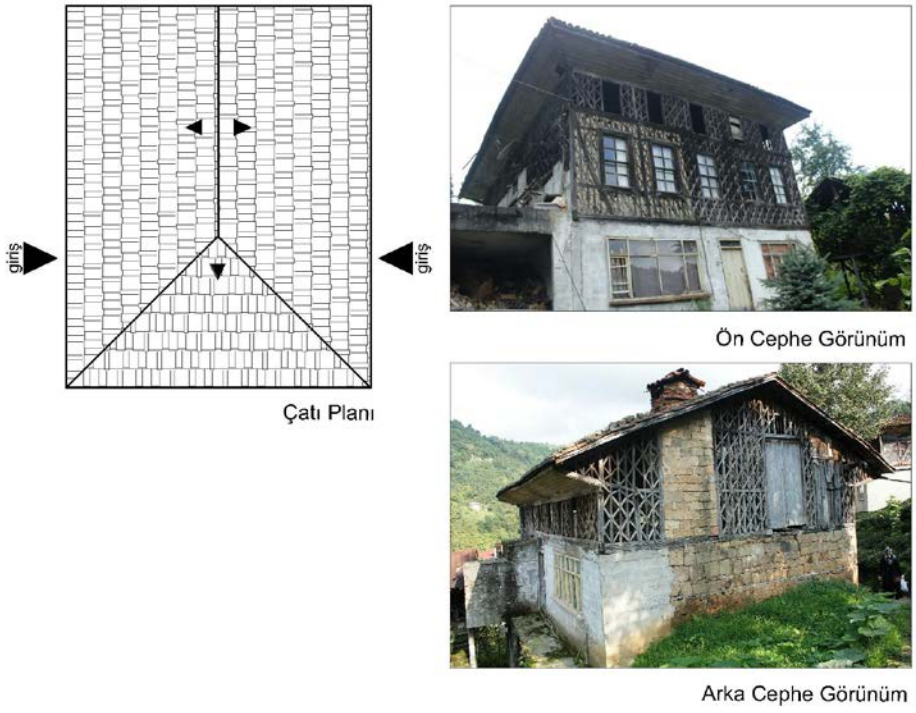
Şekil 4.59: Yığma sistem çatı katı duvarı ve ahşap örgü sistem pencereler.

Genellikle bütün evlerde üç omuz çatı sistemi kullanılmıştır (Şekil 4.61/a). Doğu Karadeniz yerel mimari konutlarının genel özelliklerinde görüldüğü gibi, çatıdan gelecek yağmur ve kar sularının temele zarar vermemesi için yapının yamaç yukarı bakan tarafı iki eğimli yapılmakta ve sular yanlardan tahliye edilmektedir.

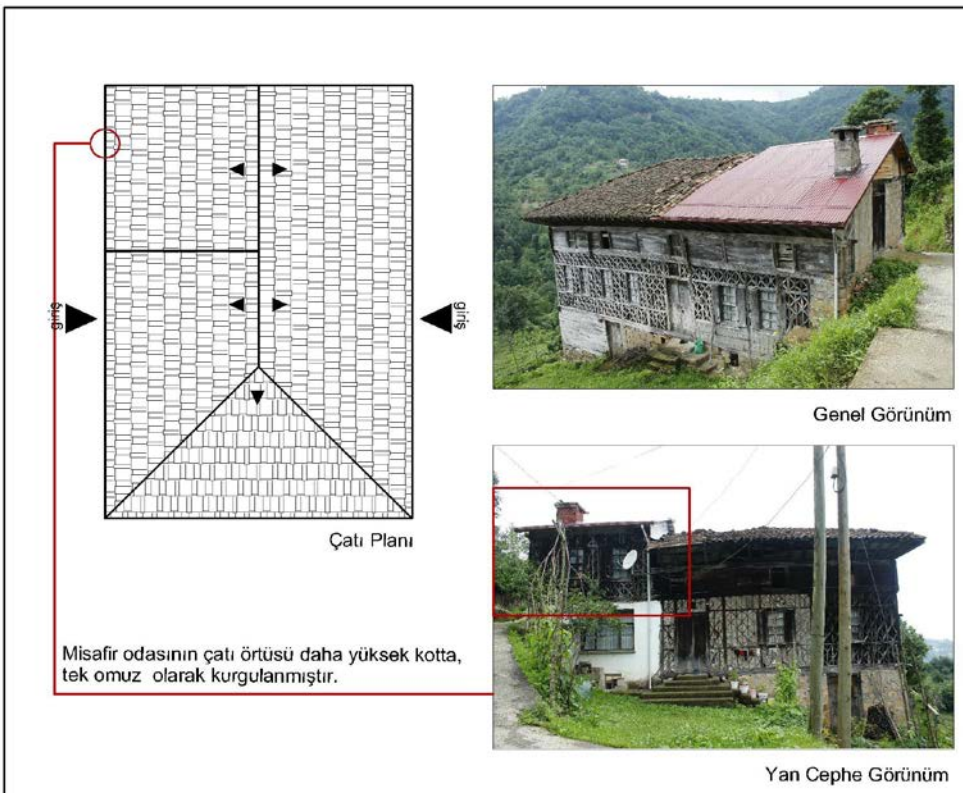
Konutlarda ön cepheden bakıldığında kırma çatı, arka cepheden bakıldığında beşik çatı örtüsüne rastlanmaktadır (Şekil 4.60). Hanım Teyze Evi'nde olduğu gibi; tek misafirhaneli evlerde, odanın kat yüksekliği artmakta ve geri kalan alanın çatı örtüsünden koparılarak, tek omuz çatı örtüsüyle örtülmektedir (Şekil 4.61/b). Çatının geri kalan örtüsü, daha alçak kotta, üç omuz şeklinde tamamlanmaktadır. Gülizar Teyze Evi gibi çift misafirhaneye sahip evlerde; iki odanın çatı örtüsünün ana çatıdan yüksek kotta, ve birbirinden farklı kotlarda çalıştırıldığı görülmüştür. Odalardan yüksek kotta olanı tek omuz, diğeri ise üç omuz çatıyla örtülüdür (Şekil 4.61/c). Dört omuz çatı örtüsünün kullanıldığı örneklere, iki tam katlı yapılarda rastlanmaktadır. Fazlı Albayrak Evi'nde olduğu gibi ikinci katın işlevi yatak odaları olarak değişmektedir (Şekil 4.61/d). İki omuz çatı örtüsü kullanılan yapılar da mevcuttur. Ön ve arka cephede duvarın orta bölümü yükseltilerek normal ölçülerde pencereler açılmakta, bu bölümün çatı örtüsü düz tamamlanmaktadır (Şekil 4.61/e).

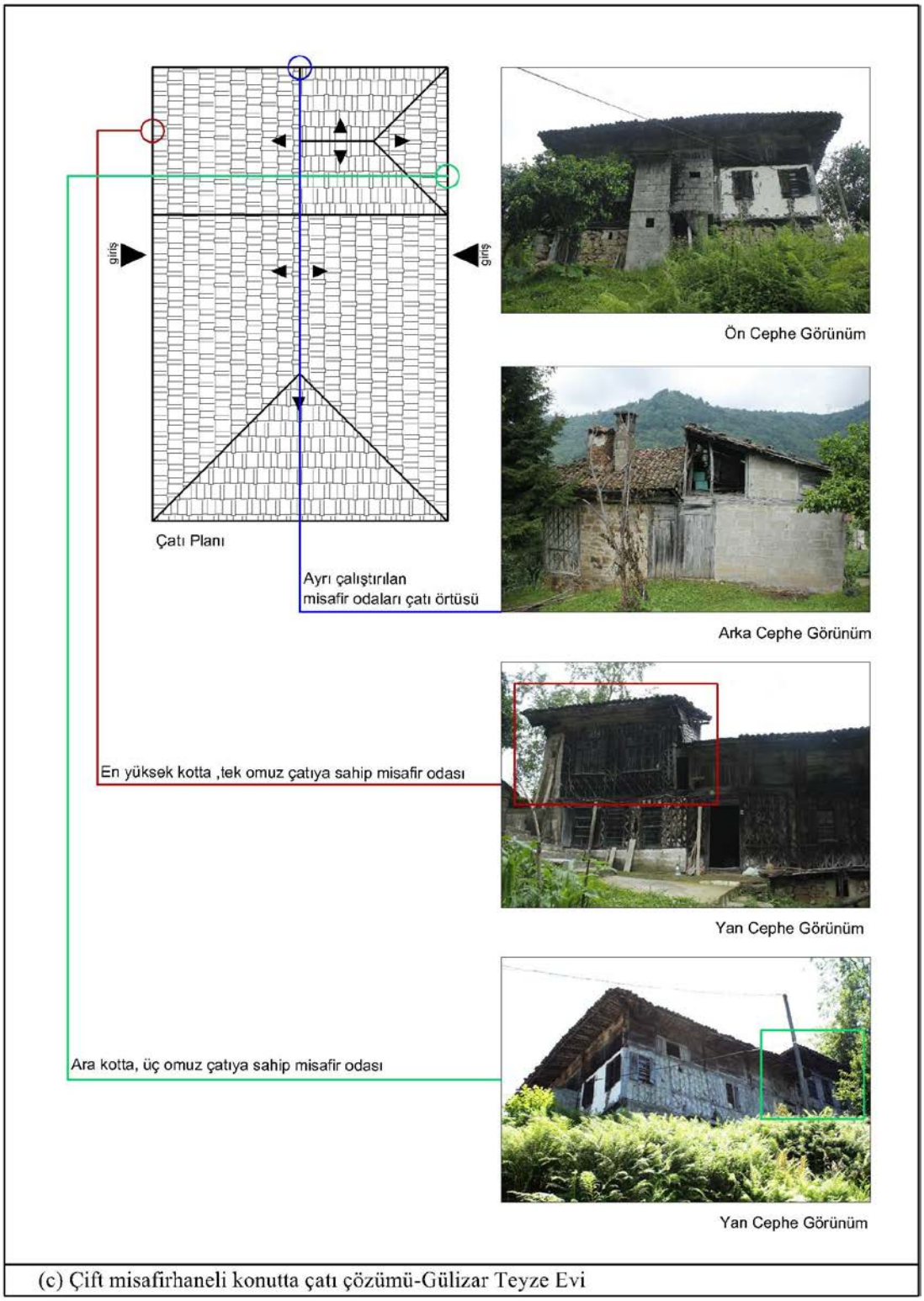
Şekil 4.60: Hoca'nın Evi ön ve arka cephe çatı görünümü.

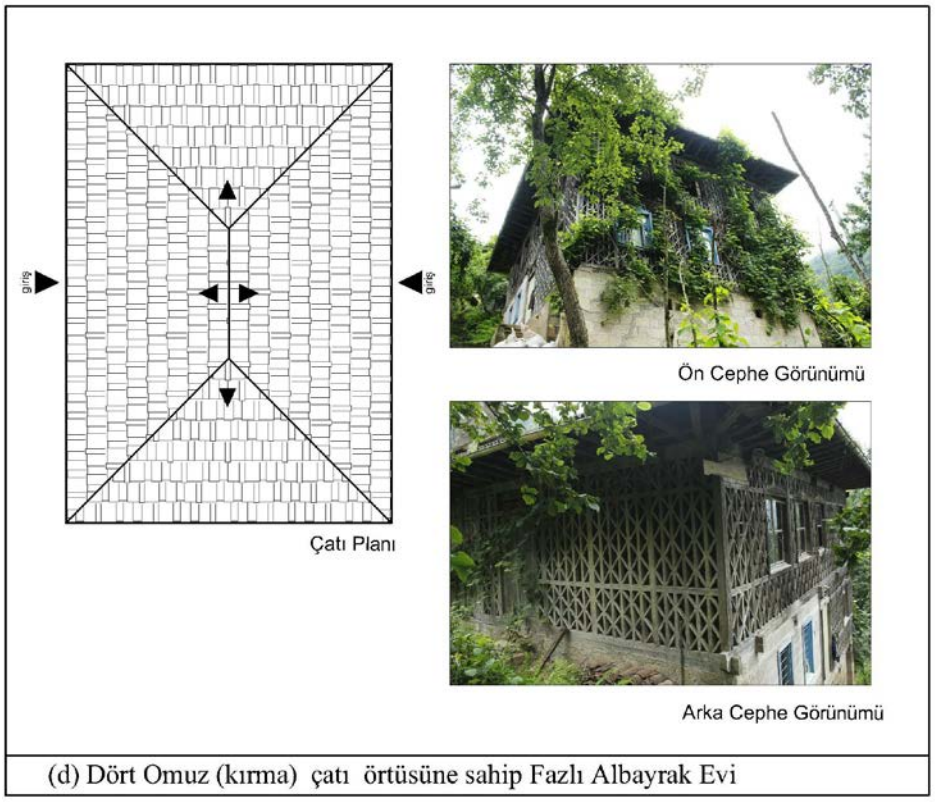
(a) Üç omuz çatı örtüsüne sahip Şemayil'in Evi

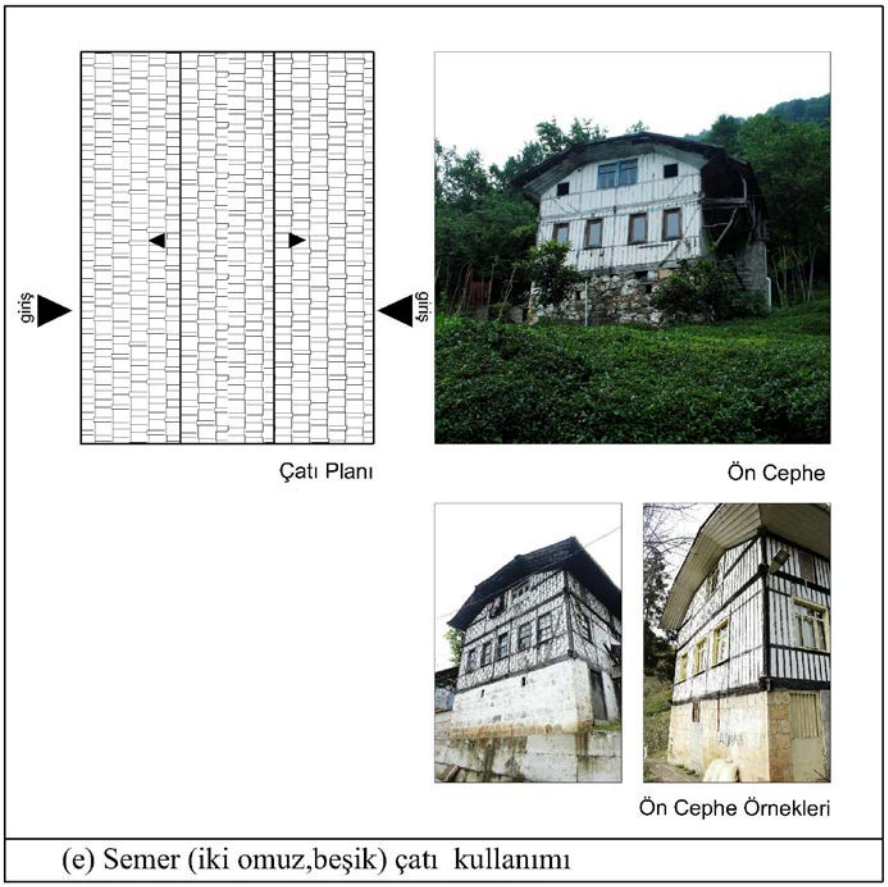
(b)Tek misafirhaneli konutta çatı çözümü- Hanım Teyze Evi

(c) Çift misafirhaneli konutta çatı çözümü-Gülizar Teyze Evi

(d) Dört Omuz (kırma) çatı örtüsüne sahip Fazlı Albayrak Evi

(e) Semer (iki omuz,beşik) çatı kullanımı

Şekil 4.61: Ballıca Mahallesi evleri çatı biçimlenişleri.

Ballıca Mahallesi konutlarında saçaklar, genellikle eğik kaplamalı ve eğik kaplamasız şeklinde biçimlenmiştir (Şekil 4.62). Kaplamalı saçaklara sahip konutların çoğunda zamanla tahtaların döküldüğü gözlenmiştir. Yatay kaplamasız saçaklı konut örnekleri de vardır (Şekil 4.63).

Şekil 4.62: Eğik kaplamalı ve eğik kaplamasız çatıya sahip konut örnekleri.

Şekil 4.63: Yatay kaplamasız saçaklı konut ve kaplama tahtaları dökülmüş konut örnekleri.

Ballıca Mahallesi yerel mimarisinde konutlarda giyotin ve kanatlı olmak üzere iki farklı pencere sistemi kullanılmaktadır. Yapıların çoğunda giyotin pencereye rastlanmaktadır. En ölçüleri 60 ile 80cm aralığında olabilen giyotin pencerelerin yükseklik ölçüleri, 110 ile 145cm aralığında değişmektedir (Şekil 4.64, Şekil 4.65). Ahşap kepenk ve demir parmaklık kullanımı da yaygındır. Ahır katında bulunan küçük pencerelerde de demir parmaklık detayına rastlanmaktadır (Şekil 4.66).

Şekil 4.64: Giyotin pencere sistemi örnekleri.

Şekil 4.65: Kanatlı pencere sistemi örnekleri.

Şekil 4.66: Ahşap kepenk ve demir parmaklık örnekleri.

Yapıların dış kapıları oldukça basit ve sade yapıdadır. Genelde kuşaklı kapı tercih edilmekte, kapının kuşakları iç mekanda kaldığından dış cepheye düz bir görüntü vermektedir. İçine girilebilen ve dışarıdan gözlemlenebildiği ölçüde sadece Hacı Hüseyin Seyhan Evi'nin arka giriş kapısında göbekli dış kapıya rastlanmıştır (Şekil

4.68). Ölçüleri 100 ile 130cm arasında değişebilen çift kanatlı kapıların iki kanadı genellikle eşit ölçüdedir. Etrafı pervazla çevrili olan kapıların üstünde kare ya da dikdörtgen formda 'ışıklık' denilen kapı üstü pencereler, bol yağış alan bölgede kapılar kapandığında hayat bölümünün az da olsa ışık almasını sağlamaktadır. Kapı kilitleri de kapılar gibi oldukça sade ve basittir (Şekil 4.67, Şekil 4.69).

Şekil 4.67: Kuşaklı dış kapı ve kapı üstü ışıklık.

Şekil 4.68: Göbekli dış kapı örneği-Hacı Hüseyin Seyhan Evi.

Şekil 4.69: Kapı, kilit ve anahtar örnekleri.

4.2.5 Konuta yardımcı yapıların mimari özellikleri

Doğu Karadeniz mimari kültüründe olduğu gibi Ballıca Mahallesi konutunda da ana yapıya yardımcı elemanlara rastlanmaktadır. Yapıya yakın konumlandırılan serander ve merek, ahşap malzemeden inşa edilmektedir. Böylece birbiriyle uyumlu ve tamamlayıcı nitelikte konut dokusu oluşturulmaktadır (Şekil 4.70, Şekil 4.71).

Şekil 4.70: Konut, serander ve mereğin konumlanışı.

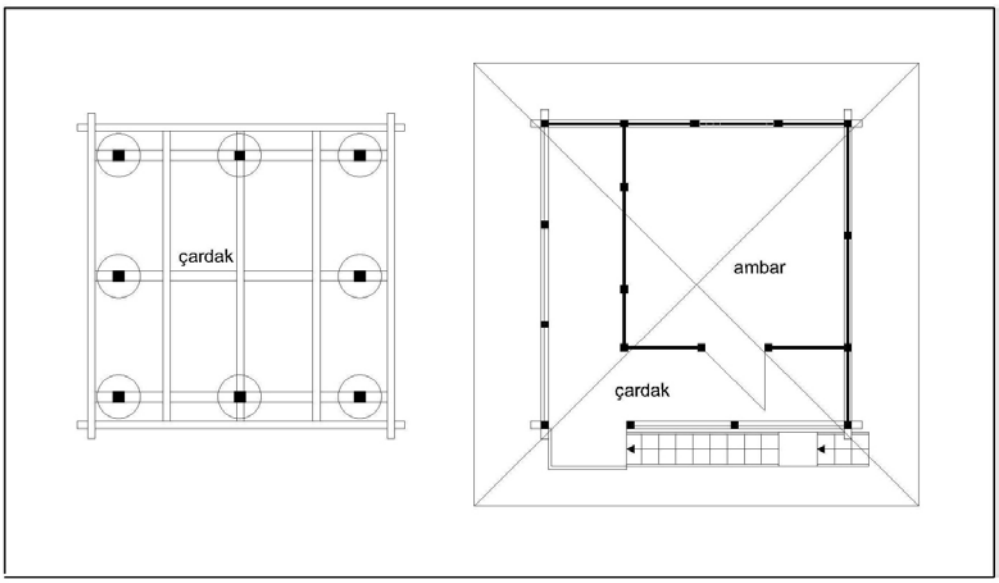
Şekil 4.71: Konut ve seranderi-Yakup Honderoğlu Evi.

Doğu Karadeniz serander özelliklerini taşıyan yapılarda, kışın kullanmak üzere kuru gıdalar ve yakılmak için odun depolanmaktadır. Genellikle altı ve sekiz direkli, kare planlı Ballıca Mahallesi seranderleri, orta boy büyüklükte planlanmaktadır (Şekil

4.73). Günümüze ulaşabilen örneklerinin hemen hepsinde çardak önde ve yanda plan tipi görülmektedir. Zemin kat, genellikle kışın yakılmak üzere odun depolamak için kullanılmaktadır. Hareketli ahşap merdivenle ulaşılan üst katın L formundaki çardağında ürünler kurutulmakta, daha sonra depolanmak üzere ambarda istiflenmektedir (Şekil 4.72).

Şekil 4.72: Odun depolanan ambar ve üst kata çıkan hareketli merdiven.

Şekil 4.73: Ballıca Mahallesi serander kat planları.

Yapılar, ahşap yığma ve çatma sistemin bir arada kullanıldığı 'karma sistem' yapım tekniğiyle inşa edilmektedir (Şekil 4.74). Sadece ahşap çatma sistemle inşa edilen seranderlere de rastlanmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi serander özelliklerinde olduğu gibi, direkler üzerinde inşa edilen yapılara kemirgen hayvanların ulaşmasını engellemek için 60cm çapında tekerler konulmaktadır (Şekil 4.75).

Şekil 4.74: Karma sitemle yapılan seranderler.

Şekil 4.75: Ahşap çatma sistemle inşa edilen serander ve tekerlek detayı.

Ambar zemin döşemesi, ürünlerin hava alması için hafif ahşap malzemeden örgü sistem yapım tekniğiyle yapılmaktadır. Duvarlarda da lambriler arasında aralıklar bırakılarak havalandırma sağlanmaktadır. Dik ve küçük ebatlarda kullanılan lambrilerle geometrik bir düzen oluşturulmakta ve bu düzen cepheye dekoratif unsur olarak yansıtılmaktadır (Şekil 4.76, Şekil 4.77). Bazı seranderlerde bu sistemin üzerinde, küçük ızgara sistem havalandırma pencerelerine de rastlanmaktadır.

Dört omuz çatı örüsüne sahip seranderlerde alaturka kiremit kullanılmaktadır. Saçaklar, çoğunlukla eğik kaplamalı veya eğik kaplamasız olarak biçimlenmektedir (Şekil 4.78).

Şekil 4.76: Ambar zemin döşemesi ve cephe detayı.

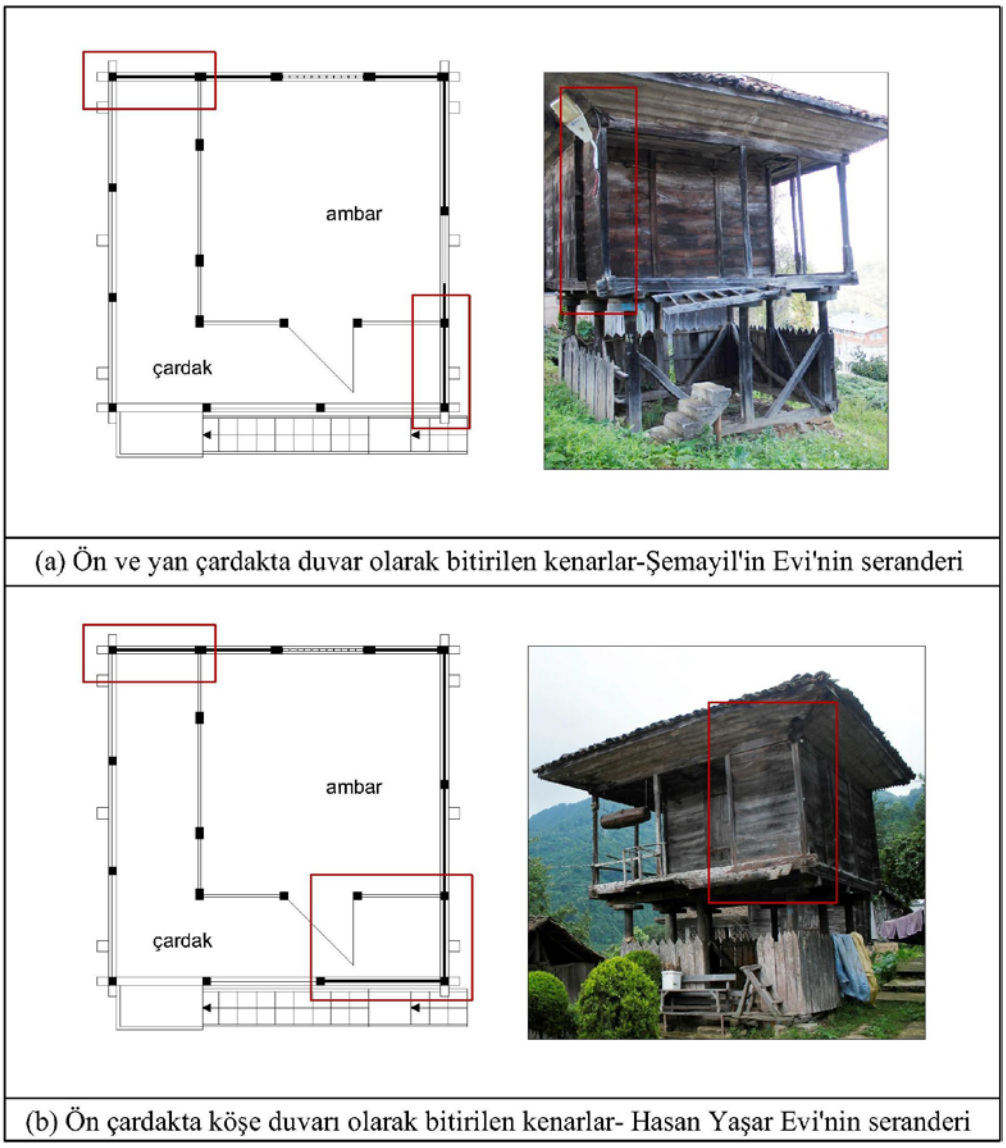

Şekil 4.77: Hasan Yaşar Evi'nin serander cephe detayı.

Şekil 4.78: Eğik kaplamalı ve eğik kaplamasız saçak biçimleri.

Seranderin konumuna bağlı olarak gelen rüzgar ve yağmur faktörüne karsı ön ve yan çardakların kısa kenarları korkuluk yerine duvarla bitirilmektedir. Bazı seranderlerin ön çardaklarında, uzun kenarın bir kısmı kısa kenarın ölçülerinde kapatılarak köşe oluşturulduğu görülmektedir (Şekil 4.79).

(a) Ön ve yan çardakta duvar olarak bitirilen kenarlar-Şemayil'in Evi'nin seranderi

(b) Ön çardakta köşe duvarı olarak bitirilen kenarlar- Hasan Yaşar Evi'nin seranderi

Şekil 4.79: Çardak duvarı örnekleri.

Eğimin fazla olduğu arazide, yol kotunun altında misafirhane olarak kullanılan odaya sahip serander örneklerine de rastlanmaktadır. Bodrum katta bulunan bu oda taş duvardan inşa edilmekte, cephe özellikleri konutun cephe özelliklerini taşımaktadır (Şekil 4.80). Ballıca Mahallesi'nde güncel durumda birçok evin seranderi yıkılmıştır. Bir kısmı da harap haldedir. Mevcut olanların çoğu da özgün işleviyle kullanılmamaktadır.

Şekil 4.80: Misafirhaneli serander örneği.

Konuta yardımcı yapılardan bir diğeri; dikdörtgen planlı, dört tarafı kapalı, ahşap yapılar olan mereklerdir (Şekil 4.81). Tarla ve bahçelerden kesilen ot, ahırdaki hayvanlara verilmek üzere bu yapıda depolanmaktadır. Otun yanı sıra tarla işlerinde kullanılan, yerel dilde orak [*] adı verilen ot kesme bıçağı, ot ve küçük taşları toplamak için kullanılan turmuk [*], toprağı kazmak için kullanılan kırga [*], çay kesme makası, yük taşıma amaçlı sepetler, kürek, balta gibi araç gereçler de burada bulundurulmaktadır. Bir ya da iki katlı olabilen, son derece basit yapılarda beşik çatı örtüsü kullanılmıştır. Güncel durumda çok az mereğe rastlanmaktadır. Kalanların bir kısmının da sadece taşıyıcı sistemi ve çatısı ayakta kalabilmiştir (Şekil 4.82).

[*] Dipnot: Metinde kullanılan yerel kelimeler Ballıca sakinlerinden Ferşat Ballı'nın hazırlamış olduğu 'Menloz (Ballıca) Köyü Sözlük Çalışması' eserinden alınmıştır.

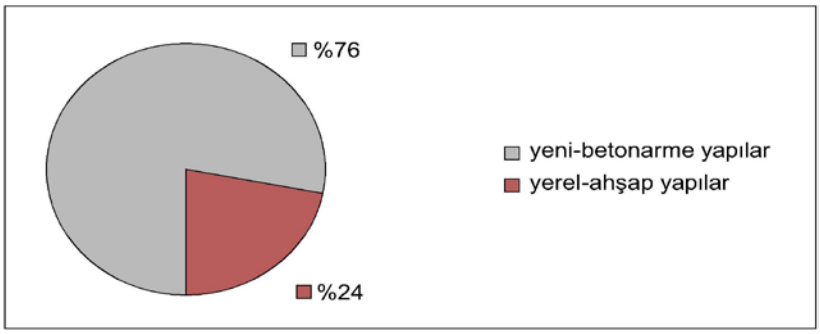
Şekil 4.81: Ev, serander ve mereği.

Şekil 4.82: Ballıca Mahallesi harap haldeki merek örnekleri.

4.2.6.Alan çalışması sonucu elde edilen veriler

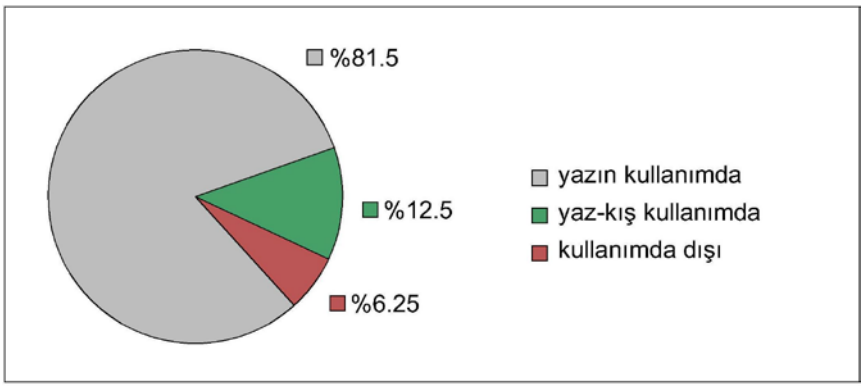
Ballıca Mahallesi'nin tamamında yapılan alan çalışması kapsamında mahalledeki toplam 343 adet konutun, 84'ünün yerel mimari özelliklere sahip ahşap konutlar olduğu tespit edilmiştir. Arazinin eğimli ve topografyanın ağaçlık oluşu çalışma koşullarını zorlaştırdığı için bütün yerel ahşap konutlar tespit edilememiştir. Elde edilen veriler haritaya işlenirken tespit edilen yerel konutların dışındakiler, betonarme konutlarla aynı renkte işlenmiştir. Bu bağlamda geriye kalan 259 konutun büyük çoğunluğu çağdaş yapım tekniğiyle inşa edilmiş betonarme yapılar, bir kısmı betonarmenin yaygınlaştığı ilk yıllarda ortaya çıkan yoz yapılar, bir kısmı da tespit edilemeyen yerel ahşap konutlardır (Şekil 4.83). İçerisine girilebilen ve plan şeması çıkarılan 16 adet konut; yerel mimari özelliklerin belirlenmesi, yeni yapılaşmada sürekliliğin devam edip etmediğinin tespiti ve son olarak da elde edilen verilerin yeni yapılacak konutta kullanılabilmesi için detaylı olarak analiz edilmiştir. Yapıların; konumları, plan ve cephe özellikleri, malzeme ve yapım teknikleri, konuta yardımcı elemanları incelenmiş, kullanım ve yapısal durumları tespit edilmiştir. İncelenen 16 adet konutun içinde plan tipolojisi farklılaşan, daha büyük ebatlara ve bezemelere sahip iki adet konak bulunmaktadır. Bunlardan biri ağa konağı olup büyüklük ve bezemeleriyle diğerinden farklılaşmaktadır. Konuta yardımcı eleman olarak mahallede serander ve mereklerin çoğu yıkılmış durumda olup tespit edilebilen 13 adet serander, 10 merek adet vardır.

Şekil 4.83: Ballıca Mahallesi'nde konut dağılımı.

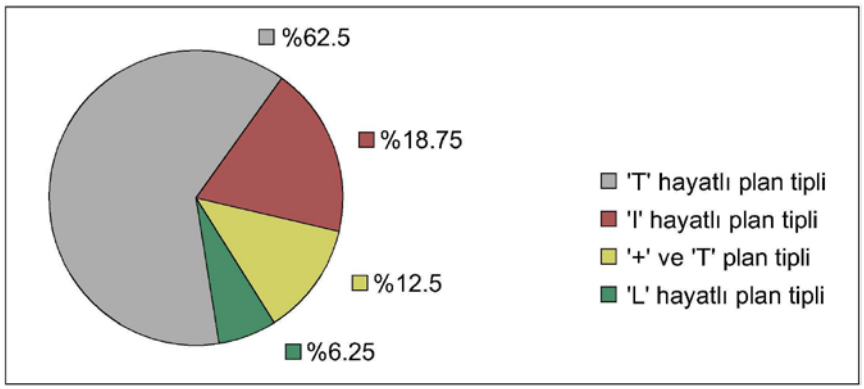
Konutların %81.25'i sadece yaz aylarında kullanılmakta, %12.5'i ise yaz-kış kullanılmaktadır (Şekil 4.84). %6.25'i de yanına ya da yakınına yapılan betonarme yapıya geçilerek kullanım dışı bırakılmıştır. Yapısal durum; iyi (onarım istemez), orta (statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister), kötü (statik güçlendirme ve malzeme açısından onarım ister) ve harap şeklinde sınıflandırılmıştır. Buna göre;

Ballıca Mahallesi'ndeki yerel ahşap konutların %62.5'inin orta, %25'inin kötü ve %12.5'inin harap durumda olduğu kanısına varılmıştır.

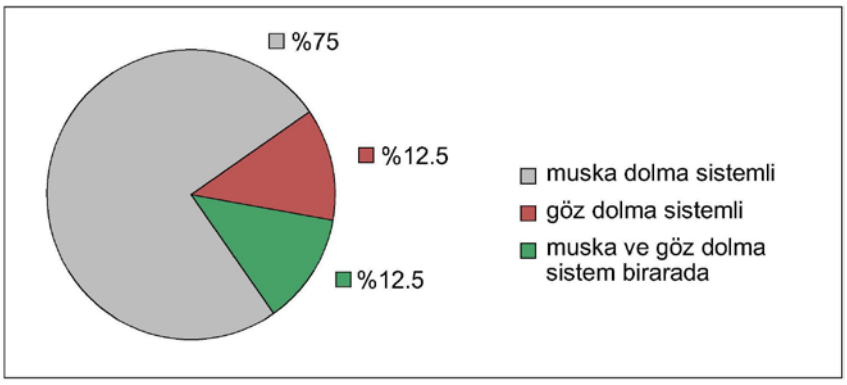

Şekil 4.84: Ahşap yapıların kullanım durumu.

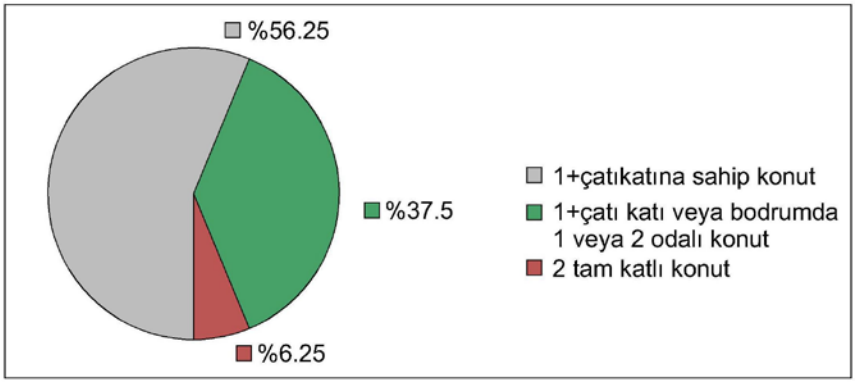
Yerel mimari özellikleri incelenen yapıların %62.5'i 'T' hayatlı plan tipine göre tasarlanmış (Şekil 4.85), %75'i 'muska dolma' yapım sistemiyle inşa edilmiştir (Şekil 4.86). Konutların %56.25'i bir tam kat ve çatı katından oluşmaktadır. Bodrum veya çatı katında bir veya iki misafir odası bulunan konutlar %37.5 oranındadır (Şekil 4.87).

Şekil 4.85: Konut plan tipleri dağılımı.

Şekil 4.86: Konut yapım sistemlerinin dağılımı.

Şekil 4.87: Konut kat sayıları dağılımı.

Keleşoğlu Konağı (Ağa Konağı)

Konak, eskiden Ballıca köyünün idaresini elinde bulunduran Mikdat Ağa'ya ait bir yapı olup, 1932 yılında yapımına başlanmış, 1936 yılında bitirilmiştir. Ballıca Yavuz Selim Mahallesi Kayasuyu caddesinde konumlanan yapı, %10-15 civarında eğimli bir alana oturmaktadır (Şekil 4.88, Şekil 4.89). Ağa konağı olduğu için aynı anda birkaç aileyi barındırabilecek şekilde, yerel konutların yaklaşık iki katı büyüklüğünde inşa edilmiştir. Toplam alanı 237m^2, kat yüksekliği 3m'dir.

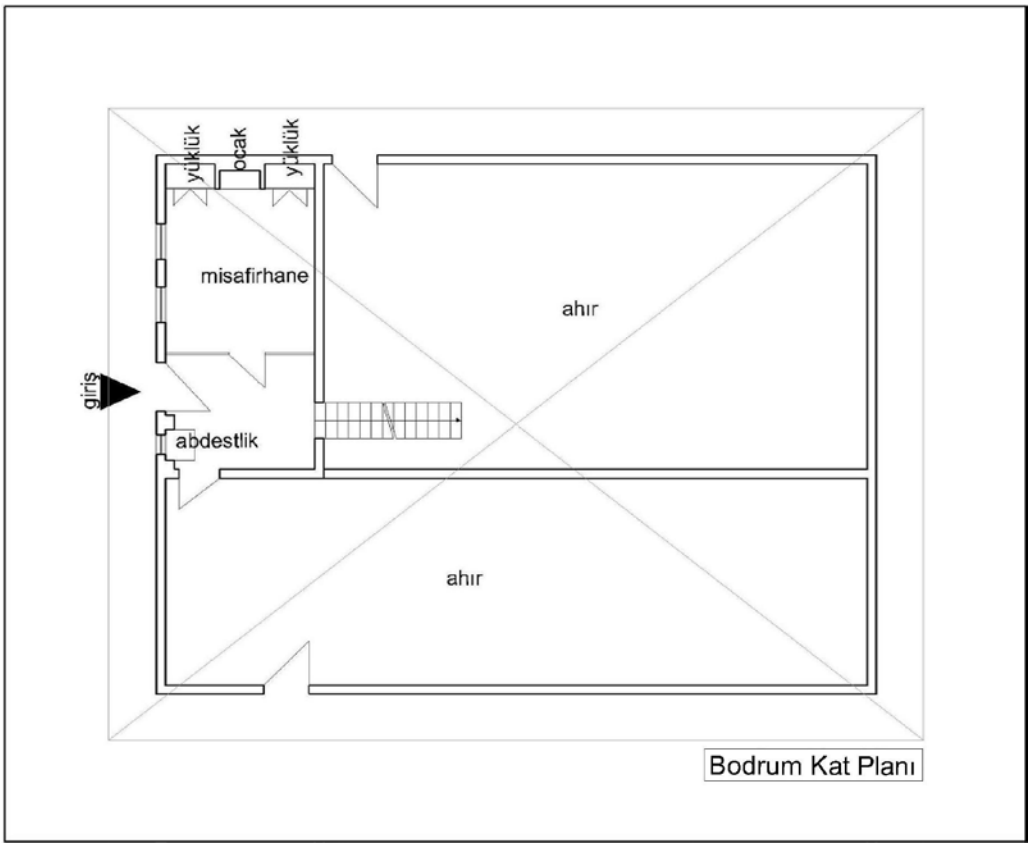

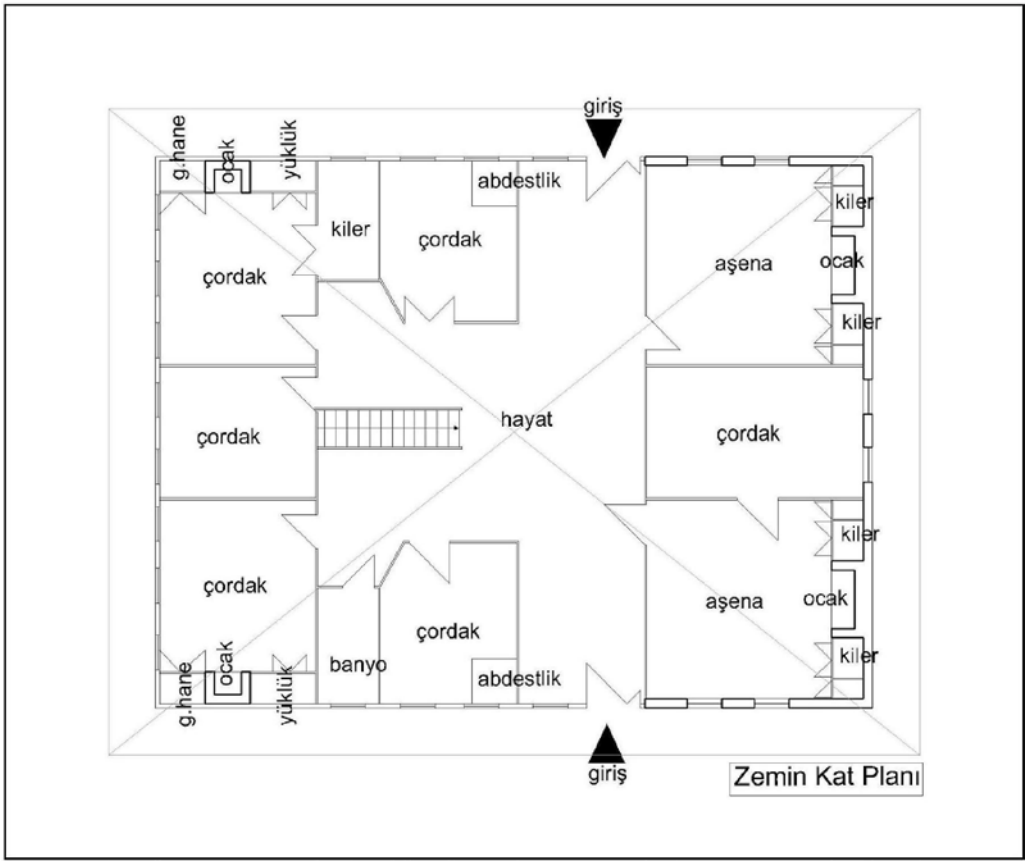
Şekil 4.88: Keleşoğlu Konağı vaziyet planı.

Şekil 4.89: Keleşoğlu Konağı araziye yerleşimi.

Yapı, bodrum katı, zemin kat ve çatı katından oluşmaktadır. Bodrum katının ön cepheye bakan bölümünde kendine ait ocağı, yüklükleri ve abdestliği bulunan bir adet misafir odası bulunmaktadır. Arka toprağa uzanan bölüm ise ahır olarak kullanılmaktadır. Ahıra girişler iki yan cepheden sağlanmaktadır. Zemin katta ikisi aşena, ikisi yatak odası olarak kullanılmak üzere toplamda dört adet ocaklı oda bulunmaktadır. Ocaklı odalar yapının dört köşesine yerleşmektedir. Konak, iki aşena ve altı odadan oluşmaktadır. Ballıca yerel konutlarında olduğu gibi konuta giriş, iki yan cepheden sağlanmaktadır. 'T' hayatlı plan tipine sahip yapının plan tipolojisi, manzaraya açılan hayata bir oda daha eklenmesi ve hayat genişliklerinin artırılmasıyla geliştirilmiştir. Bodrum katının holünden zemin kata ulaşan merdiven, T'nin uzun kenarının tam ortasında konumlanmaktadır. Çatı katı ise tek mekan olarak işlev görmektedir (Şekil 4.90).

Şekil 4.90: Keleşoğlu Konağı kat planları.

Şekil 4.91: Yapının ön cephe görünümü.

Şekil 4.92: Yapının ahır ve zemin kat giriş kapıları.

Şekil 4.93: Yapının dökülen aşena taş duvarları.

Şekil 4.94: Yapının sol yan cephe görünümü.

Şekil 4.95: Ocaklı ve ocağı olmayan küçük odalar.

Yapı, kestane ağacı ve taş kullanılarak ahşap çatma yapım sisteminde, muska ve göz dolma dış duvarlarla inşa edilmiştir (Şekil 4.96). Pencereler giyotin ve açılır kanat doğramalar olup, 80x145cm ölçülerindedir (Şekil 4.97). Bodrum katın ön cephesindeki kapı ve pencere söveleri, kesme taştan yapılmıştır. Kapıya kemer şeklinde fugalar açılmış, pencere sövelerine geometrik formlar işlenmiştir. Zemin kattaki konuta giriş kapıları kuşaklı düz kapılardır (Şekil 4.97, Şekil 4.98). Yapı, dört omuz çatı biçimlenişi ve alaturka kiremit çatı örtüsüne sahiptir. Saçaklar 105cm genişliğinde, eğik kaplamalı saçak biçimindedir.

Şekil 4.96: Muska ve göz dolma sistemlerinin kullanıldığı dış cephe duvarları.

Şekil 4.97: Bodrum kat yan ve ön cephe taş duvarı, misafirhane kapı ve pencere detayları.

Şekil 4.98: Zemin kapı ve pencere detayları.

Konağın iç donanımlarındaki işlemeli taş ocaklar, göbekli kiler ve yüklük kapakları onu diğer konutlardan ayıran iç mekan donatılarıdır (Şekil 4.99, Şekil 4.100).

Şekil 4.99: Çordak taş ocak ve detayı.

Şekil 4.100: Çordak yüklük detayları.

Şekil 4.101: Merdiven korkuluk ve aşena ocağı kilit taşı detayı.

Yapı, ahşap paravanla ortadan ikiye ayrılmış durumdadır. Dış cephedeki muska ve göz dolmaların dolgu malzemesi büyük oranda dökülmüş, çıtaların bazı cephelerde düştüğü görülmüştür (Şekil 4.102). Ön cephede konumlanan ocaklı odaların muhtemelen sonradan eklenen ocak ve yüklüklerinin dayandığı duvardaki pencereleri, içeriden ahşap duvar örülerek, dışarıdan da düşey çıtalar koyularak, yapının özgün kullanıcıları tarafından orjinaline uygun olarak kapatıldığı düşünülmektedir (Şekil 4.103).

Konak, bakımsızlık ve çöplük gibi kullanılmaktan dolayı giderek yok olmaya mahkum edilmektedir. Konak sahipleri, hemen bitişiğine yapılan betonarme çok katlı yapıda yaşamayı tercih etmektedir. Yapının değeri bilinmemektedir (Şekil 4.104).

Şekil 4.102: Dolgu malzemesi dökülen ve çıtaları düşen cepheler.

Şekil 4.103: Orjinaline uygun olarak kapatılan pencereler.

Şekil 4.104: Yapıya neredeyse bitişik konumlanan apartman (URL-1).

Yunus Albayrak Konağı

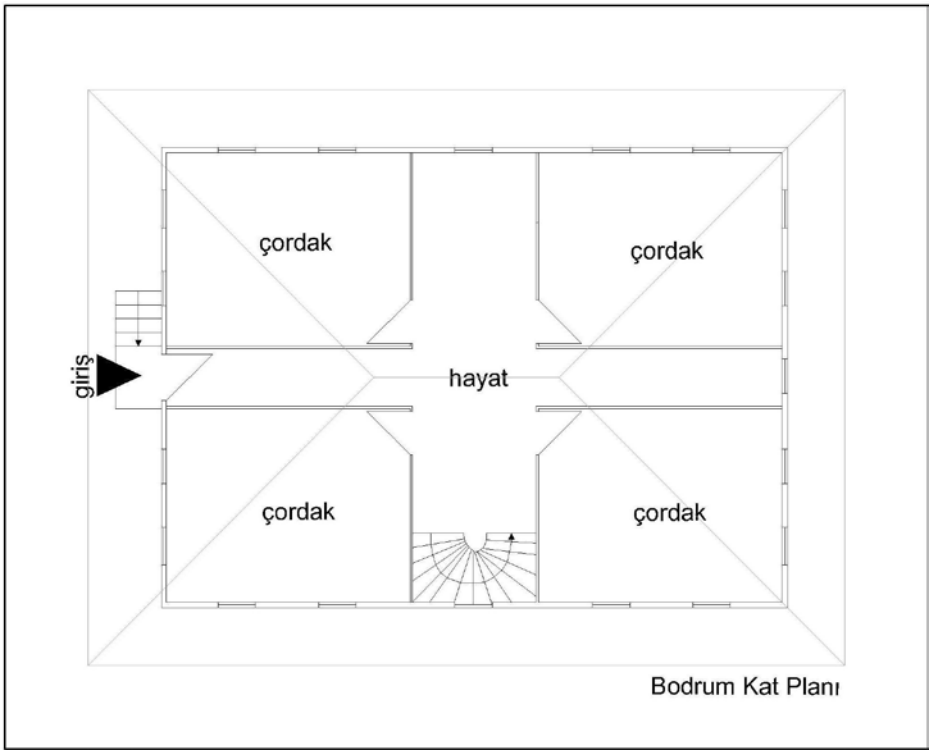
Ballıca Merkez Mahalle Papatya sokakta konumlanan konağın yapım tarihi 1920'li yıllara uzanmaktadır. Yapı, diğer Ballıca yerel konutlarından plan tipolojisi olarak ayrılmaktadır. Bodrum katta yan yana olmak üzere iki aşena ve iki ayrı bölümden oluşan ahır bulunmaktadır. Konuta ve ahıra girişler iki yan cepheden ve bodrum katından sağlanmaktadır. Alt katta 'I' hayatlı plan tipine sahip yapının ikinci katı '+' (haçvari) hayatlı plan tipine dönüşmektedir. Tek kollu 'U' tipi merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Dört odadan oluşan bu kata dışarıdan birkaç basamakla da ulaşılmaktadır (Şekil 4.107a/b, Şekil 4.108). Konutun seranderi günümüze ulaşmıştır (Şekil 4.110).

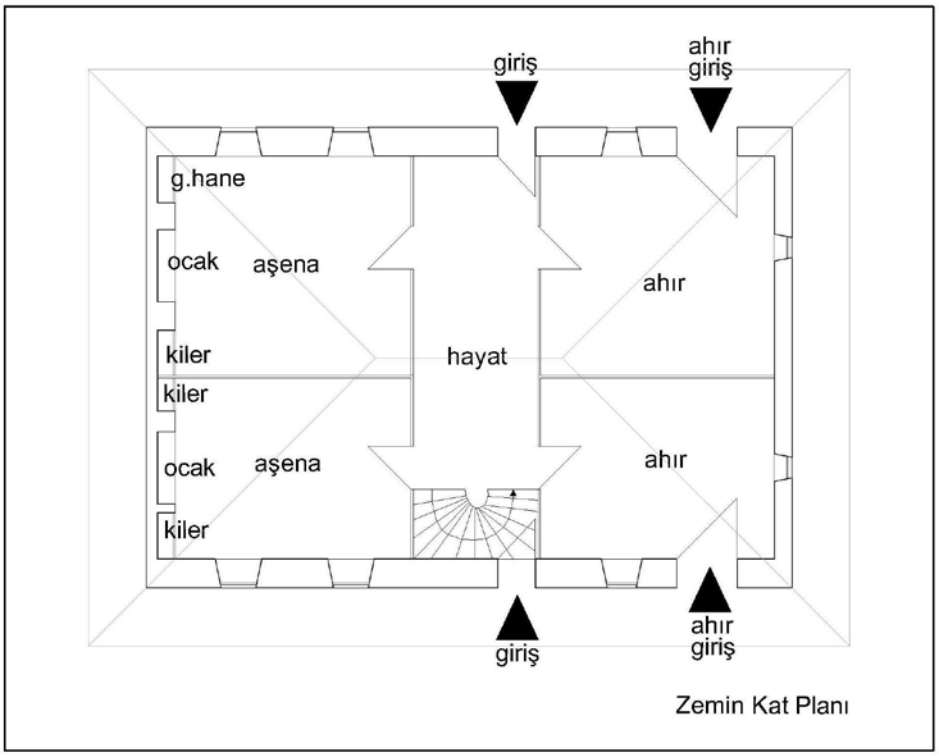
Şekil 4.105: Yunus Albayrak Konağı vaziyet planı.

Şekil 4.106: Yunus Albayrak Konağı genel görünüm.

Şekil 4.107a: Yunus Albayrak Konağı kat planları.

Şekil 4.107b: Yunus Albayrak Konağı kat planları.

Şekil 4.108: Aynı kottaki konut giriş ve ahır kapıları.

Şekil 4.109: Yapının arka cephe görünümü.

Şekil 4.110: Konak ve seranderi.

Yapı, kestane ağacı ve kesme taş kullanılarak ahşap çatma sistemde inşa edilmiştir. Duvarlarda muska ve göz dolma sistem bir arada kullanılmıştır (Şekil 4.111). Aşena pencereleri açılır kanat sisteminde 60x130cm ölçülerinde; üst kat oda pencereleri giyotin sitemde 60x120cm ölçülerinde imal edilmiştir (Şekil 4.112). Dört omuz çatı biçimlenişine sahip yapıda, alaturka kiremit çatı örtüsü kullanılmıştır. Saçaklar 100cm genişliğinde eğik kaplamalı saçak şeklinde bitirilmiştir (Şekil 4.113).

Şekil 4.111: Muska ve göz dolma duvarlar.

Şekil 4.112: Aşena ve oda pencereleri.

Şekil 4.113: Eğik kaplamalı saçak ve ön cephe görünümü.

Şekil 4.114: Yapının göz dolma sistemle inşa edilen yan cephesi.

Şekil 4.115: Aşena ocağı ve kiler dolapları.

Şekil 4.116: Aşena kapısı ve ahşap kapı kolu detayı.

Güncel durumda yapı, zemin katta briket duvarlar, üst katta ahşap bölücülerle ortadan ikiye bölünmüş durumdadır. İki ayrı kullanıcıya ait olan kısımlardan biri sadece yazları kullanılırken bir diğeri metruk halde bırakılmıştır. Dış cephe muska ve göz dolma duvar dolgu malzemeleri büyük oranda dökülmüş, saçak kaplamalarının bir kısmı düşmüştür. Üst kata çıkan merdiven basamakları çürümüştür. Tavan lambrilerinin yer yer döküldüğü görülmüştür (Şekil 4.117).

Şekil 4.117: Üst kata çıkan merdiven ve çordak tavan detayı.

4.3 Ballıca Mahallesi Yerel Mimari Kültürünün Süreklilik Bağlamında İrdelenmesi

> Köye girdiğinizde de geleneksel evlerin dış görünümlerinin değiştirildiğini, sağına soluna ekler yapıldığını, şöminesinin kapatılıp, geçmişi hatırlatan bütün ahşap eşyaların yok edildiğini görürsünüz. Döşemelerde o köyün geleneği olan tek bir dokuma kilimi bile bulamamak içinizi acıtır. Elektriksiz dönemde yıllarca dibinde ders çalışılan gaz lambası bile anı değerine bakılmaksızın yok edilmiştir… Bir kere apartman yaşamı tadılınca, köydeki yüzyıllık evler sıradanlaşır; acı tatlı onca anı unutulur. Yanına yapmak yerine, eskisi yıkılarak, kentteki gibi bir apartman yerleştirilir. (Sümerkan,2009)

Sümerkan, yukarıdaki cümlelerle ifade ettiği Doğu Karadeniz köy yerleşimlerindeki güncel durumun, değerbilmezlik ve kentsel yaşama özentiliğinden kaynaklandığını söylemektedir. Bu tespitler Ballıca Mahallesi güncel durumu için de geçerli olmaktadır.

Mimari süreklilik, kültürel sürekliliğin yansıması olan konutlarda ‘biçimsel’ ve ‘ilkesel’ olarak incelenebilir. Bu bağlamda Ballıca Mahallesi yerel mimari kültürünün sürekliliği biçimsel olarak; yerel mimari özelliklere sahip konutlara yapılan yanlış tamirler, bakımsızlık, yapıya eklenen dokuya uyumsuz betonarme ekler, yapıların kullanım dışı bırakılması gibi etkenlerle kesintiye uğratılmıştır (Şekil 4.118). İnsan eliyle verilen zararların yanında, malzemenin zamana yenik düşmesi,

kemirgen hayvanlar, sel, toprak kayması gibi doğal etkenlere karşı önlem alınmaması yapıların giderek eskimelerine ve yok olmalarına ortam hazırlanmıştır. İyi niyetli yapılan restorasyon çalışmaları da aslına uygun olarak yapılmadığı için konutlara zarar vermiştir (Şekil 4.119,Şekil 4.120).

Şekil 4.118: Konutlara eklenen tuğla ve briket duvar ekler.

Şekil 4.119: Aslına uygun olmayarak restore edilmiş konut örnekleri.

Şekil 4.120: Göz dolma duvarlara gaz betondan slikon köpükle dolgu yapılması.

Gelişen teknolojiyle mahallenin en ücra köşelerine ulaşan asfalt yollar, betonarme yapım tekniğinin yaygınlaşması sonucu ortaya çıkan çok katlı, yere ait olmayan kaba kütleli yapılar yerel dokuyu zedelemiştir. Yeni yapılan bu betonarme konutlar,

araziye yerleşirken tamamen gelişigüzel oturtulmuş, komşu yapılara ve yerel konutlara saygı duyma ihtiyacı duyulmamıştır. Arazi kıtlığı nedeniyle bazı durumlarda yeni yapılar, eski yerel konutlar yıkılarak onların yerlerine yapılmış, bazı durumlarda ise çok yakınına ya da eski konutun duvarına bitişik olarak inşa edilmiştir. Doğu Karadeniz aile yapısının değişimi, konut ihtiyaçlarının şekillenmesine de yansımıştır. Bu durum Ballıca Mahallesi'nde de gözlenmiştir. Geleneksel kültürde aileler çekirdek ve uzantılı aile olarak bir arada yaşarken günümüzde her kurulan yeni aile için ayrı konut tasarlanmaktadır. Bu ihtiyaç, arazi kıtlığı yüzünden yapıların düşeyde büyümesine zemin hazırlamış, dört ya da beş çocuklu bir aile için dört ya da beş katlı yapılar yapılarak köy yerinin apartmanlaşmasına neden olunmuştur. Geleneksel ahşap konutlardaki gerektiğinde büyüyebilen esnek yapı özelliklerine yeni yapılarda rastlamak mümkün değildir. Hiçbir yerel unsura sahip olmayan bu yapıların dış cepheleri genellikle tuğla şeklinde sıvanıp boyanmadan ya da kara sıva halinde bırakılmıştır. Bu da ortaya oldukça kötü bir görüntü çıkarmıştır (Şekil 4.121,Şekil 4.122).

Şekil 4.121: Çevreye duyarsız betonarme yapılar.

Şekil 4.122: Bitirilmeyen betonarme yapı örnekleri (URL-1).

Köyden kente göçün son yıllarda iyiden iyiye artmasıyla birlikte, mahallede yaz-kış kullanılan konut sayısı oldukça azalmıştır. Bu konutlarda da genellikle, kent hayatını sevmeyen yaşlı insanlar yaşamaktadır. Genel olarak şehir merkezinde yaşayan mahallenin gençleri ise sadece yazları ya da hafta sonları köye çıkmaktadır. Yapılan sosyolojik gözlemlerde, ayrı evi olmayan ve eski konuta sahip genç aileler, hep birlikte bu evlerde kalmayı pek tercih etmemekte, bu yüzden günübirlik gidip gelmektedirler.

Mahalle sakinleriyle yapılan söyleşilerde, yaşlı insanların eski konutlara özlem duymadıkları sonucuna varılmıştır. Eski yerleşik insanlar, bu konutlarda yaşamanın daha sıhhatli ve yaşanılır olduğunu belirtmelerine karşın, geçmişte yaşadıkları teknik sıkıntılar nedeniyle, daha konforlu buldukları yeni yapıları tercih etmektedirler. Betonarme yapıların içine doğan gençlerin onlara kıyasla eski konutlara karşı daha ilgili oldukları söylenebilmektedir.

Mahalle sakinlerinin kendi imkan ve kültürel algılarıyla inşa ettikleri ve güzel buldukları bu betonarme yapıların dışında, buradan büyük kentlere göç etmiş, belli bir eğitim seviyesine ve maddi olanaklara ulaşmış bazı iş adamlarının eski evlerini yıkarak ya da yanına yapmak suretiyle inşa ettirdikleri daha lüks apartmanlar veya villa tipi evlere de rastlanmıştır (Şekil 4.123, Şekil 4.124, Şekil 4.125).

Yavuz Selim Mahallesi'ndeki, her bir kardeşe birer daire olmak üzere planlan ve dört katlı olarak inşa edilen betonarme konut, istinat duvarlarıyla yükseltilerek eğimli topografyanın üzerine oturtulmuştur. Yapı; araziye yerleşim, plan ve cephe özellikleri, malzeme ve yapım tekniği, iç donanımlar ve son olarak ilkeler bağlamında hiçbir şekilde yere ait olmamakta, kentsel mimari özellikler taşımaktadır (Şekil 4.123).

Şekil 4.123: Yavuz Selim Mahallesi'ndeki lüks apartman.

Şekil 4.124: Göz dolma sistemi cephede uygulayan yapı örneği.

Şekil 4.125: Merkez Mahallesi'ndeki villa tipi konutlar.

Konutlar gibi cami, okul, yurt yapıları da betonarme ve kaba kütleli yapılar olarak inşa edilmiştir. Her mahallede merkezdeki camilerin etrafına birbirine çok yakın veya bitişik nizamda apartmanlar konumlanmıştır. Yapılar, genellikle yolla bağlantılı konumdadır. Gerektiğinde yollar, yapıların konumuna göre şekillenmiştir. Bu görüntüsüyle mahalle, kent ve kasabalardaki niteliksiz dokuya sahiptir.

Sonuç olarak, Ballıca Mahallesi geleneksel yerleşiminde görülen, doğaya ve insana saygılı, kültür birikiminin bilincinde olan, iç-dış uyumuna sahip, tutumlu, esnek, gerçekçi, malzemeyi ve gereçlerini en yakından seçen yerel mimari kültürün izlerine yeni yapılaşmada rastlanmamaktadır. İlkesel ve biçimsel olarak, hiçbir kaygı

güdülmeden inşa edilen yapılarda yaşayan insanların kültürel öz değerlere de yabancılaştığı görülmektedir (Şekil 4.126, Şekil 4.127, Şekil 4.128).

Şekil 4.126: Değişen mahalle dokusu (URL-1).

Şekil 4.127: Merkez Mahalle Camii ve Yatılı Kuran Kursu binası (URL-1).

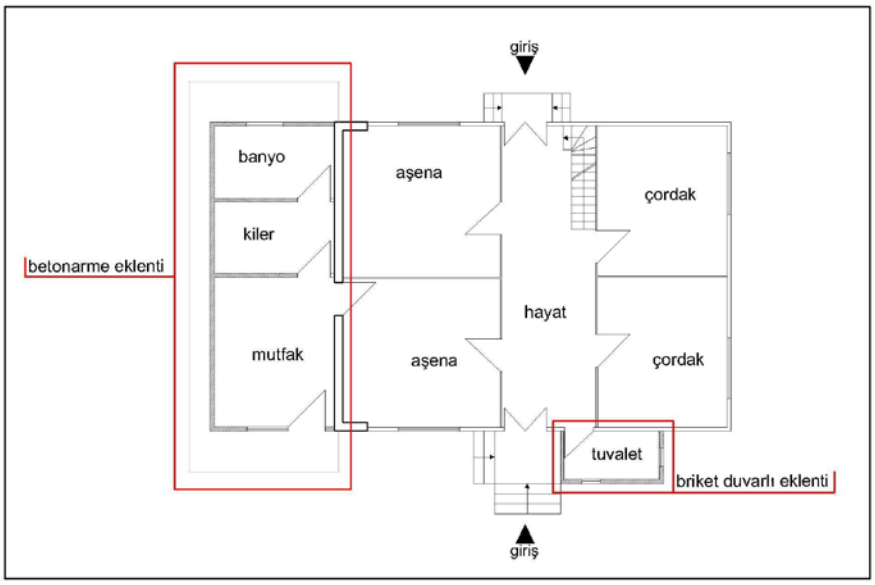
Şekil 4.128: Yavuz Selim Mahallesi Cami ve betonlaşan genel görünüm (URL-1).

5. BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTUNUN YENİDEN ÜRETİMİ VE SÜREKLİLİK BAĞLAMINDA İRDELENMESİ

5.1 Proje Hakkında Genel Bilgi

Ballıca Mahallesi Merkez Mahallesi Gül sokakta bulunan 1959 yılında yapılmış, yerel mimari özelliklere sahip, kullanılamaz haldeki 'Honderoğlu Mustafa Evi' , konut sahibinin İstanbul'da ikamet eden oğulları ve torunları tarafından restore edilip tekrar kullanılmak istenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, yapının kestane ağacından yapılmış taşıyıcı elemanlarının çürümüş olduğu tespit edilmiştir. Ahşap malzemede iklimsel etkiler, güneşlenme süresi, hakim rüzgar yönü ve don etkisi zaman içerisinde yıpranmalara neden olmuştur. Moloz taş duvar üzerine bindirilen taban kirişleri, dikmeler, döşemeler ve yapı yüzeyinde bozulmalar başlamıştır. 2005 yılından beri kullanılmayan yapıdaki tahribatlar; yapılan yanlış müdaheleler ve bakımsızlıktan kaynaklanmaktadır.

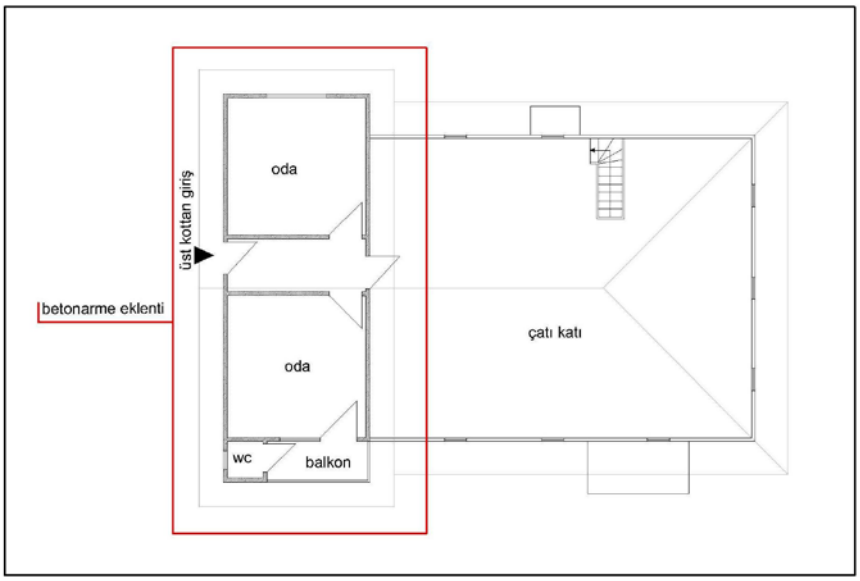
Ballıca Mahallesi yerel konut özelliklerini taşıyan yapı, 'I' hayatlı plan tipine sahip olup, çift girişli olarak inşa edilmiştir. Orijinalinde, iki oda ve çatı arasından oluşan konut, yan yana olmak üzere iki aşenalı olarak tasarlanmıştır. 1972 yılında, betonarme yapım sisteminin yaygınlaşmasıyla, yerel ahşap konutun ihtiyaç duyulduğunda büyüyebilme özellikleri göz ardı edilerek; yapının arka cephesine iki katlı betonarme ek yapılmıştır. Zemin katta aşenadan geçilen mutfak, kiler ve (mutfak ve kilerden geçilerek ulaşılan) banyo bölümünden oluşan ekin ikinci katında, çatı katından ayrı bir kapıyla ulaşılan iki oda ve balkon bulunmaktadır. Yapının güneye bakan cephe duvarına zemin kattan ulaşılan briket duvar tuvalet eklentisi yapılmıştır. Üst katın tuvalet birimi, yine evin içine alınmadan dışarıda ve balkonun içinde çözülmüştür (Şekil 5.1, Şekil 5.2, Şekil 5.3, Şekil 5.4). Aşenalar özgün işlevini kaybetmiş; birinde ocak duvarı yıkılarak odaya katılmış, ocağın olduğu alana kuzine soba kurulmuştur. Diğer aşena da ocağı iptal edilerek yatak odasına dönüştürülmüştür (Şekil 5.8).

Şekil 5.1: Yapının zemin kat planı.

Şekil 5.2: Banyo eklentisi ve arka cephedeki betonarme ek yapı.

Şekil 5.3: Yapının çatı katı planı.

Şekil 5.4: Betonarme ek yapının balkon ve tuvalet birimi.

Özgün halinde muska çatma sistemle inşa edilen yapının dış duvarları, sonradan yapılan niteliksiz onarımlar sonucu sıvayla doldurulup bütün cephe beyaz badanayla boyanmıştır (Şekil 5.5). Yer yer kara sıvayla sıvanmış kısımlar özgün cepheye hem teknik hem de görsel açıdan zarar vermiştir. Yapının yerel özelliklere sahip ahşap giyotin pencerelerinin tümü, açılır kanat doğramalarla değiştirilmiştir. Bayır aşağı bakan ön cephedeki pencerelerden biri tamamen kapatılıp, çimento esaslı sıvayla sıvanmıştır. Banyo eklentisinin yapıldığı duvarın muska dolma yüzeyi kara sıvayla doldurulmuştur (Şekil 5.6).

Eski yapının eğik kaplamalı olarak biçimlenen saçak tahtaları ve ahşap yığma tekniğiyle yapılmış çatı katı duvarları, saç malzemeyle kaplanarak ahşabın hava alması engellenmiş, çürümesi hızlandırılmıştır (Şekil 5.5). Yapıyla uyumlu olmayan suni malzeme, aynı zamanda cephede niteliksiz bir görüntü oluşturmuştur. Yapının ahşap bölümü üç omuzlu çatı şekline sahipken, betonarme ek semer çatı şeklinde biçimlenmiştir. Çatı örtüsündeki yıpranmalar neticesinde yağmur suyunun çatı arasına sızması, ahşap malzemede aşınma ve çürümeye neden olmuştur.

İç mekanda döşeme kaplamalarında ve yağmur alan bazı cephe duvarlarında ahşap malzeme yer yer bozulmuştur. Yitirilen kısımlar kullanıcılar tarafından özgün malzemeye uygun olmayan çam ağacıyla tamamlanmıştır (Şekil 5.7).

Betonarme ekin, arkadaki istinat duvarına bitişik inşa edilmesi, aşırı yağış ve nem alan bölgede, rutubet ve koku oluşumuna neden olmaktadır. Bu yüzden eşyaların sık sık küf bağladığı gözlenmiştir (Şekil 5.9).

Şekil 5.5: Kaplanan saçaklar ve çatı katı duvarları, boyanan duvarlar.

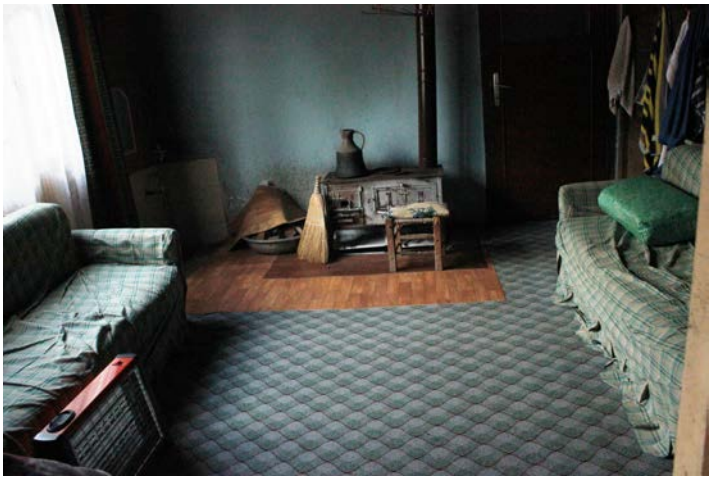
Moloz taş tekniğiyle yapılmış ahır katı duvarlarının bazı kısımlarında kısmi çürümeler olsa da genel olarak iyi durumda olduğu gözlenmiştir. Duvarların derzleri beyaz badanayla tamamlanmaya çalışılmıştır.

Şekil 5.6: Kapatılan pencere, doldurulan yüzeyler ve boyanan ahşap kirişler.

Şekil 5.7: 'I' tipi hayat ve çam ağacından ekler yapılan giriş kapısı.

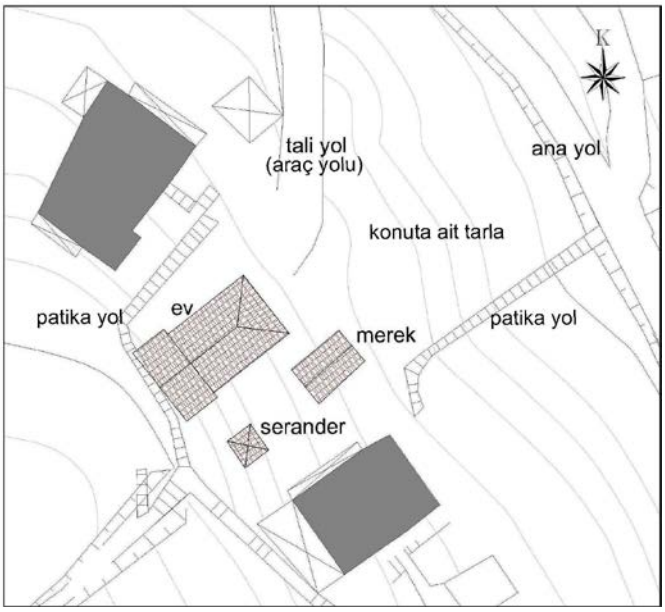

Şekil 5.8: Konutun özgün kullanımını yitirmiş aşena bölümü.

Şekil 5.9: Kiler ve banyo birimlerinin rutubetlenen duvarları.

Konut, yaklaşık olarak %25 eğimli araziye oturmakta, deniz seviyesinden 2250m yükseklikte konumlanarak etek-yamaç yerleşimi özelliği göstermektedir. Dağın doğu yamacına yerleşen ev, arazinin en üst noktasına kurularak ürün tarlalarının hakimiyeti sağlanmaktadır. Yapının iki yanında komşu yapılar bulunmaktadır. Ana yoldan ayrılan tali yolla araçların evin önüne kadar ulaşması sağlanmıştır. Yayalar için çaylıkların arasından geçen patika yollar ve eğimli arazide oluşturulan merdivenler işlev görmektedir. Doğu Karadeniz kırsal konutları gibi 'Honderoğlu Mustafa Evi' de yardımcı yapı birimleriyle birlikte araziye yerleşmiştir. Kurulduğu haliyle serander ve merek evin güney-doğu cephesinde kalan bahçede yer almaktadır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10: 'Honderoğlu Mustafa Evi' vaziyet planı.

Ballıca Mahallesi serander özelliklerini taşıyan yapı, altı direkli kare plan üzerine kurulu olup orta boy büyüklüktedir. Çardak önde ve yanda plan tipine sahip yapı, karma sistem yapım tekniğinde inşa edilmiştir. Dört omuz çatı biçimi ve alaturka kiremit çatı örtüsüne sahiptir. Saçaklar, eğik kaplamasız saçak şeklinde biçimlenmiştir (Şekil 5.11). Konut gibi yapıya yardımcı elemanlar da bakımsızlıktan dolayı tahribata uğramıştır. Merek yıkılmış, seranderin taşıyıcı sisteminde ciddi hasarlar tespit edilmiştir. Yapıyı taşıyan direklerde ve yağmur alan çardak döşemelerinde çürümelere rastlanmıştır. Alaturka kiremit çatı örtüsü aşırı yağıştan yosun tutmuş ve zarar görmüştür.

Şekil 5.11: Honderoğlu Mustafa Evi'nin seranderi.

Bütün bu fiziksel bozulmaların sonucunda ev ve seranderi kullanılamayacak hale gelmiştir. Bu yüzden mevcut eski yapı yıkılarak, yerel özelliklere sahip yeni bir konut yapılmasına karar verilmiştir. Yeni konutun genellikle yaz aylarında ve bayramlarda bütün ailenin toplanıp vakit geçireceği bir ev olması istenmektedir. Çalışmalara başlanmadan önce eski evin kabaca rölövesi alınıp plan şeması çıkarılmış, daha önce konutta yaşanan deneyimlerden yola çıkılarak yeni bir tasarım önerisi getirilmiştir. Ballıca Mahallesi'ndeki yerel mimari özelliklere sahip konutlar incelenmiş, plan şemaları çıkartılmıştır. Sonuçta, yerel malzemeyle çağdaş yapı teknolojisinden yararlanılarak, yerel konut kültüründeki ilkeler bugünün ihtiyaçları çerçevesinde yeniden üretilmeye çalışılmıştır. Yerel mimari kültürün sürekliliğine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

5.2 'Honderoğlu Mustafa Evi'nin Mimari Özellikleri

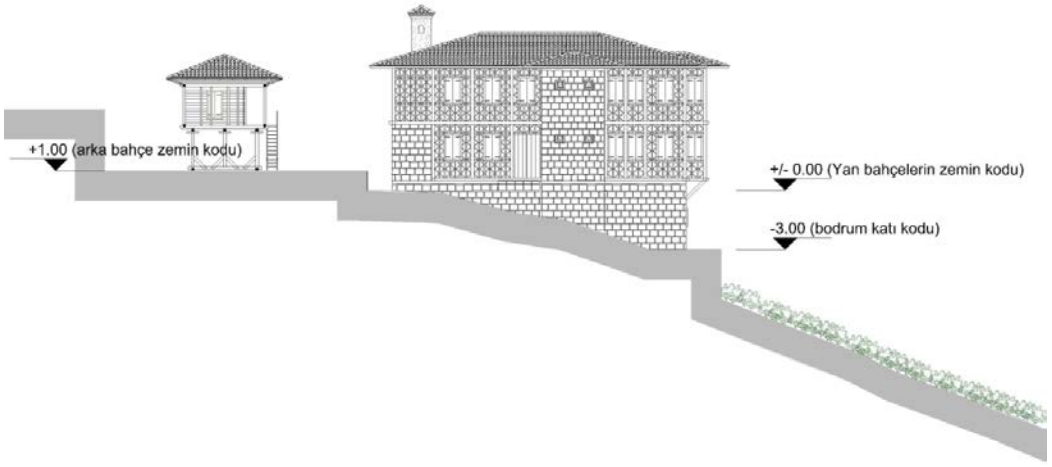
5.2.1 Araziye Yerleşim

Aşırı yağış ve nemin rutubete neden olduğu bölgede, eski yapının dayandığı istinat duvarından gördüğü zarar göz önüne alınarak yeni yapı, duvardan 14m ötede, tarlanın bir kısmı ihmal edilerek öne çekilmiştir. Eski halinde konutun ön cephesine ulaşan araç yolunun arkaya alınmasıyla komşuların yoldan yararlanması amaçlanmıştır. İki evin arasında kalan ve manzara yönünden kısıtlanan eski konut, ileriye alınarak manzaraya açık hale getirilmiştir. Yeniden inşa edilen serander, arka cephede oluşturulan bahçede konumlandırılmıştır (Şekil 512).

Yapının kurulacağı alanda %20-25 civarında arazi eğimi oluşmuştur. Bunun için bayır aşağı kalan kısım perde duvarlarla yükseltilerek yapının oturacağı alana zemin hazırlanmış, arka cepheden sıfır kotuna ulaşılması amaçlanmıştır. Planlanan proje, uygulamaya geçildiğinde bir takım eğim farklılıklarıyla karşılaşılmıştır. Bu sorunlar setler oluşturularak çözülmüştür. Eğimin, üç farklı kotta setler oluşturularak çözülmesiyle yapının oturduğu zemin +/- 0,00 kodunda, bodrum katı -3.00 kodunda, arkada oluşan bahçe alanı ise +1.00 kodunda konumlandırılmıştır. Bu setler arası bağlantılar merdivenlerle sağlanmıştır. Yapı, istinat duvarından 2m geriye çekilerek araçlar için park alanı oluşturulmuştur (Şekil 5.13).

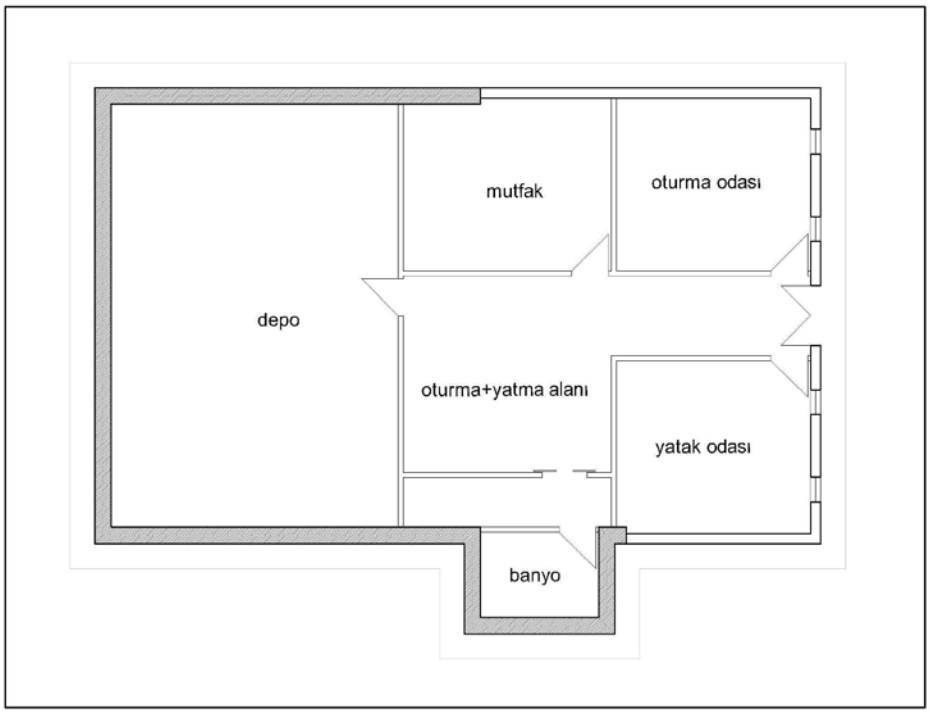
Şekil 5.12: Honderoğlu Mustafa Evi vaziyet planı.

Şekil 5.13: Yapının araziye yerleşmesi.

5.2.2 Mekan kurgusu ve plan özellikleri

Eğimli araziye oturan yapının zemin katının altında bodrum katı oluşmuştur. İlk etapta araba park alanı olarak düşülen bu mekan daha sonra müştemilat olarak düzenlenmiştir. Katın toprak altında kalan kısmı depo, ön cepheye bakan ve günışığı alabilen kısmı yaşam alanı olarak işlevlendirilmiştir. Bodrum katla zemin kat arasındaki bağlantı dışarıdan merdivenlerle kurulmuştur (Şekil 5.14).

Şekil 5.14: Bodrum kat planı.

Ballıca Mahallesi yerel konutlarının incelenmesinden sonra ‘I’, ‘T’, ‘L’ veya ‘haçvari’ hayatlı plan tiplerine rastlanmıştır. ‘Honderoğlu Mustafa Evi’ mevcut haliyle ‘I’ hayatlı plan tipine sahip iki odalı bir konuttur. Diğer iki oda ise aşena olarak tasarlanmıştır. Bu haliyle konut, ailenin hep birlikte kullanımı için yeterli büyüklükte değildir. Bu nedenle yeni konut, üç ailenin bütün fertlerini ağırlayabilecek şekilde, ‘T’ hayatlı plan tipinde ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. ‘I’ tipli hayata dik gelen ikinci bir hayat, üst katta oda sayısını arttırmaya olanak sağlamıştır. Zemin katta oturma odaları olarak düzenlenen tek mekanların, üst katta bölünmesiyle yatak odaları oluşturulmuştur (Şekil 5.15, Şekil 5.16).

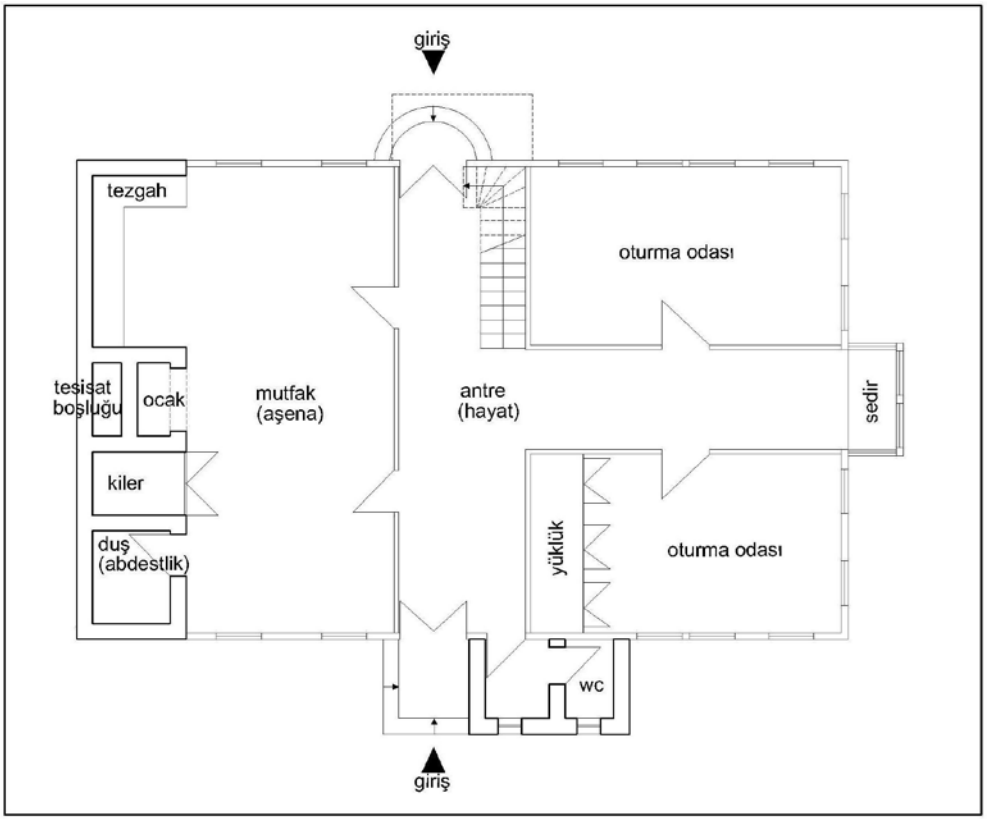
Konuta giriş, Ballıca mahallesi yerel konutlarında olduğu gibi iki yan cepheden sağlanmaktadır. İki basamakla ulaşılan sahanlıktan sonra, +50 kodundaki zemin kata

girilmektedir. Hayatlar, eski evde aşenanın dışında yemek yenilen, oyunlar oynanan bir mekan olarak kullanıldığından, yeni yapıda da aynı işlevi görecek şekilde gerekli genişlikte oluşturulmuştur. Bayır aşağı manzaraya bakan cephede, Doğu Karadeniz kırsal konaklarında görülen çıkmalardan esinlenerek, iki katlı çıkma yapılmıştır. Üç cepheden dağ manzarasına açılması amaçlanan çıkmalara geniş sedirler yerleştirilerek oturma mekanları yaratılmıştır (Şekil 5.18, Şekil 5.19, Şekil 5.20).

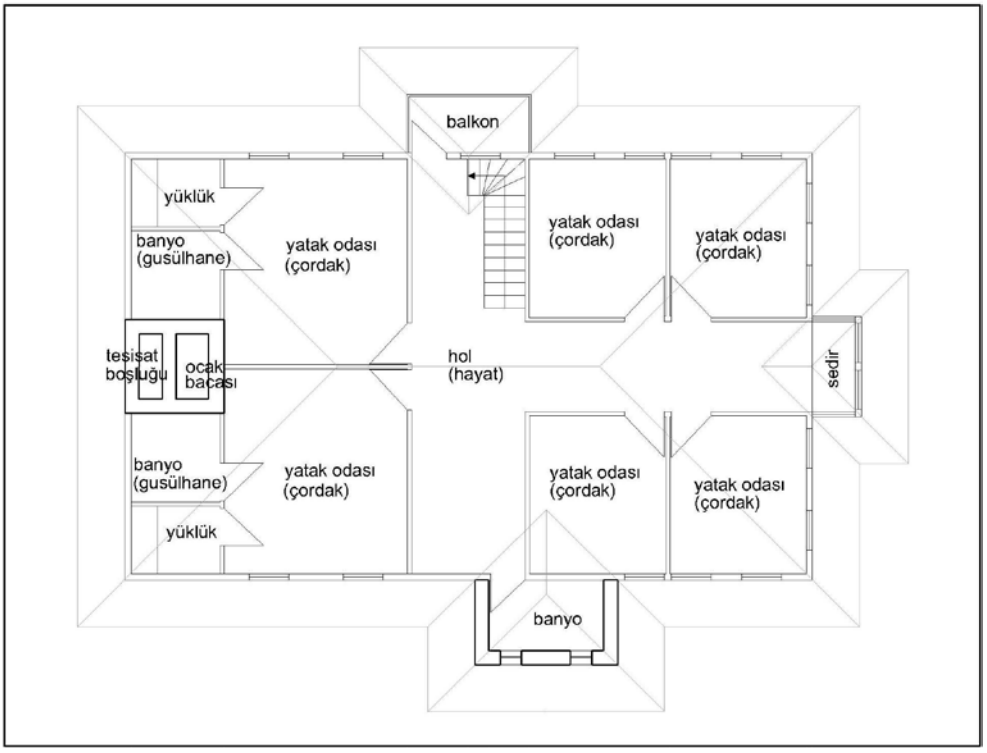
Zemin kattaki oturma odaları ve aşenadaki sedirler aynı zamanda yatılabilecek ölçülerde yapılmıştır. Odalardan birinde bir duvar derin bir yüklük olarak düzenlenmiş, her türlü eşyanın depolanması sağlanmıştır. Gündüz oturma, gece yatma eylemlerinin yapılabileceği şekilde tasarlanan bu oda, gerektiğinde misafir odası olarak kullanılacağından ötürü yüklüğün bir bölümü kıyafet dolabına ayrılmıştır (Şekil 5.21, Şekil 5.22).

Yerel mimari özelliklerde yan yana konumlanan iki aşena birleştirilip tek mekana dönüştürülmüştür. Ayrı ayrı iki ocak yerine ortada konumlanan tek ocak, mutfak tezgahı, kiler bölümleri ve geniş oturma sedirleriyle donatılan bu mekan, yemek pişirme, yemek yeme eylemlerinin dışında ailenin ocağın başında toplanabileceği bir mekan olarak tasarlanmıştır. Ocağın yanına bir de kuzine sobası kurulmuştur (Şekil 5.23,Şekil 5.24,Şekil 5.25,Şekil 5.26). Banyo birimleri, ahşap yapının içinde değil, mevcut konutlar gibi, yapı kütlesine eklenen birimlerde çözümlenmiştir. Genel banyo ve alaturka tuvalet birimleri, konutun güney-doğu cephesindeki arka bahçe kapısı olarak işlev gören dış kapının yanında konumlandırılmıştır. Misafirlerin kullanılabileceği banyo birimi aşenanın en dip köşesinde, sadece duş teknesi ve lavabodan oluşan birimdir.

Üst kata bağlantı giriş kapısının yanında konumlanan tek kollu merdivenle sağlanmaktadır. Zemin kattaki 'T' hayatlı plan tipi üst katta devam ettirilmiştir. Ballıca Mahallesi'nin iki katlı konutlarında ikinci katın 'haçvari' hayatlı plan tipine sahip olmasına karşılık yeni tasarlanan konutta ocak bacasının yeri ortada olduğu için aşağıdaki düzen yukarıda da devam ettirilmiştir. Bayır aşağı kısımda dört yatak odası; bayır yukarı, aşenanın üstüne denk gelen kısımda -ebeveyn banyolu, yüklüklü- iki adet yatak odası oluşturulmuştur (Şekil 5.27, Şekil 5.28, Şekil 5.29). Banyolar, aşena ocak bacasının iki yanında konumlandırılmıştır. Hayattan çıkılan balkon, yapının kuzey-batı cephesindeki ana giriş kapısının üstündedir.

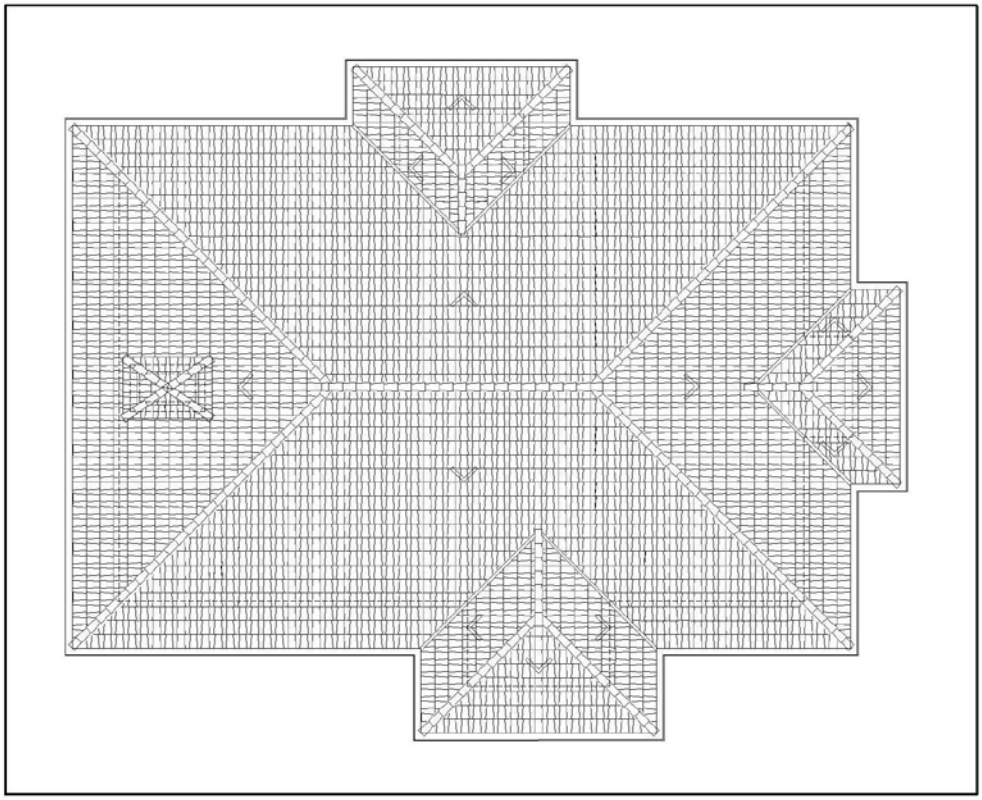

Şekil 5.15: Zemin kat planı.

Şekil 5.16: 1. Kat planı.

Yapının çatı biçimlenişi dört omuz şeklindedir. Ancak, yapı kütlesindeki çıkma, balkon ve banyo birimlerinin çatı örtüleri dört omuzlu çatıya eklemlenmiştir (Şekil 5.17).

Şekil 5.17: Çatı biçimlenişi.

Şekil 5.18: Ana girişin açıldığı hayat.

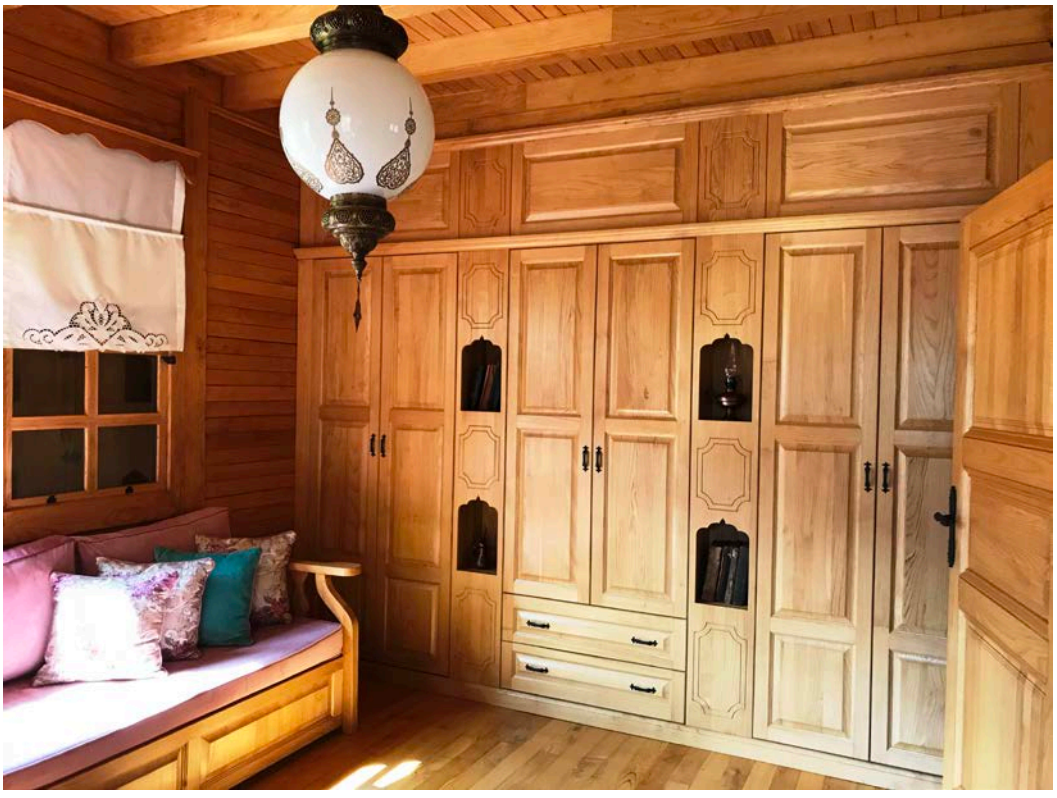

Şekil 5.19: Arka giriş kapısı ve üst kata çıkan merdiven.

Şekil 5.20: Manzaraya açılan hayat bölümü ve sedirler.

Şekil 5.21: Zemin kat oturma odaları.

Şekil 5.22: Yüklüklü oturma odası sedir ve dolapları.

Şekil 5.23: Tek mekanda çözülen aşena.

Şekil 5.24: Aşenadaki ocak, kiler dolapları, kuzine sobası.

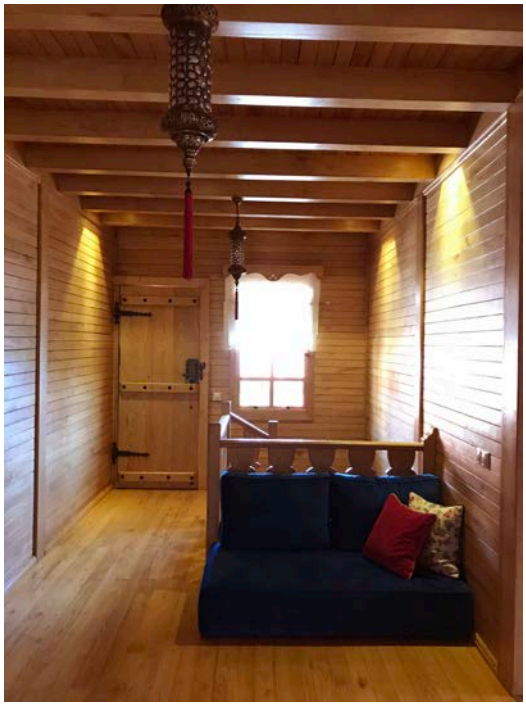

Şekil 5.25: Ocak, kuzine sobası, sedirler.

Şekil 5.26: Mutfak tezgahı bölümü, yer minderleri.

Şekil 5.27: Merdivenin çıktığı üst kat hayat bölümü.

Şekil 5.28: Üst kat hayat, yatak odaları ve sedir bölümü.

Şekil 5.29: Yatak odaları.

5.2.3.Cephe-Kütle Organizasyonu

Yapı, cephe kütle hareketliliği bakımından, bayır aşağı bakan ön cephede hayatın devam ettirilmesiyle oluşturulan iki katlı çıkmalarla Ballıca Mahallesi yerel konutundan farklılaştırılmıştır. Ana girişin olduğu kuzey cephede kapı sundurmasının üstü balkon olarak bitirilerek cepheye hareket katılmıştır (Şekil 5.30). Yapının ıslak hacimlerinin eski konutlardaki gibi dışarıda çözülmesiyle güney cephede yapıya uyumlu iki katlı taş çıkma oluşturulmuştur (Şekil 5.31).

Yerel özellikler taşıyan muska dolma duvar sisteminin kullanılması sonucu oluşan örüntü konut cephesine iki boyutlu hareketlilik kazandırmıştır.

Şekil 5.30: Ön cephedeki çıkma ve yan cephedeki balkon.

Şekil 5.31: Ön cephedeki çıkma ve yan cephedeki banyo birimi.

5.2.4 Malzeme ve yapım yöntemleri

Malzeme

Honderoğlu Mustafa Evi'nde Ballıca Mahallesi yerel konutlarında olduğu gibi ahşap ve taş malzeme kullanılmıştır. Motorlu testerelerle kesilen ağaçlar, dallarından ayrılarak daha küçük parçalara bölünmüştür. Tomruklar halindeki kestane ağaçları içlerindeki su kanallarının genişleyip, asitli acı suyun dışarıya atılması için bir süre suda bekletilmiştir. Hızar atölyelerinde keresteler haline getirilen ağaçlar, mantar ve böceklerden gelebilecek zararları önlemek için 130°-140°'deki buhar odalarında 48 saat süreyle bekletilmiştir. Daha sonra açık havada doğal yöntemlerle kurutulan kerestenin nemi %30'lara kadar düşürülmüştür. Fırınlarda, sıcak havanın kerestelerin arasından hızla geçirilmesiyle suni kurutma yapılmış ve nem oranı %12'ye indirilmiştir. Bu işlemler esnasında sıcaklık ve nem sürekli kontrol edilmiştir. Kurutularak nemi dışarı atılan ağaç, dış etkilere karşı dayanıklılık kazanmıştır. Bu aşamalardan sonra küçük kesitli birçok tahtanın, su bazlı poliüretan tutkalla tabaka halinde bir araya getirilmesiyle laminasyon işlemi gerçekleştirilmiştir. 14x14cm kesitindeki taşıyıcı direklerin yapımında 2x12cm kesitinde tahtalar birbirlerine yapıştırılmış, 1cm kaplama kullanılmıştır. Böylece, 3m boyundaki direklerin statik olarak güçlendirilmesi sağlanmıştır (Şekil 5.32). Duvar elemanı ve zemin döşemelerinde 8x2cm kesitinde lambriler, 1cm erkek ve dişi kanallar açılarak elde edilmiştir [*] (Şekil 5.33).

Yapıda kullanılan diğer ana malzeme mahalleye yakın konumda bulunan Ancumah köyünden çıkarılan granit taştır. 30x30cm, 20x30cm ebatlarında, 10,20,30cm farklı kalınlık ölçülerinde granit taşlar; bodrum katta perde beton duvarlarını kaplamada, zemin katta ıslak hacimler, ocak ve baca duvarlarının örülmesinde, dış mekanda bahçe duvarları ve zemin kaplamasında kullanılmıştır (Şekil 5.33).

[*] Dipnot: Metinde aktarılan bilgiler malzemenin temin edildiği Dudullu keresteciler sitesindeki Hakan Genç'ten alınmıştır.

Şekil 5.32: Lamine edilmiş taşıyıcı dikmeler.

Şekil 5.33: Lambriler ve granit taş malzeme.

Yapım Sistemi

Yeni yapının oturacağı alanın tespiti yapıldıktan sonra çalışmalara başlanmıştır. Tarlanın bayır aşağı bakan kısmına set oluşturmak için toprağın 130m altına, 120cm genişliğinde 30cm yüksekliğinde betonarme ayaklar konularak 25cm kalınlığında perde duvar inşa edilmiştir. Evin oturacağı alan hafriyat yapıldıktan sonra, sıkıştırılmış toprağın üzerine zeminin mukavemetini artırmak için yakındaki dereden getirilen çakıl taşlarıyla 100cm blokaj yapılmıştır. Temelin oturacağı zemine 10cm kalınlığında grobeton atılmıştır. Radye temel, yapı sınırlarından 50cm taşarak 40cm kalınlığındadır. Temelin üzerine yapının bodrum katını oluşturacak kolonlar ve toprak altında kalan perde duvarlar oturtulmuştur. Son olarak, 15cm kalınlığında betonarme döşeme yapılarak, yapının ahşap bölümünün oturacağı zemin hazır hale getirilmiştir (Şekil 5.34, Şekil 5.35).

a.İstinat Duvarının yapımı

b. Hafriyat yapılması

c.Dere çakılı serilmesi

d.Grobeton dökülmesi

e.Radye temelin hasırlarının örülmesi

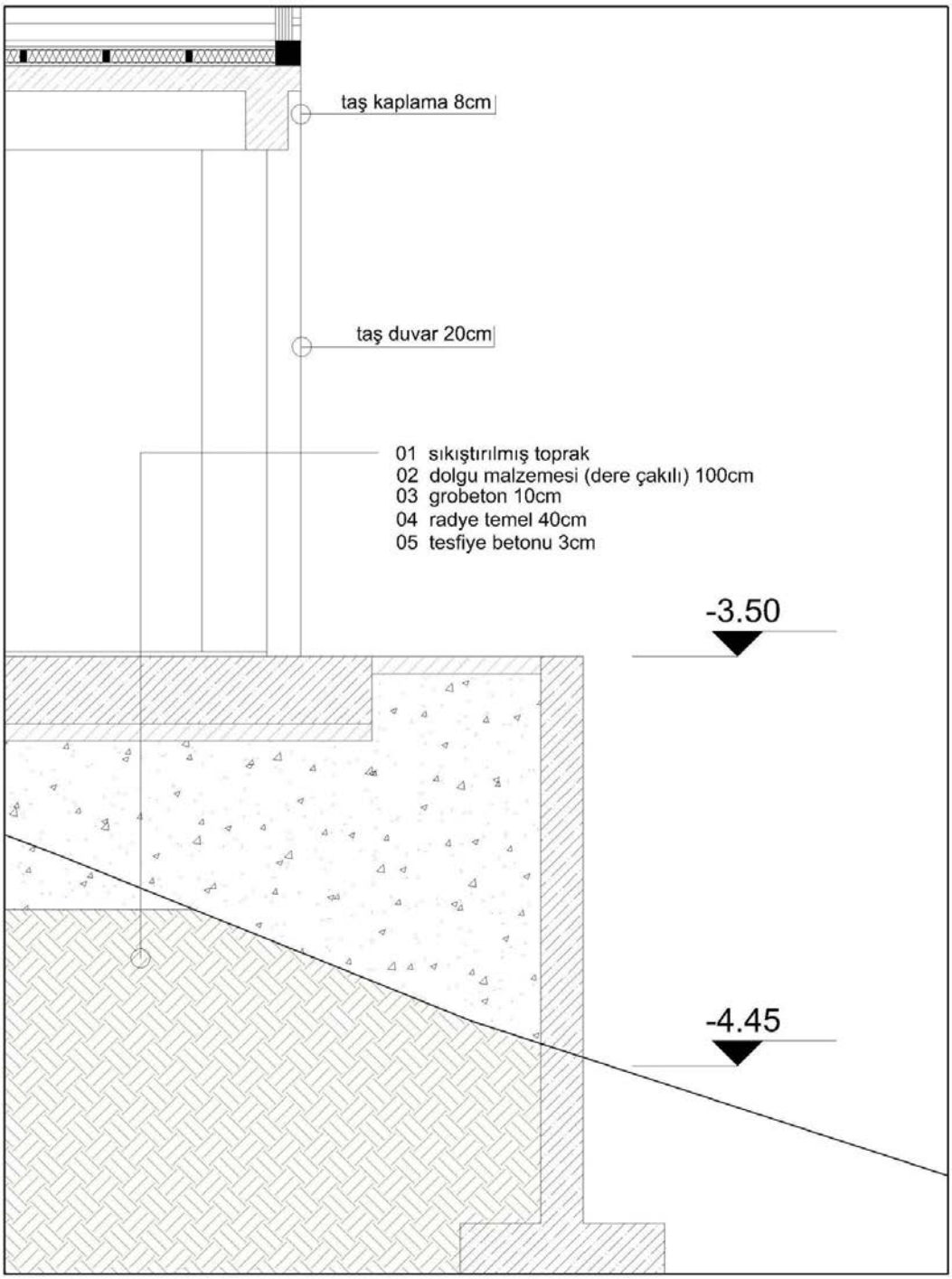
f.Radye temelin betonunun atılması

g. Radye temel ve hazır kolon ve duvarlar

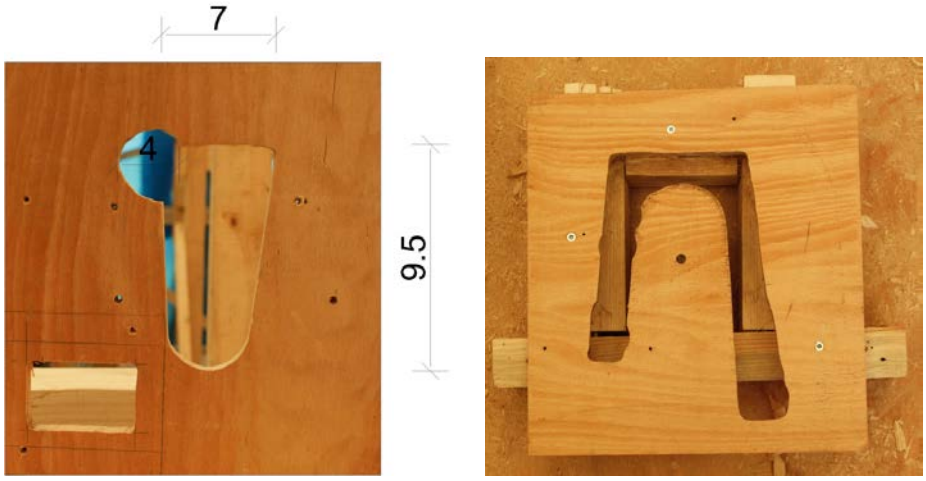
Şekil 5.34: Yapının oturacağı zeminin hazırlanması.

Şekil 5.35: Yapı temelinin sistem detayı.

Ev, Doğu Karadeniz kırsal konutu yapım sistemlerinden ahşap çatma sistemiyle yapılmıştır. Ballıca Mahallesi yerel mimari kültürünün genelinde uygulanan muska dolma sistemle inşa edilmiştir. Ballıca Mahallesi yerel mimarinin sürekliliğinin sağlanması için yeni konutun yapımında muska dolma sistem tercih edilmiştir.

Betonarme tablanın üzerine 16mm vidalarla sabitlenen 14x14cm kesitindeki taban kirişlerinin betonla temas eden alt yüzeyine, zarar görüp çürümesini engellemek için zift sürülmüştür. Yapıda yerel yapım sisteminden farklı olarak 'kırlangıç geçme' sistem kullanılmıştır. Sistem, kesitinden dolayı dikme ve kirişlerin birbirine boşluk bırakmadan, sıkıca geçmesini sağlamakta ve mukavemeti arttırmaktadır. Erkek ve dişisi olan tahta kalıplar kullanılarak geçme detaylar oluşturulmuştur. Kalıbın ölçüleri 7cm genişlikte, 9.5cm boyundadır. Kalıptaki 4cm çapındaki daire, frezenin hareketini sağlamak amacıyla açılmıştır (Şekil 5.36, Şekil 5.37, Şekil 5.38). Yapıdaki bütün dikme ve kiriş bağlantıları kırlangıç geçme sistemle yapılmış, sadece köşe birleşimlerinde kurt boğazı geçme detayı uygulanmıştır. Dişi kalıpla kanal açılan taban kirişlerinin üzerine, erkek kalıpla kanal açılan 14x14cm kesitindeki taşıyıcı ve yardımcı dikmeler oturtulmuştur. Dikme ve kirişler köşe birleşimlerinde 7x14cm ölçülerinde kertilerek,14cm taşmayla birbirine geçirilmiştir. Kiriş boylarının yetmediği yerlerde kertme boğaz sistemiyle, 20cm genişlikte 7cm derinlikte kanallar açılarak eklemeler yapılmıştır (Şekil 5.39, Şekil 5.40, Şekil 5.41).

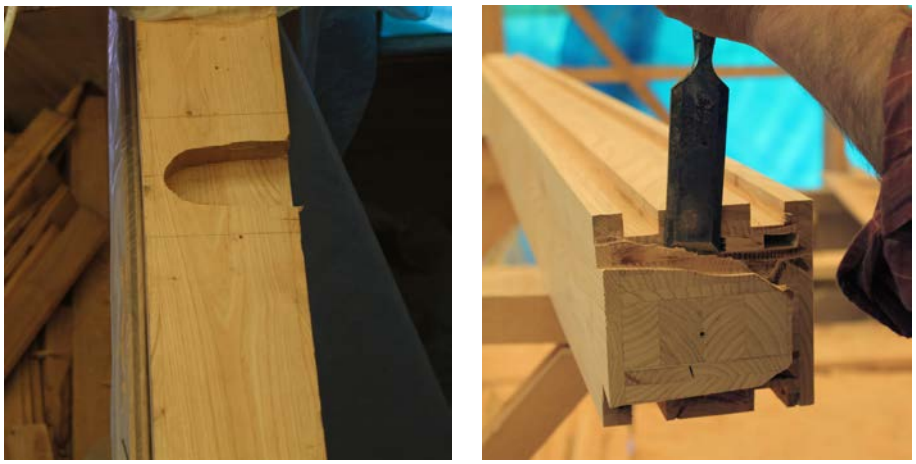

Şekil 5.36: Kırlangıç geçme sistemin dişi ve erkek kalıpları.

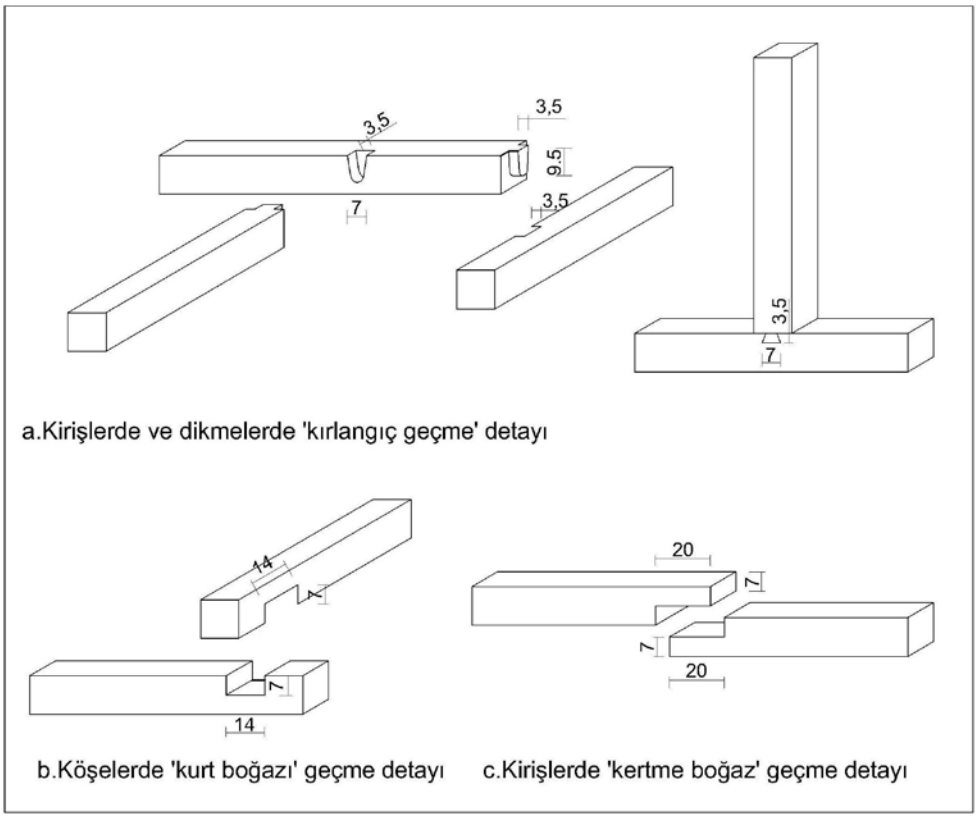
Yapı sisteminin rijitliğini arttırmak için birleşim yerlerinde polimarin deniz tutkalı kullanılmıştır. Havanın nemiyle sertleşen tutkalın donması için, dikme ve kirişler işkence yardımıyla preslenmiştir. Son olarak, bağlantıların üzerine, genişliği 4cm olan 'L' veya 'I' demirler vidalanmıştır (Şekil 5.42, Şekil 5.43).

Şekil 5.37: Kalıbın kirişe matkapla sabitlenmesi ve el frezesiyle kanal açılması.

Şekil 5.38: Dişi ve erkek kırlangıç geçme detaylarının açılması.

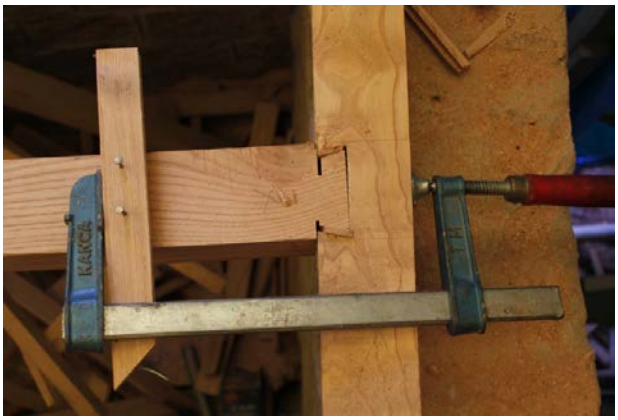
Şekil 5.39: Yapıda kullanılan geçme sistem detayları.

Şekil 5.40: Dikme geçme detayı ve kirişe yerleştirilmesi.

Şekil 5.41: ‘Kertme boğaz’ geçme sistemiyle kiriş boylarına ek yapılması.

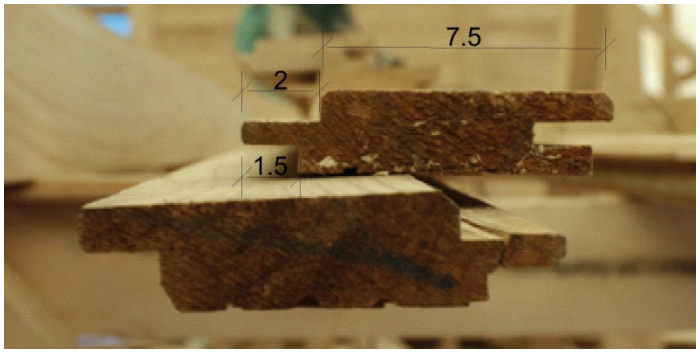

Şekil 5.42: Kirişlerin birbirine geçirilip tutkallanması ve işkenceyle preslenmesi.

Şekil 5.43: Dikme ve kirişlerin birleşim detaylarında ‘I’ ve ‘L’ demir profil kullanılması.

İç bölmelerde; lambriler dikmelere açılan 2x2cm kesitindeki kanallara blok ahşap dolma tekniğiyle geçirilmiştir. 7.5cm genişliğindeki lambriler, 1.5cm erkekli dişili kanallar açılarak üst üste bindirilmiş, 6mm'lik galvaniz çivilerle çakılarak sabitlenmiştir (Şekil 5.44). Lambrilerin iç yüzeyi emprenye işlemi yapıldıktan sonra, 2cm'lik iki duvarın arasına 8cm genişliğinde 4cm derinliğinde, düşey, yatay ve çapraz bağlantılar 'L' demirlerle monte edilmiştir. Lambrilerin arasındaki bu bağlantılar, emprenye edilmiş çam ağacından yapılmıştır (Şekil 5.45, Şekil 5.46). Bağlantıların arasına yalıtımı sağlamak amacıyla 4cm'lik taş yünü yerleştirilmiştir (Şekil 5.47).

Şekil 5.44: Lambri kesit detayı.

Şekil 5.45: Lambrilerin çakılması ve emprenye işlenmenin yapılması.

Muska dolma yapı tekniğiyle inşa edilen dış duvarlarda ise; öncelikle iç bölmelerdeki gibi çift cidarlı sistem oluşturulmuştur. Dış cephede kalan ve üzeri sıvanacak olan lambriler, emprenye işlemi uygulanmış çam ağacından yapılmıştır. Bu lambrilerin üzerine ahşabın sıvayı tutması, sıvanın çatlamaması ve kolay uygulanabilmesi için metal rabiz teli döşenmiştir. Pencere boşlukları bırakılacak şekilde 4x4cm kesitinde

düşey ve yatay çıtalar ‘L’ demirler yardımıyla dikme ve kirişlere oturtulmuştur (Şekil 5.48, Şekil 5.49). 22-23cm ölçülerindeki çıtaların arasına eni ve boyu eşit olan çapraz çıtalar 45°’lik açıyla yerleştirilerek cephe örüntüsü tamamlanmıştır (Şekil 5.50).

Şekil 5.46: ‘L’ demir profillerle oluşturulan payandalar.

Şekil 5.47: Yalıtım malzemesinin döşenmesi ve iç duvar kesiti.

Şekil 5.48: Dış duvarlarda kapı ve pencere boşluklarının bırakılması.

Şekil 5.49: Sıva telinin üzerine ahşap çıtaların çakılması.

Şekil 5.50: Muska dolma sistem dış cephe örüntüsünün yapımı.

Yapının ahşap bölümüyle eş zamanlı olarak taş duvarları da örülmüştür. 40cm genişliğinde 30cm yüksekliğinde, 20 veya 30cm duvar kalınlıklarına sahip kesme granit taşlar, çimento ve kumla hazırlanan harçla şaşırtmalı teknikte örülmüştür. Birinci katın bütün ahşap ve taş duvarları bittikten sonra üzerlerine 14x14cm kesitinde ana kirişler oturtulmuştur. Ana kirişlerin arasına üst kat döşemelerini taşıyacak olan 10x14cm kesitindeki ara kirişler, 55cm aralıklarla yerleştirilmiştir (Şekil 5.51). Zemin kattaki oturma odalarının ortasına, üst katta odaları bölen duvarı taşıması ve mukavemeti arttırması amacıyla 14x14cm'lik taşıyıcı kiriş atılmıştır. Tek mekan olarak planlanan mutfakta ise mekanın ortasına denk gelen ocağın taş duvarına dik, 14x28cm kesitinde 390cm boyunda ana taşıyıcı kiriş oturtulmuştur. Bu kirişe, hem ona bağlanan 440cm boyundaki ara kirişler hem de üst katta ebeveyn odalarını bölen duvar taşıtılmıştır.

Şekil 5.51: Duvarların üzerindeki ana kirişler ve onlara bağlanan ara kirişler.

Birinci kat da aynı yapım sistemiyle oluşturulmuştur. Duvarların üzerine atılan taşıyıcı kiriş ve ara kirişlerle yapı, çatının inşasına hazır hale getirilmiştir. Kirişlerin üzerine 2cm kalınlığında lambriler döşenmiştir (Şekil 5.52). 7cm genişliğinde 8cm yüksekliğinde saçak tahtaları, 90cm taşma yapacak şekilde zemine oturtulmuştur. 50cm aralıklarla koyulan saçak tahtalarının aralarında kapamalar kullanılmıştır. Ana kirişlerin üstüne 10x10cm kesitinde ana mahyalar konulduktan sonra, çatı eğimini oluşturacak 240cm yüksekliğinde direkler mahyaların üzerine yerleştirilmiştir. Zemine oturan ana mahyaların üzerine 25cm yüksekliğinde direklere oturan ikinci sıra yardımcı mahya konulmuştur. Dış mahyalardan 200cm ötede yine direklere oturan yardımcı mahyalar konumlandırılmıştır. Ana mahyaların arasına 50cm aralıklarla, 5x10 ve 10x10cm kesitinde mertekler bir 5lik bir 10luk olacak şekilde sıralanmıştır (Şekil 5.53). Çatı iskeleti oluşturulduktan sonra, üzeri 15mm kontraplak ile kaplanmıştır. 5x5cm'lik çıtalarla oluşturulan ızgaranın üzerine sırasıyla; ısı yalıtımı (izocam), file (çatı örtüsü), kiremit çıtası konulmuştur. Son olarak, alaturka kiremit görüntüsüne en yakın olan granada tipi kiremit döşenmiştir. Ön cephede üç, arka cephede iki olmak üzere beş adet havalandırma kiremidi kullanılmış, banyoların üzerine denk gelen kısımlarda ve ocak bacasının yanında olmak üzere iki adet plastik kapaklı havalandırma penceresi açılmıştır. Bir adet cam kapaklı çatı çıkışı verilerek yapının çatı sistemi tamamlanmıştır. Yapıyla uyumlu renkte ve yaprak koruyucu fileye sahip pvc oluklar, saçak tahtlarını kapama görevi gören alın tahtasına monte edilmiştir. Alın tahtası, Ballıca Mahallesi yerel konutlarından esinlenerek detaylandırılmıştır (Şekil 5.54, Şekil 5.55).

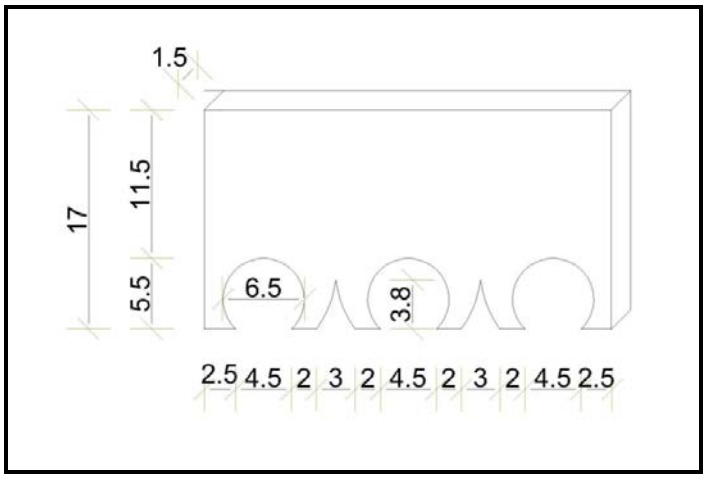
Şekil 5.52: Çatı zemin lambrilerinin döşenmesi.

Şekil 5.53: Ana mahya ve yardımcı mahyaların konulması ve iskeletin oluşturulması.

Şekil 5.54: Yerel konut alın tahtası örneği ve yeniden imal edilmesi.

Şekil 5.55: Alın tahtası detayı.

Zemin katta betonarme tabla üzerine atılan 4x8cm kesitindeki çıtaların, 50cm aralıklarla yerleştirilmesiyle ızgara oluşturulmuş ve aralarına 8cm'lik taş yünü koyulmuştur. 2cm kalınlığındaki döşeme lambrileri, çıtalara dik yerleştirilmiştir. Ek yerleri, çökme yapmaması için çıtaların üzerine denk getirilmiştir. Üst katın zemin döşemesi, ana ve ara kirişlerin üzerine lambriler döşenerek oluşturulmuştur. Bu lambriler aynı zamanda alt katın ters tavan döşemesidir ve üzerine zemin kattaki uygulama yapılmıştır (Şekil 5.56). Farklı olarak, ebeveyn yatak odalarında açıklıkların fazla olması nedeniyle, mukavemeti arttırmak için ızgara çıtaları 8x8cm kesitinde kullanılmıştır.

Şekil 5.56: Birinci kat lambrilerinin döşenmesi.

Zemin kattaki ıslak hacim döşemelerinde betonarme tabla üzerine 5cm şap atıldıktan sonra, 2cm kalınlığında 20x40cm ölçülerinde granit kullanılmıştır. Üst katın banyo döşemeleri ise, ızgara sistemin üzerine 20mm betopan döşendikten sonra, yine şap ve granitle bitirilmiştir. Yapının balkon döşemesi, 4x4cm kesitindeki çıtalarla oluşturulan ızgaranın üzerine sırasıyla; 20mm betopan, 4cm şap ve granit döşenerek elde edilmiştir. Kirişlerin üzerine konulan kesiti kapatmak için 4x14cm ebatlarında kapama kullanılmıştır (Şekil 5.57).

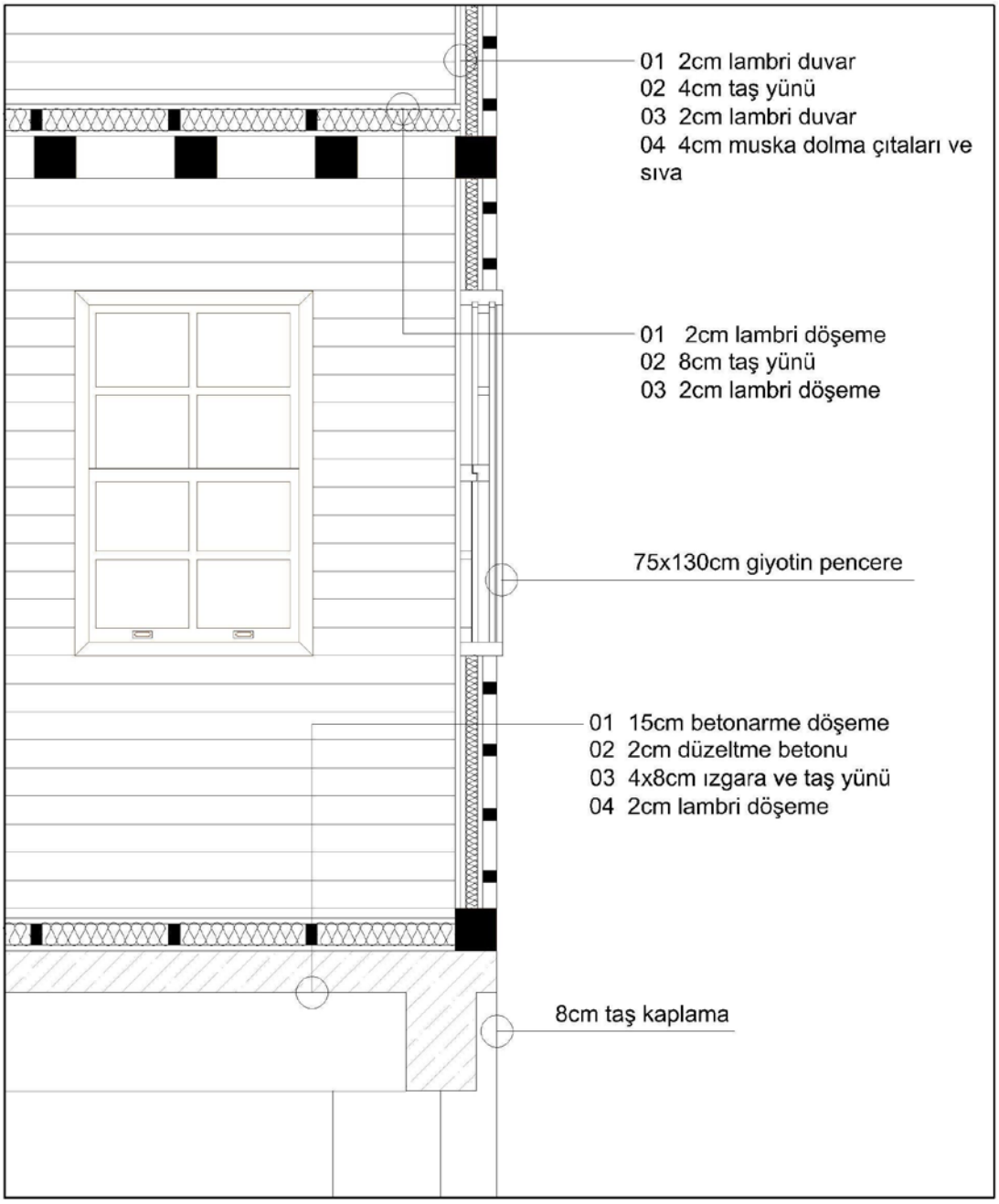
Yapının üst kata çıkan merdiveni, 10x14cm kesitindeki limon kirişlere oturan 3cm kalınlığında 95cm genişliğinde basamaklarla oluşturulmuştur. Kanal açılarak birbirine geçirilen basamakların üzerine yine aynı teknikle korkuluklar oturtulmuştur (Şekil 5.58). Merdivenin korkuluk detayı Doğu Karadeniz konak yapılarından esinlenerek tasarlanmıştır. Aynı detay balkonda da kullanılmıştır (Şekil 5.60,Şekil 5.61).

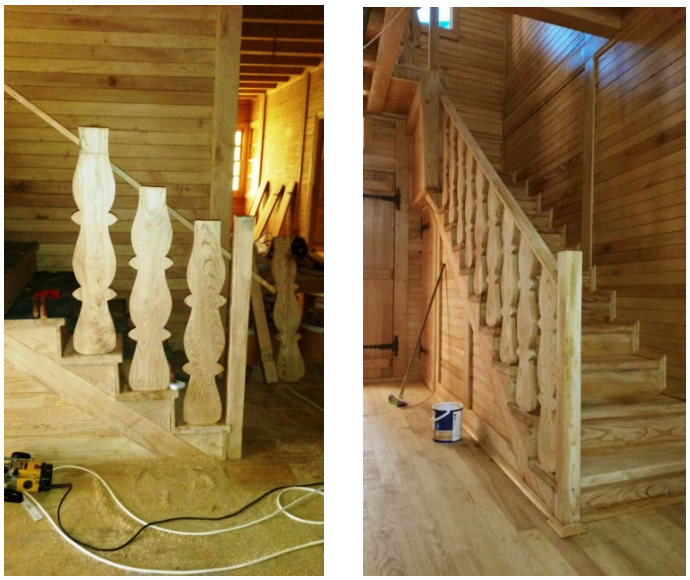
Şekil 5.57: Banyolarda betopan uygulaması ve balkonda granit döşeme uygulaması.

Şekil 5.58: Merdiven yapımı.

Şekil 5.59: Yapı sitem detayı.

Şekil 5.60: Merdiven korkuluklarının monte edilmesi.

Şekil 5.61: Balkon korkuluğunun yerde imal edilip yerine takılması.

Dış cephede bırakılan pencere boşluklarına, 75x130 ve 85x130cm ölçülerinde giyotin sistem pencereler oturtulmuştur. Pencerelerde, ısı yalıtımını sağlamak amacıyla çift cam kullanılmıştır. Yerel mimaride kullanılan 3cm kalınlığında tahtalardan kepenkler, pencerelere monte edilmiştir (Şekil 5.62).

İç mekanda oda kapıları; göbekli sistemde, dış kapılar ve kiler kapıları; kuşaklı kapı sisteminde imal edilip monte edilmiştir. Dış kapıların üzerine, hayat bölümünün ışık alması için 75cm genişliğinde 40cm yüksekliğinde, dikdörtgen formda ışıklık yapılmıştır (Şekil 5.63, Şekil 5.64).

Şekil 5.62: Giyotin pencere ve kepenkler.

Şekil 5.63: Göbekli oda kapısı ve kuşaklı kiler kapıları.

Şekil 5.64: Kuşaklı giriş kapısının iç ve dış görünümü ve bodrum katı kuşaklı giriş kapısı.

Yapının kurulumu ve bütün yapı elemanlarının montajı bittikten sonra; zımpara, vernik, dolgu, derz gibi işlemlere geçilmiştir. Ahşabın pürüzlü yüzeylerini düzeltmek için önce 40 numaralı zımpara kağıdı kullanılarak zımpara motoru yardımıyla yüzeyin kaba zımparası yapılmıştır. 60 numaralı kağıtla ikinci zımpara işlemi yapıldıktan sonra ahşabı her türlü olumsuz etkenlerden korumak ve ömrünü uzatmak için emprenye işlemi uygulanmıştır (Şekil 5.65). İçinde kimyasal maddelerin olduğu sıvı rulo yardımıyla ahşaba emdirilmiştir. Bu işlemden sonra ahşabın dokusunu bozmayan, içinde renk verici boyar madde bulunmayan ve dış etkilerden koruyan vernik sürme işlemlerine geçilmiştir. İç ve dış yüzeylerde farklı olmak üzere bir kat su bazlı vernik sürüldükten sonra 220 numaralı vernik zımparasıyla son kez zımpara yapılmıştır. Son olarak, son kat vernik sürülerek yapı işleri tamamlanmıştır.

Şekil 5.65: Zımpara motoruyla zımpara işlemi yapılması, sistre makinesiyle zemin döşemelerinin zımparalanması.

Dış cephelerde zımpara işlemlerinden önce muska dolmaların dolgu malzemesi yapılmıştır. Kum, kaymak kireç, kiremit tozu ve beyaz çimento karıştırılarak elde edilen kaba sıvadan sonra; küfeki tozu, kaymak kireç ve beyaz çimento karışımıyla elde edilen ince sıva malzemesi sünger yardımıyla sürülmüştür (Şekil 5.66, Şekil 5.67). Dolgu malzemesinin bu şekilde bitmesi planlanmıştır. Ancak sıva, ahşap çıtalara su sızdırdığı ve zımpara tozunu emdiği için son kat vernikten sonra çıtalar bantlanarak, sıvanın üzerine astar sürülmüş ve su bazlı dış cephe boyasıyla bitirilmiştir.

Şekil 5.66: Muska dolmaların arasına kaba sıva yapılması.

Şekil 5.67: Sıva, boya, vernik işlemlerinden sonra bitmiş cephe görünümü.

Granit taş duvar derzlerinde; küfeki tozu, kaymak kireç ve beyaz çimentodan elde edilen karışım kullanılmıştır. Belli oranlarda siyah çimento karıştırılarak renk tonu değiştirilmiştir (Şekil 5.68).

Şekil 5.68: Harçla duvarların örülmesi ve derz yapılması.

Yapının teknik donanımında kalorifer sistemi kullanılmamamıştır. Ahşap görünümlü elektrikli radyatörler duvara monte edilmiştir ve gerektiğinde demonte olup istenilen yere taşınabilmektedir. Elektrik tesisatında yanmaz bakır borular kullanılmıştır. Bodrum tavanına ve çatı katı zeminine döşenen tablalara yerleştirilen borular; döşeme ve duvarlarda iki lambri arasındaki ızgaralardan geçirilmiş, kanallar açılarak priz, spot ışık ve avizeler için alt yapı oluşturulmuştur (Şekil 5.69, Şekil 5.70). Yapının su tesisatı, ocağın arkasında bırakılan tesisat boşluğunda toplanmıştır (Şekil 5.71). Sıcak su temini bodrum kata konulan termosifonla çözülmüştür.

Şekil 5.69: Bodrumun tavanına ve çatı katının zeminine döşenen elektrik kabloları.

Şekil 5.70: Zemin ve duvar lambrilerinin üzereine döşenen elektrik kabloları.

Şekil 5.71: Taş duvar tesisat boşluğu.

Yapının inşasında; kanal ve kırlangıç geçmeleri açmak için el frezesi, tahta başlarını gönyede kesmek için gönye kesme aleti, vidalama işlemleri için matkap, düzgün yüzeyler oluşturmak için su terazisi, zımpara yapmak için zımpara motoru kullanılmıştır (Şekil 5.72).

Şekil 5.72: El frezesi, gönye kesme, matkap, zımpara motoru.

Yapının inşaatı bittikten sonra çevre düzenlemesine geçilmiştir. Öncelikle eski konut ve serander, kullanabilecek durumdaki yapı elemanları ayrılarak sökülmüştür.

Sonrasında, yapıda kullanılan granit taş malzemeyle çevre duvarları örülmeye başlanmıştır. Oluşturulan setlerin içerisi gerekli tesisat döşendikten sonra toprak doldurulup beton dökülmüştür. Zemin kaplama, organik bir görüntü vermesi için granit taşın 8cm kalınlığında 20x30cm ebatlarında döşenmesiyle tamamlanmıştır. Arka bahçe duvarlarının oluşması ve zeminin toprakla doldurulmasından sonra seranderin oturacağı alana beton dökülmüştür. Örme işlemlerinin bitiminde taş duvarların derzleri yapılmış ve yüzeyleri kumlama yöntemiyle harç kalıntılarından temizlenmiştir. Duvarların üzerine harpuşta ve ahşap çitler monte edilmiştir (Şekil 5.73, Şekil 5.74, Şekil 5.75, Şekil 5.76). Son olarak; arka bahçeye çim serilmiş, meyve ağaçları dikilmiş, sarmaşıklar sarkıtılarak peyzaj işleri tamamlanmıştır. Eve çıkan araba yolu bahçenin arkasından komşu eve ulaşacak şekilde uzatılmıştır. Yapının bayır aşağı bakan kısmındaki çaylık, tarla olarak düzenlenmiş; mısır, fasulye, bal kabağı, karalahana gibi yerel ürünler ekilmiştir.

Şekil 5.73: Seranderin sökülmesi ve taş duvarların örülmesi.

Şekil 5.74: Bodrum kata inen taş merdivenlerin yapımı ve toprak dolgu.

Şekil 5.75: Arka bahçe istinat duvarının örülmesi ve taş zemin döşemesinin döşenmesi.

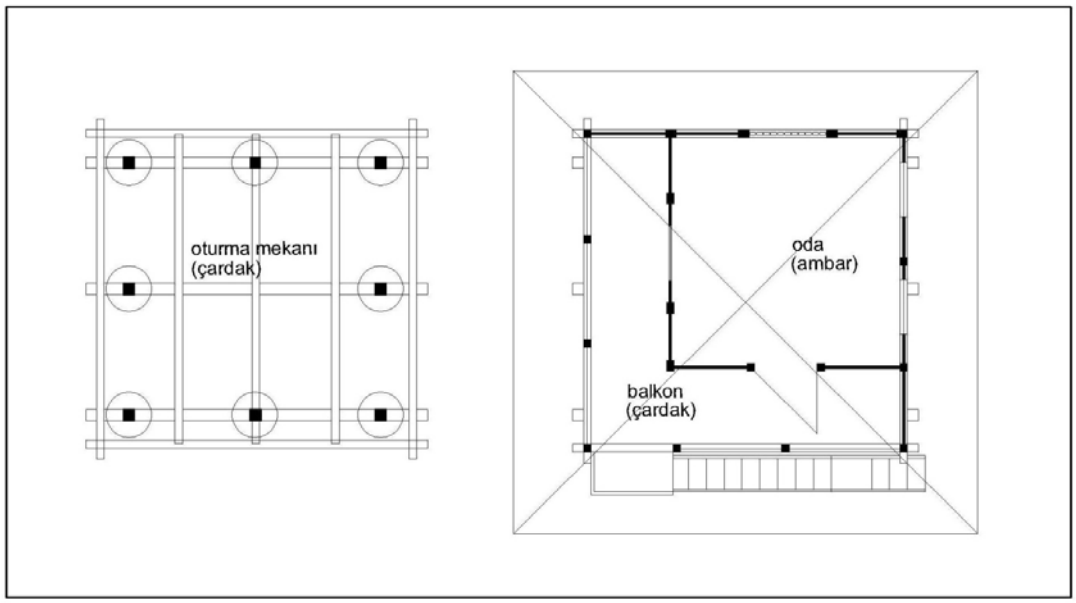
Şekil 5.76: Derzlerin fırçalanma işlemi ve su basman merdivenlerinin yapımı.

5.2.5 Serander

Plan Özellikleri

Bakımsızlıktan ötürü kötü durumda olan eski seranderin de sökülüp tekrar yapılmasına karar verilmiştir. Eski seranderin ölçüleri alınıp plan şeması çıkarılmış, yapının çardak önde ve yanda plan tipolojisine sahip olduğu görülmüştür (Şekil 5.77). Konutun bir parçası olarak serander, yerel mimari sürekliliğin sağlanması amaçlanarak yeniden inşa edilmiştir. Yapı, eski serander plan tipinde; çardak önde ve yanda, sekiz direkli, kare planlı olarak tasarlanmıştır. Zemindeki çardağın geçmişte depolama birimi olarak kullanılmasının dışında, toplanma, geceleme gibi eylemler için de kullanıldığı bilinmektedir. Bu nedenle zemin kat kamelya görevi görecek şekilde masa ve sedirlerle donatılmıştır (Şekil 5.78). Eski yapıda ambar olarak

kullanılan kapalı mekan, yeni yapıda pencereler açılarak oturma, dinlenme, yatma, mekanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 5.79). Üst kata ulaşım özgün örneklerindeki gibi hareketli merdivenle sağlanmaktadır. Çatı, dört omuz şeklinde biçimlendirilmiştir.

Şekil 5.77: Serander zemin ve 1.kat planı.

Şekil 5.78: Serander zemin kat sedirleri.

Şekil 5.79: Oturma alanı olarak düzenlenen oda (ambar) ve yan çardak.

Malzeme ve Yapım

Seranderin oturacağı alana beton döküldükten sonra dört köşeye 8x30x30cm ölçülerinde kauçuk takozlar yerleştirilmiştir. Takozların üzeri 2cm kalınlığında kertilerek, 14x14cm taban kirişleri oturtulmuştur. Köşelerde 7x14cm kesitinde kertilen kirişler, kurt boğaz geçme sistemiyle birleştirilmiştir. Taban kirişlerinin üzerine, 4x4cm kesitinde kanallar açılarak her kenarda üçer adet olmak üzere 14x14cm ebatlarında sekiz adet direk konulmuştur. Direkler, genleşme payı bırakılarak 4.1x4.1cm ebatlarında kertilmiştir. Rijitliği sağlamak için köşeler çapraz payandalarla birleştirilmiştir. Her köşede 9x9cm kesitinde 130cm yükseklikte ve 14x14cm kesitinde 30cm yükseklikte olmak üzere iki adet payanda bulunmaktadır (Şekil 5.80). Direklerin üzerine, yerel mimaride kemirgenlerin üst kata ulaşmasını engellemek amacıyla kullanılan 60cm çapında 8cm kalınlığında tekerler yerleştirilmiştir. Üst katın yükünü direklere ileten 14x14cm kesitinde üç kiriş tekerlerin üzerine konulmuştur. 10x14cm kesitinde beş adet kiriş üst katın zemin döşemesini oluşturacak şekilde alttaki ana taşıyıcı kirişlere dik konumda oturtulmuştur. Köşeler kurt boğaz geçme sistemle birleştirilmiştir (Şekil 5.81). Yatay kirişlerin üzerine 10x10 ve 10x14cm kesitlerinde çardak direkleri kertme boğaz sistemle oturtularak, mekanların bölümlenmesini sağlayacak duvarların aksları belirlenmiştir. Özgün yapıda ambar olan mekan oda olarak kullanılacağı için,

duvarlar oluşturulurken 70x130cm ölçülerinde üç adet pencere boşluğu bırakılmıştır. Pencereler giyotin sistemde imal edilmiştir. Oda döşemelerinde çift lambri kullanılmış, et kalınlığını kamufle etmek için ana kirişlerin üstüne 8x4cm kesitinde kapamalar konulmuştur. Eski evden sökülen 4cm kalınlığındaki tahtalar, kapamalara ve direklere açılan kanallara üst üste bindirilerek, blok ahşap dolma sisteminde duvarlar oluşturulmuştur. Biten duvarların üzerine 10x14cm kesitinde çardak direk başları, onların üzerine de 8x5cm kesitinde 90cm boyunda saçak tahtalarının oturtulduğu yardımcı kirişler gelmiştir. Sırasıyla; makas direkleri, omuz başı, makas ağaçları, mertekler ve son olarak çatı kaplaması yerleştirilmiştir (Şekil 5.82, Şekil 5.83, Şekil 5.84). Bütün bu işlemlerden sonra zemin kat döşemesi çakılmış, korkuluk ve merdiven imalatı bittikten sonra yapı zımpara ve vernik işlemlerine hazır hale getirilmiştir.

Şekil 5.80: Betonarme tabla, kauçuk takozlar, taban kirişleri, direkler ve köşe payandaları.

Şekil 5.81: Dikmeler, tekerler, kirişler ve döşemeler.

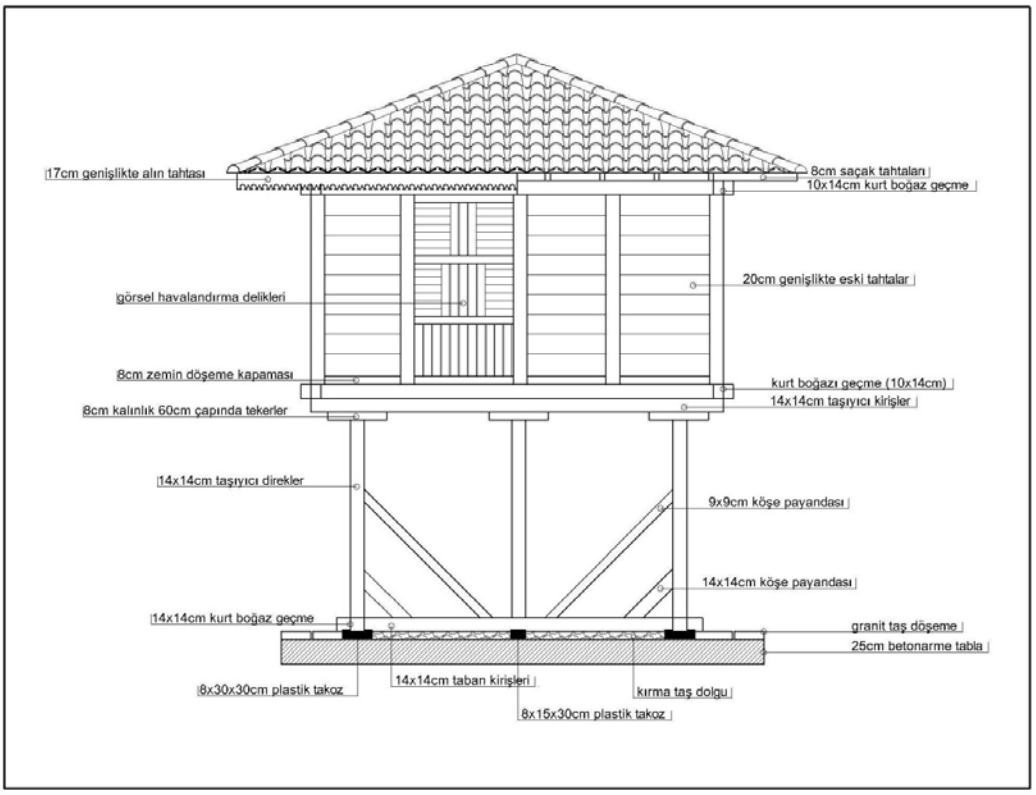
Şekil 5.82: Eski tahtalarla yığma sistem duvarların oluşturulması.

Şekil 5.83: Çardak başlarının monte edilmesi.

Şekil 5.84: Korkuluk ve saçaklar.

Şekil 5.85: Serander yapı birimleri.

Yatay kaplamasız saçak kullanılan yapıda, çatı örtüsü olarak alaturka kiremit görünümüne benzeyen granada kiremit seçilmiştir. Saçak tahtalarının bitimindeki 17cmlik alın tahtası detayı, mahalledeki eski seranderlerin detaylarının incelenmesiyle oluşturulmuştur. Yağmur sularının tahliyesi için yapıya uyumlu olması bakımından bakır görünümlü pvc oluk tercih edilmiştir.

Odanın tavanı, yüksekliği arttırmak ve ferah bir mekan yaratmak için köşelerden atılan dört adet 10x10cm kesitinde ana ve yardımcı mahyalarla yükseltilmiştir. Yapının ve odanın çatısı ayrı çalıştırılıp, birbirine bağlanmıştır (Şekil 5.86, 5.87).

Şekil 5.86: Seranderin ve odanın çatı sistemi.

Şekil 5.87: Odanın yükseltilmiş tavanı.

İki yanda 5cm kalınlığında limon kirişlere kanal açılarak oturtulan 5cm kalınlılığında 40cm genişliğinde tahtalardan oluşturulan basamaklara sahip hareketli merdiven, hafif konstrüksiyonla inşa edilmiştir. Birkaç basamakla çıkılan sabit sahanlıktan sonra ulaşılan hareketli kısım, kanca yardımıyla ana kirişe monte edilmiştir. Üst kata hayvanların ulaşmasını engellemek için yapılan merdivenin kullanıldıktan sonra kaldırılarak tekrar kancaya yerleştirilmesi sağlanmıştır (Şekil 5.88).

Şekil 5.88: Merdivenin hareketli ve sabit bölümleri.

Zemindeki çardağın korkuluk detayı yine yöredeki örneklerden esinlenerek tasarlanmış, üst katta daha sade bir form tercih edilmiştir. Eski yapılarda oluşturulan havalandırma delikleri, yeni yapıda; 8cm genişliğinde tahtaların dış duvarın yüzeyine

1cm aralıklarla düşey olarak dizilmesiyle oluşturulmuştur. İşlevsel olarak ihtiyaç duyulmayan havalandırma delikleri, sadece görsel sürekliliğin sağlanması için cephe yüzeyinde uygulanmıştır (Şekil 5.89).

Şekil 5.89: Zemin çardak korkuluk detayı.

Yerel mimari özelliklere sahip eski seranderlerde çatma ve yığma sistemin bir arada kullanılmasına karşın, yeni yapıda eski evin iç bölme tahta boyları elverdiği ölçüde sadece çatma sistem -blok ahşap dolma- kullanılmıştır. Bütün geçme detaylarda tutkal ve vida kullanılmış, yapının mukavemeti arttırılmıştır.

Son olarak, zımpara ve vernik işlemleri evde uygulanan tekniklerle seranderde de yapılmıştır. Üç kat zımpara ve iki kat vernik işlemlerinden sonra yapı tamamlanmıştır (Şekil 5.90).

a. Ön Cephe Görünümü

b. Arka Cephe Görünümü

c. Sağ Cephe Görünümü

d. Sol Cephe Görünümü

Şekil 5.90: Yapının cephe görünümleri.

5.3.‘Honderoğlu Mustafa Evi’nin Yerel Mimari Kültürün Sürekliliği Bağlamında ‘Biçimsel’ Ve ‘İlkesel’ Olarak İrdelenmesi

> Toprağa oturmuş ve doğayla yakın temasta olan, simetri değeri yüksek, yani bir orta mekandan diğer odalara rahatça geçilebilen; dağılım değeri yüksek, yani ön bahçe, arka bahçe veya sera kapısı olduğu için etrafında dolanarak yaşanabilen; ailedeki küçük çocuklara oyun imkanı, yaşlılara doğayla uğraşma, güneşlenme, dinlenme, sabah gazetesi okuma gibi hoş imkanlar sunan, çamaşırların güneşle kurutulduğu, ısı kaybı az, kışın az enerjiyle kolay ısınan, yazın güneş ısısını içe düşüne düşüne alan ekolojik konutlardan, oldukça hızlı bir biçimde Kübist, Pürist, basit dikdörtgen kutulara geçtik. (Gür, 2006)

Modern çağ insanı olarak bizler kimlik bunalımları içinde, bize ait olmayan, insani ölçülerle çatışan ve insanı ezen kentsel konut ve çevrelerde yaşamaya mahkum edilmekteyiz. Gelinen noktada geriye dönüş zor görülmektedir. Geleceğin kentsel dokularında yerel mimariden esinlenerek yapılmış konutlara yer olmayacaktır. Kentsel alanda modern mimari yapıyı tasarlarken geçmişin özlenen biçim ve formlarının sadece cepheye yansıtılmasıyla özgün bir mimari oluşturulamayacağı düşünülmektedir. Bu şekilde ortaya çıkmış yapılar; dışarıdan ithal edilen bir düşünce sistemiyle inşa edildiği için taklitten ibaretken, yerel olanın üzerine giydirilmesiyle iyiden iyiye kimliksizleştirilmektedirler. Bu durumda bize ait olanı en azından kırsal yerleşimlerde korumak ve sürekliliğini sağlamak gerektiği elzem görülmektedir.

Bu bağlamda bir kırsal yerleşim olan Ballıca Mahallesi’nde yeni yapılacak yapıda tasarım yöntemi olarak; yere ait olanın ‘taklitten’ farklı olarak tekrar edilmesi uygun bulunmuştur. Yapının inşasında kısmen yerel kısmen teknolojik malzeme ve yapım sistemleri kullanılmış, ikisinden de en doğru ve maksimum düzeyde yararlanılmaya çalışılmıştır. Yerel mimarinin biçimsel özellikleriyle beraber ilkesel özellikleri de araştırılıp, yapım sürecine dahil edilmesi gerekli görülmüştür. Bununla beraber kültürel yaşamdaki bazı geleneklerin tekrar gündeme getirilmesi ve yaşatılmaya çalışılması amaçlanmıştır. Sonuçta çevreye ve mimari kültüre duyarsız yeni yapı geleneğine bir tepki olarak inşa edilen yapının bölgede örnek teşkil etmesi hedeflenmiştir.

Konut, kentin stres ve kalabalığından uzaklaşmak, doğayla iç içe olma ihtiyacını karşılamak, memleket ziyaretinde bulunmak üzere kullanılacaktır. Ev, üç çekirdek aileden oluşan ‘Yaşar’ ailesinin bayramlarda ve yaz tatillerinde toplanıp birlikte vakit geçirmesine olanak sağlayacak büyüklükte inşa edilmiştir. Böylece, geleneksel aile

kültüründeki uzantılı aile olarak bir arada yaşama kültürü tekrar yaşatılmaya çalışılmıştır. Sadece yazları ve yılın belli zamanlarında kullanılmak üzere yapılan yeni yapı kültüründeki her çekirdek aileye bir kat düşüncesi reddedilmiştir.

Bu düşüncelerle, avan proje tasarlanmadan önce, Ballıca Mahallesi'nin yerel mimari özelliklere sahip konutları incelenmiş, plan tipolojileri çıkarılmıştır. Mahalle dışında yapının gelişimine katkı sağlayacak Trabzon ve Rize yöresi konakları da gezilerek detaylar incelenmiştir. Restore edilemeyecek durumda olan eski konutun yerine ihtiyaçlar bağlamında daha büyük bir konut tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Geleneksel yapım ilkeleri baz alınarak, yapının yapılacağı yer, yolun geçeceği aksın belirlenmesi konularında komşularla istişare edilmiştir. İki katlı yapılması planlanan konutun, komşu evlerin yüksekliğini aşmaması için bayır aşağıya kaydırılmasına karar verilmiştir. Konuta ulaşan araba yolu, arka bahçeden devam ettirilerek diğer komşuya da ulaştırılmıştır (Şekil 5.92).

Şekil 5.92: Yan komşuya ulaştırılan araba yolu.

Eski konutta deneyimlenen ‘hayat’ kavramı yeni konutta da yaşanmak istenmiş ve yerel tipolojilere uygun olarak ‘T’ hayatlı plan tipi seçilmiştir. Eski yapılarda ayrı ayrı kullanılan iki aşhane birleştirilerek tek mekana dönüştürülmüş, gerektiğinde ocak başında toplanılacak geniş alan yaratılmıştır. Yüklüklerin içinde çözülen gusülhanelerin yerine, ebeveyn banyoları yapılarak kişisel mahremiyet sağlanmıştır. Mekanlar oluşturulurken yerel konutların ölçülerinden yararlanılmıştır. Yerel mimaride konuta yardımcı eleman olarak dokunun bir parçası olan serander, oturma ve dinlenme mekanı gibi yeni işlevler yüklenerek yeniden inşa edilmiştir.

Yapı yöreye ait kestane ağacından ve yakın bölgeden çıkarılan granit taştan inşa edilerek, yerel malzeme kullanımının sürekliliği sağlanmıştır. Zeminin heyelana elverişli olması sebebiyle temelde betonarme yapım teknolojisi kullanılmıştır. Yapının ahşap kısmı yerel ahşap çatma yapım teknikleriyle, yöreye özgü muska dolma duvarlardan oluşturulmuştur. İç planlama, strüktür sistemiyle dışa yansıtılmıştır. Cephe-kütle organizasyonunda yerel konutta bulunmayan, yöre konaklarından esinlenerek çıkmalar kullanılmıştır (Şekil 5.93). Üst kattaki yatak odalarının dışında, zemin kattaki odalara sedir donatısı konularak gece ve gündüz kullanıma elverişli hale getirilmiştir. Odalardaki boydan boya yüklük detayları da yöre konak yapılarından esinlenerek yapılmıştır (Şekil 5.94). Eski konuttan sökülen sağlam yapı elemanlarının yeni seranderde kullanılmasıyla malzeme değerlendirilmiştir. Yapının ahşap elemanlarının emprenye ve vernik yöntemleriyle ömrünün uzatılması ve eski yapılara göre çok daha uzun yıllar ayakta kalması amaçlanmıştır. Yerel mimari konutlar yok olsa bile yeni yapının gelecekte geçmişe dair ipuçları vermesi hedeflenmiştir.

Yapıma katılım sürecinde, ustalarla her adımda istişare edilmiş, yeri geldiğinde zımpara, vernik, boya işlerinde aktif olarak çalışılmıştır. Seranderin inşasını ev sahiplerinden Muzaffer Yaşar ve İsmail Usta birlikte gerçekleştirmişlerdir. Böylece yerel mimarideki yapım sürecine bizzat katılım sağlanmıştır. Mahalledeki dayanışma kültürünün devamı olarak, mahallenin gençleri sedir yapımında ustalara yardım etmişlerdir.

Özetle yapı; konut-avlu ilişkisi, girişler, plan tipolojisi, cephe organizasyonu, çatı örtü biçimi ve saçakların şekillenmesi bakımından yerel mimari konut özelliklerini taşımakta ve biçimsel olarak yerel mimarinin devamlılığına katkı sağlamaktadır

denilebilir. Yapının, Bektaş'ın bahsettiği halk yapı sanatı ilkeleri kapsamında; komşularla istişare ederek çevreye ve insana saygı duyan, kültür birikimin bilincinde olarak bazı kültürel değerleri yeniden yaşatmaya çalışan, yerel malzeme ve yapım yöntemlerini kullanan, plan ve cephe organizasyonunda iç ve dış uyumunu sağlayan, esnek, tutumlu, gerçekçi bir yapı olarak inşa edildiği söylenebilir. Sonuç olarak konutun, küçük bir çaba da olsa yerel mimari sürekliliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 5.93: Konak çıkma detayı.

Şekil 5.94: Konak yüklük detayı.

6. SONUÇ

Kişiler, kültürler ve çevreler arasında kimlik farkını oluşturan etkenler, onların tutarlılık ve süreklilik gösteren baskın özellikleridir. Dünün geleneksel çevreleri yere ait olup özgün bir karaktere sahipken; teknoloji, kusursuzluk, parlaklık, yükselme vb.nin önem arz ettiği günümüz çevreleri küresel karaktere sahiptir. Aynılaşan kentler, kentlere benzeyen köyler, aynılaşan yerlerde, özgün kimlik yerine küresel kimlik oluşmaktadır (Gür, 2011).

> Yeni evler inşa etmenin kutsal bir şeye saygısızlık etmekten farkı kalmadı. Kırsal alanların üzerine yapılan evler, bu evlerin bir araya gelmesinden oluşan mahalleler yemyeşil kırlar kadar güzel değil çünkü. (Botton, 2010)

Tezin kavramsal çerçevesinde incelenen 'yer', 'yerel mimari' ve bunların 'sürekliliği kavramlarıyla, toplumun beslenme ve barınmadan sonra en çok ihtiyaç duyduğu şeyin aidiyet duygusu olduğu anlaşılmaktadır. Yerel mimaride, toplumların kolektif olarak ürettikleri doğaya ve insana saygılı mimari ürünlerin yanında modernleşmeyle gelen yıkıcı, dayatmacı ve ezici fiziksel çevrenin gayri insani şartları içinde toplum, bir yandan gelişen teknoloji ve kültürü takip etmekte bir yandan yerel olana ihtiyaç duymaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan alan çalışması ve gözlemlerin sonucunda, yerel olana ihtiyacın ilkesel ve kültürel kavramlardan yoksun olarak sadece yapıların dış cephelerinde uygulanan biçimsel formlarla karşılanmaya çalışıldığı görülmüştür. Kırsal yerleşimlerdeki yerel mimari kültürün sürekliliğinin ciddi boyutlarda kesintiye uğradığı tespit edilmiştir. Ballıca Mahallesi kırsal yerleşiminde inşa edilen yerel mimari özelliklere sahip yeni konutun başta anlaşılamadığı gözlemlenmiştir. Projeden bahsedildiğinde özellikle mahallenin ahşap evin bütün zorluklarını yaşayan yaşlı insanları, ahşap yapı fikrini pek doğru bulmamışlardır. Her çekirdek aileye bir daire mantığıyla yapılan çok katlı betonarme yapılardansa üç ailenin birlikte kullanacağı müstakil ev düşüncesi, uzantılı aile kültüründen kopan mahalle sakinlerince garipsenmiştir. Yol, tarla, bahçe sınırlarının çok önemli olduğu yörede komşu eve araç yolunun ulaşmasını sağlamak amacıyla

bahçenin bir bölümünün ihmal edilmesi anlaşılamamıştır. Fakat bütün bu olumsuz tepkilerin yanında uygulandıktan sonra konutun mahalle sakinlerinde az da olsa farkındalık uyandırdığı görülmüştür.

Honderoğlu Mustafa Evi'nin yapımı bittikten ve kullanıma başlandıktan bir süre sonra, yan komşusu olan Hasan Yaşar ve oğulları evlerine ait seranderi yeni yapılan seranderden esinlenerek tadilat yaptırmışlardır. Yıllardır kullanılmayan ve zemin kat çardağı odunlarla dolu olan serander, temizlendikten sonra taşıyıcı sistemi güçlendirilmiştir. Üst kat ambar bölümüne Honderoğlu Mustafa Evi seranderi gibi giyotin pencereler açılmış, yer minderleri döşenmiştir. Böylece bu mekan oturma ve dinlenme mekanı olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Aynı şekilde zemin kat çardağı da sedir ve minderlerle donatılarak kamelya işlevi görecek hale getirilmiştir. Yapının çürüyen elemanları değiştirilmiş, üst ve alt kat çardak korkulukları, saçak ve alın tahtaları, zemin döşemeleri ve hareketli merdivenleri yeniden imal edilmiştir. Honderoğlu Mustafa seranderinde kullanılan detaylar kullanılmıştır. Bütün onarım ve yeniden yapım işlemleri bittikten sonra zımpara ve vernik işlemleri uygulanarak yapının ömrü uzatılmıştır. Böylece özellikle yaz aylarında yoğun olarak kullanılan seranderin işlevi değiştirilerek sürekliliği sağlanmıştır (Şekil 6.1, Şekil 6.2). Aile, farkındalık yarattığı ve böyle bir eseri değerlendirmelerine vesile olduğu için Yaşar ailesine teşekkürlerini iletmiştir.

Şekil 6.1: Hasan Yaşar Evi seranderinin tadilat öncesi genel görünümü.

Şekil 6.2: Hasan Yaşar Evi seranderinin tadilat sonrası genel görünümü.

Hasan Yaşar Evi seranderi gibi, Ahmet Hacıömeroğlu Evi sahipleri de evlerine bakım yapmışlardır. Dış cephe muska dolma duvarlarının çıtaları zımparalanıp, verniklenmiştir. Konutun arka cephesindeki çıkma ve çatı katının muska dolma duvarları ve saçak tahtaları yığma lambrilerle değiştirilmiştir (Şekil 6.3, Şekil 6.4).

Şekil 6.3: Ahmet Hacıömeroğlu Evi'nin tadilat öncesi ve sonrası.

Şekil 6.4: Ahmet Hacıömeroğlu Evi'nin tadilat sonrası genel görünümü.

Mevcut yapılara yapılan tadilatların dışında, mahallede ve yakın bölgede yeni konut ihtiyacı olanlar için Honderoğlu Mustafa Evi'nin örnek teşkil ettiği gözlemlenmiştir. Konuttan haberdar olan birçok kişi ziyarete gelmiş, fotoğraf çekmişlerdir. Sosyal medyada yapılan paylaşımlar haberdar olma ve farkındalık yaratma konusunda etkili olmuştur. Betonarme yapı düşüncesinde olup, yapıyı gördükten sonra ahşap konut fikrini benimseyenler bulunmaktadır. Hayrat ilçesine bağlı Ukşul köyünde yapılacak olan Ali Rıza Başer Evi'nin betonarme taşıyıcı sistemle inşasına başlanmış,

Honderoğlu Mustafa Evi görüldükten sonra ahşap malzemeyle devam edilmesine karar verilmiştir. Proje buna göre revize edilip, inşa sürecine geçilmiştir. Zemin kat tuğla duvar örülüp, dışarıdan muska dolma sistemde çıtalarla kaplanmıştır. Üst kat ise tamamen ahşaptan oluşmaktadır. Plan tipolojisi, ahşabın cinsi, yapım teknolojisi bakımından yerel mimari sürekliliği sağlamasa da yapının ikinci katında tamamen ahşap kullanılması, bol yağış alan ve nemli olan yöreye uygun olması açısından önem arz etmektedir (Şekil 6.5).

Şekil 6.5: Ali Rıza Başer Evi.

Sonuç olarak, eski konutlara sahip insanların bu konuda bilgilendirilip, bilinçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Yeni yapılacak yapıların yerin iklim şartlarına uygun malzemeden seçilmesi zorunluluğu getirilmeli, yere hiç uygun olmayan betonarme yapılaşmadan vazgeçilmelidir. Devlet eliyle alınan birtakım koruma ve teşvik projelerinin yanında, şahısların da sürekliliği sağlama konusunda çaba sarf etmesiyle kırsal yerleşimlerdeki yerel mimari kültür geleceğe aktarılabilir. Eski konutların aslına uygun restore edilerek kullanılması ve yeni konut yapılırken eskinin ilkesel ve biçimsel olarak tekrar edilmesiyle doku bütünlüğündeki sürekliliğin sağlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Akdeniz,F., (1994). Sürmene Yöresi Geleneksel Konut Mimarisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1994

Aydın Ö., Alemdağ,L.E., (2014). Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap Ve Taş, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, Sayı:35.

Batur, A., (2005). Doğu Karadeniz"de Kırsal Mimari. Milli Reasurans T.A.Ş., İstanbul

Başkan,S., (2008) Geleneksel Doğu Karadeniz Evleri, Erdem dergisi, sayı:52.

Bektaş, C., (2007). Türk Evi,. Bileşim Yayınevi.

Botton,A,D., (2010) Mutluluğun Mimarisi, Sel Yay.,İstanbul.

Cansever,T., (2006) İslam'da Şehir Ve Mimari, Timaş yayınları, İstanbul..

Çakır, S., (2000). Geleneksel Karadeniz Ahşap Yapım Yönteminin Çağdaş Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, Sf. 5-92.

Germen A., (1974). Yöre Mimarisi, Mimarlık Dergisi, Sayı: 5 1974

Gür, Ş.Ö., (1984). Yöre Mimarlığı: Nostalgia, Mimarlık Dergisi, Sayı:2.

Gür, Ş.Ö., (1992) Kentleşme, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Bölge İçi Göçler, Doğu Karadeniz Bölgesi Nitelikli Konut Araştırması, Prof.Dr. Şinasi Aydemir, Arş.Gör. Cenap Sancar 91.112.002.2alt proje no 1, KTÜ.

Gür, Ş.Ö., (1993). Gelenekselden Günümüze Konut Giriş Mekanları, Doğu Karadeniz Bölgesi Nitelikli Konut Araştırması 9.c1 DPT. 91.112.002.2, Prof. Dr. Sengül Ö. Gür, Arş Gör.; İlkay M.Özdemir, Nilgün Kuloğlu, Sibel. E.Ural, KTÜ.

Gür, Ş.Ö., (1993). Konutta Yaşam Niteliğini Belirleyen Boyutlara Genel Bir Bakış, Doğu Karadeniz Bölgesi Nitelikli Konut Araştırması 9-a DPT. 91.112.002.2, Prof.Dr. Şinasi Aydemir, KTÜ.

Gür, Ş.Ö., (1996), Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.

Gür, Ş.Ö., (2000).Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü, YEM Yayın, İstanbul.

Gür,Ş.Ö.,(2005).Doğu Karadenizde Kırsal Mimari, Milli Reasurans T.A.S.,İstanbul.

Gür, Ş,Ö., (2006), Konuta Dair…, Ege Mimarlık, sayı:8-13.

Gür, Ş,Ö., (2011), Reading Place, TC.Beykent Üniversitesi.

Küçükerman, Ö., (1978), Kentlileşen Köylüler, Milliyet Yayınları.

Özguner, O., (1970). Köyde Mimari Doğu Karadeniz, O.D.T.U. Mimarlık Fakultesi Yayınları, Ankara.

Rapoport A., (2002) Geleneksel Çevreler,Kültür Ve Koruma ,Mimarlık Dergisi, Sayı:304.

Sezgin, H., (1984), Verneküler Mimari ve Günümüz Koşullarındaki Durumu, Mimarlık Dergisi, sayı:3-4.

Schulz, C,N., (2002), Yer Kavramı Bağlamında Eski Çevrelerde Yapılaşma, Mimarlık Dergisi, Sayı:297.

Sözen, M., Eruzun, C., (1992), Anadolu'da Ev ve İnsan, Creative Yayıncılık,İstanbul.

Sümerkan, M.R., (1989), Gelenekselden Betonarmeye Trabzon Kırsal Mimarlığı, Mimarlık dergisi, sayı:2.

Sümerkan, M.,R., (1990). Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Sümerkan,M.R., (1993). Özdemir İ.M., Keleş, G., Usta, Doğu Karadeniz bölgesi kırsal konut tipolojileri, D.P.T. DKP Nitelikli konut araştırması, Ş.Ö.Gür ve S.Aydemir (yön) KTÜ, Trabzon, cilt 4 s:62-76.

Şen, N., (1967). Rize'den Beş Ev, Fono Matbaası, İstanbul, Sf. 1-40.

Tanju, B., (2002). Adolf Loos Üzerinden Bir Okuma: "Modern Mimarlık ve Gelenek", Arradamento Mimarlık, Sayı 01, s. 46-48 İstanbul.

Tayla, H., (2007). Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları I-II, Taç Vakfı Yayınları, İstanbul.

Tuna, C., (2008). Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

URL-1 <http://www .ballica.bel.tr >

URL-2 <http://tr.m.wikipedia.org/wiki/Ballıca,_Of>

URL-3 <http://www.haritatr.com/ballica-koyu-haritasi-ma5d8>

URL-4 < https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Of&oldid=17886017>

URL-5 <http://www.yemekfirmalari.net/trabzonyemekfirmalari.html>

URL6<https://www.google.com.tr/maps/place/Of%2FTrabzon/data=!4m2!3m1!1s0x4065d0a901f1ba93:0x6f1057731583af17?sa=XHYPERLINK>

URL-7 <http://www.cografyam.net/viewtopic.php?t=120>

Velioğlu, S., (1994) Türk Mekan Kültürüne Ait Örnekler Işığında Bazı Kavramlar Ve Güncel Tasarımlara Yansımaları, Mimarlık Dergisi Sayı:333.

EKLER

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-1

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		ŞEMAYİLİN EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Afet Cad. No:04/2 /Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	8.7 x 12m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.9m
TOPLAM ALAN:	104m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı +bodrum katı (iki oda)
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%35-40	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ					
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ					
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	▨ I tipi	☐ L tipi	☐ + tipi	☐ T tipi			
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Arada merdiven olmak üzere iki aşenalı							
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Arka giriş kapısının yanına beton-briket malzemeden eklenti şeklinde.						
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.7 x 4.9m	ODA ÖLÇÜLERİ: 1.9x2m, 2.9x3.3m, 3.2x3.8m						
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.5 x 8.5m- giriş hayat ölçüleri							

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	75x140m ölçülerinde giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	100cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka k.(saç malzemeyle değiştirilmiş)

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

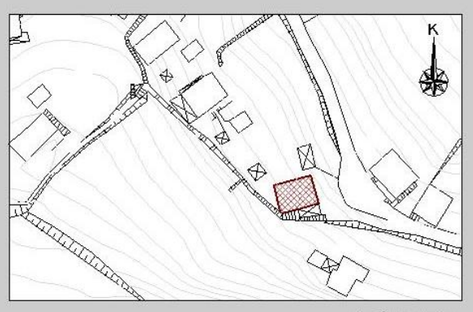
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	▨
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

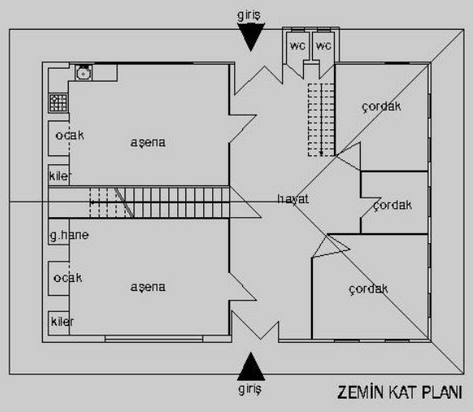
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	☐
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	▨
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

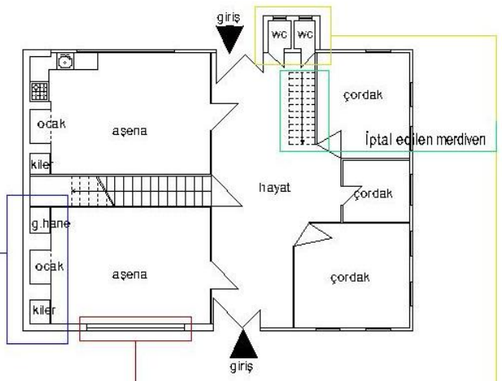
ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

Konut ve serander ilişkisi

Ocak ve gusülhanesi kapatılan aşena

Misafirhane

Değiştirilen doğramalar

Betonarme-briket banyo eklentisi

Aşena ve çardak kapı üstü detayları

ARKA CEPHE GÖRÜNÜM

Müdaheleler: Bodrum katta iki odalı misafirhaneye sahip konutun aşağıya inen merdiveni iptal edilmiştir. Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, aşenalardan birine mutfak tezgahı kurulmuştur. Banyo ihtiyacı yapının arka giriş kapısının yanına beton-briket malzemeden inşa edilen banyo eklentisiyle karşılanmıştır. Aşenanın giyotin pencereler daha fazla ışık almak için geniş ölçülerdeki açılır kanat doğramalarla değiştirilmiştir.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-2

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		VEİSOĞLU TUFAN EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Yasemin Sok. No:2 ; Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en:boy) :	13.2 x 9.3m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.60m
TOPLAM ALAN:	122.7m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%15-20	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ						
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ						
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	☐ I tipi	☐ L tipi	☐ + tipi	▨ T tipi				
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Ölçüler ortalama değerlerdir, kesin ölçüler için çizime bakınız							
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:								
AŞHANE ÖLÇÜLERİ:	3.45 x 3.6m | 4.1 x 4.3m	ODA ÖLÇÜLERİ:	2.7 x 2.7m, 2.6 x 3m, 2.9 x 3m					
HAYAT ÖLÇÜLERİ:	2.6 x 7.4m-giriş hayat ölçüleri, 1.65 x 5.5m-ara hayat ölçüleri							

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem	☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin	▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	50x95cm, 60x100cm çift açılır ahşap kanatlı pencereler 100x100cm çift açılır ahşap kanatlı pencereler	
ÇATI PENCERESİ:	▨ var	☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	80cm	
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak	
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	▨ üç omuz	☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit	

KONUT İÇİ DONATI ELEMANLARI

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	▨
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

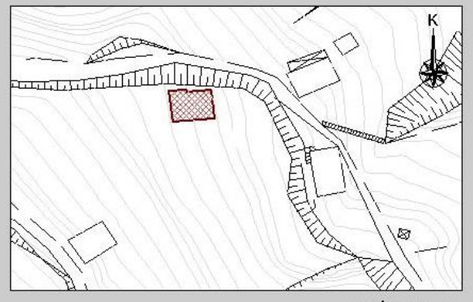
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

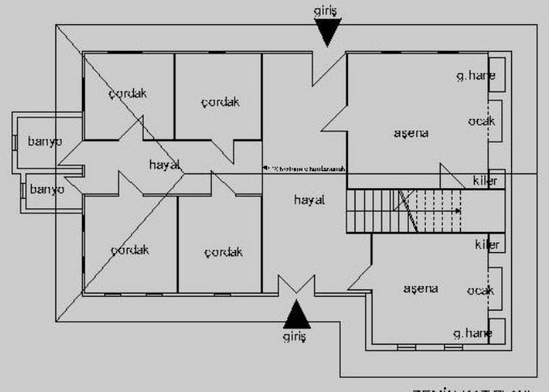
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

Aşena oflanları (rafları)

Kapatılan ocak, kiler ve gusülhane

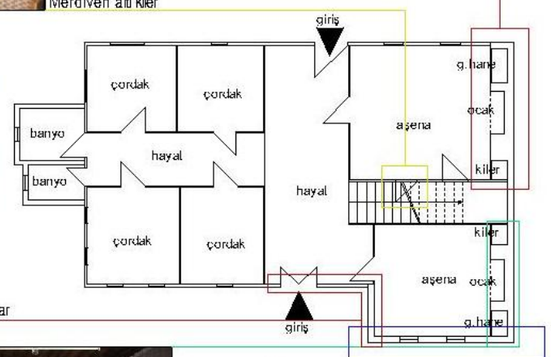
Merdiven altı kiler

Açılır kanat pencere detayı

Tuğla duvar örülen kısımlar

Kapatılan ocak,kiler ve gusülhane

Giyotin pencere detayı

Farklı ölçülerdeki taş duvarlı aşena

ARKA CEPHE GÖRÜNÜM

ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

ARKA CEPHE GÖRÜNÜM

Müdaheleler: 'T' hayatlı plan tipiyle inşa edilen yapının iki aşenasından biri daha küçük ölçülerde ve cephede çıkma yapacak şekilde inşa edilmiştir. Taş duvarlara sahip mekanın bir duvarı yıkılarak tuğla duvar örülmüştür. Orjinalinde bodrum katta bulunan ve merdivenle ulaşılan tuvalet birimi iptal edilerek, ön cepheye betonarme banyo eklentisi yapılmıştır.Aşenalardaki ocak, kiler ve gusülhaneler kapatılmış, ocak yerine kuzine sobaları kurulmuştur. Alaturka kiremit çatı örtüsünün küçük bir bölümü saç malzemeyle tamamlanmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-3

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		HANIM TEYZE EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		No:23 /Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy):	8.9 x 13.4m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.8m
TOPLAM ALAN:	119m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı (+1 oda)
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok):	%25-30	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska+göz dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi, L tipi, + tipi, T tipi	
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Arada merdiven olmak üzere iki aşenalı		
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ: Ön cephe duvarına beton-briket malzemeden eklentişekinde.		
AŞENA ÖLÇÜLERİ: 3.9 x 4m	ODA ÖLÇÜLERİ: 3.1 x 3.3m	
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.2 x 8.7m-giriş hayat ölçüleri, 1.9 x 6.3m-ara hayat ölçüleri		

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	75x120cm ölçülerinde giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	90cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamasız saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit (bir kısmı saç m. kaplanmış)

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	▨
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	▨
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

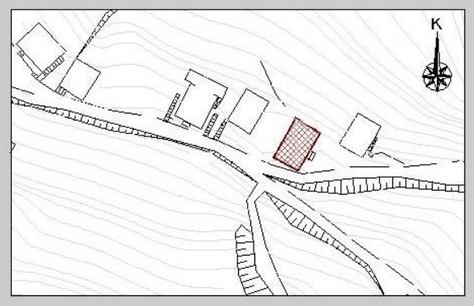
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

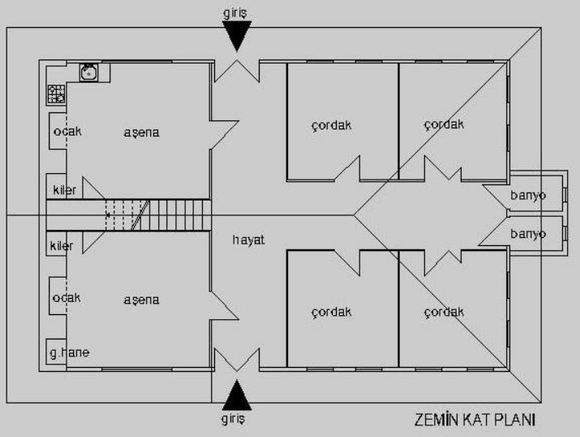
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	☐
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	▨
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

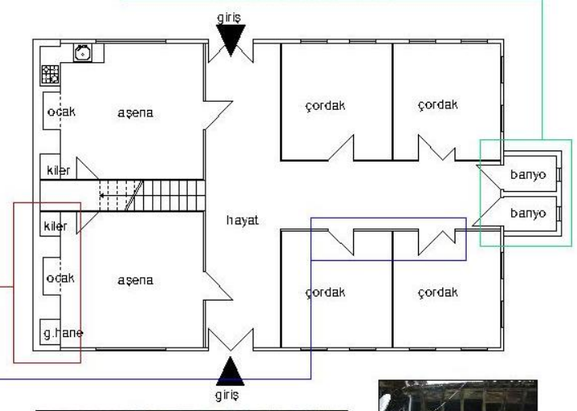
GENEL GÖRÜNÜM

Ön cephedeki beton-briket banyo eklentisi

Aşena ocak duvarı

Oda kapıları

Merdiven

Kuşaklı dış kapı ve kilit

Müdaheleler: Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, birinde bu alana tezgah kurulmuştur. Aşenalardan birinin dış duvarları yıkılıp briket duvar örülmüş, pencereleri değiştirilmiştir. Banyo ihtiyacı. ön cephe duvarına yapılan beton-briket eklenti ile karşılanmıştır. Alaturka kiremit çatı örtüsü saç malzemeyle değiştirilmiştir.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-4

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		GÜLİZAR TEYZE EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Yeşim Sok. No:02/ Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		▨ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		☐ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	8.8 x 14.6m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.55m
TOPLAM ALAN:	128m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı (2 oda)
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%15-20	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	☐ ORJİNAL	▨ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi	L tipi + tipi T tipi
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Yanyana olmak üzere iki aşenalı.		
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ: Ön cephedeki betonarme-briket banyo eklentisi.		
AŞHANE ÖLÇÜLERİ:4.4 x 4.7m, 4.4 x 4m	ODA ÖLÇÜLERİ: 3 x 3.1m	
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 3 x 8.7m- giriş hayat ölçüleri, 2.6 x 6.2 m ara hayat ölçüleri		

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	65x110cm, 70x140cm ölçüler ana cephe yüzünde 40x40cm ölçüler ana cephe arka cephede
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	100cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamasız ve yatay kaplamalı saçak.
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit,saç malzemeden eklentiler

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

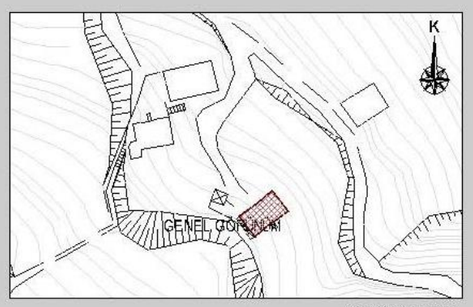
OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	▨
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	▨
KİLER	▨
ABDESTLİK /GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

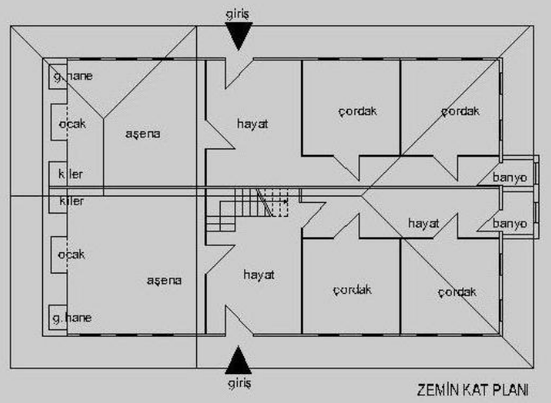
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

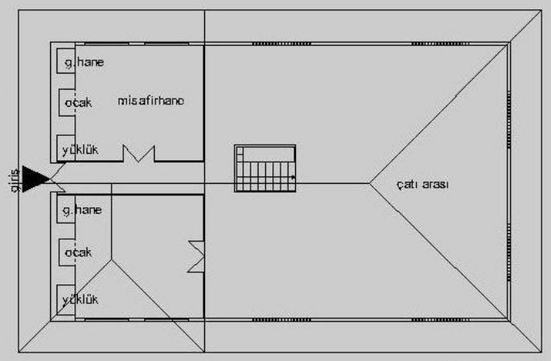
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	☐
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	▨
HARAP	☐

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

ÇATI KATI PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

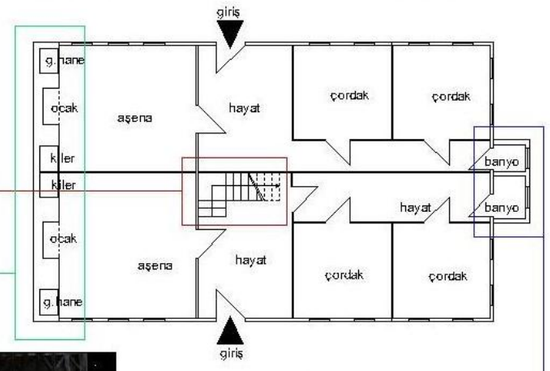
GENEL GÖRÜNÜM

ANA GİRİŞ CEPHESİ

Bölmenin yanından üst kata çıkan merdiven

Kapatılan ocak., kiler ve gusülhaneler

Misafirhane açılır kanat pencere detayı

Giyotin pencere detayı
Briketle onarılan duvarlar

Ön cephedeki betonarme-briket banyo eklentisi

Misafirhanenin kapatılan ocağı ve yüklükleri

Kiler kapağı detayı

Oflanlar (raflar)

Müdaheleler: Yapımı yaklaşık olarak 150 sene öncesine tarihlenen 'T' hayatlı plan tipine sahip yapı, iki çekirdek ailenin kullanabilmesi için ahşap bölmeyle ortadan ikiye ayrılmıştır. Aşenalardaki ocak., kiler ve gusülhaneler kapatılmış, banyo ihtiyacı yapının ön cephesine inşa edilen beton-briket banyo eklentisiyle karşılanmıştır.Üst kattaki misafirhanenin ocakları da kapatılmıştır. Muska dolma cephenin zemine oturan kısmı briket duvarla tamamlanmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-5

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		ÖMER YILMAZ EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Yeşim Sok. No:01 ; Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en-boy) :	8.1 x 13.9m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.65m
TOPLAM ALAN:	112m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%25-30	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ ▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	☐ ORJİNAL ▨ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi ☐ L tipi ☐ + tipi ☐ T tipi ▨
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Yanyana olmak üzere iki aşenalı.
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Aşağı şişkeden yerine doğrudan dışarı tahliyeli banyo eklentisi sonradan.
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.8 x 4m, 4 x 4m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.8 x 3.1m, 3.1 x 3.1m
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.2 x 7.9m- giriş hayat ölçüleri, 1.6 x 5.9-ara hayat ölçüleri	

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	65x120cm giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	90cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamasız saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç onuz ☐ dört onuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit

KONUT İÇİ DONATI ELEMANLARI

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

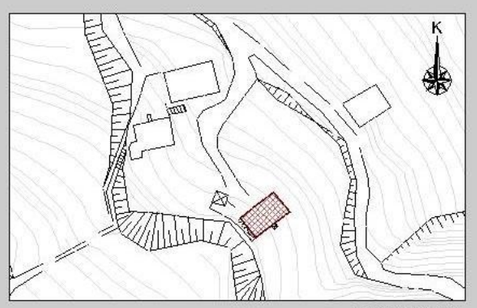
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	▨
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

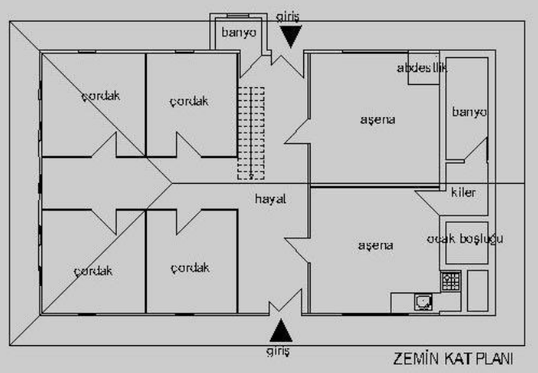
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

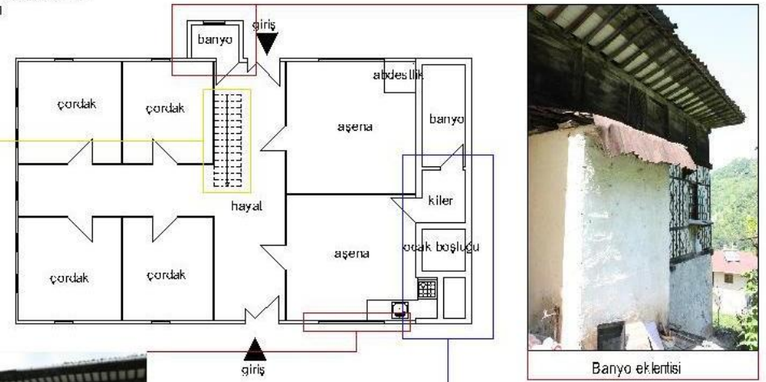

İptal edilen merdivenin yerine üst kata bağlantıyı sağlayan dış merdiven

Yapının seranderi ve konut-serander ilişkisi

Banyo eklentisi

Değiştirilen aşena duvar ve doğramaları

Çatı pencereleri ve saçak detayı

Ocağı kapatılan ve kiler yerine tezgah yapılan aşena

ÖN CEPHE GENEL GÖRÜNÜM

Müdaheleler: Yapının çatıkatına ulaşana merdiveni kaldırılmış, üst kata bağlantı dışarıdan sağlanmıştır. İki aşenadan birinde kiler iptal edilip yerine tezgah yapılmış, diğer aşenanın ocak ve kileri iptal edilerek gusülhane kısmı genişletilmiştir. Banyoya geçiş sadece mutfak tezgahının olduğu aşenanın kiler bölümünden sağlanmaktadır.İki aşenanın da ahşap dış duvarları yıkılıp yerine briket duvar örülmüş, açılır kanat doğramalar takılmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-6

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		HACI HÜSEYİN SEYHAN EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Mevlana Cad. No:17 /Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy):	7.2 x 12.4m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.50m
TOPLAM ALAN:	89m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı+ +bodrum katı (oda)
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok):	%20-25	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi, L tipi, + tipi, T tipi	
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Farklı ölçülerde, yanyana olmak üzere iki aşenalı		
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Ana giriş kapısının yanına beton-tuğla malzemeden eklenti şeklinde.	
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3 x 3.3m, 4 x 4m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.4x2.5m,3x3.4m,3x3.5m	
HAYAT ÖLÇÜLERİ: Ana giriş hayatın eni:4.4m, arka giriş hayatın eni:2.7m, boy:7m		

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	60x120m ölçülerinde giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	80cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

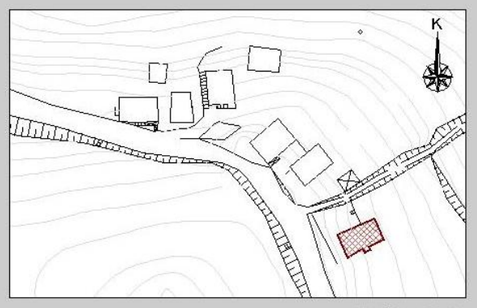
OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	▨
KİLER	▨
ABDESTLİK /GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

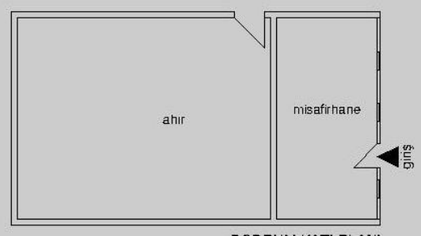
MEREK (samanlık)	▨
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

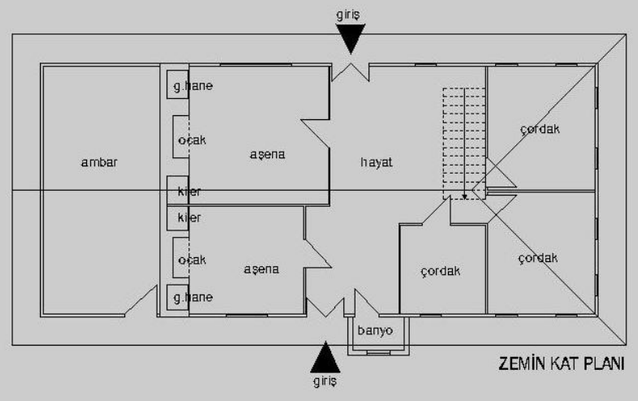
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

VAZİYET PLANI

BODRUM KATI PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

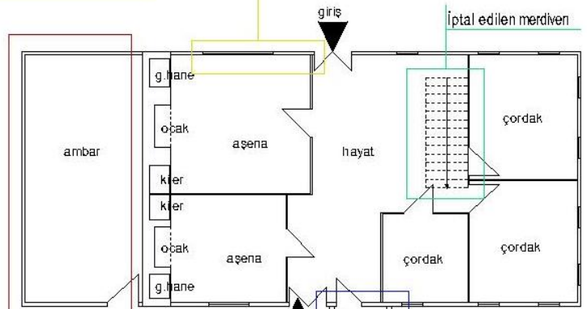
Ön cephe- misafirhane görünüm

Briketle örülen aşena duvarı ve değiştirilen doğramalar

Taş duvar ve muska dolma detayı

Sonradan eklenen ambar bölümü ve banyo eklentisi

Orjinal cephe görünümü

Müdaheleler: Bodrum katta misafirhaneye sahip konutun içeriden bağlantı sağlayan merdiveni iptal edilmiştir. Misafirhaneye ulaşım dışarıdan kapıyla sağlanmaktadır. Konutun arka cephesine yol kotuyla birleşen ve amber görevi gören iki katlı ahşap ek yapılmıştır. Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, ana giriş kapısı olarak kullanılan dış kapının yanına beton-tuğla malzemeden banyo eklentisi inşa edilmiştir. Aşenanın ahşap dış duvarı yıkılıp yerine tuğla ya da briket duvar örülmüş, giyotin pencereleri açılır kanat doğralmalarla değiştirilmiştir.

Arka giriş olarak kullanılan dış kapı detayı

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-7

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		AHMET HACIÖMEROĞLU Evİ	
YAPI KADASTRO NO:		Mevlana Cad. No: 27:B :Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	8.05 x 13.1m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.8m
TOPLAM ALAN:	105m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%20-25	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ ▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	☐ ORJİNAL ▨ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ + tipi ▨ T tipi
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Arada merdiven olmak üzere yanyana iki aşenalı
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Betonarme duvarlarla çatı+üç taraftan kapalı
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.3 X 3.8m	ODA ÖLÇÜLERİ: 3.2 x 3.2m, 3 x 3.2m
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.2 x 7.9m-giriş hayat ölçüleri, 1.5 x 6.4m- ara hayat ölçüleri	

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	65x140cm, 80x140cm ölçülerde giyotin p.
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	105cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	▨
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	▨
KİLER	▨
ABDESTLİK/GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

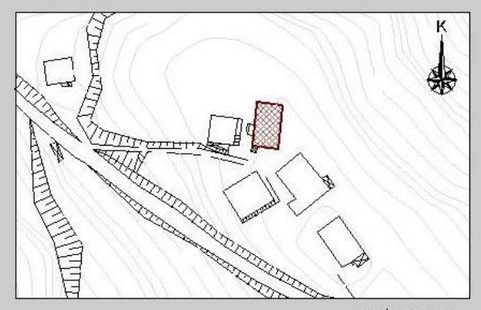
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

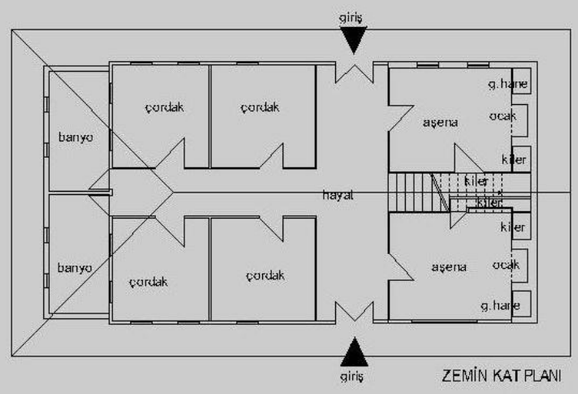
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

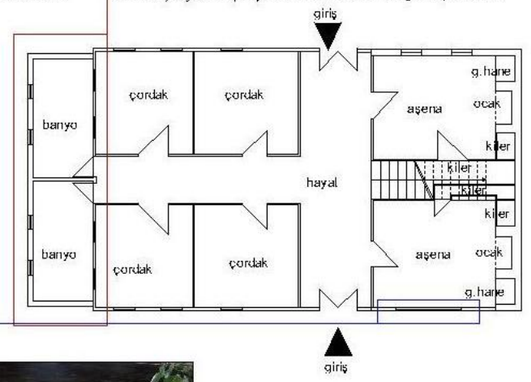
YAN CEPHE GÖRÜNÜM

Manzaraya çılan cepheye eklenen betonarme-tuğla banyo eklentisi

Briketle örülen aşena duvarı ve değiştirilen doğramalar

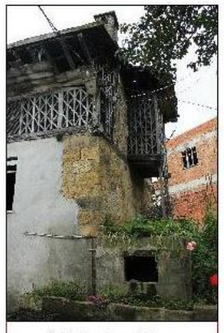

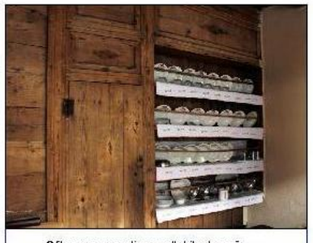
Muska dolma sistem
Giyotin pencereler

Aşena taş duvarı ve kepenkler

Çatıkatı çıkma detayı

Oflan ve merdiven altı kiler kapağı

Kiler kapakları

Müdaheleler: Yapının manzaraya açılan ön cephesine, bütün cepheyi kapsayak ölçülerde betonarme-tuğla malzemeden banyo eklentisi yapılmıştır.Aşenalardan birinin dış duvarı yıkılarak briket duvar örülmüş, giyotin pencereleri açılır kanat doğramalarla değiştirilmiştir. Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-8

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		YUSUF YILMAZ EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Mevlana Cad. No:22/ Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en-boy) :	7.9 x 11.9m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.60m
TOPLAM ALAN:	94m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%15-20	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma (orj.)
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ ▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL ☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi ☐ L tipi ☐ + tipi ▨ T tipi
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Yanyana olmak üzere iki aşenalı.
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Arka giriş kapısının yanına ortalı, giriş merdiveninden ayrı olarak yapılmış.
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.70 x 4.65m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.95 x 3.20m
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.45 x 7.45m -giriş hayat ölçüleri, 1.50 x 3.25m- ara hayat ölçüleri	

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	☐ giyotin ▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	130x110cm, 105x110cm açılır kanat
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	60cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Yatay kaplamalı saçak (değiştirilmiş)
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	saç kaplama (değiştirilmiş)

KONUT İÇİ DONATI ELEMANLARI

OCAK (kapatılmış)	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE (kapatılmış)	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

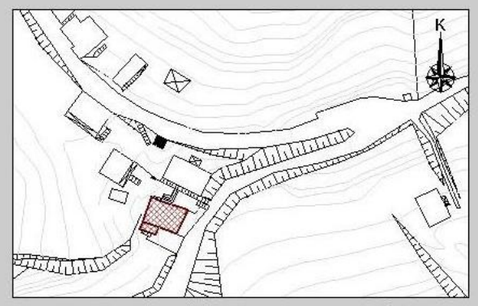
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

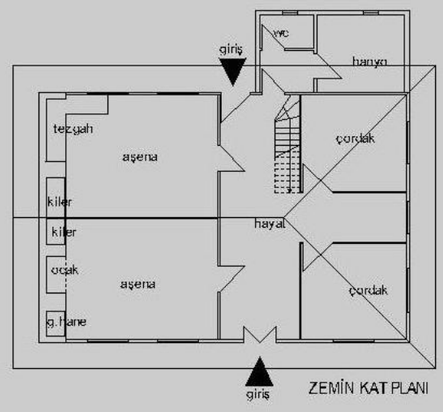
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

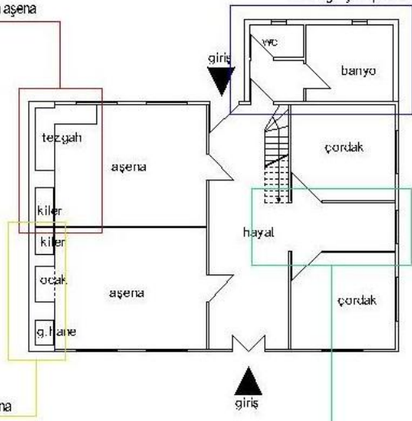

Ocağı yıkılıp yerine tezgah getirilen aşena

Arka giriş kapısının yanın yapılan betonarme banyo eklentisi

Ocağı ve gusülhanesi kapatılan aşena

Manzaraya açılan hayatın görünümü

ÖN CEPHE GENEL GÖRÜNÜM

Aşena kapı detayları

ÖN CEPHE DETAY

Müdaheleler: Yapılan yanlış tadilatlar sonucu yapının cephesindeki ahşap çıtalar siyah yağlıboyayala boyanmış, aşenanın giyotin pencereleri açılır kanatlı doğramalarla değiştirilmiştir.Aşenalardan ikisinde de ocaklar kapatılmış, birinde bu alana tezgah oturtulmuştur. Yapının arka giriş cephesine betonarme banyo eklentisi yapılmış, cephesi dış cepheyle benzer şekilde boyanmıştır. Orjinalinde alaturka kiremit olan çatı örtüsü, saç malzemeyla değiştirilmiş, oluklar ve alın detayı aynı malzemeyle devam ettirilmiştir.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-9

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		YAKUP HONDEROĞLU EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Mevlana Cad. No:20 Büyük Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	7.7 x 13.1m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.60m
TOPLAM ALAN:	100m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%15-20	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ					
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ					
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi	☐	L tipi	☐	+ tipi	☐	T tipi ▨
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Yanyana olmak üzere iki aşenalı.							
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Orijinal yapıda bulunmamaktadır. Sonradan eklenmiştir. Aşenalardan birinin ahşap dış duvarı yıkılarak yerine delikli briket duvar örülmüş, giyotin pencereler açılır kanat doğramalarla değiştirilmiş, ocak ve gusülhaneler kapatılmıştır.						
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.7 x 3.9m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.75 x 3.1m						
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 1.9 x 7.35m- giriş hayat ölçüleri, 1.9 x 6.2m ara hayat ölçüleri							

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem	☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin	☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	60x110cm ölçülerinde giyotin pencereler	
ÇATI PENCERESİ:	▨ var	☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	90cm	
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamasız saçak	
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz	☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit	

KONUT İÇİ DONATI ELEMANLARI

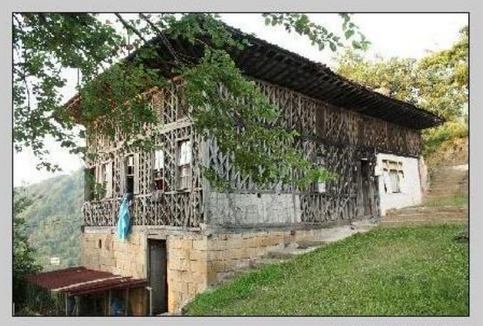
OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

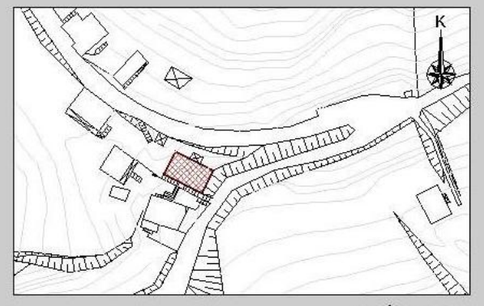
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	▨
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

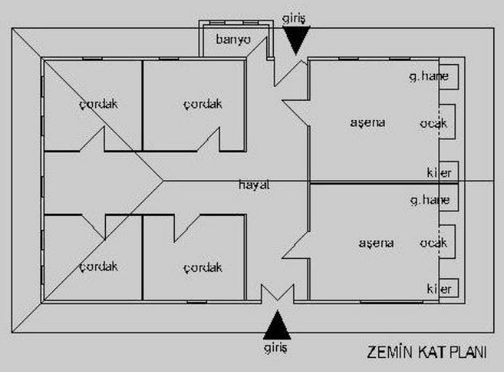
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

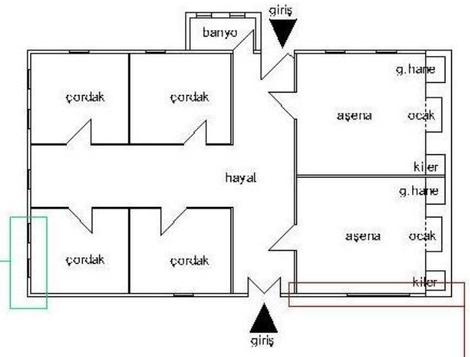

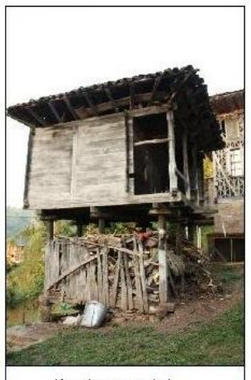
ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

Giyotin pencere detayı
Eğik kaplamasız saçak detayı

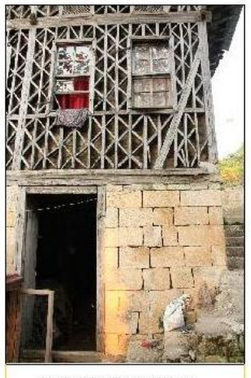
Konutun seranderi

Aşenanın yıkılan ahşap dış duvarının yerine örülen briket duvar ve doğrama

ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

Ahırkatı taş duvar detayı

Müdaheleler: Aşenalardan birinin ahşap dış duvarı yıkılarak yerine briket duvar örülmüş, giyotin pencereler yerine açılır kanat doğramalar takılmıştır. Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmıştır. Çatıkatına çıkan merdiven iptal edilmiştir. Üst katla bağlantı dışarıdan kapıyla sağlanmaktadır. Arka giriş kapısının yanına yapılan betonarme banyo eklentisinin dışında yapıya fazla müdahele edilmemiştir. Bakımsızlıktan ötürü dış cephe muskalarının dolgu malzemeleri dökülmüş durumdadır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-10

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		YUSUF GURBETOĞLU EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		No:19 ;Merkez Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	8.5 x 11.85m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.60m
TOPLAM ALAN:	100m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%25-30	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği göz dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	☐ ORJİNAL	▨ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ + tipi ▨ T tipi	
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Arada kiler boşluğu olmak üzere yanyana iki aşenalı.	
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Arkaya çıkma şeklinde betonarme, sofaya açılır metal kapı.	
AŞHANENİN ÖLÇÜLERİ: 3.45 x 4.45m	ODA ÖLÇÜLERİ: 3 x 3.25m	
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.6 x 7.8m-giriş hayat ölçüleri		

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	☐ muska sistem	▨ gözdolma sist.
PENCERELER:	☐ giyotin	▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	50x110cm, 70x110cm, 110x110cm açılır k.	
ÇATI PENCERESİ:	▨ var	☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	60cm	
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak	
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ üç omuz	▨ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit	

KONUT İÇİ DONATI ELEMANLARI

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/ GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

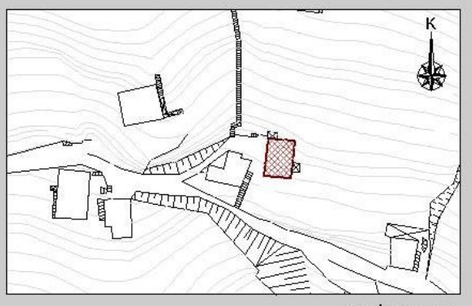
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

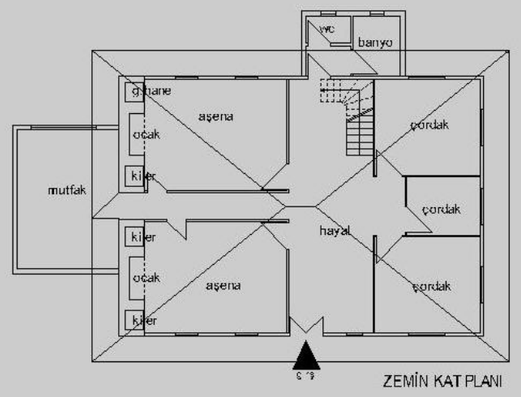
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

İptal edilen kiler

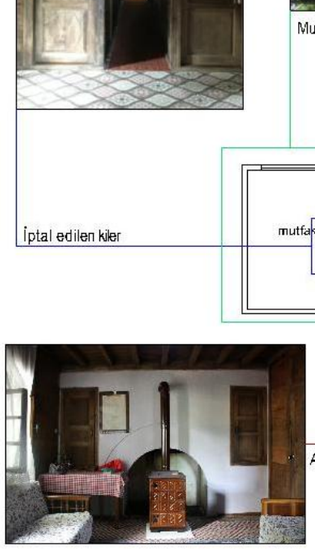
Mutfak eklentisinin depo bölümü

Kapatılan arka giriş kapısı, banyo eklentisi ve merdivenler

Göz dolma cephe detayı

Aşena ocak duvarı

Odaya dönüştürülen alan

Açılır kanat doğrama detayı

ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

Arka giriş kapısının yanına eklenen banyo eklentisi

Aşena kapı detayı

Müdaheleler: 'T' hayatlı plan tipiyle inşa edilen yapının manzaraya açılan hayat bölümü kapatılarak bir oda daha oluşturulmuş ve plan tipi 'I' hayatlı plana dönüştürülmüştür. Orjinalinde İki aşenanın arasında kiler olarak kullanılmak üzere bırakılan alanın, arka cepheye eklenen betonarme mutfak eklentisine açılan koridor olarak işlevi değiştirilmiştir. Çift girişli olan yapının arka giriş kapısı iptal edilerek betonarme banyo eklentisi yapılmıştır. Göz dolma sistemle yapılan cephenin ahşap çıtları siyah, saçak tahtaları su yeşili yağlı boyayla boyanmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-11

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		FAZLI ALBAYRAK EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		Menekşe Sok.No:05 /Yavuz Selim Mah.	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	7.5 x 11m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	1.kat: 2.6m, 2.kat:2.5
TOPLAM ALAN:	83m²	KAT SAYISI:	2 tam kat
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%35-40	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ						
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ						
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi	L tipi	+ tipi	T tipi				
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Arada kiler boşluğu olmak üzere yanyana iki aşenalı								
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ: Arka giriş kapısının yanın beton-oriket mazemeden eklenti şeklinde.								
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.2 x 4m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.8 x 3.7m, 2.9 x 4m							
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.4 x 7.3m-giriş hayat ölçüleri, 1.5 x 3.7m-ara hayat ölçüleri								

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	☐ giyotin ▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	100x120cm, 75x120cm, 75x90cm açılır k.
ÇATI PENCERESİ:	☐ var ▨ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	80cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamasız saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ☐ üç omuz ▨ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka k. (saç malzemeyle değiştirilmiş)

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

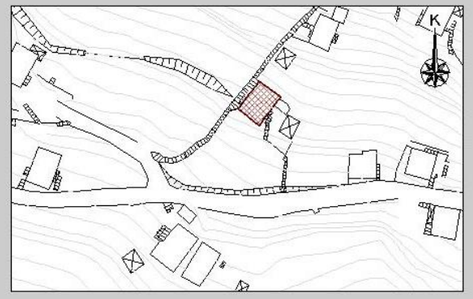
OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	▨
KİLER	▨
ABDESTLİK /GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

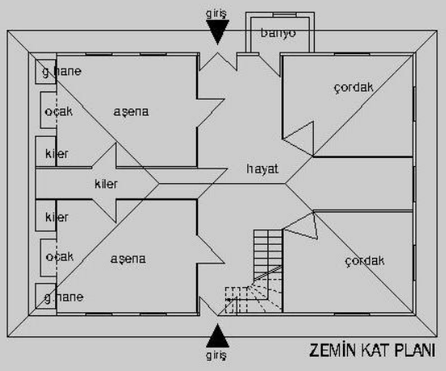
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

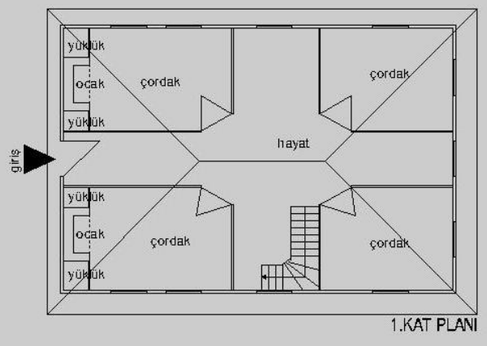
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

1.KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

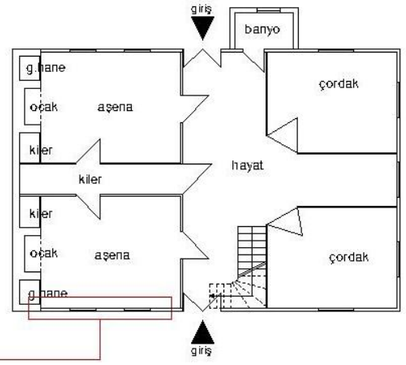
GENEL GÖRÜNÜM

ARKA CEPHE GÖRÜNÜM

Briketle örülen duvar ve pencereler

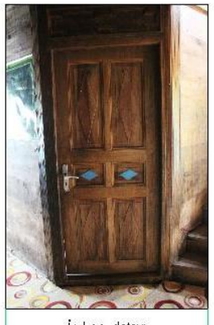
Dış kapı ve ışıklık detayı

Açılır kanat pencere detayı

Aşena- pencere detayı

İç kapı detayı

Yan cephe görünüm

Müdaheleler: Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, dış duvarlar yıkılıp briket duvar örülmüştür. Banyo ihtiyacı. arka giriş kapısının yanına yapılan beton-briket eklenti ile karşılanmıştır. Alaturka kiremit çatı örtüsü saç malzemeyle değiştirilmiştir. Konut genel olarak iyi durumdadır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-12

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:		HANEFİ KORUCU EVİ	
YAPI KADASTRO NO:		.../Merkez Mahalle	
KULLANIM DURUMU:		☐ KULLANIM DIŞI	
		☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA	
		▨ YAZLARI KULLANIMDA	
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy):	7.6 x 10.7m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.5m
TOPLAM ALAN:	81m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok):	%25-30	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ					
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ					
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	▨ I tipi	▨ L tipi	☐ + tipi	☐ T tipi			

AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Yanyana olmak üzere iki aşenalı

BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ: Arka giriş kapısının yanına beton-oriket mazemeden ekenti şekinde.

AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.7 x 4.2m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.9 x 3.4m

HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.1 x 7.4m ölçülerinde

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ▨ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	75x110cm ölçülerinde giyotin pencereler 100x110cm ölçülerinde açılır kanat pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	80cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	80cm
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka kiremit

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

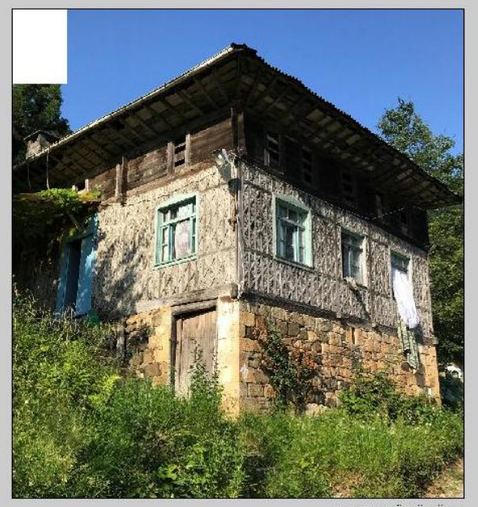
OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

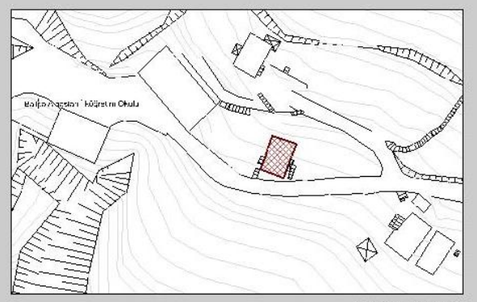
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

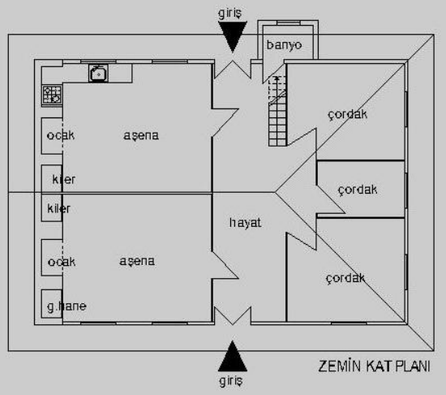
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

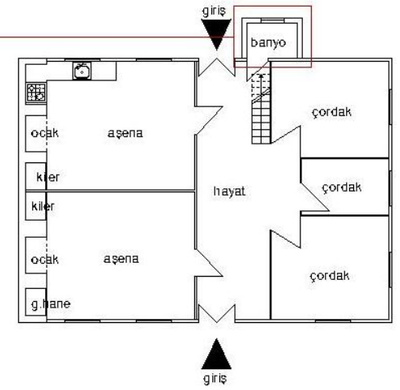
ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

YAN CEPHE GÖRÜNÜM

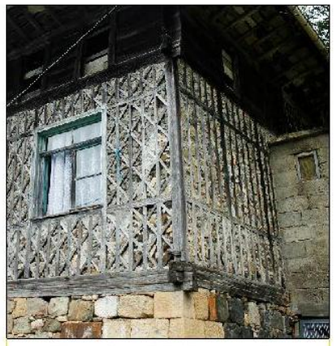

Beton-briket banyo eklentisi

Ahır katı taş duvarı ve pencereler

Muska dolma sistem kırık taş dolgusu

Müdaheleler: Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, birinde bu alana mutfak tezgahı yapılmıştır. Banyo ihtiyacı, arka giriş kapısının yanına yapılan beton-briket eklentsi ile karşılanmıştır. Ahşap pencere doğramaları ve iç kapılar maviye boyanmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-13

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:	HOCANIN EVİ		
YAPI KADASTRO NO:			
KULLANIM DURUMU:	☐ KULLANIM DIŞI		
	▨ YAZ-KIŞ KULLANIMDA		
	☐ YAZLARI KULLANIMDA		
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy) :	7.6 x 10m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.5m
TOPLAM ALAN:	76m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok) :	%20-25	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ	▨ ÇİFT GİRİŞLİ						
PLAN ORGANİZASYONU:	☐ ORJİNAL	☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ						
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	▨ I tipi	▨ L tipi	▨ + tipi	▨ T tipi				
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ: Arada merdiven olmak üzere iki aşenalı								
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Ana giriş kısmının yanına sonradan eklenmiş tuvalet şeklinde.							
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 2.2 x 3.5m	ODA ÖLÇÜLERİ: 1.8 x 2.2m, 2.8 x 3.2m							
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.4 x 7.5m								

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	☐ muska sistem ▨ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	60x110cm ölçülerinde giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	60cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	☐ semer ▨ üç omuz ☐ dört omuz
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka k. (saç malzemeyle değiştirilmiş)

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK/GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

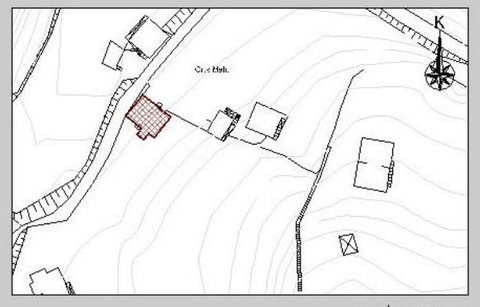
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

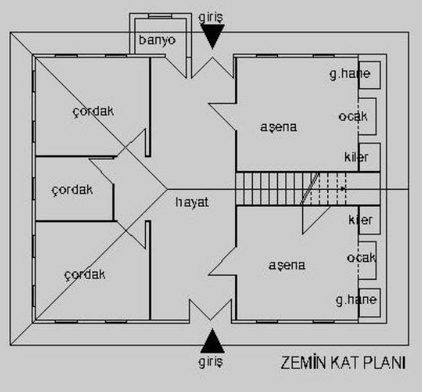
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarımı ister	☐
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	▨
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

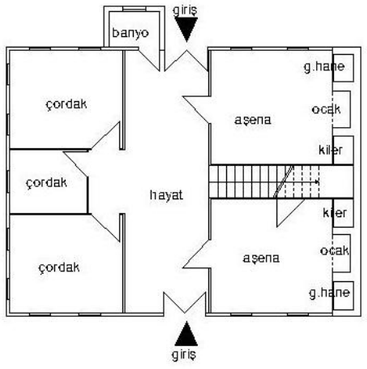
ÖN CEPHE GÖRÜNÜM

ARKA CEPHE GÖRÜNÜM

YAN CEPHE GÖRÜNÜM

Boyanan göz dolma cephe, kepenk,pencere ve kapı

Müdaheleler: Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, birinde bu alana tezgah kurulmuştur. Banyo ihtiyacı, arka giriş kapının yanına yapılan beton-briket eklenti ile karşılanmıştır. Alaturka kiremit çatı örtüsü saç malzemeyle değiştirilmiştir. Dış cephe taşıyıcı eleman ve göz dolma ahşap çıtaları, giyotin pencereler, kepenkler ve kapılar boyanmıştır.

BALLICA MAHALLESİ YEREL KONUTU ANALİZ PAFTASI

EK-14

KİMLİK BİLGİLERİ

YAPI İSMİ:	AZEM GÜRKAN EVİ		
YAPI KADASTRO NO:	No:03/ Merkez Mahalle		
KULLANIM DURUMU:	☐ KULLANIM DIŞI		
	☐ YAZ-KIŞ KULLANIMDA		
	▨ YAZLARI KULLANIMDA		
YAPI ÖLÇÜLERİ (en/boy):	7.6 x 10.8m	KAT YÜKSEKLİĞİ:	2.6m
TOPLAM ALAN:	82m²	KAT SAYISI:	1+çatı katı
YAPI ARAZİ EĞİMİ (%en az-en çok):	%35-40	YAPIM TEKNİĞİ:	ahşap çatma tekniği muska dolma
		MALZEME:	taş ve kestane ağacı

PLAN ÖZELLİKLERİ

GİRİŞ ÖZELLİKLERİ:	☐ TEK GİRİŞLİ ▨ ÇİFT GİRİŞLİ
PLAN ORGANİZASYONU:	▨ ORJİNAL ☐ DEĞİŞTİRİLMİŞ
HAYATIN BİÇİMLENİŞİ:	I tipi ☐ L tipi ☐ + tipi ☐ T tipi ▨
AŞHANENİN BİÇİMLENİŞİ:	Yanyana olmak üzere iki aşenalı.
BANYO EKLENTİSİNİN BİÇİMLENİŞİ:	Arka giriş kapısının yanına beton-briket mazemeden eklenti şeklinde.
AŞHANE ÖLÇÜLERİ: 3.7 x 4.3m	ODA ÖLÇÜLERİ: 2.9 x 3.3m
HAYAT ÖLÇÜLERİ: 2.3 x 7.4m-giriş hayat ölçüleri, 1.5 x 3.3m-ara giriş ölçüleri	

CEPHE ÖZELLİKLERİ

CEPHE DÜZENİ:	▨ muska sistem ☐ gözdolma sist.
PENCERELER:	▨ giyotin ☐ açılır kanat
PENCERE ÖLÇÜLERİ:	65x130cm ölçülerinde giyotin pencereler
ÇATI PENCERESİ:	▨ var ☐ yok
SAÇAK GENİŞLİĞİ:	100cm
SAÇAK BİÇİMLENİŞİ:	Eğik kaplamalı saçak
ÇATI BİÇİMLENİŞİ:	Kırık semer çatı
ÇATI ÖRTÜSÜ:	alaturka k. (saç malzemeyle değiştirilmiş)

KONUT İÇİ YARDIMCI ELEMANLAR

OCAK	▨
OFLAN/SERGEN (RAF)	☐
SABİT OTURMA ELEMANI (sedir)	☐
YÜKLÜK	☐
KİLER	▨
ABDESTLİK /GUSÜLHANE	▨

KONUT DIŞI YARDIMCI ELEMANLAR

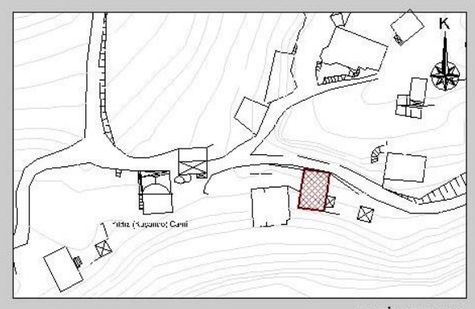
MEREK (samanlık)	☐
SERANDER (ambar,kurutmalık)	☐
AHIR	▨

YAPISAL DURUM

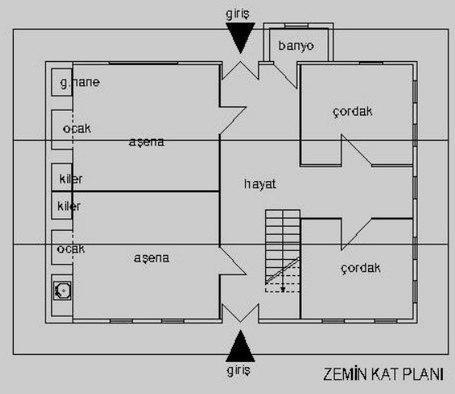
İYİ: Onarım istemez	☐
ORTA: Statik durum iyi, malzeme açısından onarım ister	▨
KÖTÜ: Statik güçlendirme ve malzeme onarımı ister	☐
HARAP	☐

GENEL GÖRÜNÜM

VAZİYET PLANI

ZEMİN KAT PLANI

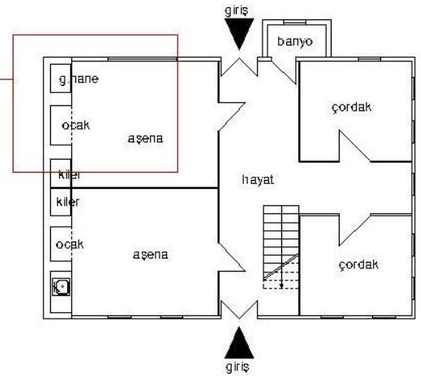
DETAYLAR VE YAPILAN MÜDAHELELER

Aşenanın orjinal giyotin pencereleri

Aşenanın boyanan duvar ve tavanları

Yapının ana giriş cephesine ve çatısına yapılan saç kaplama

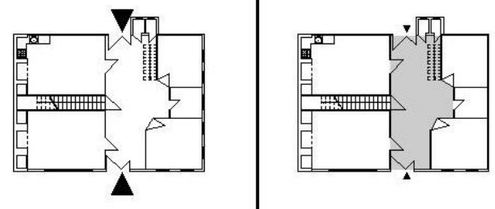
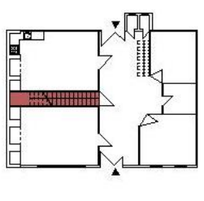
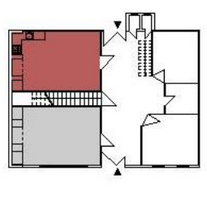
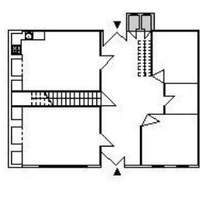
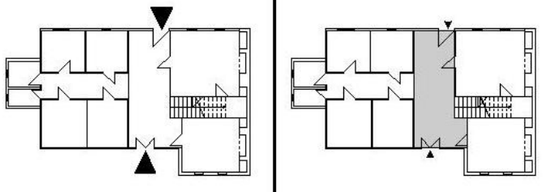
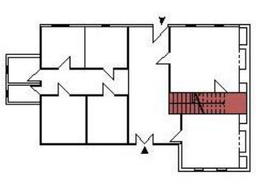
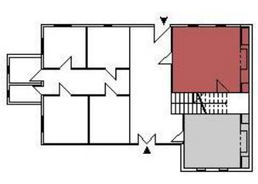
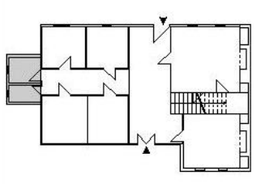
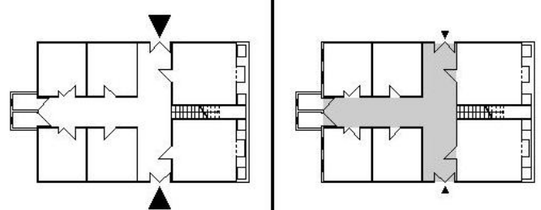
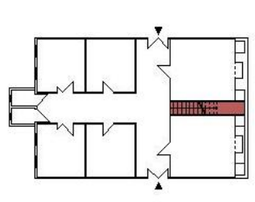
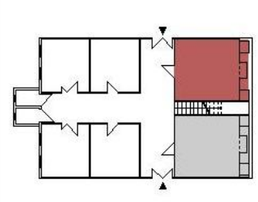
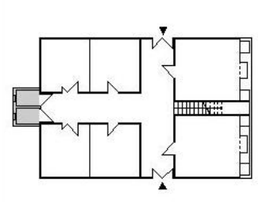
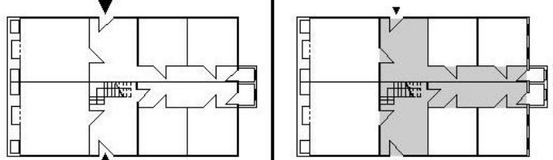
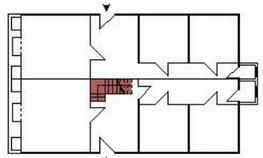
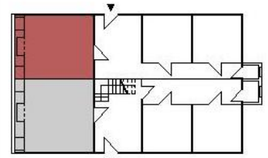
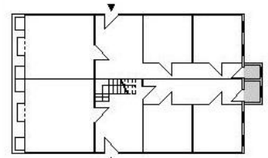
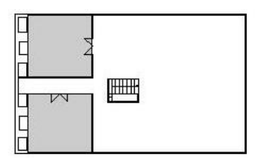
Aşena kapı üstü detayı

Müdaheleler: Aşenalardaki ocak ve gusülhaneler kapatılmış, birinde bu alana tezgah kurulmuştur. Aşenalardan birinin dış duvarları yıkılıp briket duvar örülmüş, pencereleri değiştirilmiştir. Banyo ihtiyacı, arka giriş kapısının yanına yapılan beton-briket banyo eklenti ile karşılanmıştır. Alaturka kiremit çatı örtüsü saç malzemeyle değiştirilmiştir. Ana giriş kapısının olduğu yan cephe yer yer saç malzemeyle kaplanmıştır. Pvc oluk ve iniş boruları eklenmiştir.

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

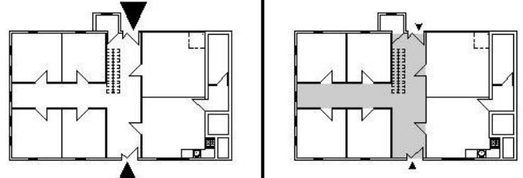
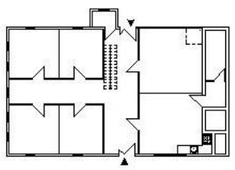
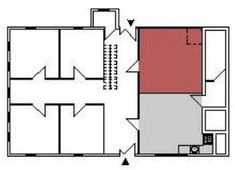
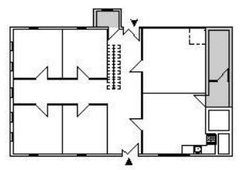
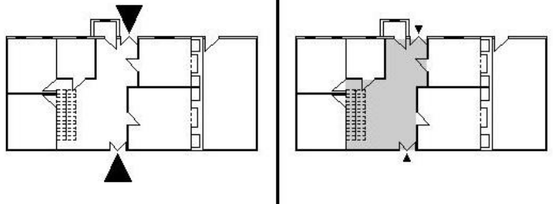
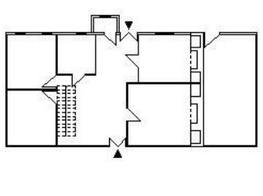
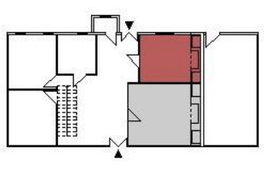
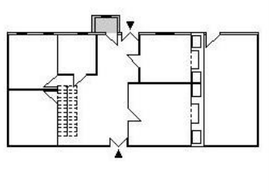
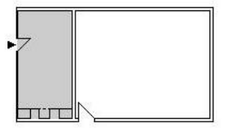
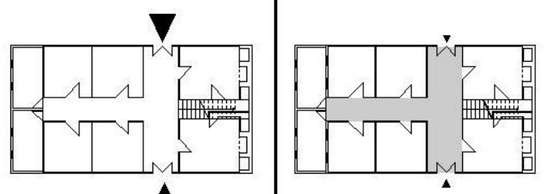
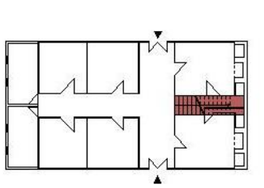
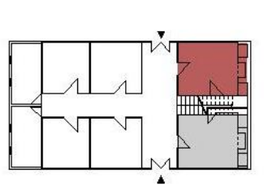
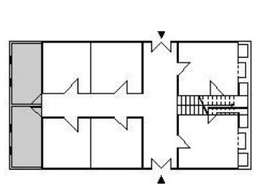
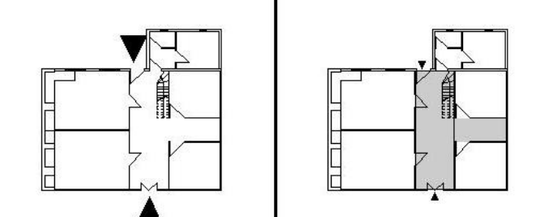
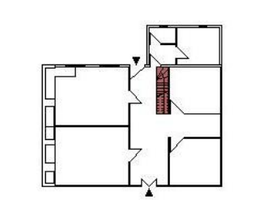
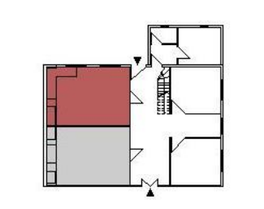
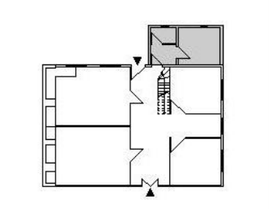
EK-15

	GİRİŞ	HAYATIN BİÇİMLENİŞİ	MERDİVEN KONUMU	AŞHANENİN KONUMU	BANYO EKLENTİSİNİN KONUMU	MİSAFİRHANENİN KONUMU
ŞEMAYİL'İN EVİ						BODRUM KATTA
VEİSOĞLU TUFAN EVİ						YOK
HANIM TEYZE						ÇATI KATINDA
GÜLİZAR TEYZE						 ÇATI KATINDA

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

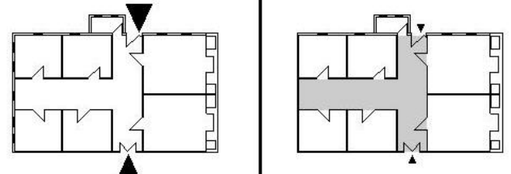
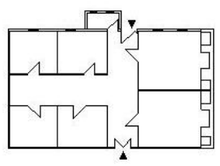
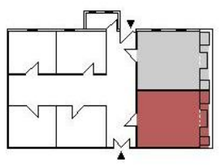
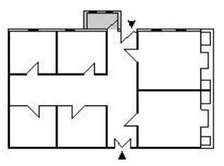
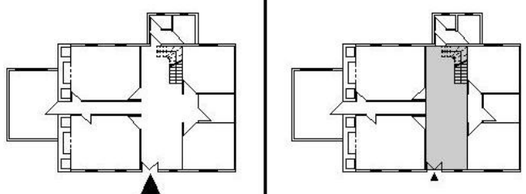
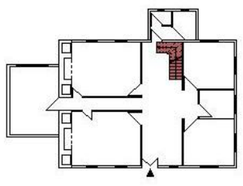
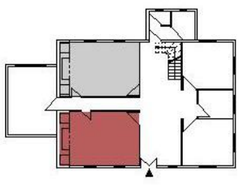
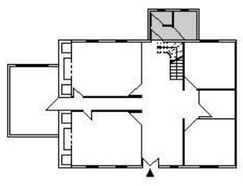
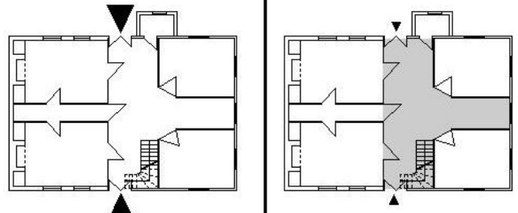
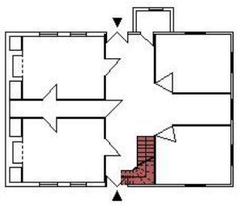
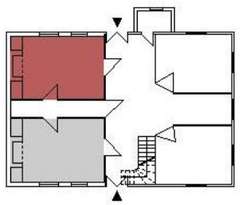
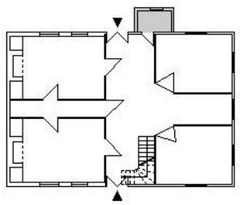
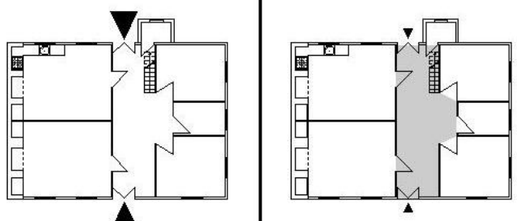
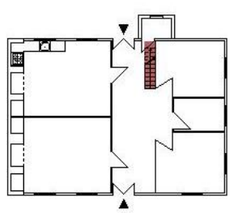
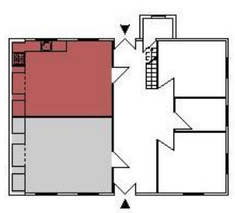
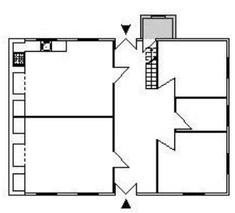
EK-16

	GİRİŞ	HAYATIN BİÇİMLENİŞİ	MERDİVEN KONUMU	AŞHANENİN KONUMU	BANYO EKLENTİSİNİN KONUMU	MİSAFİRHANENİN KONUMU
ÖMER YILMAZ EVİ						YOK
HACI HÜSEYİN SEYHAN EVİ						 BODRUM KATTA
AHMET HACIÖMEROĞLU EVİ						ÇATI KATINDA
YUSUF YILMAZ EVİ						YOK

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

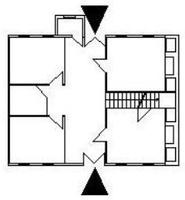
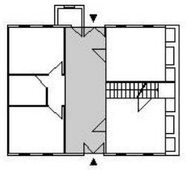
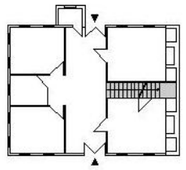
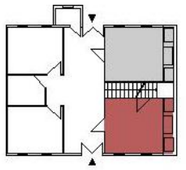
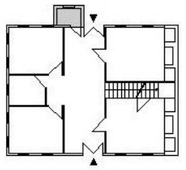
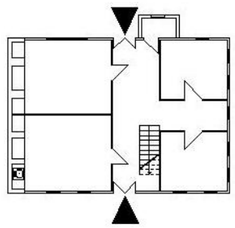
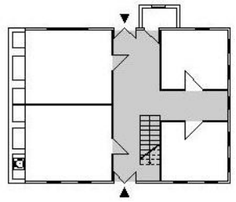
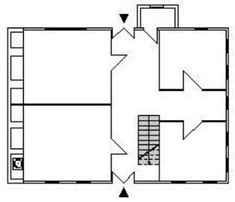
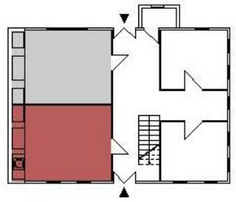
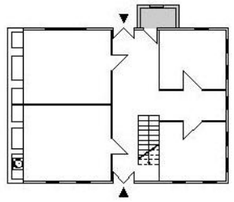
EK-17

	GİRİŞ	HAYATIN BİÇİMLENİŞİ	MERDİVEN KONUMU	AŞHANENİN KONUMU	BANYO EKLENTİSİNİN KONUMU	MİSAFİRHANENİN KONUMU
YAKUP HONDEROĞLU EVİ						YOK
YUSUF GURBETOĞLU EVİ						YOK
FAZLI ALBAYRAK EVİ						YOK
HANEFİ KORUCU EVİ						YOK

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

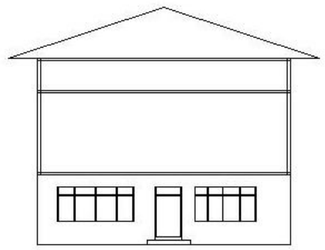
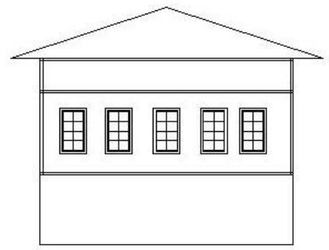
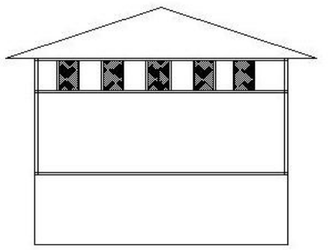
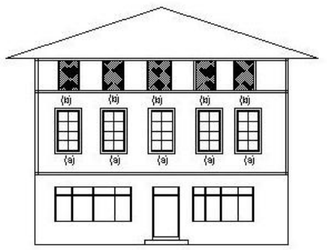
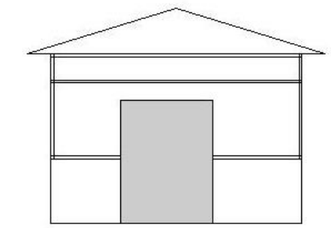
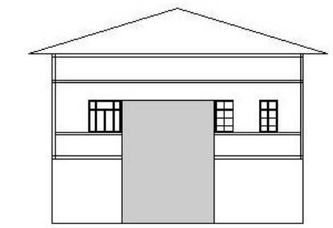
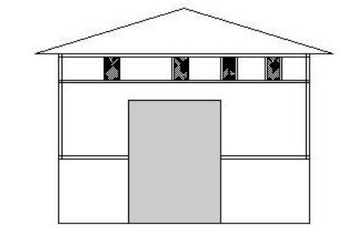
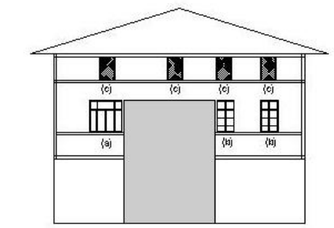
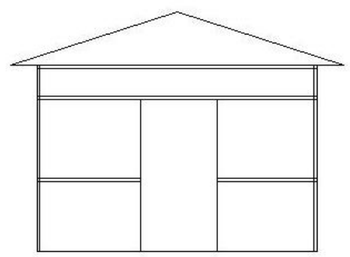
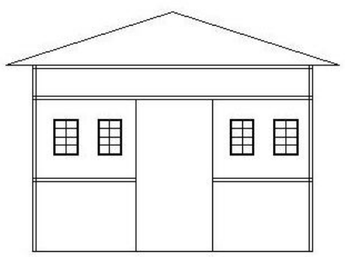
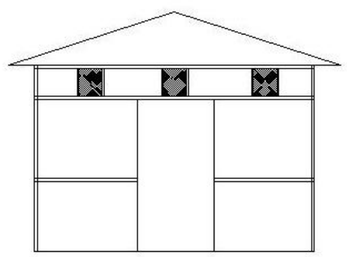
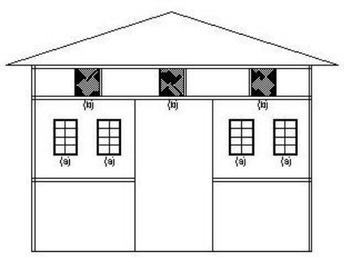
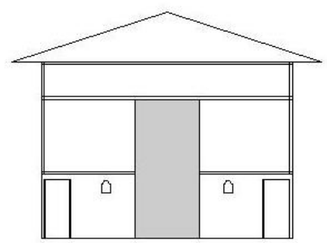
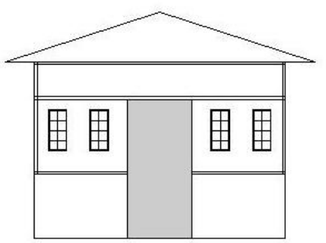
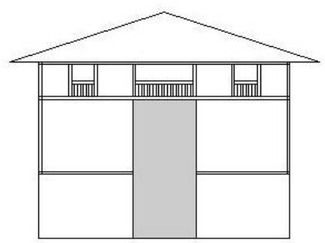
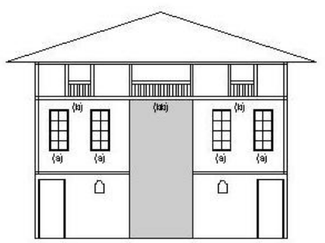
EK-18

		GİRİŞ	HAYATIN BİÇİMLENİŞİ	MERDİVEN KONUMU	AŞHANENİN KONUMU	BANYO EKLENTİSİNİN KONUMU	MİSAFİRHANENİN KONUMU
HOCANIN EVİ							ÇATI KATINDA
AZEM GÜRKAN EVİ							YOK

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

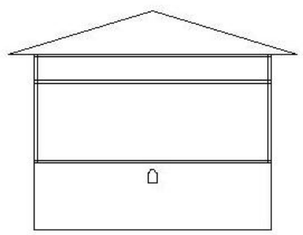
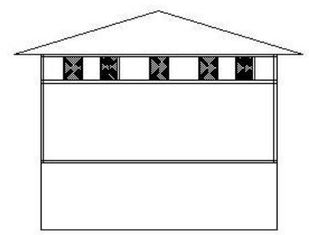
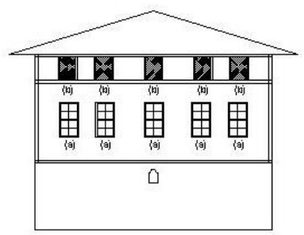
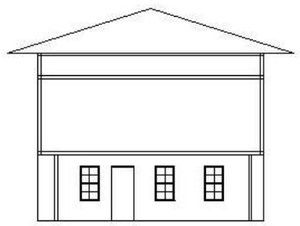
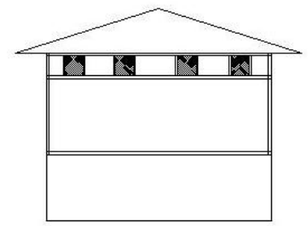
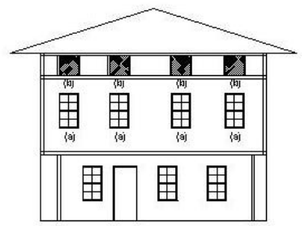
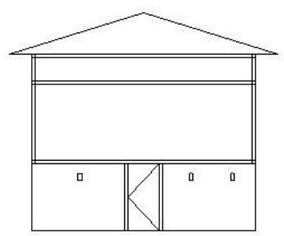
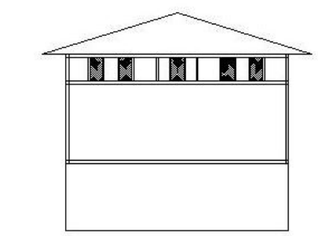
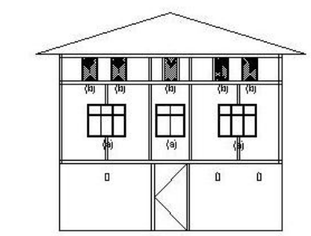
EK-19

	BODRUM KAT	ZEMİN KAT	ÇATI KATI	RİTM
ŞEMAYİL'İN EVİ					
VELİSOĞLU TUFAN EVİ					
HANIM TEYZE					
GÜLİZAR TEYZE					

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

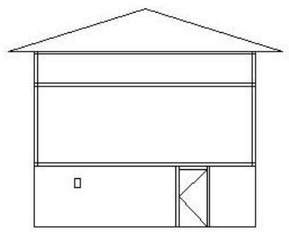
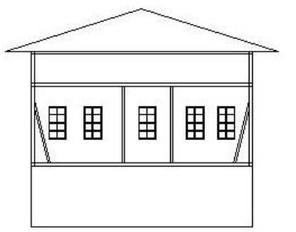
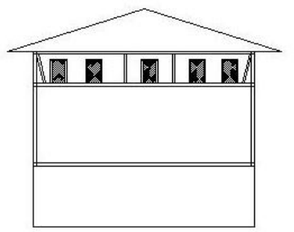
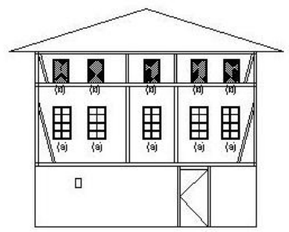
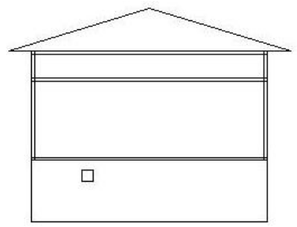
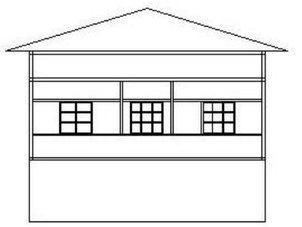
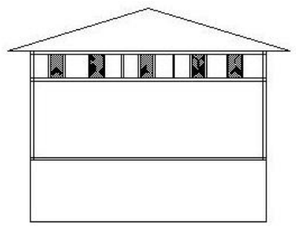
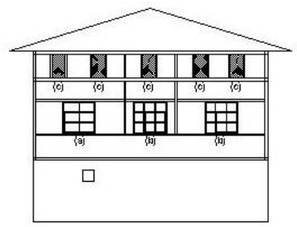
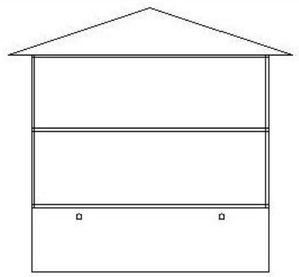
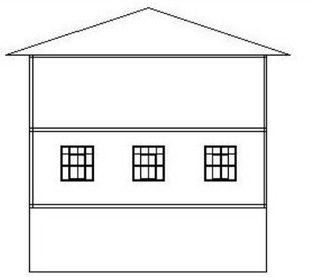
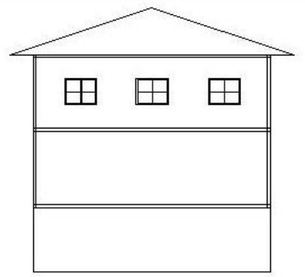
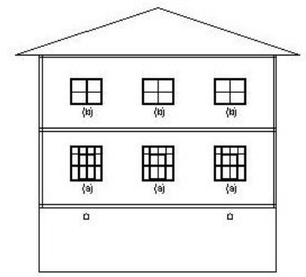
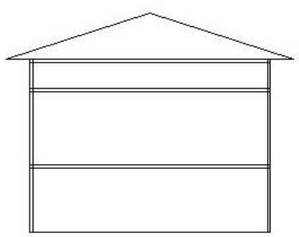
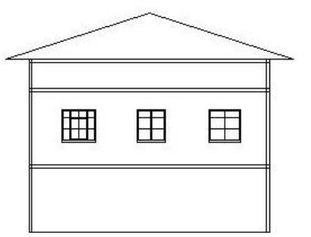
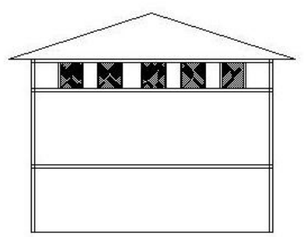
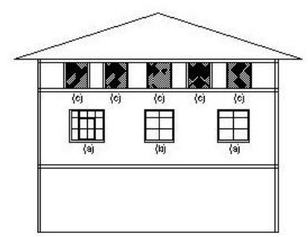
EK-20

	BODRUM KAT	ZEMİN KAT	ÇATI KATI	RİTM
ÖMER YILMAZ EVİ				
HACI HÜSEYİN SEYHAN EVİ				
AHMET HACİÖMEROĞLU EVİ		CEPHE BETON-TUĞLA BANYO EKLENTİSİYLE KAPATILMIŞ DURUMDA	CEPHE BETON-TUĞLA BANYO EKLENTİSİYLE KAPATILMIŞ DURUMDA	CEPHE BETON-TUĞLA BANYO EKLENTİSİYLE KAPATILMIŞ DURUMDA
YUSUF YILMAZ EVİ				

KONUT

PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

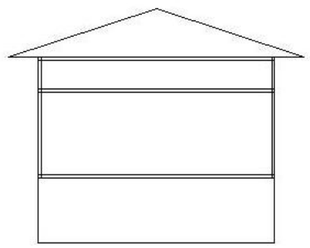
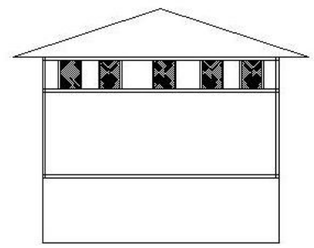
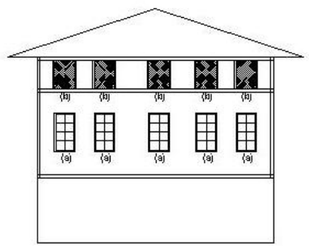
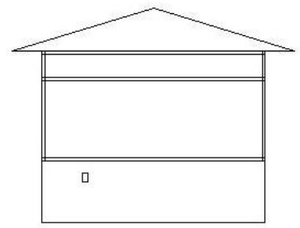
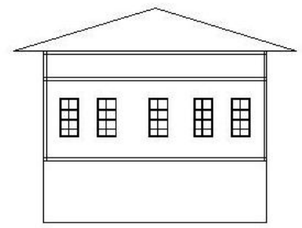
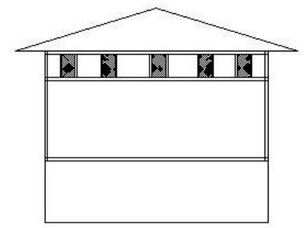
EK-21

	BODRUM KAT	ZEMİN KAT	ÇATI KATI	RİTM
YAKUP HONDEROĞLU EVİ					
YUSUF GURBETOĞLU EVİ					
FAZLI ALBAYRAK EVİ					
HANEFİ KORUCU EVİ					

KONUT

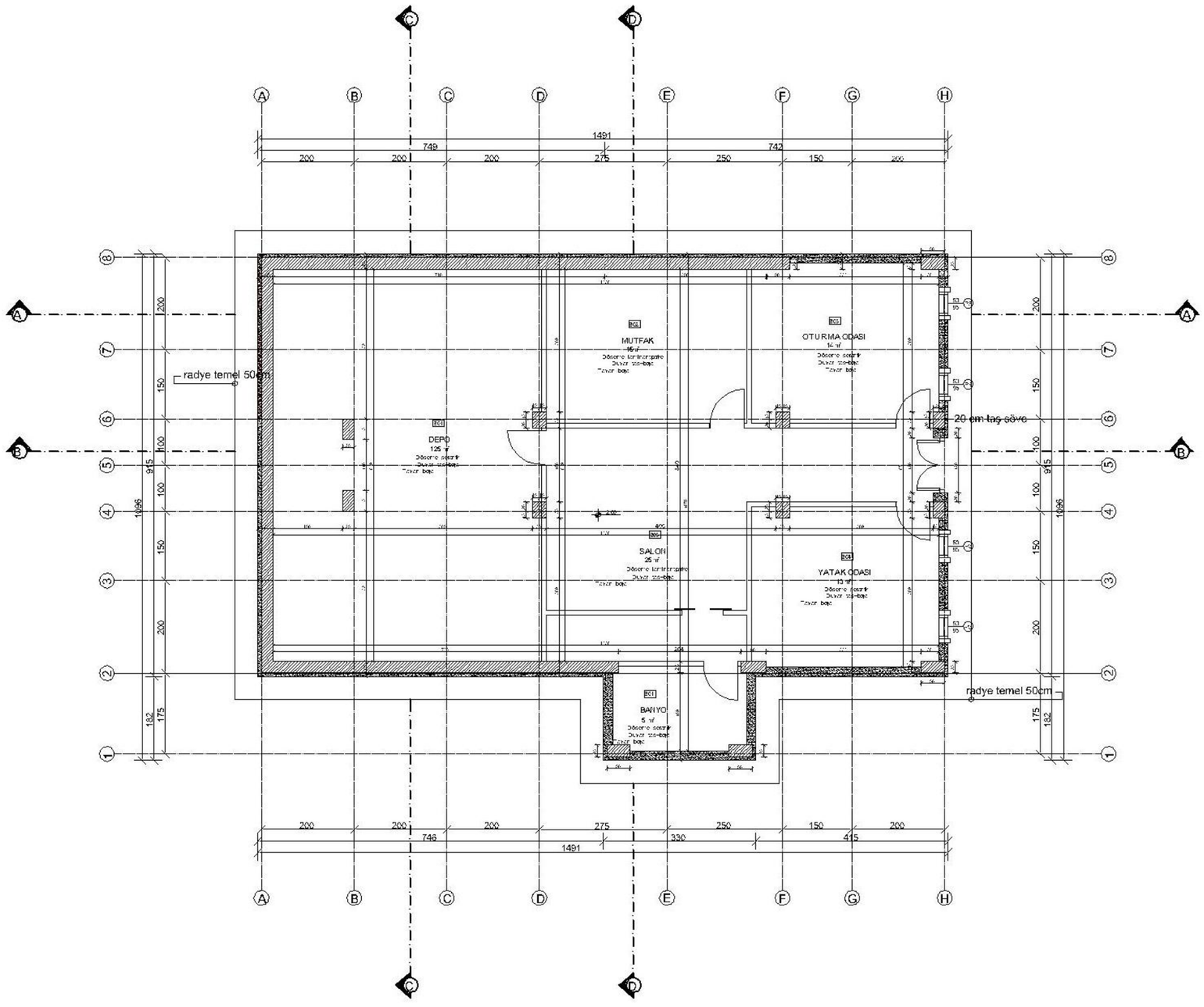
PLAN ELEMANLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRMA

EK-22

	BODRUM KAT	ZEMİN KAT	ÇATI KATI	RİTM
HOCANIN EVİ					
AZEM GÜRKAN EVİ					

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

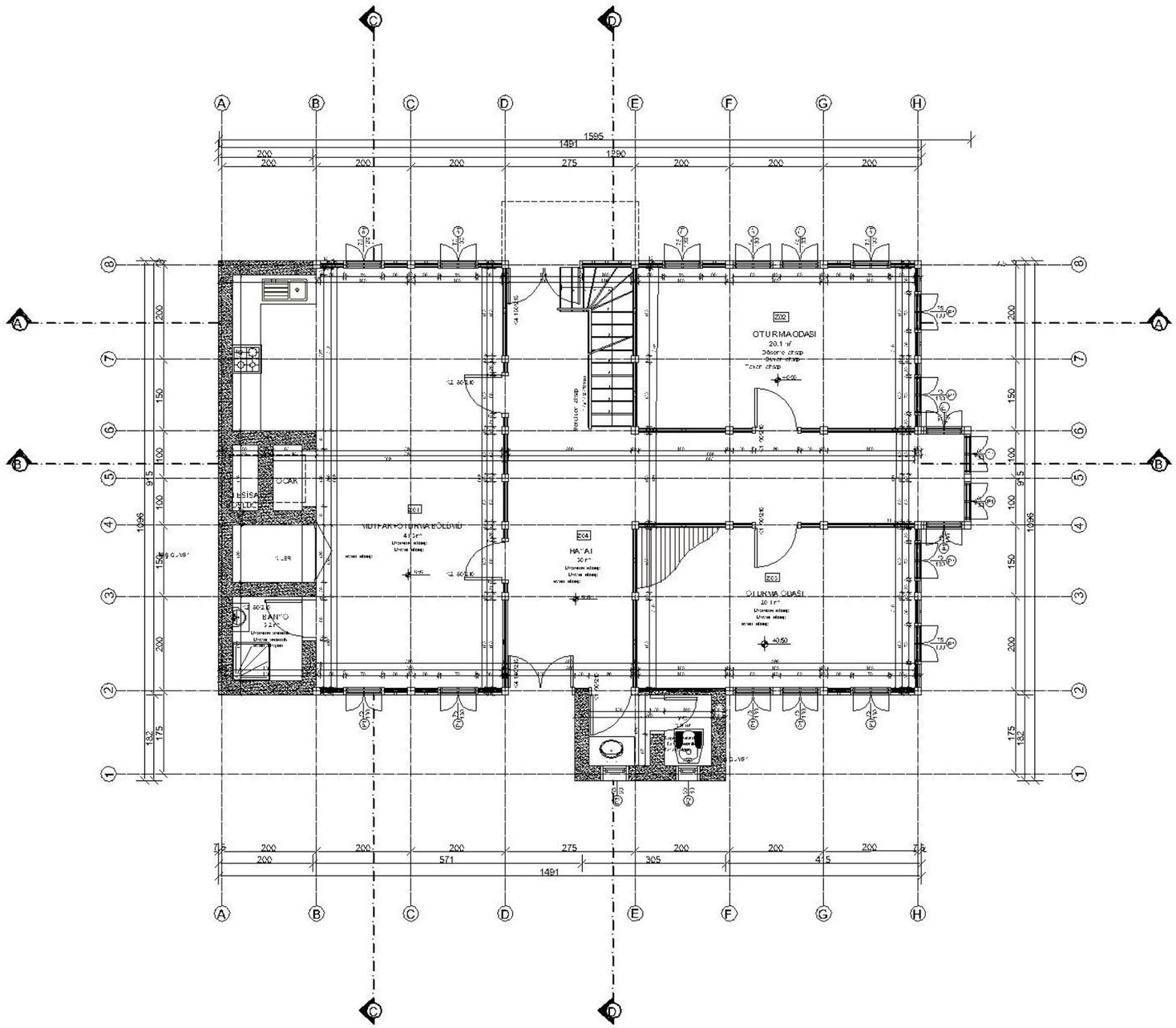
EK-23

BODRUM KAT PLANI 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

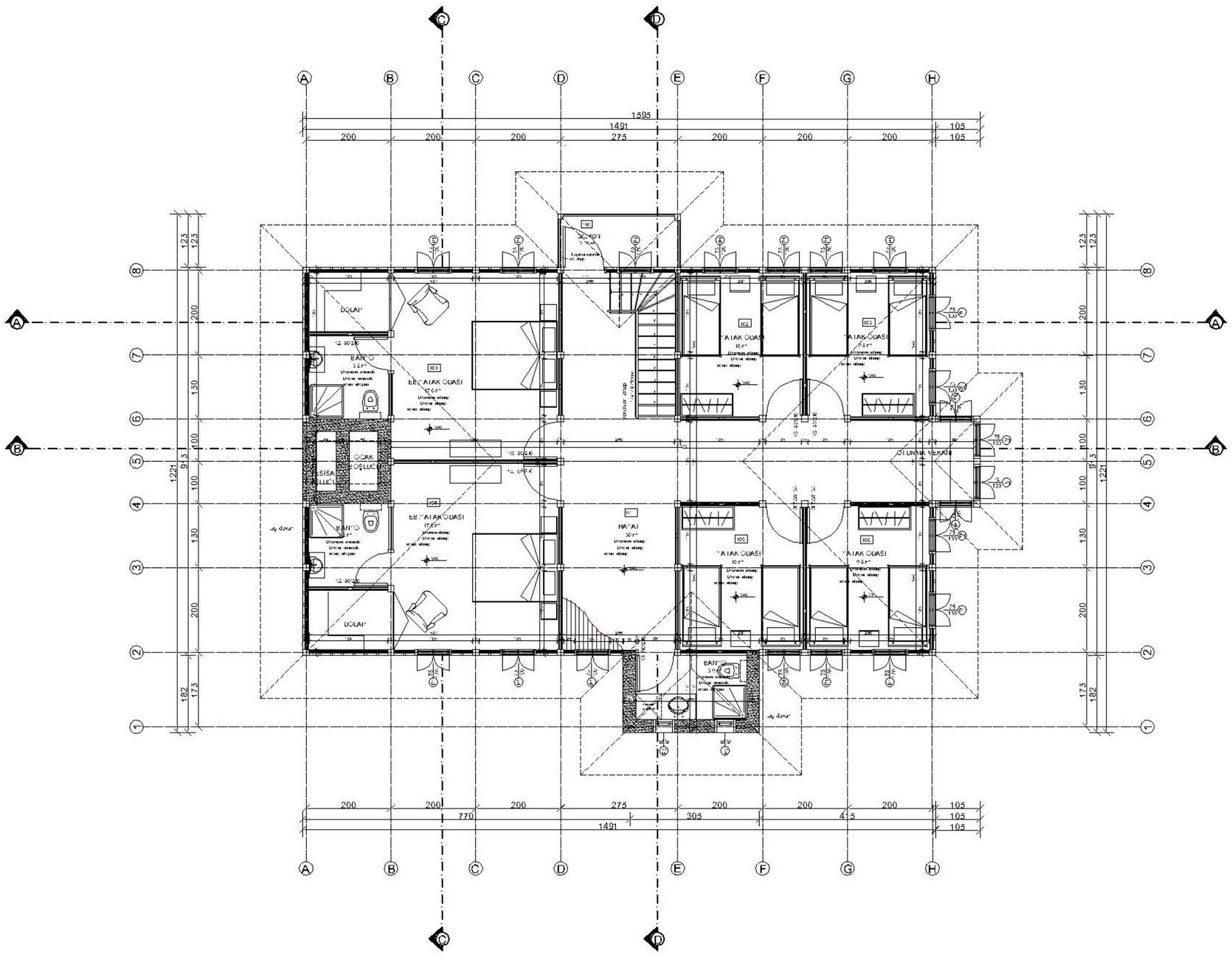
EK-24

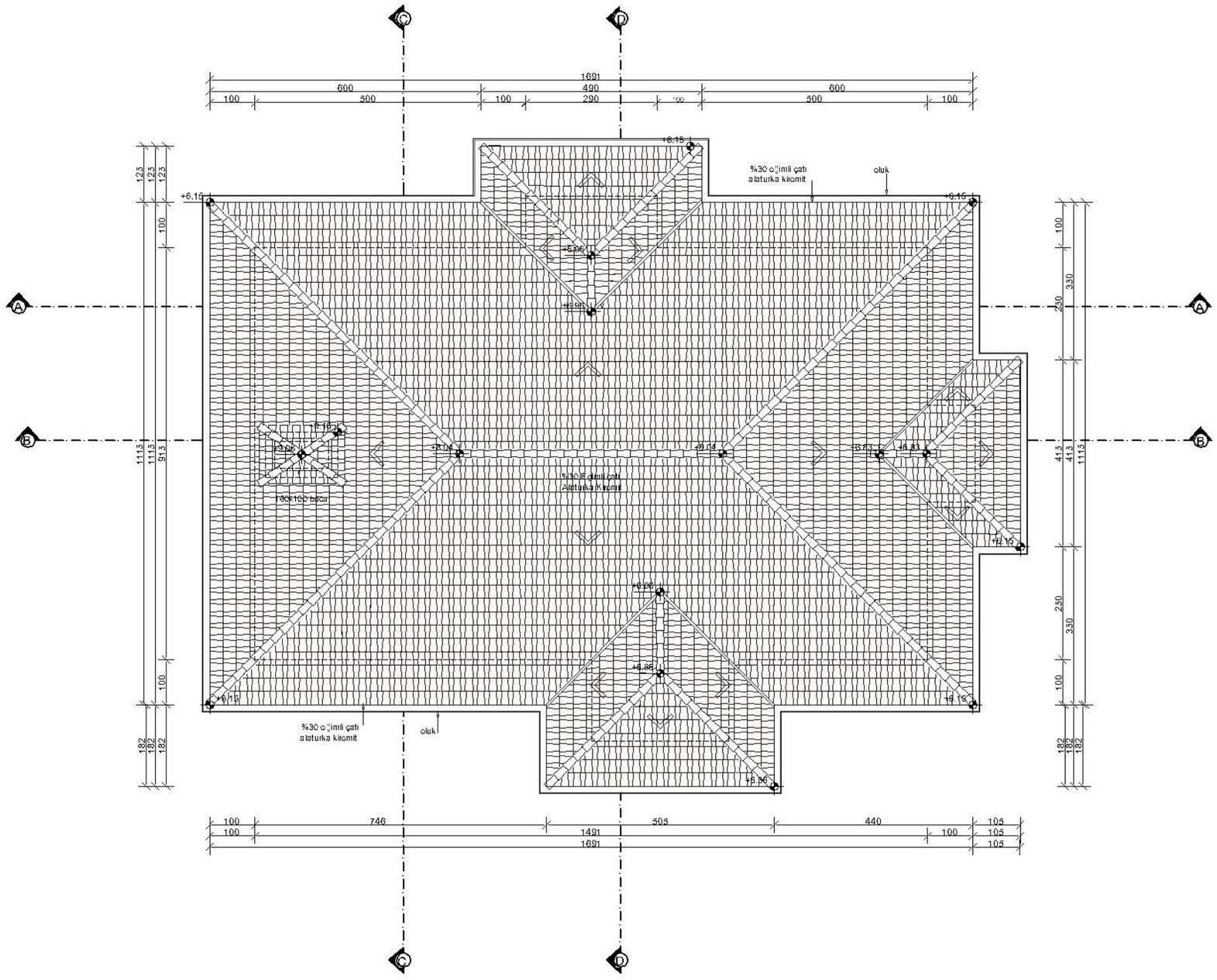
ZEMİN KAT PLANI 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

EK-25

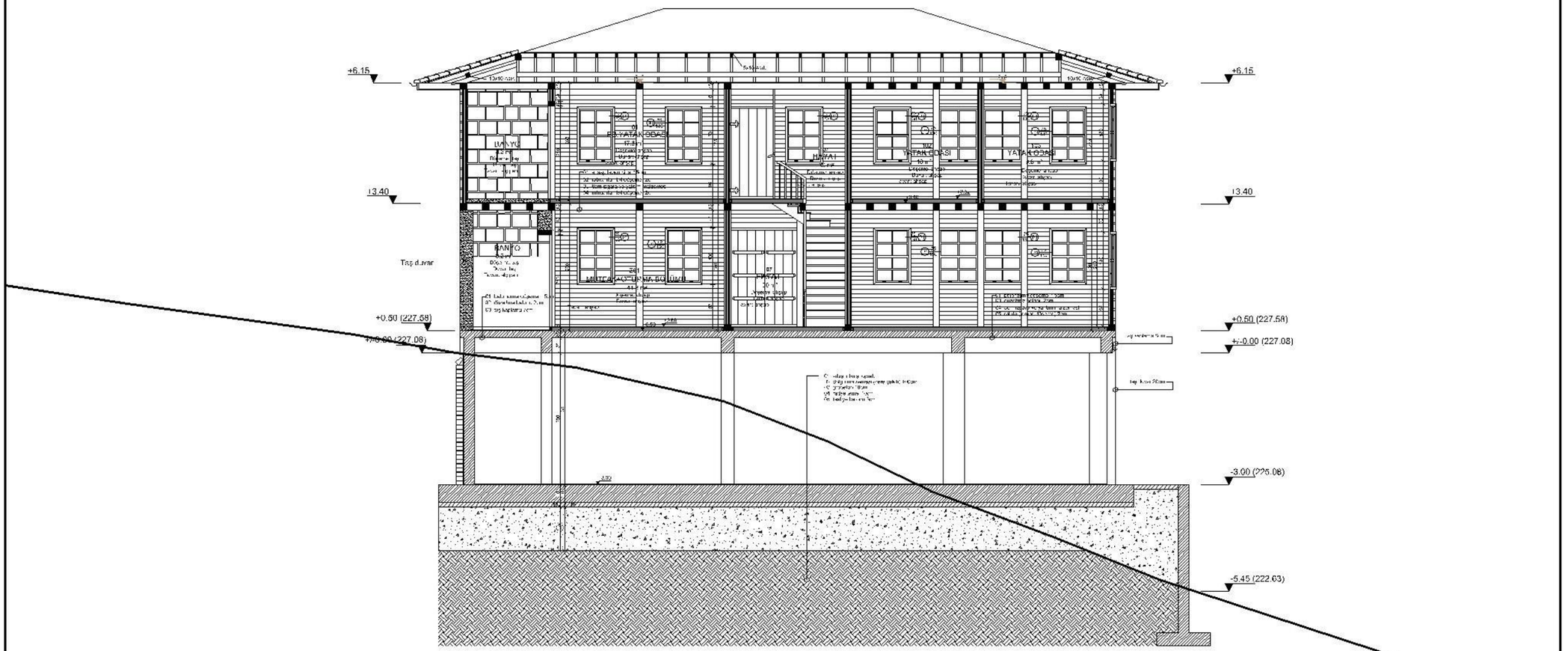
1. KAT PLANI 1/50

ÇATI PLANI 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

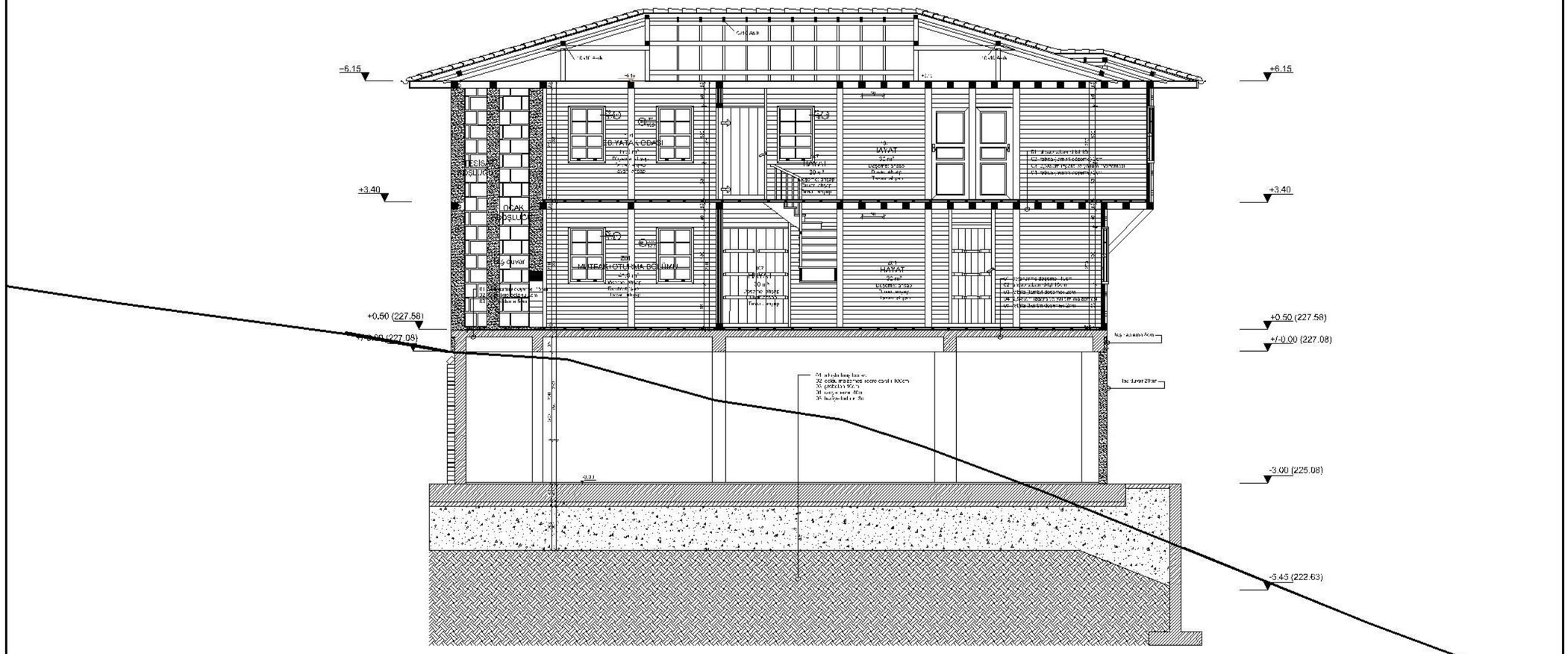
EK-27

A-A KESİTİ 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

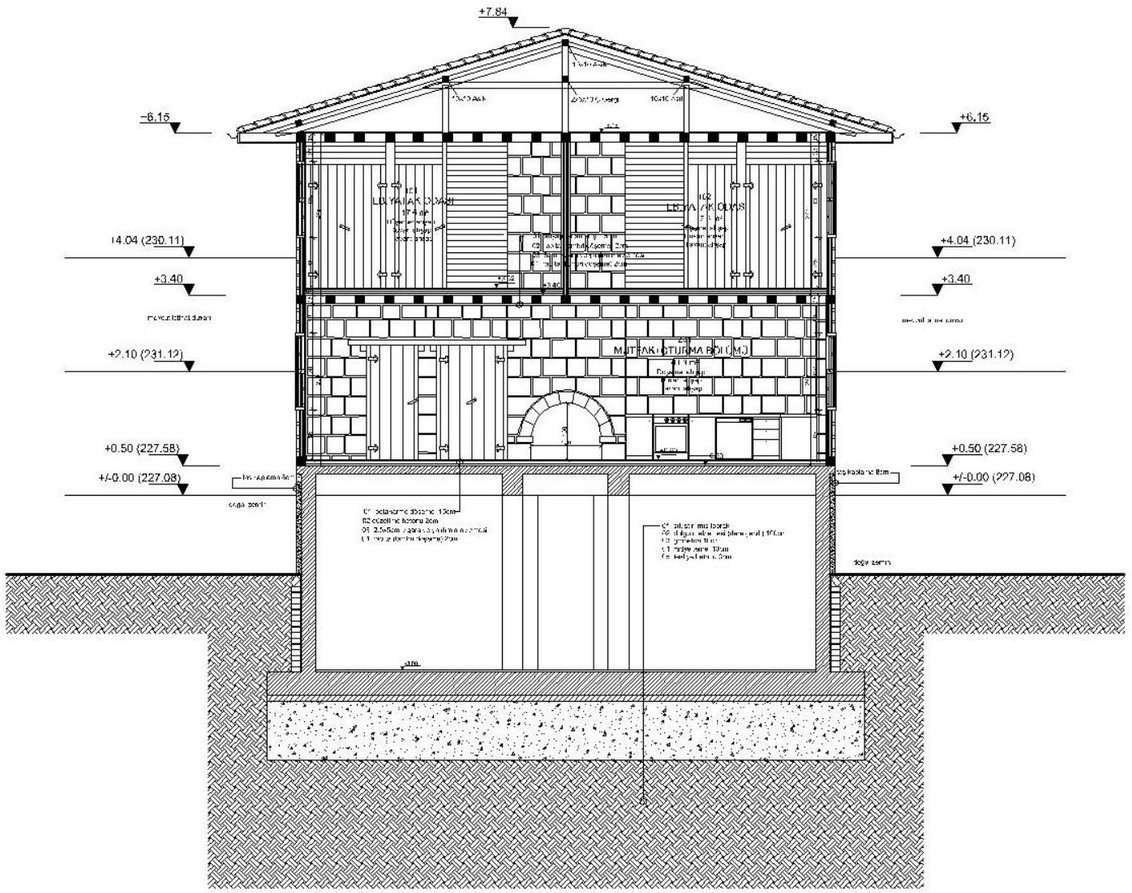
EK-28

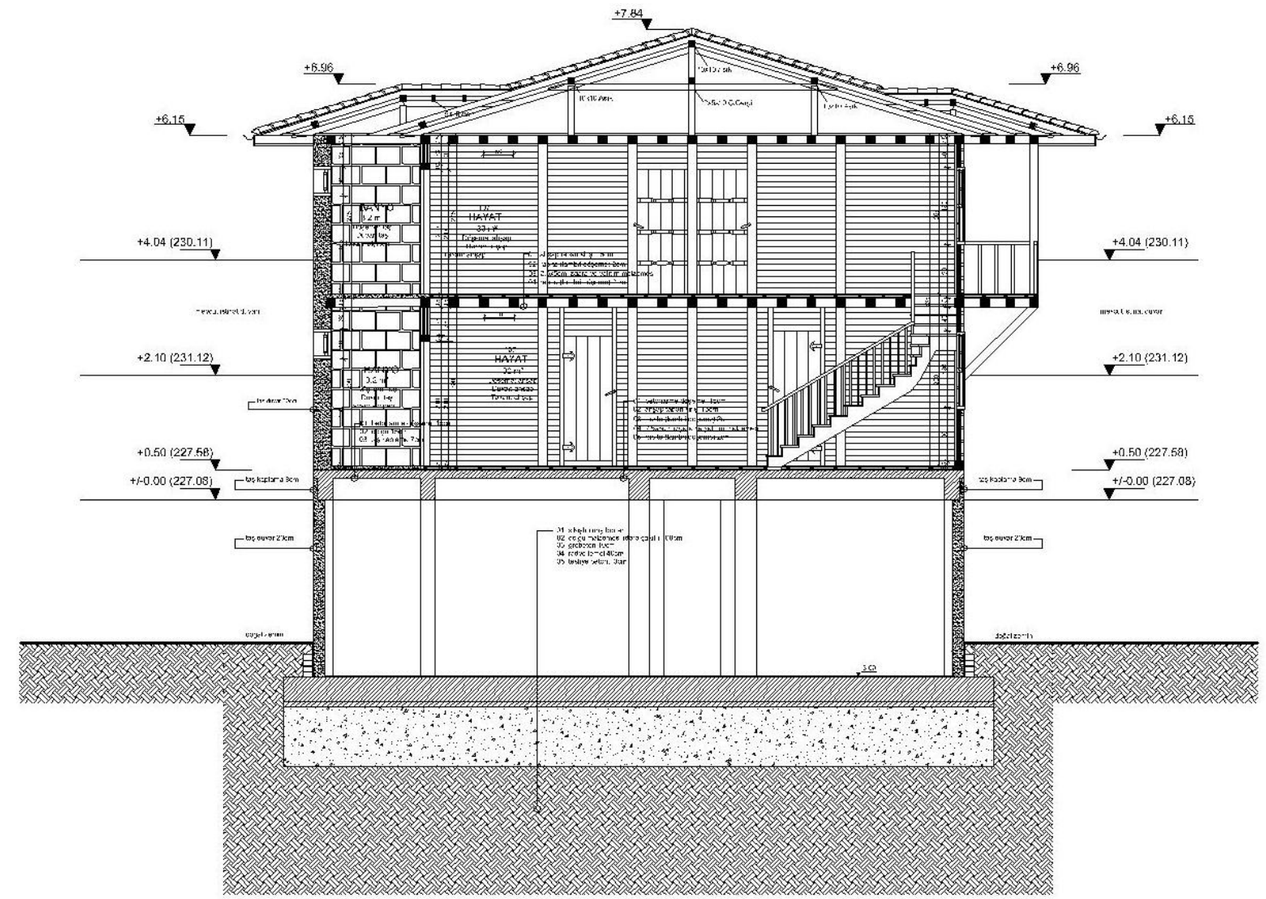
B-B KESİTİ 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

EK-29

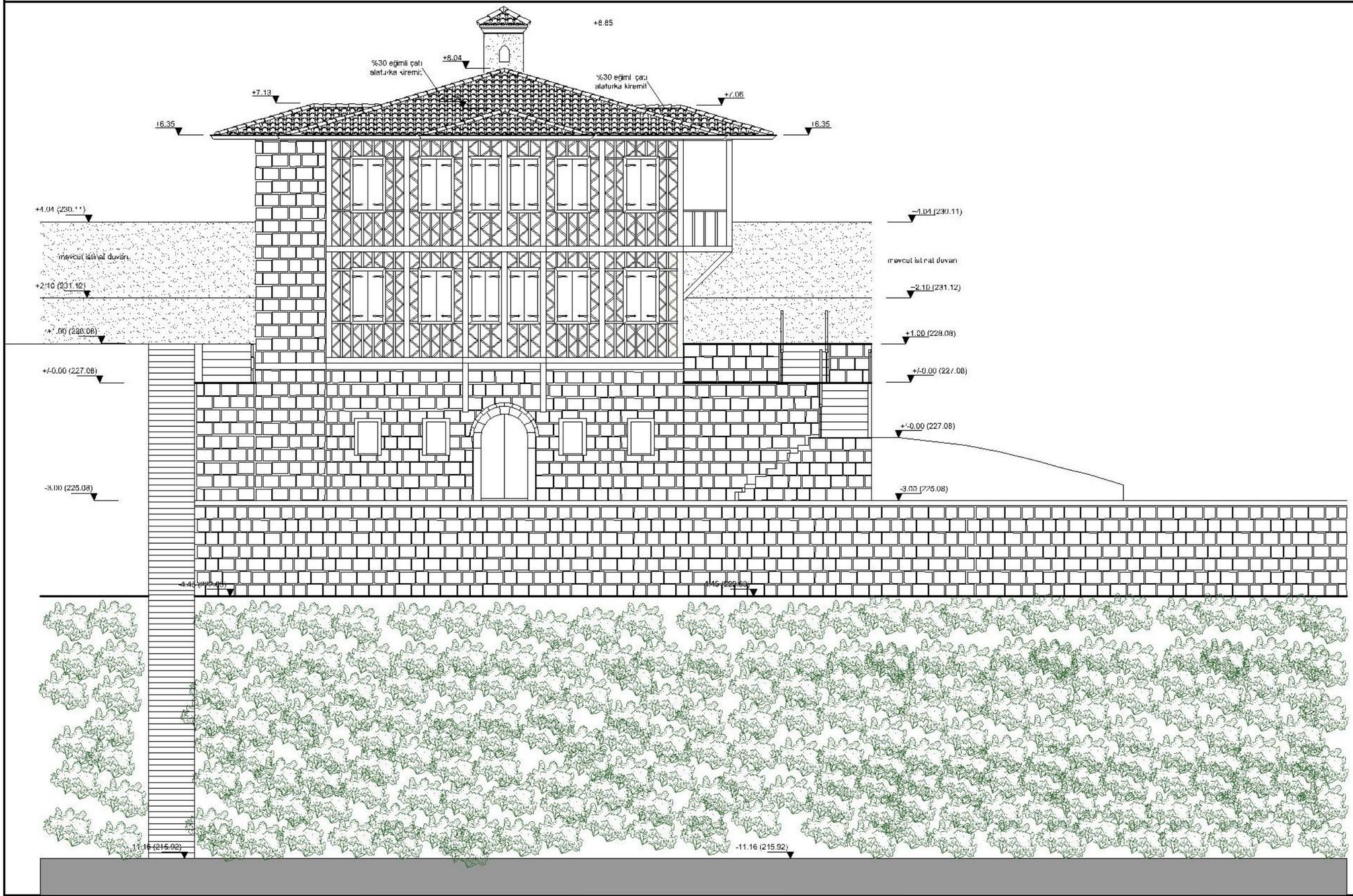
C-C KESİTİ 1/50

D-D KESİTİ 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

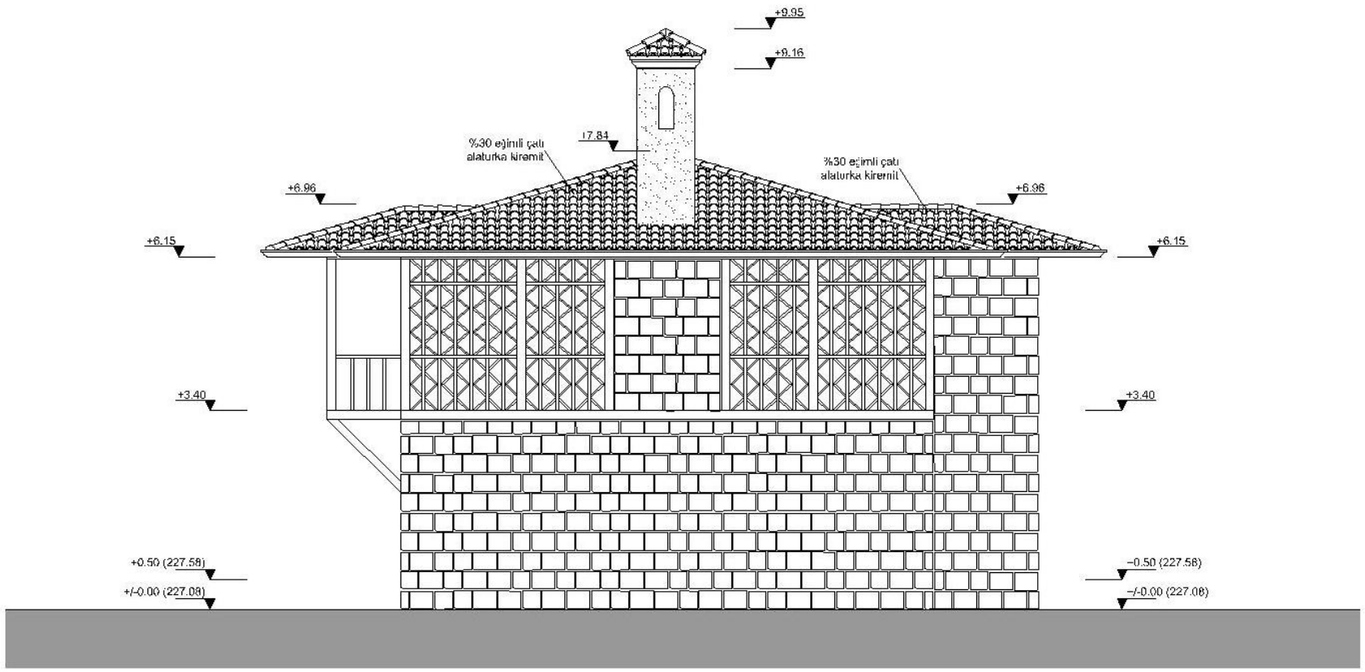
EK-31

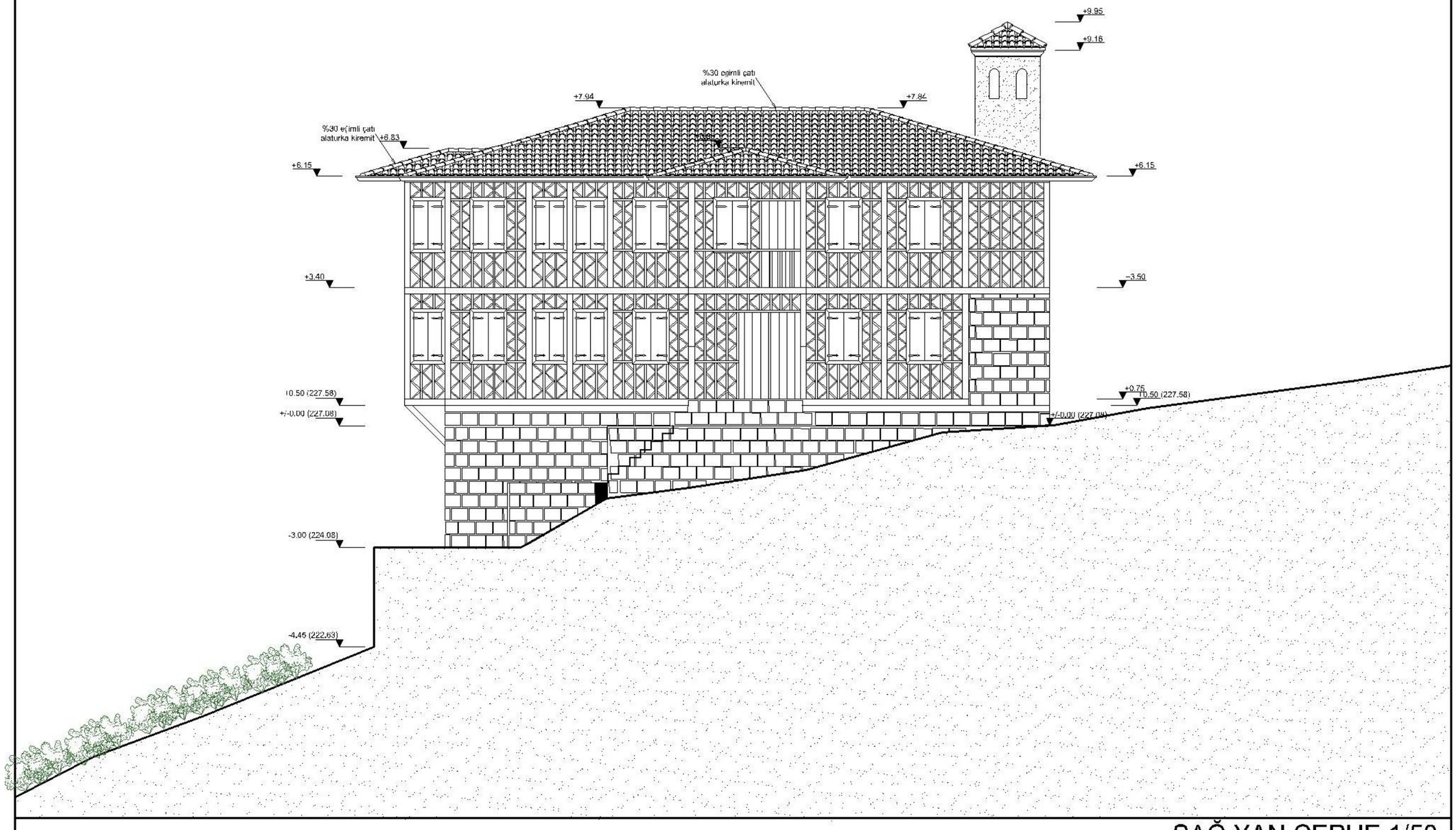
ÖN CEPHE 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

EK-32

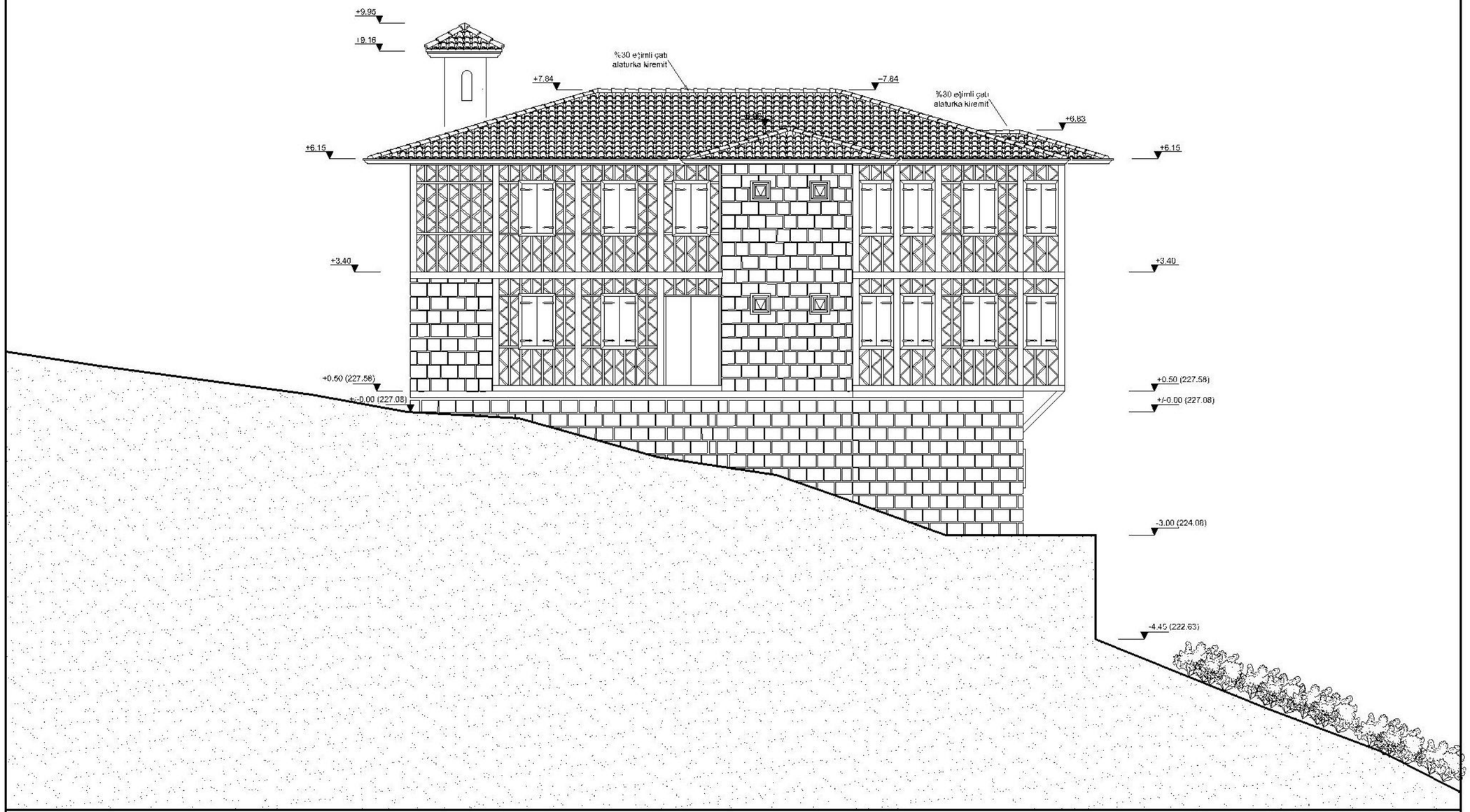
ARKA CEPHE 1/50

SAĞ YAN CEPHE 1/50

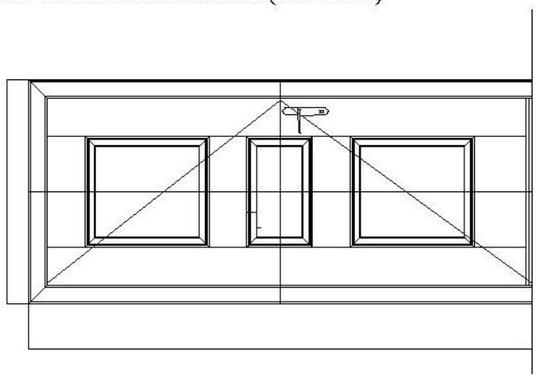
HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ'NİN UYGULAMA PROJESİ

EK-34

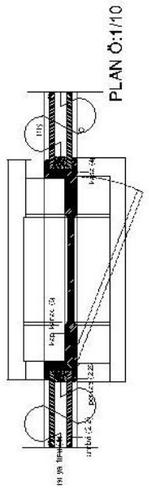

SOL YAN CEPHE 1/50

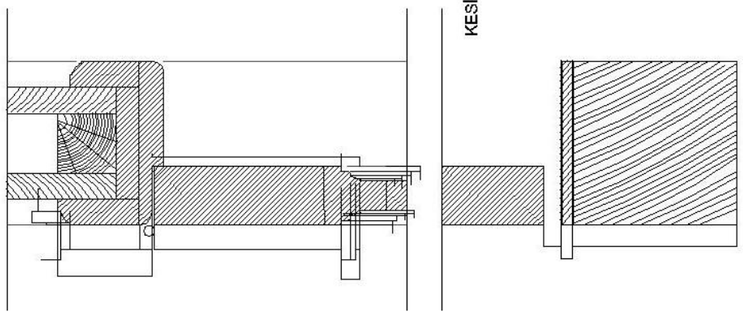
K1- AHŞAP KAPI DETAYI(86/210)

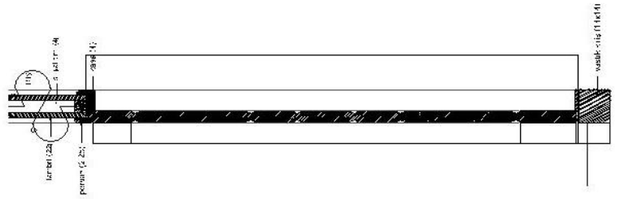
İÇ GÖRÜNÜŞ Ö:1/10

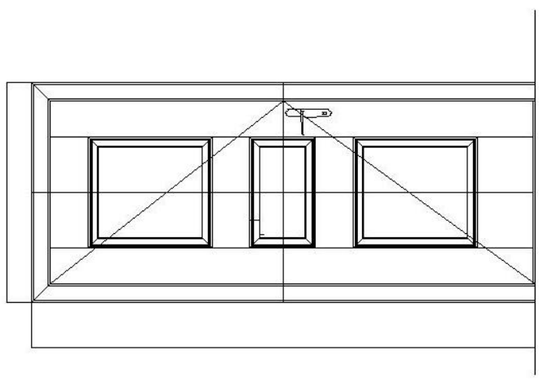
PLAN Ö:1/10

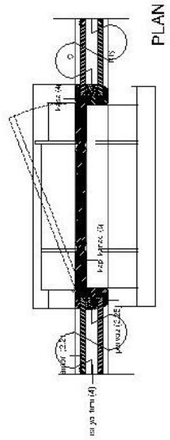
KESİT Ö:1/2

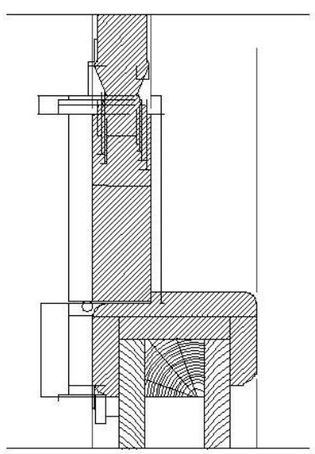
KESİT Ö:1/10

DIŞ GÖRÜNÜŞ Ö:1/10

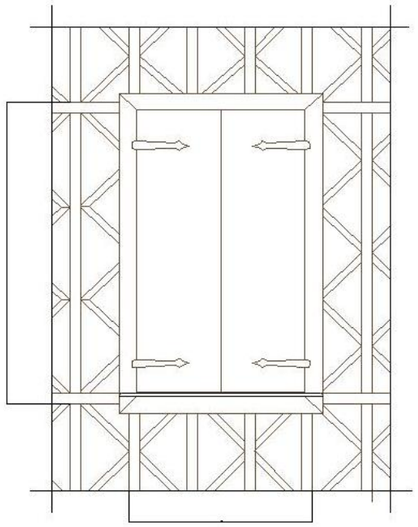
PLAN Ö:1/10

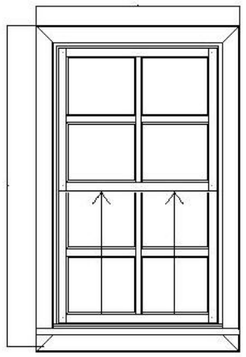
PLAN Ö:1/2

KAPI SİSTEM KESİTLERİ

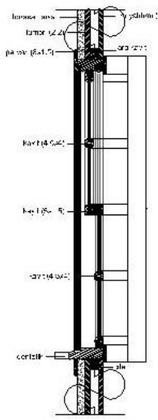
P1- AHŞAP GİYOTİN PENCERE DETAYI (85/139)

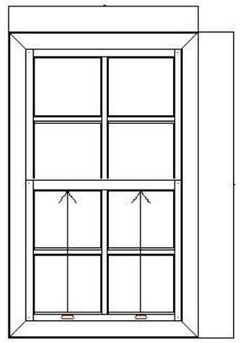
DIŞ CEPHE GÖRÜNÜŞ Ö:1/10

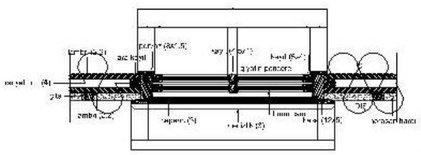
DIŞ GÖRÜNÜŞ Ö:1/10

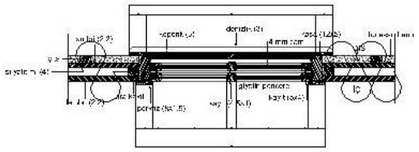
KESİT Ö:1/10

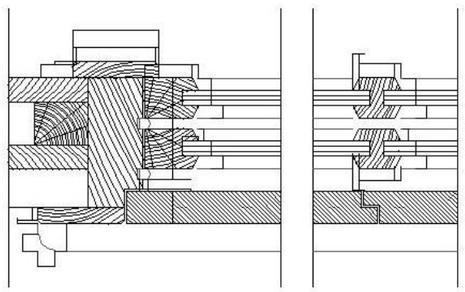

İÇ GÖRÜNÜŞ Ö:1/10

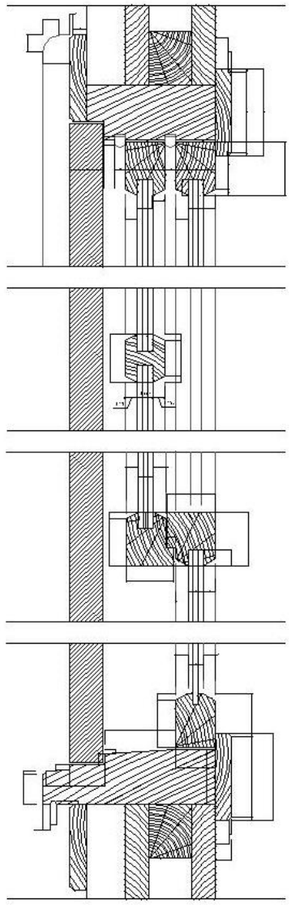

PLAN Ö:1/10

PLAN Ö:1/2

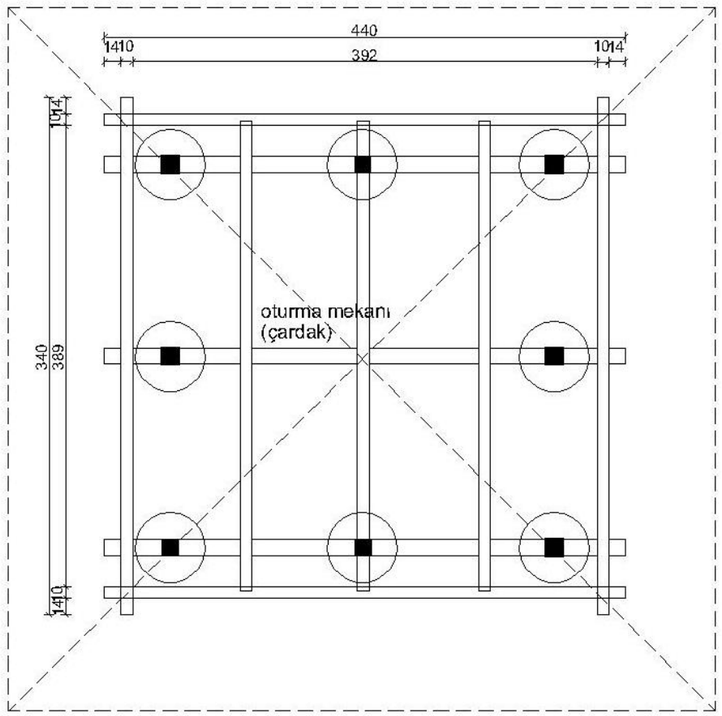

KESİT Ö:1/2

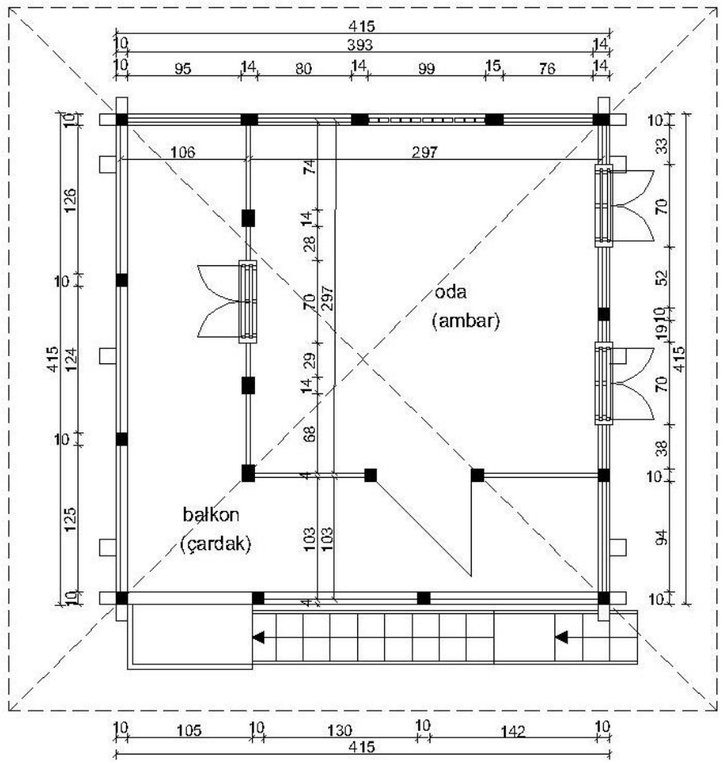
PENCERE SİSTEM KESİTLERİ

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ SERANDERİ UYGULAMA PROJESİ

EK-37

Zemin Kat Planı

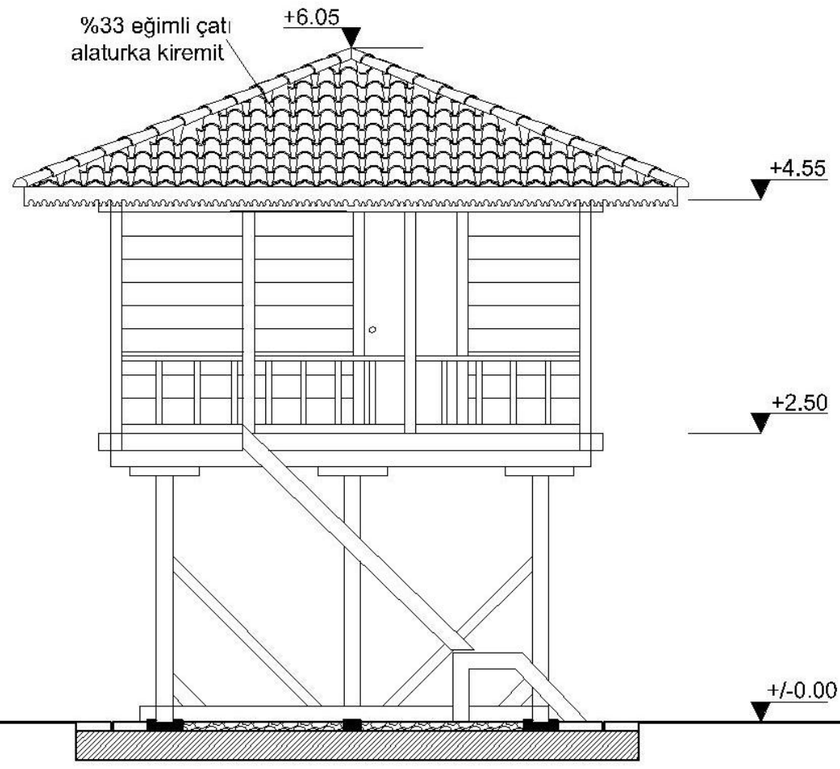

1. Kat Planı

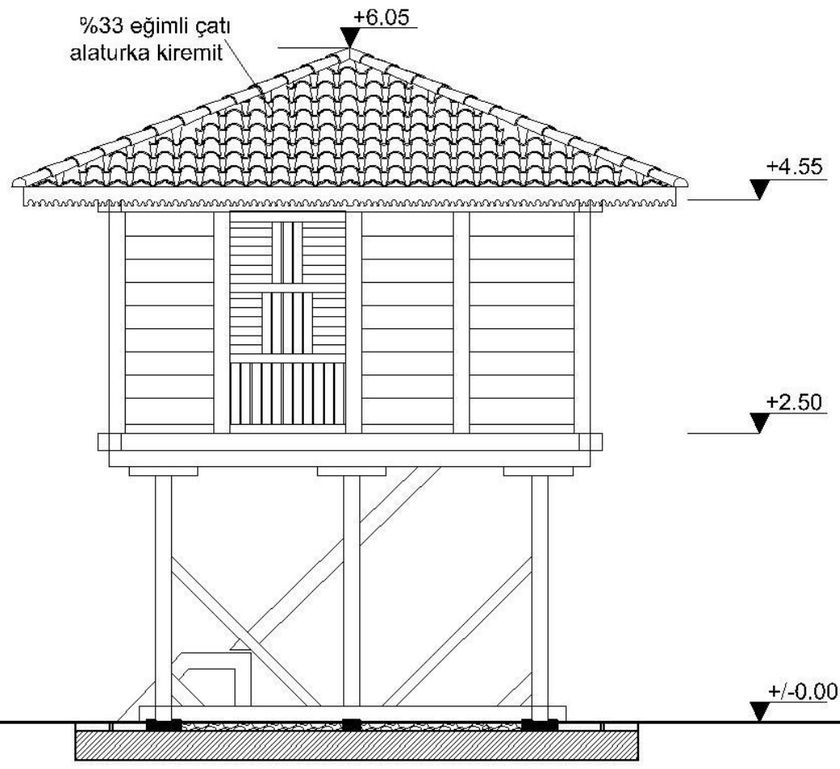
ZEMİN VE 1. KAT PLANI 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ SERANDERİ UYGULAMA PROJESİ

EK-38

Ön Cephe Görünüş

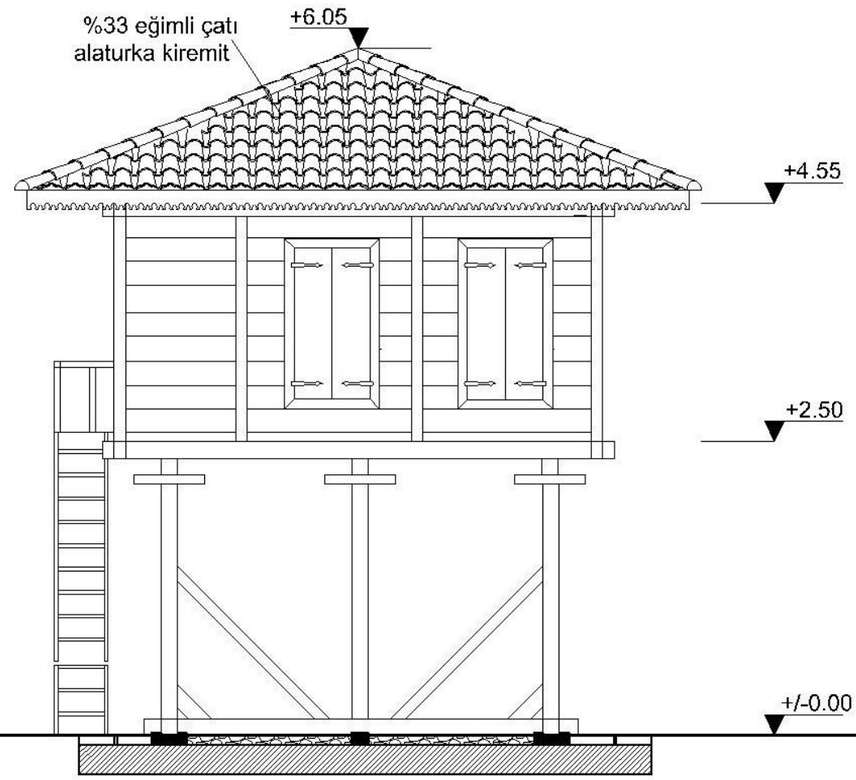

Arka Cephe Görünüş

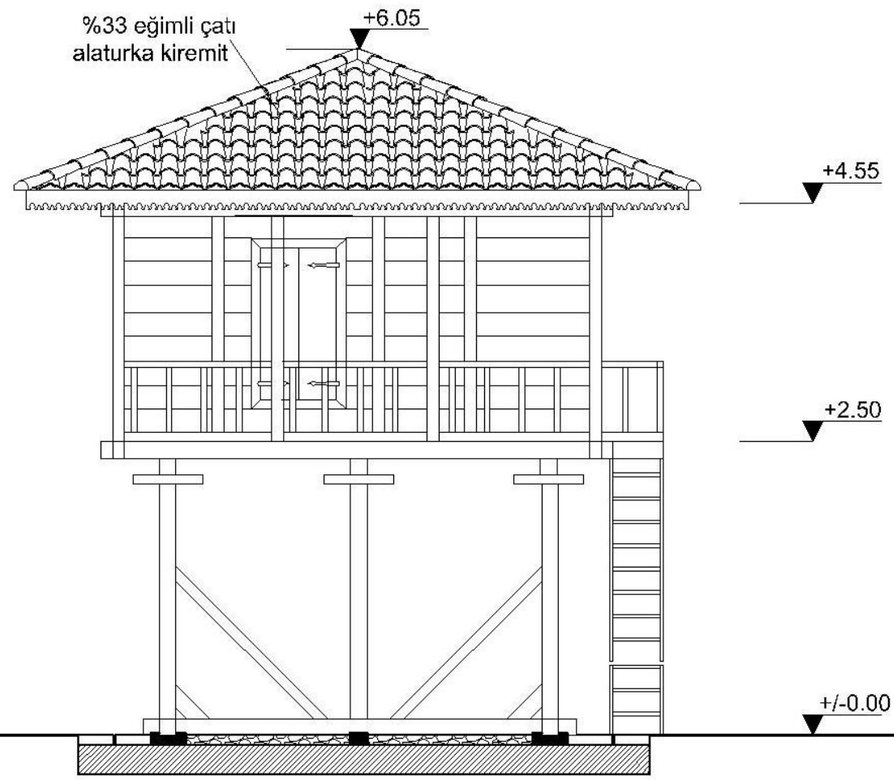
ÖN VE ARKA CEPHE GÖRÜNÜŞLERİ 1/50

HONDEROĞLU MUSTAFA EVİ SERANDERİ UYGULAMA PROJESİ

EK-39

Sağ Yan Cephe Görünüş

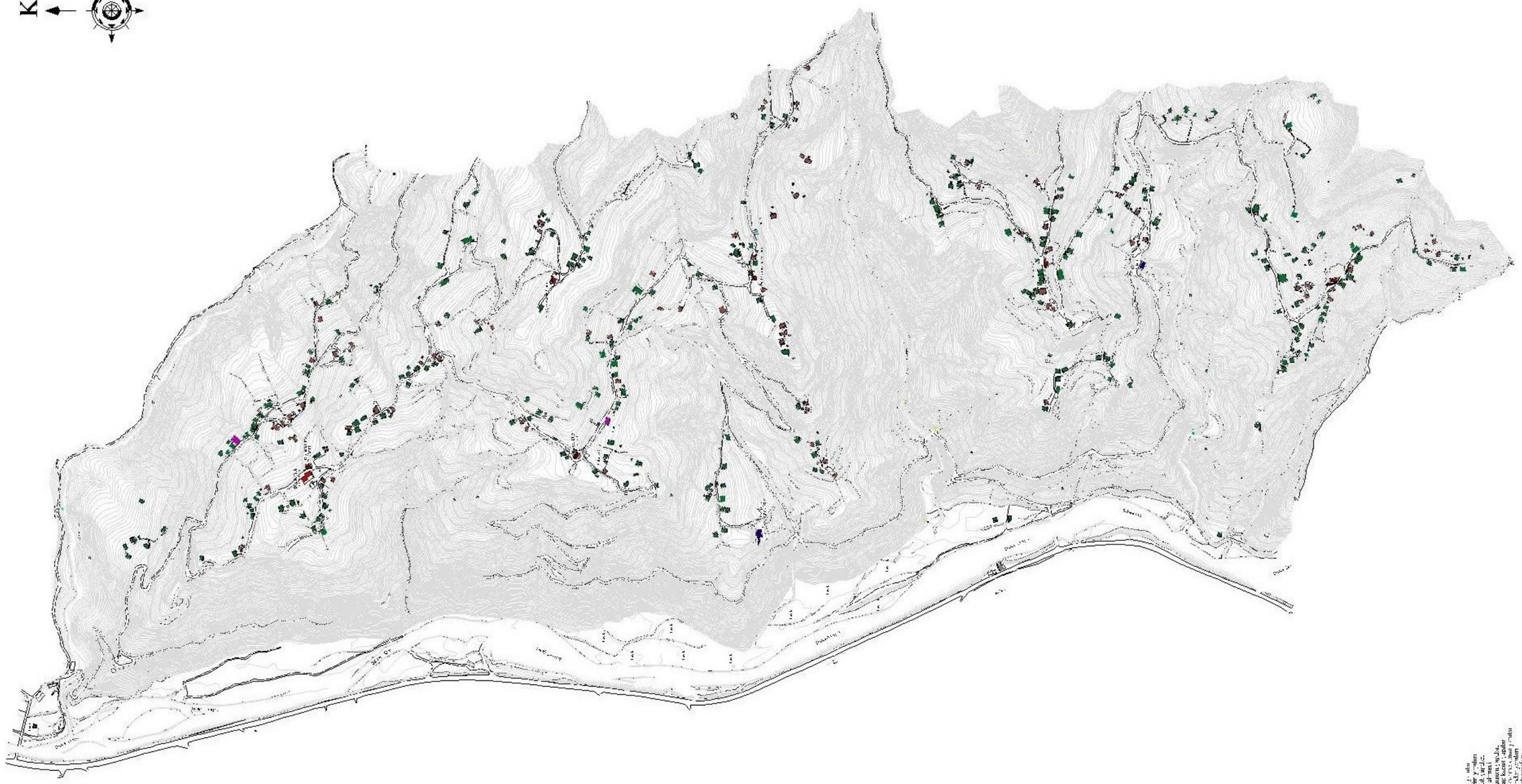

Sol Yan Cephe Görünüş

ÖN VE ARKA CEPHE GÖRÜNÜŞLERİ 1/50

EK-40

K

BALLICA BELDESİ YAPITÜRLERİ ANALİZ PAFTASI